

ΙΧΩΡ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΕΛΛΗΝΙΚΟΤΗΤΑ

Η ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΤΗΣ ΑΛΧΗΜΕΙΑΣ
ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗΣ ΛΙΘΟΥ

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ

1453:
Η ΑΛΗΘΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΛΩΣΕΩΣ ΚΑΙ Η ΜΕΓΑΛΗ ΠΡΟΔΟΣΙΑ

ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΙΣΥΡΗΣ

Ο ΑΠΡΟΣΩΠΟΣ ΕΡΩΣ
Η ΟΡΦΙΚΗ ΥΛΙΚΗ ΥΠΟΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ

ΣΠΥΡΟΔΗΜΟΣ Α. ΣΙΝΑΝΙΔΗΣ

ΜΑΪΟΣ 2003 | 33 | ΤΙΜΗ: 5 €

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΙΧΩΡ **Γραφεία: Δωδώνης 36, Κολωνός, Ἀθήνα 104 44 Τηλ.: 210-51.42.500. Ἱστοσελίδα: www.ellinikiestia.gr**

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΕΛΛΗΝΙΚΟΤΗΤΑ

Τιμὴ Τεύχους 5 ΕΥΡΩ - Ἐτ. Συνδρομή (Ἐσωτερικοῦ): 45 ΕΥΡΩ (Ἐξωτερικοῦ): 90 $ Η.Π.Α.

Ἐκδότης - Διευθυντὴς - Ἰδιοκτήτης **Εὐάγγελος Γ. Μπεξῆς**
Ἀρχισυντάκτης **Μιχάλης Ἠ. Μουτζουρίδης**
Καλλιτεχνικὴ Διεύθυνση **Δημήτρης Μπεξῆς**
Ἐπεξεργασία ὑλικοῦ: **Σοφία Τσιροζίδου**
Ἀριθμὸς σήματος: **Σῆμα κατατεθέν: 149856**

Παραγωγή: Press Line Μάγερ 11, Ἀθήνα Τηλ.: 210-52.25.479

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΕΙΔΩΛΟΛΑΤΡΕΙΑ

Ἡ φωτογραφία ποὺ παρουσιάζουμε σήμερα εἶναι ἀπὸ τὴν ἑορτὴ τοῦ ἁγίου Νικολάου στὸ Μπάρι τῆς Ἰταλίας, τὴν περιφορὰ καὶ τὴν λατρεία πρὸς τὸ εἴδωλο τοῦ Ἁγίου (εἴδωλο = ὁμοίωμα, εἰκών, ἀπείκασμα, *"Μεγάλη Ἑλληνικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια Δρανδάκη"*), ἀπὸ τοὺς εὐσεβεῖς χριστιανοὺς τῆς πόλεως, στὶς 27 Ἀπριλίου τοῦ 2003. Μὲ ἐμφανῆ κατάνυξη ὁ ναύτης ἀριστερὰ ὡς τιμητικὸ ἄγημα, τὰ μάτια του εἶναι κλειστὰ ἀπὸ τὴν συγκίνηση, δὲν κοιμᾶται ὄρθιος, ἀλλὰ καὶ οἱ ὑπόλοιποι εὐλαβεῖς χριστιανοὶ ποὺ συζητοῦν γιὰ διάφορα πίσω ἀπὸ τὸ εἴδωλο, μαζὶ μὲ τὸ ὑπόλοιπο ποίμνιο, συμμετέχουν ἅπαντες στὴν πανήγυρι. Τὸ εἴδωλο εἶναι ντυμένο μὲ εὐτελῆ ἐνδύματα (ἡ ταπεινότητα σὲ ὅλο της τὸ μεγαλεῖο), δεκάδες λουλούδια εἶναι ἀκουμπισμένα πάνω στὸ βάθρο ποὺ στέκεται τὸ εἴδωλο τοῦ Ἁγίου, ὡς προσφορὰ πρὸς αὐτό, καὶ ἑκατοντάδες κάτοικοι τῆς πόλης συνωστίζονται γιὰ νὰ ἀποδώσουν λατρεία στὸ εἴδωλο, στὸ ὑλικὸ ὁμοίωμα τοῦ Ἁγίου.

ΑΛΛΑ ΑΥΤΟ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΕΙΔΩΛΟΛΑΤΡΕΙΑ, ΚΑΙ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΕΙΔΩΛΟΛΑΤΡΕΙΑ ΓΙΑΤΙ ΤΟ ΕΙΔΩΛΟ ΕΙΝΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ ΑΓΙΟΣ, ΟΧΙ ΕΛΛΗΝΑΣ, ΑΡΑ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΕΙΔΩΛΟ, ΟΥΤΕ ΛΑΤΡΕΙΑ ΑΠΟΔΙΔΕΤΑΙ, ΑΠΛΑ ΕΤΣΙ ΦΑΙΝΕΤΑΙ, ΜΑΓΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ. ΕΙΔΩΛΟΛΑΤΡΕΣ ΗΤΑΝ ΜΟΝΟ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ.

Ἔτσι, φίλες καὶ φίλοι, καταλήγουμε στὸ ἑξῆς ἐκπληκτικὸ συμπέρασμα: Ὅταν ἕνα εἴδωλο κατασκευάζεται πρὸ Χριστοῦ εἶναι εἴδωλο, ὅταν τὸ κατασκευάζουν χριστιανοί, εἶναι κάτι ἄλλο, ἀπροσδιόριστο, ἀσαφές, ἀλλὰ ὄχι πάντως εἴδωλο, γιατὶ ἡ λέξη καὶ μόνο καίει, τσουρουφλίζει, ἀπαγορεύεται αὐστηρῶς καὶ διὰ ῥοπάλου γιὰ τὴν χριστιανικὴ θρησκεία καὶ τοὺς πιστούς της. Ὅλα κομμένα καὶ ῥαμμένα στὰ μέτρα τους. *""Ἔχουν τὸ καρπούζι, ἔχουν καὶ τὸ μαχαίρι"*. Καὶ ὅλα γι' αὐτοὺς ἐπιτρέπονται.

Ἔ, ὄχι πλέον γιὰ πολύ! Ξεμπρόστιασμα, λοιπόν, ἐδῶ καὶ τώρα. Σήμερα, αὔριο, καὶ γιὰ ὅσο χρειαστεῖ. Γιὰ ὅσο μᾶς παραμυθιάζουν καὶ εἰρωνεύονται αὐτὰ ποὺ ὄχι μόνο δέν καταλαβαίνουν, ἀλλὰ μιμοῦνται, καὶ μάλιστα, ἀπελπιστικὰ τραγικά. Γιατί, τί σχέση μπορεῖ νὰ ἔχῃ ὁ Ἑρμῆς τοῦ Πραξιτέλη μὲ τὸν Νικόλαο τοῦ Καλτσεστρούτσι, ἢ ὅπως ἀλλιῶς τὸν λένε αὐτὸν ποὺ προσπάθησε νὰ κατασκευάσῃ τὸ εἴδωλο τοῦ Ἁγίου;

Καὶ γιὰ νὰ τελειώσῃ πιὰ αὐτὸ τὸ παραμύθι τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς εἰδωλολατρείας, ἂς δοῦμε τώρα τί ἀναφέρει ὁ Πορφύριος στὸ περίφημο βιβλίο του "Περὶ ἀγαλμάτων": *«Θὰ ἀπευθύνω τὸν λόγο μου σὲ ὅσους εἶναι θεμιτό, κλεῖστε τὶς θῦρες στοὺς βέβηλους»*, *«... δεχόμενος αὐτὰ τὰ νοήματα σοφίας τοῦ Θεολόγου, ἀναφέρομαι σὲ ὅσους ὑποδήλωσαν τὸν Θεὸ καὶ τὶς δυνάμεις τοῦ Θεοῦ, μὲ σύμφυτες πρὸς τὴν αἴσθηση εἰκόνες, ἀποτυπώνοντας τὰ ἀόρατα σὲ ὁρατὰ δημιουργήματα, τὰ ὁποῖα σὰν ἕνα εἶδος ἀνοικτῶν βιβλίων περιγράφουν τὶς βασικὲς γνώσεις γιὰ τοὺς θεοὺς σὲ ὅσους γνωρίζουν νὰ τὰ διαβάζουν. Δὲν εἶναι δὰ ν' ἀπορῇ κανείς, ποὺ οἱ ἀμαθέστατοι τῶν ἀνθρώπων θεωροῦν τὰ ἀγάλματα ξύλα καὶ πέτρες, ἀφοῦ καὶ τὰ γράμματα ἔτσι τὰ θεωροῦν οἱ ἀνόητοι, βλέποντας τὶς ἐνεπίγραφες στῆλες σὰν ἁπλὲς πέτρες, τὶς πινακίδες σὰν ξύλα καὶ τὰ βιβλία σὰν ὑφασμένο πάπυρο.*

Ἐπειδὴ τὸ θεῖον εἶναι φωτοειδὲς καὶ διάγει ἐν διαχύσει μέσα στὸ αἰθέριο πῦρ, καὶ εἶναι ἀφανὲς στὴν αἴσθηση ἐκείνων ποὺ ἔχουν στραμμένες τὶς φροντίδες τους ἀποκλειστικὰ στὰ τῆς θνητῆς ζωῆς, χρησιμοποίησαν ἀφενὸς μὲν τὴν διαυγῆ ὕλη, ὅπως τὸ κρύσταλλο ἢ τὸν πάριο λίθο ἢ τὸ ἐλεφαντόδοντο, γιὰ νὰ ἀναχθοῦν στὴν ἔννοια τοῦ φωτός, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸν χρυσό, γιὰ νὰ ἀναχθοῦν στήν διανόηση τοῦ πυρὸς καὶ στὴν ἰδιότητα τοῦ ἀμόλυντου ποὺ αὐτὸς ἔχει, διότι ὁ χρυσὸς δὲν μολύνεται.

Πολλοὶ πάλι, θέλοντας νὰ δηλώσουν τὸ

ἀφανὲς τῆς οὐσίας του, χρησιμοποίησαν μέλανα λίθο. Ἀποτύπωσαν τοὺς θεοὺς μὲ ἀνθρώπινη μορφή, διότι τὸ θεῖον εἶναι λογικό, καὶ τοὺς ἀπέδωσαν ὡραιότητα, διότι τὸ κάλλος σὲ ἐκείνους εἶναι ἄφθαρτο, χρησιμοποίησαν δὲ διάφορες μορφὲς καὶ ἡλικίες, καθέδρες, στάσεις καὶ ἀμφιέσεις, ἄλλους παρουσίασαν ἀρσενικούς, ἄλους θηλυκούς, ἄλλους παρθένους καὶ ἔφηβους, ἄλλους ἔγγαμους, προκειμένου νὰ παραστήσουν τὶς μεταξύ τους διαφορές. Ἔτσι, κάθε τι τὸ λευκὸ τὸ ἀπέδωσαν στοὺς οὐράνιους θεούς. Τὴν σφαῖρα καὶ ὅλα τὰ σφαιρικὰ πράγματα τὰ ἀπέδωσαν ἰδίως στὸν κόσμο, στὸν ἥλιο καὶ τὴν σελήνη, καὶ ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει τύχη καὶ ἐλπίδα. Τὸν κύκλο καὶ ὅλα τὰ κυκλικὰ τὰ ἀπέδωσαν στὸν χρόνο καὶ στὶς οὐράνιες κινήσεις, στὶς ζῶνες καὶ στοὺς κύκλους ποὺ ἐμπεριέχει ὁ οὐρανός, ἐνῷ τὰ τμήματα τοῦ κύκλου τὰ ἀπέδωσαν στοὺς μετασχηματισμούς τῆς σελήνης. Τὶς πυραμίδες καὶ τοὺς ὀβελίσκους τὶς ἀφιέρωσαν στὴν οὐσία τοῦ πυρός, καὶ γι' αὐτὸ στοὺς Ὀλύμπιους Θεούς. Στὸν Ἥλιο ἀφιέρωσαν τὸν κῶνο, στὴν γῆ τὸν κύλινδρο, γιὰ τὴν σπορὰ καὶ τὴν γέννηση καθιέρωσαν τὸν φαλλό καὶ γιὰ τὸ θηλυκὸ γεννητικὸ μόριο τὸ τριγωνικὸ σχῆμα» (ΠΟΡΦΥΡΙΟΣ, ΠΕΡΙ ΑΓΑΛΜΑΤΩΝ, Ἐκδόσεις Ἡλιοδρόμιον).

Ξύσιμο εἰκόνων καὶ ἀνακάτεμα τῆς μπογιᾶς τους γιὰ παραγωγὴ διάφορων γιατροσοφιῶν, τάματα πρὸς τὶς εἰκόνες, ποὺ πολλὲς φορὲς σχεδὸν τὶς σκεπάζουν, ἄλλα κειμήλια ἀναρίθμητα, πολλὲς φορὲς διπλὰ καὶ τριπλά, ποὺ περιφέρονται δικαιολογῶντας τὶς ἀθρόες χρηματικὲς προσφορὲς τῶν πιστῶν, ποὺ ἀκολουθοῦν, πρὸς αὐτά, τόνοι Ἁγίου Ξύλου, ποὺ συνολικὰ μᾶς κάνουν κάπου τὴν ἔκταση τοῦ ἐθνικοῦ δρυμοῦ μας, ἀγάλματα Ἁγίων τῆς Χριστιανοσύνης καὶ ἀτελείωτες λιτανεῖες μὲ αὐτά, φιλήματα, προσκυνήματα, καὶ κοσμοπλημμύρες, γιὰ νὰ προσεγγίσουν λείψανα καὶ εἴδωλα. Γονυκλισίες καὶ γονατοδρομίες γιὰ νὰ λατρευτοῦν εἴδωλα Ἁγίων, εἰκόνες ἢ ἀγάλματα.

Ἔ, νὰ μὴν τρελλαθοῦμε κιόλας. Ἂν αὐτὸς δὲν εἶναι ὁ ὁρισμὸς τῆς εἰδωλολατρείας, τότε ποιὸς εἶναι ἐπιτέλους;

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΕΙΔΩΛΟΛΑΤΡΕΙΑ!

Ἂς λάμψη, ἐν τέλει, ἡ ἀλήθεια! Καὶ γιὰ νὰ μὴν παίζουμε ἄλλο μὲ τὶς λέξεις καὶ κοροϊδευόμαστε, κυρίες καὶ κύριοι, ἂν δὲν τὸ ἔχετε καταλάβει, ὅσοι ἀσκεῖτε παρόμοιες πρακτικές, εἶστε ἁπλά, ἁπλούστατα, ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ ΕΙΔΩΛΟΛΑΤΡΕΣ... ■

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

ΠΟΙΟΣ ΦΟΒΑΤΑΙ ΤΟΥΣ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΥΣ ΑΓΩΝΕΣ;

Μὲ ἔκπληξη πληροφορηθήκαμε τὴν διενέργεια συνεδρίου στὸ Ἀριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (Α.Π.Θ.) ἀπὸ τὴν *"Ἑταιρεία Ὀρθοδόξων Σπουδαστῶν"*, τὴν περίοδο 25-27 Μαΐου 2003, ποὺ ἀνάμεσα στὰ θέματά του εἶναι καὶ οἱ Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες.

Πρόεδρος καὶ ἀντιπρόεδρος ἀντίστοιχα οἱ καθηγητὲς Θεολογικῶν Σχολῶν καὶ πασίγνωστοι γιὰ τὶς ὀπισθοδρομικὲς τοὺς ἀπόψεις, π. Γεώργιος Μεταλληνὸς καὶ π. Θεόδωρος Ζήσης.

Ἐνῷ ἡ χώρα μας ἑτοιμάζεται γιὰ τὴν διεξαγωγὴ τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων τοῦ 2004, ἀνακαλύπτουμε πὼς ὑπάρχουν κάποια ὑπολείμματα τοῦ θλιβεροῦ Μεσαίωνα, ποὺ χρησιμοποιοῦν τὸν πατροπαράδοτο ναὸ τῆς πνευματικῆς ἐλευθερίας, τὸ Πανεπιστήμιο (καὶ εἰδικότερα τῆς Θεσσαλονίκης), γιὰ νὰ διαιωνίσουν τὸν σκοταδισμό τους.

Τὶ μπορεῖ νὰ σημαίνει μιὰ ὁμιλία μὲ τίτλο: *"Ποιμαντικὴ ἀντιμετώπιση τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων"*, στὶς 26/5/2003, ἀπὸ τὸν πρωτοπρεσβύτερο Κωνσταντῖνο Στρατηγόπουλο; Ὅπως γνωρίζουμε, τοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνες (Κυριάκου Σιμόπουλου, *"Ὁ μῦθος τῶν μεγάλων τῆς Ἱστορίας"*) κατήργησε μὲ διάταγμά του ὁ *"θεοσεβής"*, ὁ *"τέλειος χριστιανός μονάρχης"* κατὰ τὸν Αὐγουστῖνο, ὁ *"πανεύφημος καὶ θεοφιλέστατος βασιλέας"* κατὰ τὸν χριστιανὸ ἱστοριογράφο Θεοδώρητο, ἀλλὰ καὶ *"ἅγιος"* καὶ *"Μέγας"* Αὐτοκράτορας τοῦ Ἀνατολικοῦ Ῥωμαϊκοῦ Κράτους (Βυζαντίου) (γι' αὐτὸ καὶ ὁ κ. Μεταλληνὸς ἐπιμένει νὰ μᾶς ἀποκαλεῖ Ῥωμιοὺς καὶ ὄχι Ἕλληνας), Θεοδόσιος, ποὺ εἶναι λιγότερο γνωστὸς ὡς σφαγέας 15.000 Ἑλλήνων Θεσσαλονικέων, ποὺ ἠρνοῦντο νὰ ἐχριστιανισθοῦν.

Ἀπὸ καιρὸ τώρα, τὰ ἀντιδραστικὰ τμήματα τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας ἀντιδροῦν στὴν ἀφὴ τῆς Ὀλυμπιακῆς Φλόγας καὶ πιέζουν γιὰ τὴν κατάργησή της, ἀφοῦ μία τέτοια τελετὴ ὑπενθυμίζει τὴν καταγωγὴ τῶν Ἀγώνων. Τώρα, μὲ τὴν στάση τους μᾶς ἀποκαλύπτουν πὼς καὶ τὴν δόξα τοῦ Θεοδοσίου ἐζήλωσαν καὶ ὀνειρεύονται τὴν πλήρη ποδηγέτηση τῶν Ἀγώνων, ἂν ὄχι καὶ τὴν κατάργησή τους. Δυστυχῶς ὅμως γι' αὐτούς, οἱ καιροὶ ἔχουν παρέλθει.

Μεγάλοι Ἕλληνες (καὶ ὄχι Ῥωμιοὶ) διανοητές, Μεταρρυθμιστὲς καὶ Διαφωτιστὲς τοὺς ὁδήγησαν στὸ περιθώριο τῆς Ἱστορίας. Ὁ Ἄγγελος Σικελιανὸς μὲ τὶς Δελφικὲς Ἑορτὲς ἐπανέφερε τὸ ἀρχαῖο δρᾶμα στὴν κοιτίδα του, παρὰ τὶς λυσσώδεις ἀντιδράσεις τους. Ὁ Θεόφιλος Καΐρης δίδαξε τὰ μαθηματικὰ καὶ τὸν ἐξόντωσαν μὲ τὶς γνωστὲς *"συνωμοσίες τῶν εὐνούχων τοῦ παλατιοῦ"*. Ὁ Ἐμμανουὴλ Ῥοΐδης, μὲ τὴν *"Πάπισσα Ἰωάννα"*, ἀποκάλυψε τὸ ἀληθινό τους πρόσωπο, γι' αὐτὸ τὸν ἀφόρισαν. Ὁ Ἀδαμάντιος Κοραῆς μὲ τὴν *"Ἀδελφικὴ Διδασκαλία"* κατήγγειλε τὴν *"Πατρικὴ Διδασκαλία"* τοῦ Πατριαρχείου Κων/πόλεως (ἄλλοι ἰσχυρίζονται τῶν Ἱεροσολύμων) καὶ κήρυξε τὴν Ἐπανάσταση τοῦ 1821, ποὺ τώρα, μὲ κίβδηλα ἐπιχειρήματα προσπαθοῦν νὰ καπηλευθοῦν (Κρυφὸ Σχολειό, Λάβαρο τῆς Ἐπανάστασης, Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανός, Παπαφλέσσας).

Σήμερα, οἱ νοσταγλοὶ αὐτοὶ τοῦ πνευματικοῦ σκότους, οἱ ἐφευρέτες τοῦ auto-da-fe, τῶν ὁλοκαυτωμάτων, οἱ *"κυνηγοὶ τῶν Μαγισσῶν"*, χρησιμοποιοῦν τὸν ἱερὸ χῶρο τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης,

γιὰ νὰ μᾶς ἐπαναφέρουν στὸν φοβερὸ Μεσαίωνα. Ἂς μὴν ξεχνᾶμε πὼς ὁ πνευματικός τους πρόγονος αὐτοκράτορας Γιουτπράδα-Ἰουστινιανός ἔκλεισε τὸ τελευταῖο Πανεπιστήμιο ποὺ εἶχε ἀπομείνει στὴν Ἑλλάδα (τὰ ἄλλα τὰ εἶχαν κλείσει οἱ προγενέστεροί του), τὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, καὶ κατέσχεσε τήν περιουσία της.

Στὶς δικές τους ἐνέργειες ὀφείλεται καὶ ἡ παραχάραξη τοῦ σήματος τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Ὅταν ἱδρύθηκε τὸ Πανεπιστήμιο, γιὰ σῆμα του εἶχε τὸν ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ, ἐνῷ μὲ ὕπουλες ἐνέργειές τους τὸ ἀντικατέστησαν μὲ τὸν ΑΓΙΟ ΔΗΜΗΤΡΙΟ. Δὲν τόλμησαν, ὅμως, νὰ τὸ μετονομάσουν σὲ ΑΓΙΟ ΔΗΜΗΤΡΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ, φοβούμενοι τὶς ἀντιδράσεις ἀπὸ τὴν παγκόσμια ἐπιστημονικὴ κοινότητα.

Σήμερα βρισκόμαστε ἐνώπιον τῆς τεράστιας αὐτῆς πρόκλησης ἀπὸ τοὺς νοσταλγοὺς τῶν βυζαντινῶν-μεταξικῶν διαταγμάτων καὶ τὰ σταγονίδια τῆς Ἑπταετίας. Θὰ τοὺς ἀφήσουμε;

ΖΗΤΟΥΜΕ

Α) Ἀπὸ τὸν Πρύτανη τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης νὰ ἀποπέμψη τὸ προσβλητικὸ γιὰ τὴν μνήμη τοῦ πολύπαθου ἑλληνικοῦ λαοῦ συνέδριο ἀπὸ τούς χώρους του.

Β) Ἀπὸ τοὺς προοδευτικοὺς Φοιτητικοὺς Συλλόγους νὰ ἀντιδράσουν δυναμικά, ὅπως τὸ ἔπραξαν καὶ σὲ μία ἀνάλογη περίπτωση βεβήλωσης τοῦ χώρου, ὅταν προσπάθησαν νὰ ἀνακηρύξουν ἐπίτιμο διδάκτορα τῆς Ἰατρικῆς τὸν ἀρχιεπίσκοπο Χριστόδουλο.

Γ) Ἀπὸ τοὺς δημοσιογράφους ποὺ δὲν ποδηγετοῦνται νὰ κοινοποιήσουν τὴν διενέργεια τοῦ συνεδρίου-ντροπὴ στὰ ΜΜΕ τοῦ Ἑξωτερικοῦ καὶ τὴν Παγκόσμια Ὀλυμπιακὴ Ἐπιτροπή.

Δ) Ἀπὸ τὸν δημοκρατικὸ λαὸ τῆς χώρας νὰ διαμαρτυρηθῆ στὰ τηλέφωνα τοῦ συνεδρίου: 2310-99.66.60, 697.21.88.601 ΤΗΛΕΟΜΟΙΟΤΥΠΟ (Φάξ): 2310.99.66.63

Φοιτητικὲς Προοδευτικὲς Δυνάμεις

ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ 2003

Ἀγαπητοὶ συνέλληνες

Ὅπως ἴσως ἤδη γνωρίζετε, μία ὁμάδα ἀνθρώπων, φίλων τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ὅπως καὶ ἐσεῖς, διοργανώνει καὶ ἐφέτος τὴν (ἐτήσια) ἐκδήλωση *"ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ 2003"*. Γνωρίζοντας τὸ ἔργο σας καὶ τὶς δραστηριότητές σας, σᾶς καλοῦμε νὰ παρευρεθῆτε καὶ νὰ συμμετάσχετε.

Τὸ μέχρι τώρα πρόγραμμα τῶν *"ΠΡΟΜΗΘΕΙΩΝ 2003"* (Παρασκευὴ 20,. Σάββατο 21, Κυριακὴ 22 Ἰουνίου) διαμορφώνεται σὲ γενικὲς γραμμὲς ὡς ἑξῆς:

Παρασκευὴ ἀπόγευμα, ἀργά (μετὰ τὶς 7, 8 ἕως τὶς 12:00 μ.μ.): Ἔναρξις ὁμιλιῶν μὲ θέμα τὸν Ἀριστοτέλη καὶ τὸν Ἀλέξανδρο. Περίπου 10-15 λεπτὰ ἀνὰ ὁμιλητή (ἴσως νὰ ὑπάρξουν κάποιες ἐξαιρέσεις, ἀναλόγως καὶ τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὁμιλητῶν). Εἴτε Ἀριστοτέλης, εἴτε Ἀλέξανδρος, εἴτε συνδυασμός, εἴτε θέμα ἀπολύτως σχετικὸ (π.χ. στρατηγικὴ τοῦ Ἀλέξανδρου στὶς νίκες του κατὰ τῶν Περσῶν). Καλεῖσθε νὰ συμμετάσχετε, ἀναφερόμενοι στοὺς ἀνωτέρω.

Σάββατο πρωί (10:00 -): Ἀναζητοῦμε κάποια χορευτικὴ ὁμάδα γιὰ παρουσίασι κάποιων χορῶν (ἴσως). Ἔκθεσις ἀρχαίας ἑλληνικῆς τεχνολογίας (Ὀρφανουδάκης), ὅπλων, μουσικῶν ὀργάνων, στολῶν, ἀρχαιοελληνικὸ ἄγημα (Ἡρικεπαῖος), τῶν γεωμετρικῶν σχημάτων τοῦ Πλάτωνος, παρουσίασις - συζήτησις ἐπ' αὐτῶν.

Σάββατο ἀπόγευμα: Χαιρετισμοί συλλόγων, ὁμάδων, προσωπικοτήτων (2-3 λεπτὰ ἀνὰ σύλλογο).

Ἀκολούθως, ἀπόδοσις τιμῆς σὲ κάποιους συμπατριῶτες μας, οἱ ὁποῖοι μὲ τὸ ἔργο τους προάγουν τὸν ἑλληνικὸ πολιτισμό, εἰσήγησις εἰς τὸ δρᾶμα τοῦ Προμηθέως δεσμώτου, θεατρικὸ μονόπρακτο (*"Προμηθεύς"*), θεατρικὴ παράστασις (*"Προμηθεὺς Δεσμώτης"*), σατυρικὸ δρώμενο (*"Μωμόγεροι"*), μουσικὴ - χορὸς καὶ κατ' ἰδίαν συζητήσεις! Ἐνδιαμέσως φαγητό (κυκεώνας ἢ ἄλλο).

Κυριακὴ πρωί (10:00 - 13:00): Σύντομες παρουσιάσεις συλλόγων, ὁμάδων –10-15 λεπτὰ ἀνὰ σύλλογο (ἀναλόγως καὶ τοῦ ἀριθμοῦ των), γιά γνωριμία, τοποθετήσεις, προτάσεις. Συνεστίασις στὸν ἴδιο χῶρο, μουσική (πιθανότατα ἀπὸ τὸν Ἀγάθωνα καὶ τὴν μουσικὴ συντροφιά του!).ΟΥΔΕΙΣ δεσμεύει ΟΥΔΕΝΑΝ, μὲ τὴν προ-

ὑπόθεσιν τοῦ ἀλληλοσεβασμοῦ γενικῶς .

Ἡ ἐκδήλωσις εἶναι ἕνα ταμιευτήριο ἰδεῶν, προτάσεων, ἀπόψεων, ὅπου ὁ οἱοσδήποτε μπορεῖ νὰ καταθέση ἢ νά πάρη ἰδέες (ἢ ... τίποτε ἀπὸ τὰ δύο!). Εἶναι, ἐπίσης, μία προσπάθεια μιᾶς στοιχειώδους ἑνότητος, συντονισμὸς καὶ ἀλληλογνωριμίας τῶν διαφόρων συλλόγων καὶ ὁμάδων.

Πρέπει νὰ συντάξουμε τό ἔντυπο τῆς ἐκδηλώσεως μὲ τὸ πρόγραμμα, ὥστε νὰ προλάβουμε τὶς κυκλοφορίες τῶν μηνιαίων περιοδικῶν τοῦ Μαΐου. Ἑπομένως, ἐπειγόμεθα γιὰ τὶς πιθανὲς συμμετοχές σας!

Ἡ ὑποστήριξις τῶν *"ΠΡΟΜΗΘΕΙΩΝ"* (ὅπως καὶ ὅλων τῶν ἀντίστοιχων ἐκδηλώσεων) ἀπὸ ὅλους εἶναι καθῆκον κάθε Ἕλληνος ἢ ἄλλου, ὁ ὁποῖος ὑποστηρίζει καὶ προωθεῖ τὸν ἑλληνικὸ πολιτισμό!

Ἀναμένωμεν.

Τηλέφωνα ἐπικοινωνίας: Σταῦρος Χόης (ἐπικεφαλῆς - συντονιστὴς ὁμάδος), 2310-784848, hois@otenet. gr

Χῶρος ἐκδηλώσεως: Θέσις *"Ἅη-Γιάννης"* (Ἄλσος τοῦ Προμηθέως), Ὄλυμπος. Περίπου 5 χιλιόμετρα ἔξω ἀπὸ τὸ Λιτόχωρο, ἀνεβαίνοντας τὸν Ὄλυμπο. Ὑπάρχουν πινακίδες (*"Ἅη-Γιάννης"*). Εἶναι πασίγνωστη περιοχή.

Περισσότερα προσεχῶς!

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΠΡΟΕΓΓΡΑΦΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΜΑΡΙΟΥ ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ *"ΟΙ ΘΕΡΑΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΚΑΡΚΙΝΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ"*

Ἐπειδὴ τὰ τηλεφωνήματά σας, σὲ σχέση μὲ τὸ ὑπὸ ἔκδοση βιβλίο τοῦ Μάριου Δημόπουλου, μὲ θέμα τὶς θεραπεῖες τοῦ καρκίνου ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα μέχρι σήμερα, εἶναι πρωτοφανῆ τόσο σὲ ἀριθμό, ὅσο καὶ σὲ θέρμη, διαφαίνεται ὅτι θὰ παρουσιασθῆ μεγάλη ζήτηση τὴν ἑπομένη τῆς κυκλοφορίας τοῦ βιβλίου. Γι αὐτὸν τὸν λόγο καὶ μὲ σκοπὸ νὰ ἐξυπηρετηθοῦν πρῶτα οἱ συνδρομητὲς καὶ οἱ ἀναγνῶστες τοῦ "*Ἰχώρ*", ἀνακοινώνουμε ὅτι ἀπὸ τὴ δημοσίευση τῆς παρούσας, ἰσχύει κατάλογος προτεραιότητας γιὰ τὴν παραγγελία τοῦ βιβλίου. Ἡ ἔκδοση θὰ πραγματοποιηθεῖ τὸ ΣΥΝΤΟΜΟΤΕΡΟ ΔΥΝΑΤΟΝ.

Γιὰ παραγγελίες μπορεῖτε νὰ ἀπευθύνεσθε στὰ γραφεῖα τοῦ ΙΧΩΡ καὶ στὸ βιβλιοπωλεῖο ΕΥΑΝΔΡΟΣ στὰ τηλέφωνα : 210-5142500 καὶ 210-3840676.

ΤΑ ΜΥΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ

Ἀπὸ τὴν Πρωταπριλιὰ τοῦ 2003 (καὶ δὲν εἶναι ψέμα), γιὰ πρώτη φορὰ στὴν Ἑλλάδα, ἡ ἐνημέρωση γίνεται βιβλίο.

Ὁ τίτλος του: ***«Book News - Τὰ μυστικὰ τῶν γεγονότων».***

Τὰ θέματά του, ἄμεσης καὶ ἔμμεσης ἐπικαιρότητας, βασισμένα σὲ ἀξιόπιστες πηγές, πλούσιο καὶ ἀποκαλυπτικὸ ρεπορτάζ. Ἡ γραφή του, γλαφυρὴ καὶ νηφάλια, θὰ προσφέρει στὸν ἀναγνώστη ἔγκυρη καὶ σφαιρικὴ ἐνημέρωση, χωρὶς κραυγὲς καὶ ὑστερίες.

Τὸ ***«Book News»*** θὰ συμπληρώνει τὴν ἐπιδερμικὴ ἐνημέρωση τῶν ἠλεκτρονικῶν μέσων, θὰ ἐμβαθύνει στὰ γεγονότα καὶ θὰ παρουσιάζει τὶς ἄγνωστες πτυχές τους. Θὰ ἐξηγῆ καὶ θὰ ἀναλύῃ ζητήματα «ταμπού», ποὺ ἀποσκοποῦν νὰ μετατρέψουν τοὺς πολῖτες τοῦ σήμερα σὲ «πολῖτες τοῦ Ὄργουελ».

Ἕνα βιβλίο, μὲ τὴν ὑπογραφὴ τοῦ ***Σπύρου Καρατζαφέρη,*** ποὺ θὰ (ξανα)γράψει ἱστορία μὲ τὴν ἀρωγὴ καὶ τὴ συνεργασία διακεκριμένων δημοσιογράφων καὶ ἐπιστημόνων.

«Book News»: Κάθε πρώτη τοῦ μῆνα, στὰ περίπτερα.

Προσοχή: Γιὰ ἐγγραφὴ συνδρομητῶν μπορεῖτε νὰ ἀπευθύνεσθε καὶ στὰ γραφεῖα τοῦ ΙΧΩΡ στὸ τηλέφωνο 210-5142500

ΓΙΑ ΝΑ ΕΚΔΟΘΟΥΝ ΟΛΟΙ ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Ὁ Ὀδυσσέας Χατζόπουλος εἶναι ἐκεῖνος ὁ Ἕλληνας ἐκδότης ποὺ ἔχει ἀναλάβει ἕνα σκληρὸ καὶ τιτάνιο ἔργο. Τὴν ἔκδοση ὅλων τῶν σωζομένων, ἀπὸ τὴν πυρὰ τοῦ φανατισμοῦ καὶ τῆς μισαλλοδοξίας, ἔργων τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων. Ἐπειδὴ τὸ ἔργο εἶναι τεράστιο καὶ ἤδη ἔχουν ἐκδοθεῖ περὶ τὰ 600 ἔργα ἀπὸ τὸ σύνολο τῶν περίπου 2.000, τὸ ΙΧΩΡ θεωρεῖ ὑποχρέωσή του νὰ στηρίξῃ τὴν συγκινητική του προσπάθεια γιὰ τὴν ὁλοκλήρωση τῆς σειρᾶς ***"Οἱ Ἕλληνες"*** καὶ τὴν ἀνάδειξη τοῦ συνόλου τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Γραμματείας, ὅπως αὐτὴ σήμερα σώζεται. Ἐπειδὴ δὲ καλῶς γνωρίζουμε ὅτι οἱ διάφοροι ἐξουσιαστικοὶ κύκλοι ἀπεύχονται τὴν ἐπίτευξη αὐτοῦ τοῦ στόχου, προτρέπουμε τοὺς ἀναγνῶστες καὶ τὶς ἀναγνώστριές μας νὰ ἐνισχύσουν μὲ κάθε δυνατὸ τρόπο τὴν συνέχεια τοῦ μεγαλειώδους αὐτοῦ ἔργου, ἀποκτῶντας κείμενα ἀρχαίων Ἑλλήνων τῶν ἐκδόσεων ΚΑΚΤΟΣ, ἢ ἀκόμη καὶ ὁλόκληρη τὴν σειρά.

Δὲν ὑπάρχει καιρὸς γιὰ μικροψυχίες, μεμψιμοιρίες καὶ μικροσυμφέροντα. Ἡ πατρίδα, οἱ πρόγονοί μας καὶ τὸ ἀθάνατο ἔργο τους εἶναι πάνω ἀπ' ὅλα αὐτά. Θὰ ἐκδώσουμε, θέλουν δὲν θέλουν, ὅλο τὸ ἔργο τῶν **πραγματικῶν προπατόρων μας**.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Τὸ περιοδικὸ ΙΧΩΡ καὶ οἱ ἐκδόσεις ΕΥΑΝΔΡΟΣ σᾶς ἐνημερώνουν ὅτι, γιὰ τὴν καλύτερη ἐξυπηρέτηση τῶν ἀναγνωστῶν καὶ ἀναγνωστριῶν τοῦ περιοδικοῦ, προβαίνουν στὶς παρακάτω κινήσεις:

α) Ἀποστολὴ ὅποιων βιβλίων ἐσεῖς ἐπιθυμεῖτε νὰ παραγγείλετε, τευχῶν τοῦ ΙΧΩΡ καὶ τόμων σὲ ὅλη τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ ἐξωτερικό. Ἐνδεικτικά, διατίθενται ὅλοι οἱ τόμοι τῶν ἐκδόσεων ΚΑΚΤΟΣ/Ἀρχαία Ἑλληνικὴ γραμματεία (600 ἔργα περίπου), ΑΙΟΛΟΣ, ΑΡΧΕΤΥΠΟ, ΕΣΟΠΤΡΟΝ, ΚΥΡΟΜΑΝΟΣ, Ν. ΘΕΣΙΣ, ΔΗΛΙΟΣ, ΜΠΙΜΠΗΣ, ΚΑΡΜΑΝΩΡ, ΗΛΙΟΔΡΟΜΙΟ, ΖΗΤΡΟΣ, ΠΥΡΙΝΟΣ ΚΟΣΜΟΣ, ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΝ, ΕΝΑΛΙΟΣ, ΕΛΕΥΣΙΣ, ΑΙΘΡΑ, ΔΙΟΝ-ΨΑΡΑΣ, ΘΥΡΑΘΕΝ καὶ ἄλλων πολλῶν.

β) Ἀπὸ 17 Μαρτίου 2003 ἀναδιοργανώνεται τὸ μηχανογραφικὸ σύστημα συνδρομητῶν τοῦ περιοδικοῦ μας. Ὡς ἐκ τούτου, τυχὸν παρελθοῦσες ὀφειλὲς συνδρομητῶν θὰ πρέπῃ νὰ ἐξοφληθοῦν μέχρι τὴν συγκεκριμένη ἡμερομηνία, γιὰ τὴν συνέχιση τῆς συνδρομῆς.

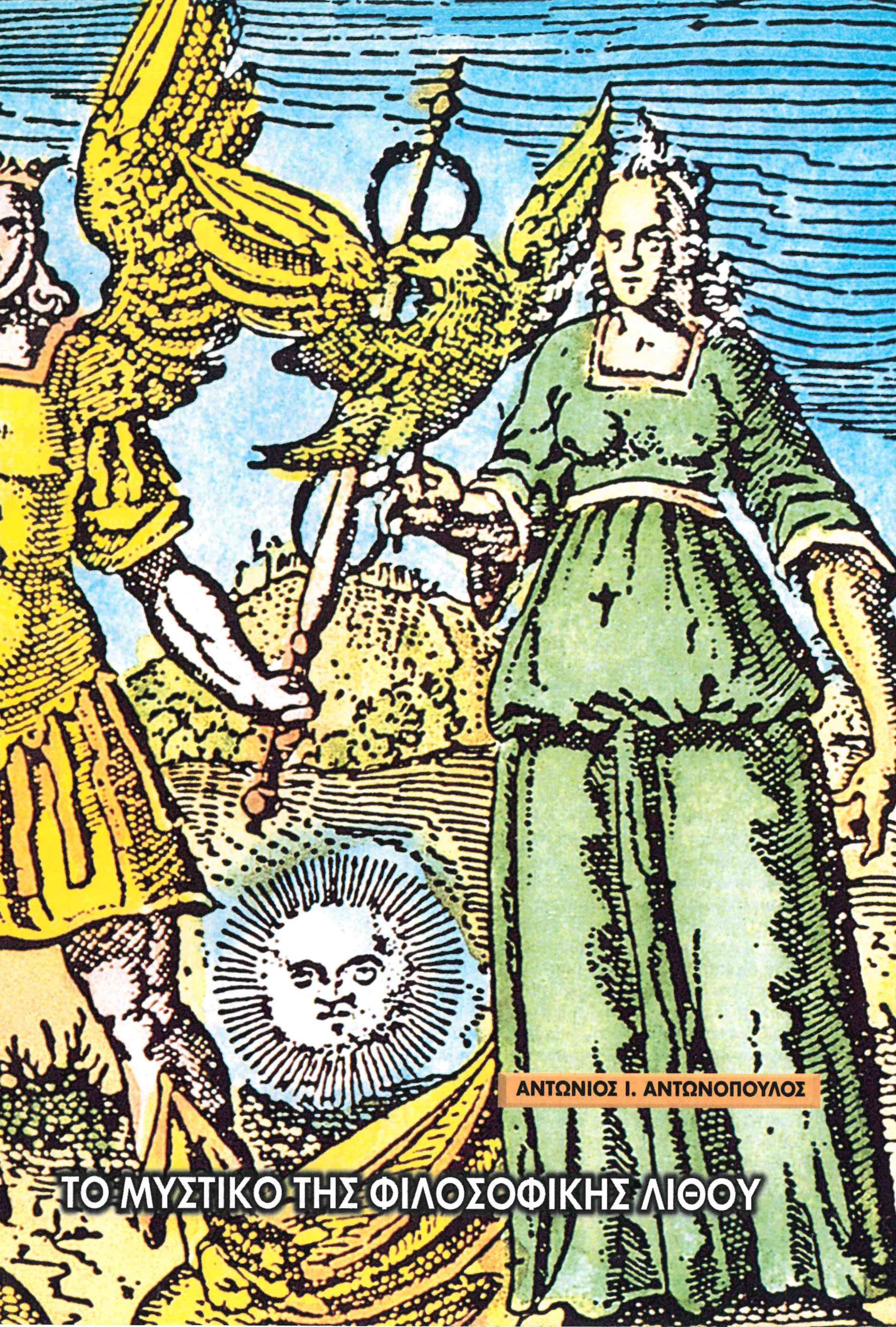
γ) Οἱ ἀντικαταβολὲς βιβλίων, κασσετῶν καὶ περιοδικῶν καὶ οἱ συνδρομὲς τοῦ "ΙΧΩΡ" μποροῦν τώρα νὰ κατατίθενται σὲ δύο τραπεζικοὺς λογαριασμούς, ποὺ εἶναι οἱ παρακάτω: **Ἐθνικὴ Τράπεζα 13595479679 (Μπεξῆς Εὐάγγελος). Alpha Bank 183002320000611 (Μπεξῆς Εὐάγγελος). Προσοχή: Ἀπαραίτητη εἶναι ἡ ἀναγραφὴ τοῦ ὀνόματος τοῦ καταθέτη.**

δ) Ἐκτὸς ἀπὸ τὶς ταχυδρομικὲς ἀποστολὲς μὲ ἀντικαταβολή, λειτουργεῖ καὶ τμῆμα ταχυμεταφορᾶς (Courier), μέσῳ τοῦ ὁποίου ἐλαχιστοποιεῖται ὁ χρόνος παράδοσης τῆς παραγγελίας σας.

ε) Παράδοση τῆς κάρτας μέλους τῆς "*Ἑλληνικῆς Ἑστίας Ἐπιστημονικῶν Ἐρευνῶν*" στὸ σπίτι σας, χωρὶς καμμία δική σας περαιτέρω ἐπιβάρυνση, ἐκτὸς τοῦ ποσοῦ συνδρομῆς τῶν 45€, μέσῳ τῆς ὁποίας δικαιοῦστε παρακολούθηση ὅλων τῶν διαλέξεων τῆς "*Ἑστίας*" (περίπου 80 διαλέξεις τὸν χρόνο) καὶ ἔκπτωση στὶς ἐκδρομὲς ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ.

Μὲ θερμὲς εὐχαριστίες γιὰ τὴν ὑποστήριξή σας
Εὐάγγελος Μπεξῆς
Ἐκδότης τοῦ ΙΧΩΡ

Η ΑΡΧΑΙΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ
ΤΗΣ ΑΛΧΗΜΕΙΑΣ

ΑΝΤΩΝΙΟΣ Ι. ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗΣ ΛΙΘΟΥ

Ἡ ἀλχημεία, ὅπως ὑποστηρίζουν πολλοὶ δυτικοὶ ἐρευνητές, δημιουργήθηκε στὶς ἀρχὲς τοῦ 1ου αἰῶνα μ.Χ., ἀπὸ τοὺς μυημένους στὴν ἑρμητικὴ φιλοσοφία Ἕλληνες καὶ Αἰγυπτίους τῆς Ἀλεξάνδρειας. Ἡ κίνηση αὐτὴ ἀπέβλεπε στὸ νὰ προστατεύση τὴν σοφία, ποὺ εἶχε μεταφέρει στοὺς ἀνθρώπους ὁ ἀγγελιοφόρος τῶν Θεῶν Ἑρμῆς ὁ Τρισμέγιστος, ἀπὸ τὸ καταστροφικὸ μένος τοῦ φανατισμοῦ τῶν μαζῶν τῶν ἀμαθῶν καὶ τῶν ἀμυήτων, ἰδιαίτερα τῶν ὀπαδῶν τῆς νέας τότε καὶ ταχέως ἐξαπλούμενης θρησκείας, τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ἡ ἑρμητικὴ φιλοσοφία μᾶς εἶναι ἀρχικὰ γνωστὴ ἀπὸ σαράντα περίπου ἑλληνικὰ κείμενα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα φαίνεται σαφῶς ὅτι σκοπὸς τῆς διδασκαλίας της ἦταν νὰ καταδείξῃ σὲ ὅσους θὰ ἀποδεικνύονταν ἄξιοι, τὴν ὁδὸ ποὺ θὰ τοὺς ἐπέτρεπε νὰ βροῦν τὴν πνευματικὴ ἕνωση μὲ τὸ θεῖο, ποὺ εἶναι ὁ πραγματικὸς στόχος τῆς ὕπαρξης τοῦ ἀνθρώπου. Προκειμένου νὰ ἐξασφαλιστῇ ἡ μετάδοση τῆς ἑρμητικῆς φιλοσοφίας, οἱ σοφοὶ χρησιμοποίησαν ἄτομα ποὺ ἡ ἀπληστία τους τὰ κάνει ἀνίκανα νὰ κατέχουν τὴ Γνώση, ἀποφεύγοντας, κατὰ τὸ δυνατόν, νὰ πέσῃ σὲ χέρια ἐπιτήδειων, ποὺ θὰ τὴν ἐκμεταλλευθοῦν. Ὡς μέσον γιὰ τὴν ἐπίτευξη τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ ἐπελέγη ἡ φυσικὴ φιλοσοφία, ποὺ ἐκείνη τὴν ἐποχὴ εἶχαν ἐπεξεργαστεῖ οἱ τεχνῖτες τῶν μετάλλων, οἱ μεταλλουργοί. Σύμφωνα μὲ τὴν θεωρία τους, ἡ Γῆ εἶναι ἕνας ζωντανὸς ὀργανισμός, ἕνα ἔμβιο ὄν, στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ὁποίου τὰ μέταλλα ἐξελίσσονται καὶ ἀλληλεπιδροῦν, πλησιάζοντας σταδιακὰ τὴν τέλεια κατάστασή τους, ποὺ εἶναι ὁ χρυσός.

Οἱ Νεοπλατωνιστές, οἱ ὁποῖοι δίδασκαν ὅτι ὁ ἐσωτερικὰ φωτισμένος ἄνθρωπος εἶναι ἄτρωτος ἀπὸ τὴν κοσμικὴ ἐξουσία, συνέδεσαν τὴν φυσικὴ φιλοσοφία μὲ τὸν Ἑρμῆ τὸν Τρισμέγιστο, χάρη στὸν *"Τίμαιο"* τοῦ Πλάτωνα, ἡ αὐθεντία τοῦ ὁποίου ἦταν ἀδιαμφισβήτητη. Στὸ ἔργο αὐτὸ πιστοποιεῖται ἡ δυνατότητα τῶν μεταλλάξεων καὶ τῶν μεταστοιχειώσεων καὶ εἰσάγεται, σὰν ἀρχή, γιὰ τὸν ἄνθρωπο τῶν τεχνῶν, ἡ χρησιμοποίηση τῆς ἰδιότητας αὐτῆς τῶν μετάλλων, μὲ τέτοιο τρόπο, ὥστε ὁ μηχανισμὸς νὰ ἐπιταχύνεται σημαντικὰ σὲ σχέση μὲ τὴν ἐνδογενῆ φυσικὴ ταχύτητα ἐξέλιξης τοῦ φαινομένου.

Ἡ ἐπιτυχία τοῦ σχεδίου ἦταν πλήρης· ἡ ἐπι-

θυμία νὰ παραχθῆ πολύτιμος χρυσὸς ἀπὸ κάποιο ἄλλο μέταλλο μικρῆς ἀξίας ὁδήγησε στὴν ἐμφάνιση πλήθους ἐρευνητῶν, οἱ ὁποῖοι, μὲ τὴν μεγαλύτερη μυστικότητα, διακινοῦσαν τὰ κείμενα στὰ ὁποῖα οἱ τελευταῖοι σοφοὶ τῆς Ἀλεξάνδρειας καὶ οἱ ὀπαδοί τους εἶχαν ἀποτυπώσει μὲ συμβολικὴ μορφὴ τὶς πίστεις καὶ τὶς ἐμπειρίες τους.

Ὁ κώδικας τῆς ἑρμηνείας τῶν συμβολισμῶν βασίστηκε ἀρχικὰ σὲ δύο ἀντιστοιχίες: Ἑρμῆς =ὑδράργυρος (mercurius στὰ λατινικὰ) καὶ Θεότης = θεῖο, θειάφι (sulfur στὰ λατινικά). Κάτω ἀπὸ τὸ παραπλανητικὸ αὐτὸ ἔνδυμα, ἡ τέχνη τοῦ ἀργύρου καὶ τοῦ χρυσοῦ διαδόθηκε γρήγορα σὲ ὅλη τὴ Μέση Ἀνατολὴ καὶ τὸ Βυζάντιο.

Κατὰ τὸν 8ο αἰῶνα, ὁ ἀναπτυσσόμενος ἀραβικὸς πολιτισμὸς ἀνέδειξε ἐξαιρετικὰ ἀνήσυχα πνεύματα, μὲ ἐντονότατη ἐπιστημονικὴ περιέργεια, ἀλλὰ καὶ ἰσχυρὴ ἐπιθυμία πλουτισμοῦ, ὅμοια ἀκριβῶς μὲ αὐτὴν τῶν προκατόχων τους, Ἑλλήνων, Συρίων καὶ Ῥωμαίων. Ὅταν κατέκτησαν τὴν Συρία, περὶ τὸ 634, οἱ Ἄραβες βρέθηκαν μπροστὰ σὲ μιὰ ἀνθοῦσα φιλοσοφικὴ κοινότητα, ἀποτελούμενη ἀπὸ τοὺς σοφοὺς πρόσφυγες τῆς Ἀλεξάνδρειας, τῆς Ἀθήνας καὶ τῆς Ῥώμης, οἱ ὁποῖοι εἶχαν ἱδρύσει σχολές, ποὺ τὶς ὀνόμαζαν Ἀκαδημίες, πρὸς τιμὴν τοῦ Πλάτωνα.

Οἱ Ἄραβες μετέφρασαν καὶ συχνὰ μετέφεραν σὲ ἀραβικὰ καὶ μουσουλμανικὰ πρότυπα τὰ ἑλληνικὰ βιβλία. Ἔμαθαν, ἔτσι, πολὺ γρήγορα γιὰ τὴν γνώση ποὺ προερχόταν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο καὶ ἐπέτρεπε τὴν παρασκευὴ χρυσοῦ. Στὴν νέα ἐπιστήμη ἔδωσαν τὸ ὄνομα *"Al Koumija"*, δηλαδὴ τὸ ἄρθρο *"al"*, ποὺ μεταφράζεται στὸ ἄρθρο *"ἡ"*, καὶ τήν ἑλληνικότατη λέξη *"χημεία"*. Συνεπῶς, ἀλχημεία δὲν σήμαινε τίποτε ἄλλο, παρά "ἡ χημεία".

Ἡ κατάκτηση τῆς Μεσοποταμίας καὶ τῆς Παλαιστίνης ἀπὸ τοὺς Ἄραβες εἶχε σὰν συνέπεια πολιτισμικὲς ἀλληλεπιδράσεις. Ἐμφανίστηκε τότε ἕνα ἰδιαίτερα σημαντικὸ βιβλίο, ποὺ ἀποδίδεται στὸν πυθαγόρειο Ἀπολλώνιο τὸν Τυανέα ἀπὸ τὴν Μικρὰ Ἀσία (βλ. σχετικὸ ἄρθρο τοῦ Ε. Μπεξῆ, ΙΧΩΡ, τ. 26), τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου μετατράπηκε σὲ Balinas στὰ ἀραβικά. Τὸ ὅτι τὸ ἔργο αὐτὸ ἀποδίδεται στὸν Ἀπολλώνιο ὀφείλεται κυρίως στὸν Φιλόστρατο, ὁ ὁποῖος, μεταξὺ ἄλλων, ἀναφέρει ὅτι ὁ Ἀπολλώνιος

εἶχε ταξιδέψει καὶ στὴν Ἰνδία, ἀπ' ὅπου εἶχε ἀποκομίσει πλῆθος μυστικιστικῶν γνώσεων. Τὰ ὀκτὼ χειρόγραφα ἀντίγραφα τῶν πενῆντα περίπου σελίδων τοῦ βιβλίου αὐτοῦ εἶναι ὅλα στὰ ἀραβικὰ καὶ τὸ ἀρχαιότερο χρονολογεῖται ἀπὸ τὸ 934. Ἡ ἔρευνα, ὅμως, ἔδειξε ὅτι ἡ συγγραφὴ τοῦ πρωτοτύπου τῶν συγκεκριμένων ἀντιγράφων πρέπει νὰ ἔγινε τὸν 7ο αἰῶνα.

Ὁ Ἀπολλώνιος διηγεῖται ὅτι ἔγραψε τὸ βιβλίο του κατὰ προτροπὴ τοῦ Δημιουργοῦ, ὁ ὁποῖος ἐμφανίστηκε στὸ ὄνειρό του καὶ τὸν ὁδήγησε σὲ μία κρύπτη κάτω ἀπὸ ἕνα ἄγαλμα τοῦ Ἑρμῆ. Ἐκεῖ συνάντησε ἕναν γέροντα, καθισμένο σὲ θρόνο, ποὺ κρατοῦσε στὸ χέρι του ἕναν σμαράγδινο πίνακα, μὲ τὴν ἐπιγραφή: *«Ἐδῶ βρίσκεται ἡ μορφοποίηση τῆς φύσης»*. Μπροστά του βρισκόταν ἕνα βιβλίο ποὺ ἔγραφε: *«Ἐδῶ βρίσκεται τὸ μυστικὸ τῆς δημιουργίας τῶν ὄντων καὶ ἡ ἐπιστήμη τῆς αἰτίας ὅλων τῶν πραγμάτων»*.

Οἱ ὁμοιότητες τοῦ κειμένου μὲ τὴν ἑρμητικὴ φιλοσοφία εἶναι ἐντυπωσιακές. Πρόκειται γιὰ ἕνα εἶδος κοσμογονίας ἐκφρασμένης μὲ σύμβολα ἀλχημιστικοῦ τύπου. Ὁ σμαράγδινος πίνακας, ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ ὀκτὼ ἄρθρα, ἀποτελεῖ μιὰ περίληψη τοῦ βιβλίου. Ἔκτοτε, οἱ ἀλχημιστὲς θεωροῦν τὸν πίνακα αὐτὸν ὡς τὴν νοηματικὴ ἀποτύπωση τοῦ Μεγάλου Ἔργου. Τὸ ὄγδοο ἄρθρο, ποὺ εἶναι τὸ σημαντικότερο ὅλων, ἀναφέρει: *«Ἡ γένεση τοῦ μικρόκοσμου εἶναι ὅμοια μὲ τὴν γένεση τοῦ μακρόκοσμου»*, ὅπου ὡς μικρόκοσμος ἐδῶ νοεῖται ἡ φύση ἢ ὁ ἄνθρωπος.

Καθώς, ὅμως, ὁ ὀρθόδοξος ἰσλαμισμὸς δὲν ἐπέτρεπε καμμία νύξη ἐνασχόλησης μὲ ἄλλη θεότητα, πλήν τῆς τοῦ Ἀλλάχ, οἱ Ἄραβες καλλιέργησαν καὶ ἀνέπτυξαν μόνο τὸ πρακτικόχημικό μέρος τῶν ἑρμητικῶν δοξασιῶν, χωρὶς αὐτὸ νὰ μειώνῃ, ἔστω καὶ στὸ ἐλάχιστο, τὴν συμβολική, φιλοσοφικὴ καὶ ἠθική τους ἀξία.

Ὁ πρῶτος Ἄραβας ποὺ συγκέντρωσε καὶ μετέφρασε ὅλα τὰ ἀλχημιστικὰ συγγράμματα τῆς ἐποχῆς του ἦταν ὁ πρίγκιπας Kales ben Yezid ben Maouia, Calid γιὰ τούς Εὐρωπαίους, στὰ τέλη τοῦ 6ου αἰῶνα, καὶ πρὶν τὸ 708.

Στὴν Βαγδάτη ἀναπτύχθηκε μιὰ μεγάλη ἐπιστημονικὴ σχολή, μὲ ἱδρυτὴ τὸν σοφὸ Djabir ibn Hayyan Sufi, τὸν ἱδρυτὴ τοῦ Σουφισμοῦ καὶ τοῦ τάγματος τῶν Σούφι, μὲ σαφῶς πυθαγόρειες καταβολές, ὁ ὁποῖος ἔζησε μεταξὺ τῶν ἐτῶν 720 καὶ 820, κάτω ἀπὸ τὴν ὤθηση τοῦ ὁποίου ἔγιναν σημαντικὲς ἀνακαλύψεις καὶ θεμελιώθηκε ἡ ἐπιστήμη τῆς χημείας. Στὸν Djabir ἀποδίδονται 2.982 βιβλία. Κατ' ἄλλους συγγραφεῖς, ὅμως, ἔχει γράψει μόνο τὸ "*Βιβλίο τῆς Εὐσπλαχνίας*", τὸ πρῶτο συστηματικὸ ἀλχημιστικὸ σύγγραμμα, ἐνῷ κάποιος Ἄραβας φιλόσοφος βεβαιώνει ὅτι τὰ βιβλία τὰ ἔγραφε ἕνας φίλος του, τὰ ὑπέγραφε σὰν Djabir καὶ θησαύριζε, πουλῶντας τα ἀκριβὰ στούς ἀνίδεους καὶ φιλόδοξους ἀλχημιστές. Στὴν πραγματικότητα, ὁ Djabir δὲν ἔγραψε κανένα βιβλίο, ἀλλά, ἀκολουθῶντας τὰ βήματα τοῦ Πυθαγόρα, δίδασκε προφορικὰ μόνο τοὺς μαθητές του, οἱ ὁποῖοι ἀργότερα μετέφεραν γραπτὰ τὴν γνώση στὶς ἑπόμενες γενεές. Στὸ ἔργο τοῦ Djabir Sufi, καὶ ἑπομένως καὶ στὴν ἀλχημεία τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, διακρίνουμε καθαρὰ τὸν Πυθαγορισμό, ἀλλὰ καὶ τὸν Ἑρμητισμό, δίαυλο γιὰ τοὺς ὁποίους ἀποτέλεσε ὁ Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεύς.

Τὸ "*Βιβλίο τῆς Εὐσπλαχνίας*" ἀποτελεῖ πρότυπο φιλοσοφικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς μεθόδου. Στὸ φιλοσοφικὸ μέρος ἐκθέτει, μὲ τρόπο συστηματικό, μιὰ γενικὴ θεωρία ἀλλαγῶν φύσεως, δηλαδὴ μεταστοιχειώσεων, ποὺ ἐφαρμόζεται σὲ ὅλα τὰ ὄντα. Ἡ ὁμοιότητα μεταξὺ τοῦ σύμπαντος καὶ τοῦ ἀνθρώπου παραλληλίζεται μὲ τὴν ὁμοιότητα μεταξὺ τῶν πνευματικῶν φύσεων –ἐννοῶντας τὴν ψυχή, ὁ ἀέρας καὶ ἡ φωτιὰ κατὰ τὸν Ἑρμῆ τὸν Τρισμέγιστο– καὶ τῶν σωμάτων. Ὅλα αὐτὰ ἐπιβεβαιώνουν τὴν ἑνότητα τοῦ σχεδιασμοῦ τῆς δομῆς καὶ τῆς δράσεως, δηλαδὴ τῶν ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν δυνάμεων ὅλης τῆς ἐκδήλωσης, ἡ συνέπεια τῆς ὁποίας εἶναι ὅτι οἱ μεταστοιχειώσεις πρέπει καὶ μποροῦν νὰ γίνονται μὲ ἐνέργειες καὶ χειρισμοὺς ὅμοιους μὲ αὐτοὺς ποὺ ἰσχύουν γιὰ τὰ ζεύγη φύση-ἄνθρωπος καὶ ψυχή-σῶμα. Ὁ Djabir ὑποδεικνύει ὅτι ἡ ψυχὴ μπορεῖ νὰ μεταμορφώσῃ τὸ σῶμα. Τὸ ἔργο αὐτὸ πραγματοποιεῖται μὲ μέσο ἕνα μοναδικὸ πρᾶγμα, μὲ ἕνα μόνο χειρισμὸ καὶ μέσα σὲ μιὰ μόνο φιάλη. Ἀπαιτεῖται ὁ διαχωρισμὸς τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὸ σῶμα, ἡ κάθαρσή τους καὶ ὁ ἐπανασυνδυασμός τους. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι μιὰ οὐσία, ἕνα ἀπόσταγμα, ποὺ ὀνομάζουμε "*ἐλιξίριο*", ἀπὸ τὸ ἀραβικὸ el ksir.

Σύμφωνα μὲ τὰ ἀνωτέρω, δὲν ἐπαρκεῖ ἡ ἀποδόμηση γιὰ νὰ γίνῃ ἡ ἀνασύνθεση. Πρέπει νὰ

Οἱ Ἄραβες μετέφρασαν καὶ συχνὰ μετέφεραν σὲ ἀραβικὰ καὶ μουσουλμανικὰ πρότυπα τὰ ἑλληνικὰ βιβλία. Ἔμαθαν, ἔτσι, πολὺ γρήγορα γιὰ τὴν γνώση ποὺ προερχόταν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο καὶ ἐπέτρεπε τὴν παρασκευὴ χρυσοῦ. Στὴν νέα ἐπιστήμη ἔδωσαν τὸ ὄνομα "Al Koumija", δηλαδὴ τὸ ἄρθρο "al", ποὺ μεταφράζεται στὸ ἄρθρο "ἡ", καὶ τήν ἑλληνικότατη λέξη "χημεία". Συνεπῶς, ἀλχημεία δὲν σήμαινε τίποτε ἄλλο, παρά "ἡ χημεία".

μεσολαβήση τὸ στάδιο τῆς κάθαρσης, ποὺ προϋποθέτει ἀπόφαση γιὰ τὸ ἐπιδιωκόμενο ἀποτέλεσμα καὶ τακτοποίηση τόσο τοῦ νοῦ, ὅσο καί τῶν πρὸς κάθαρση στοιχείων. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς διαδικασίας, τὸ ἐλιξίριο, εἶναι μιὰ οὐσία, οἱ φυσικὲς ἰδιότητες τῆς ὁποίας δὲν περιγράφονται, διότι δὲν πρόκειται γιὰ κάποιο ὑγρὸ ἢ στερεὸ ἢ ἀέριο σῶμα, ἀλλὰ γιὰ πεμπτουσία, μιὰ πέμπτη οὐσία, διαφορετικὴ ἀπὸ τὶς τέσσερις γνωστές: φωτιά, ἀέρας, νερὸ καὶ γῆ (βλέπε τὶς τέσσερις σὺν μία οὐσίες καὶ τὶς τέσσερις σὺν μία διευθύνσεις τῶν Κινέζων σοφῶν). Τὸ ἐλιξίριο μπορεῖ νὰ φέρη τὰ μέταλλα στὴν τέλεια κατάστασή τους, ποὺ εἶναι ὁ χρυσός, χωρὶς ὅμως αὐτὸ νὰ σημαίνη ὅτι ἀναμειγνυόμενο μὲ τὸν μόλυβδο, γιὰ παράδειγμα, ἢ προβαλλόμενο πάνω σὲ αὐτόν, τὸν μεταμορφώνει σὲ χρυσό.

Οἱ συμβολισμοὶ εἶναι περισσότερο ἀπὸ ἐμφανεῖς. Ἡ πρακτικὴ ἐφαρμογή τους, ὅμως, σὲ ἐπίπεδο ἐργαστηρίου, ὁδήγησε στὴν ἐφεύρεση διαφόρων συσκευῶν γιὰ τὴν διύλιση οὐσιῶν καὶ τὴν ἀπομόνωση-ἀνακάλυψη πολλῶν νέων χημικῶν στοιχείων καὶ ἑνώσεων. Ἡ ἐπέκταση τοῦ ἀραβικοῦ κράτους εἶχε σὰν συνέπεια τὴν εἰσαγωγὴ τῆς ἀλχημείας στὴν Ἱσπανία, ὅπου, τὸν 12ο αἰῶνα, οἱ Ἰταλοὶ μοναχοὶ ἔκαναν τὶς πρῶτες λατινικές μεταφράσεις τῶν ἀραβικῶν βιβλίων, τὴν διέδωσαν στὴν Γαλλία καὶ τὴν Ἰταλία καὶ ἐν τέλει στὴν ὑπόλοιπη Εὐρώπη. Ἡ διάδοσή της ὑπῆρξε ταχίστη, κυρίως ἐξ αἰτίας τῆς αἰώνιας ἐπιθυμίας τῶν ἀνθρώπων γιὰ τὴν ἀπόκτηση χρυσοῦ, ἀλλὰ καὶ λόγῳ τῆς πνευματικῆς καταπίεσης ποὺ ἀσκοῦσε ἡ Παπικὴ Ἐκκλησία στὰ ἀνήσυχα πνεύματα, ποὺ ἀναζητοῦσαν διεξόδους.

Ἡ πρώτη καὶ πολὺ διαδεδομένη μετάφραση τοῦ βιβλίου τοῦ Djabir ἔγινε μεταξὺ τοῦ 1114 καὶ 1187, ἀπὸ τὸν Gerard de Cremone. Τρία ἄλλα σημαντικὰ συγγράμματα, ποὺ ἀκολούθησαν, ἀπὸ Εὐρωπαίους συγγραφεῖς, ἦταν τά: *"Σύνοψις Τελειότητος"* τοῦ Geber, *"Τὸ Ῥοζάριο τῶν Φιλοσόφων"* τοῦ Villeneuve καὶ *"Ἡ Διαθήκη"* τοῦ Lull. Ὁ Σμαράγδινος Πίνακας ἐμφανίζεται νὰ περιέχη δέκα ἄρθρα, μὲ μία σημαντικὴ προσθήκη στὸ 8ο ἄρθρο, ποὺ γιὰ πρώτη φορὰ ἀναφέρεται στὴν Λίθο, ἀπὸ τὸν Ἅγιο Ἀλβέρτο τὸν Μεγάλο (1193-1280). Σχολιάζοντάς την ὁ φιλόσοφος καὶ θεολόγος Θωμᾶς ὁ Ἀκινάτης (1227-1274), διαβεβαιώνει γιὰ τὴν ὕπαρξη μιᾶς πνευματικῆς ἀλχημείας, γιὰ τὴν ὁποία ἡ Βίβλος εἶναι πλήρης καὶ κατάλληλος ὁδηγός, διότι αὐτὴ ἡ Λίθος εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου (τὸ κείμενο αὐτὸ ἀνακαλύφθηκε ἀπὸ τὸν Karl Jung).

Μὲ τὴν ἐφεύρεση τῆς τυπογραφίας τὸ 1440, τὰ ἀλχημιστικὰ βιβλία, αὐθεντικὰ ἢ νόθα, διαδίδονται εὐρύτατα. Σὲ κανένα ἀπὸ αὐτά, ὅμως, δὲν γράφεται ὅτι κάποιος πέτυχε νὰ μεταστοιχειώση κάποιο μέταλλο σὲ χρυσό, παρὰ τὶς ἐκτενεῖς περιγραφὲς τῶν τεχνικῶν καὶ τῶν συσκευῶν ποὺ ἀπαιτοῦνται.

Ἡ μεταστοιχείωση ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴν ἀνάμειξη ἐλάχιστης ποσότητας φιλοσοφικῆς Λίθου, ἐμποτισμένης μὲ ἁγνὸ κερί, καὶ μολύβδου, σὲ κατάσταση τήξης. Τὸ μεῖγμα βράζεται σὲ μέση θερμοκρασία, μὲ σταδιακὸ δυνάμωμα τῆς φωτιᾶς, καὶ σὲ λίγο ῥέει καθαρὸς χρυσός. Ὅσον ἀφορᾷ ὅμως τὴν παρασκευὴ τῆς ἴδιας τῆς Λίθου, οἱ πληροφορίες δὲν ἦταν τόσο σαφεῖς: ἀφοῦ βρεθεῖ ἡ πρώτη ὕλη, πρέπει νὰ προετοιμαστῆ καὶ κατόπιν νὰ γίνη ἡ κατεργασία της μέσα σὲ εἰδικὸ σφαιρικὸ δοχεῖο, «ἑρμητικὰ» κλεισμένο, σὲ σταδιακὰ ἀνερχόμενη θερμοκρασία, ποὺ ἐξασφάλιζε εἰδικὸς γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτὸν φοῦρνος, ποὺ λεγόταν *"athanor"*. Οἱ φάσεις τῆς κατεργασίας σημειώνονταν μὲ κωδικὰ χρώματα. Σὲ θεωρητικὸ ἐπίπεδο, τὸ ὅλο ἐγχείρημα βασιζόταν στὴν ἐφαρμογὴ τῆς διπλῆς φύσης τῶν μετάλλων –θεῖο καὶ ὑδράργυρος– καὶ στὰ τέσσερα στοιχεῖα –φωτιά, ἀέρας, νερό, γῆ.

Στὰ τέλη τοῦ 15ου αἰῶνα, ἡ πνευματικὴ ἀλχημεία προσήλκυσε πολλοὺς ὀπαδοὺς καὶ περίεργους καὶ προκάλεσε τὴν λυσσαλέα ἀντίδραση τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ πίστευε ὅτι χάνει μέλη ἀπὸ τὸ ποίμνιό της. Στὸ ὑλικὸ ἐπίπεδο, τὸ μεγάλο μυστικὸ τῆς πρώτης ὕλης γιὰ τὴν παρασκευὴ τῆς φιλοσοφικῆς Λίθου ὁδήγησε σὲ ποικίλα πειράματα μὲ ἀνόργανες, μεταλλικὲς συνήθως, ἀλλὰ καὶ μὲ ὀργανικὲς οὐσίες, τὰ ὁποῖα προήγαγαν τὴν φαρμακοποιία.

Ὁ Theophraste Aureole Bombast von Hohenheim ἢ Παράκελσος (1493-1541) καὶ ὁ Basile Valentin, σύγχρονος τοῦ Παράκελσου, ἔδωσαν τὴν τελική της μορφὴ στὴν θεωρία ποὺ ἀναγνώριζε στὸν ἄνθρωπο τρεῖς ἀρχές: ἅλας, ὑδράργυρο καὶ θεῖο, καὶ χρησιμοποιοῦσε τέσσερα στοιχεῖα ἢ οὐσίες: φωτιά, ἀέρα, νερὸ καὶ γῆ.

Ὁ Παράκελσος, πνεῦμα μεγάλου διαμετρήματος καὶ μὲ ἰσχυρὴ ἐπιρροὴ στὴν διανόηση τῆς ἐποχῆς του, εἶχε μελετήσει σὲ βάθος ἰατρική, φιλοσοφία, ἀστρολογία, Καμπάλα, θεολογία καὶ ἀλχημεία. Ἔγραψε 99 βιβλία περὶ γενικῆς ἰατρικῆς, χειρουργικῆς, ὁμοιοπαθητικῆς καὶ φιλοσοφίας σχετικῆς μὲ τὰ θέματα αὐτά. Ἀπὸ τὰ τέσσερα ἀλχημιστικά του ἔργα, τὸ σύγγραμμά του *"Περὶ τῶν τριῶν βασικῶν Στοιχείων"* (ὁ τίτλος καὶ μόνο παραπέμπει στὰ τρία μητρικὰ γράμματα τῆς Καμπάλα) ἀνέδειξε τὸ ἅλας σὲ οὐσία ἰσότιμη τοῦ ὑδράργυρου καὶ τοῦ θείου, καὶ ἔδωσε στὴν ἀλχημεία τὴν τελική της μορφή.

Ἡ ἐμφάνιση τοῦ Προτεσταντισμοῦ, τὸ 1517, στὴν Wittenberg, μὲ τὶς θέσεις τοῦ Martin Luther (κατὰ δέκα χρόνια μεγαλύτερου τοῦ Παράκελσου), βοήθησε στήν διάδοση τῆς ἀλχημείας, καθώς, σὲ ἀντίθεση μὲ τὸν Καθολικισμὸ τῆς Παπικῆς Ἐκκλησίας, ἐπέτρεπε τὴν ἐλευθερία τῆς σκέψεως καὶ τῆς ἔρευνας. Ὅλες οἱ περιοχές γύρω ἀπὸ τὴν κοίτη τοῦ Ῥήνου, ἀπὸ τὴν Ἑλβετία μέχρι τὶς Κάτω Χῶρες, ἔγιναν ὁ ἀλχημιστικὸς ἄξονας τῆς Εὐρώπης. Μέχρι τὸ 1650, τὰ ἀλχημιστικὰ κείμενα ἀπέκτησαν πλούσια καλλιτεχνικὴ εἰκονογράφηση. Τὴν περίοδο αὐτὴν ἀποτυπώνονται στὰ βιβλία καὶ κυκλοφοροῦν ἐλεύθερα καὶ ἐπισήμως τὰ ποικίλα σύμβολα τῆς ἀλχημείας, πολλὰ ἀπὸ τὰ ὁποῖα εἶναι κοινὰ μὲ τὰ τεκτονικά, ὅπως ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη, τὸ νῆμα τῆς στάθμης, ὁ κανόνας, ἡ ῥάβδος, ὁ γνώμονας καὶ ὁ διαβήτης, τὸ τρίγωνο, τὸ τετράγωνο, ὁ κύκλος, ἡ σφαῖρα, ἡ λαξευμένη λίθος (κύβος) κ.ἄ.

Τὸ κεντρικὸ σημεῖο τῆς θεωρητικῆς σύλληψης τῆς ἀλχημείας ἐντοπίζεται πλέον στὴν φιλοσοφικὴ Λίθο καὶ κατὰ συνέπεια στὴν πρώτη ὕλη ἀπὸ τὴν ὁποία προέρχεται. Τὰ στοιχεῖα ποὺ συμμετέχουν στὸν σχηματισμὸ τῆς πρώτης ὕλης εἶναι οἱ τέσσερις θεμελιώδεις οὐσίες: γῆ, νερό, φωτιὰ καὶ ἀέρας. Τὰ στοιχεῖα αὐτὰ συνδυαζόμενα καταλλήλως ἐκφράζονται ὡς τρεῖς ἀρχές: ἅλας, ὑδράργυρος καὶ θεῖο. Ἐννοεῖται, βεβαίως, ὅτι δὲν πρόκειται γιὰ τὰ φυσικὰ σώματα μὲ τὰ ὀνόματα αὐτά, ἀλλὰ γιὰ τὰ φιλοσοφικὰ καὶ συμβολικά τους ὁμόλογα.

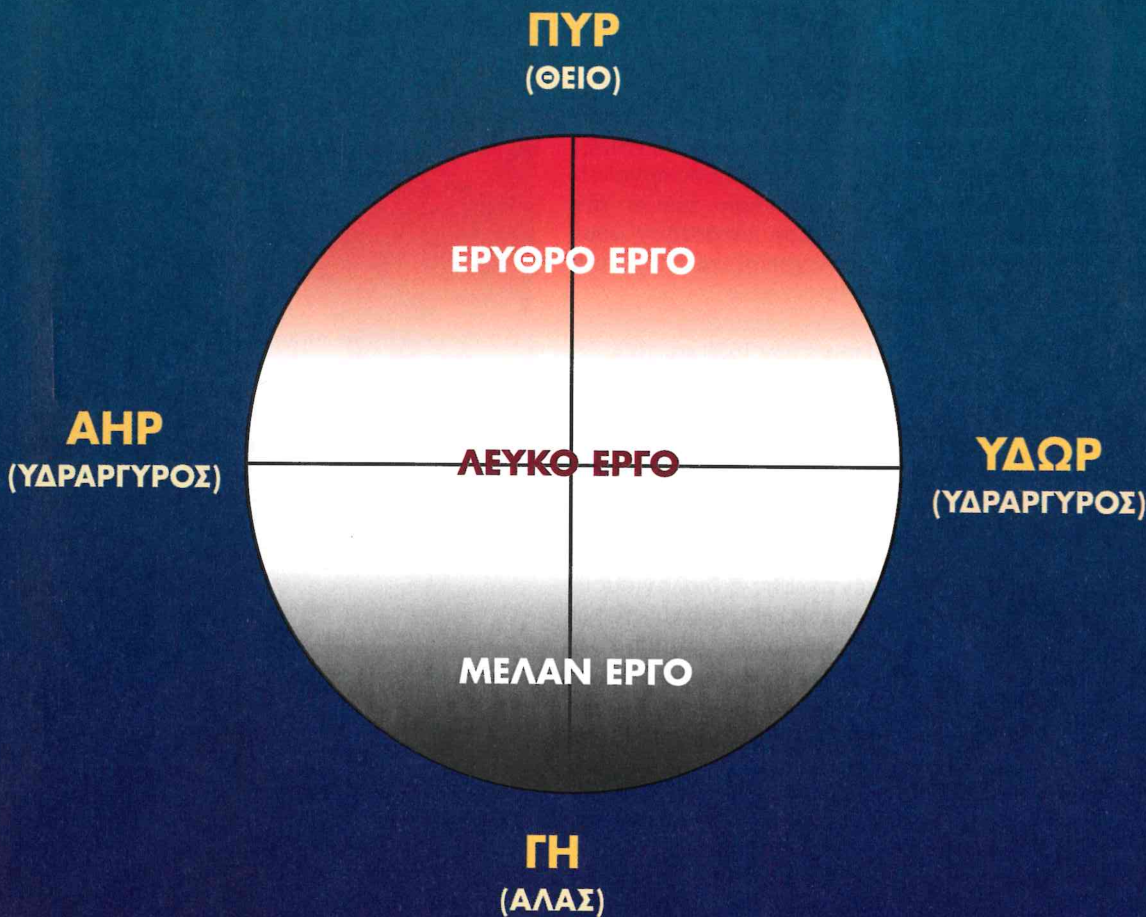
Τὰ τέσσερα στοιχεῖα σχηματίζουν ἕναν σταυρὸ ἀπὸ δύο ἴσα καὶ κάθετα μεταξύ τους εὐθύγραμμα τμήματα, ποὺ εἶναι συγχρόνως καὶ οἱ δύο διάμετροι ἑνὸς κύκλου, ποὺ τέμνονται σὲ ὀρθὴ γωνία. Στὴν βάση τοῦ κάθετου εὐθύγραμμου τμήματος βρίσκεται τὸ στοιχεῖο γῆ καὶ στὴν κορυφή του τὸ πῦρ. Στὴν ἀριστερὴ ἄκρη τοῦ ὁριζόντιου τμήματος τοποθετεῖται τὸ στοιχεῖο ἀὴρ καὶ στὴν δεξιά του τὸ ὕδωρ. Μὲ αὐτὴν τὴν τοποθέτηση τῶν τεσσάρων στοιχείων ἔχουν δημιουργηθεῖ τρία ἐπίπεδα: στὴ βάση τὸ στερεὸ γῆ, στὴ μέση τὰ δύο ῥευστά, ἀέρας καὶ νερό, καὶ στὴν κορυφὴ ἡ φωτιά. Τὸ στοιχεῖο τῆς βάσης –γῆ– ἀντιστοιχίζεται μὲ τὴν ἀρχὴ ἅλας, τὸ στοιχεῖο τῆς κορυφῆς –φωτιὰ– μὲ τὴν ἀρχὴ θεῖο (sulfure, θειάφι), τὰ δὲ ἐνδιάμεσα στοιχεῖα, ποὺ ἔχουν ῥόλο διαχωριστικὸ καὶ διαβιβαστικὸ –ἀέρας καὶ νερὸ– ἀντιστοιχίζονται μὲ τὴν οὐσία ὑδράργυρος (mercure, Ἑρμῆς). Τὰ χρώματα ποὺ ἀντιστοιχοῦν στὶς τρεῖς οὐσίες εἶναι: μαῦρο γιὰ τὸ θεῖο, λευκὸ γιὰ τὸν ὑδράργυρο καὶ κόκκινο γιὰ τὴν φωτιά.

Ἡ διάταξη τῶν συμβόλων σὲ τρία ἐπίπεδα, ἀπὸ κάτω πρὸς τὰ πάνω, ἀναπαριστᾷ ἐπίσης καὶ τὴν πορεία τοῦ Μεγάλου Ἔργου: Μέλαν Ἔργο, Λευκὸ Ἔργο, Ἐρυθρὸ Ἔργο. Δὲν πρόκειται γιὰ καμμία μετὰ θάνατον συμβολικὴ πορεία, ἀλλὰ γιὰ τὴν ἐπίγεια συνείδηση τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἰδιαίτερα τοῦ ἀλχημιστῆ, ποὺ ἀνέρχεται ἀπὸ τὴν ὕλη-σῶμα πρὸς τὸ θεῖο, μὲ μέσο τὴν ἀγάπη γιὰ τὴν σοφία (φιλοσοφία) καὶ ὁδηγὸ τὸν Ἑρμῆ-ὑδράργυρο.

Ὁ Basile Valentin, στὸ σημαντικότερο ἔργο του, τὸ βιβλίο μὲ τὸν τίτλο: *"Azoth"*, δημιούργησε ἕνα περίπλοκο συμβολικὸ ἑπτάγωνο ἐγγεγραμμένο σὲ κύκλο. Τὸ ἑπτάγωνο αὐτὸ περιέχει ὅλους τοὺς ἀνωτέρω συμβολισμούς, εἰσάγοντας ἐπιπλέον τὰ σύμβολα τοῦ Ἥλιου-φωτιά καὶ τῆς Σελήνης-νερό, καθὼς καὶ κάποια ἀστρολογικὰ σημεῖα. Ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ κυκλικὴ ἐπιγραφὴ ἀπὸ ἑπτὰ λατινικὲς λέξεις, μία γιὰ κάθε γωνία τοῦ ἑπταγώνου: «*Visita Interiora Terrae Rectificando Invenies Occultum Lapidem*» («*Ἐπισκέψου τὸ ἐσωτερικὸ τῆς Γῆς καὶ διορθώνοντας βρὲς τὴν κεκρυμμένην λίθον*»), τὰ ἀρχικὰ γράμματα τῶν ὁποίων σχηματίζουν τὴν λέξη *"VITRIOL"*!

Στὸ ἴδιο βιβλίο συναντᾶμε καὶ μία ἄλλη γκραβούρα, μὲ σχῆμα αὐγοῦ –τὸ αὐγὸ τοῦ κόσμου– μὲ τὸν τίτλο: *"Materia Prima"* (*"Πρώτη Ὕλη"*), ὅπου κύρια φιγούρα εἶναι τὸ περίφημο Ἑρμητικὸ Ἀνδρόγυνο ἢ Rebis. Πρόκειται γιὰ ἕνα ἀνθρώπινο σῶμα μὲ δύο κεφάλια, ἕνα ἀνδρικὸ ἀριστερά, συνδεδεμένο μὲ τὸν Ἥλιο, καὶ ἕνα

Τὰ τέσσερα στοιχεῖα σχηματίζουν ἕναν σταυρὸ ἀπὸ δύο ἴσα καὶ κάθετα μεταξύ τους εὐθύγραμμα τμήματα, ποὺ εἶναι συγχρόνως καὶ οἱ δύο διάμετροι ἑνὸς κύκλου, ποὺ τέμνονται σὲ ὀρθὴ γωνία. Στὴν βάση τοῦ κάθετου εὐθύγραμμου τμήματος βρίσκεται τὸ στοιχεῖο γῆ καὶ στὴν κορυφή του τὸ πῦρ. Στὴν ἀριστερὴ ἄκρη τοῦ ὁριζόντιου τμήματος τοποθετεῖται τὸ στοιχεῖο ἀὴρ καὶ στὴν δεξιά του τὸ ὕδωρ. Μὲ αὐτὴν τὴν τοποθέτηση τῶν τεσσάρων στοιχείων ἔχουν δημιουργηθεῖ τρία ἐπίπεδα: στὴ βάση τὸ στερεὸ γῆ, στὴ μέση τὰ δύο ῥευστά, ἀέρας καὶ νερό, καὶ στὴν κορυφὴ ἡ φωτιά. Τὸ στοιχεῖο τῆς βάσης –γῆ– ἀντιστοιχίζεται μὲ τὴν ἀρχὴ ἅλας, τὸ στοιχεῖο τῆς κορυφῆς –φωτιὰ– μὲ τὴν ἀρχὴ θεῖο (sulfure, θειάφι), τὰ δὲ ἐνδιάμεσα στοιχεῖα, ποὺ ἔχουν ῥόλο διαχωριστικὸ καὶ διαβιβαστικὸ –ἀέρας καὶ νερὸ– ἀντιστοιχίζονται μὲ τὴν οὐσία ὑδράργυρος (mercure, Ἑρμῆς).

Τὰ χρώματα ποὺ ἀντιστοιχοῦν στὶς τρεῖς οὐσίες εἶναι: μαῦρο γιὰ τὸ θεῖο, λευκὸ γιὰ τὸν ὑδράργυρο καὶ κόκκινο γιὰ τὴν φωτιά.

Ἡ διάταξη τῶν συμβόλων σὲ τρία ἐπίπεδα, ἀπὸ κάτω πρὸς τὰ πάνω, ἀναπαριστᾷ ἐπίσης καὶ τὴν πορεία τοῦ Μεγάλου Ἔργου: Μέλαν Ἔργο, Λευκὸ Ἔργο, Ἐρυθρὸ Ἔργο. Δὲν πρόκειται γιὰ καμμία μετὰ θάνατον συμβολικὴ πορεία, ἀλλὰ γιὰ τὴν ἐπίγεια συνείδηση τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἰδιαίτερα τοῦ ἀλχημιστῆ, ποὺ ἀνέρχεται ἀπὸ τὴν ὕλη-σῶμα πρὸς τὸ θεῖο, μὲ μέσο τὴν ἀγάπη γιὰ τὴν σοφία (φιλοσοφία) καὶ ὁδηγὸ τὸν Ἑρμῆ-ὑδράργυρο.

γυναικεῖο δεξιά, συνδεδεμένο μὲ τὴν Σελήνη. Πάνω στὰ δύο κεφάλια στηρίζεται ἕνα ἑξάκτινο ἀστέρι μὲ τὸ σύμβολο τοῦ Ἑρμῆ-ὑδράργυρου στὸ ἐσωτερικό του. Στὸ ἀριστερὸ χέρι τὸ ὂν αὐτὸ κρατάει ἕναν διαβήτη, ποὺ συσχετίζεται μὲ τὸ ζωδιακὸ σημεῖο τοῦ Ἄρη καὶ στὸ δεξὶ ἕναν γνώμονα, ποὺ συνδέεται μὲ τὸ σημεῖο τοῦ Δία.

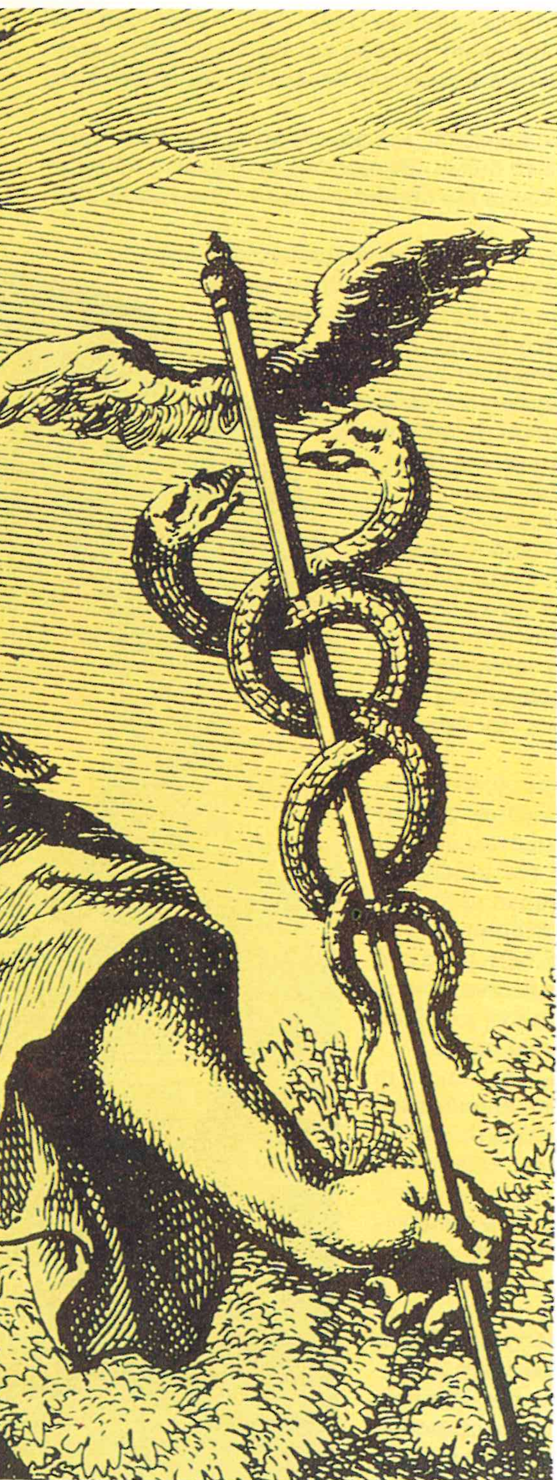
Τὸ Ἑρμητικὸ Ἀνδρόγυνο παίζει πρωτεύοντα ῥόλο στὴν ἀλχημιστικὴ πρακτική, διότι εἶναι ἡ πρώτη ὕλη τοῦ Μεγάλου Ἔργου. Ἡ πρώτη ὕλη διαθέτει δύο ὄψεις: ἡ μία εἶναι ἡ πρωτόγονη καὶ ἀκατέργαστη κατάσταση καὶ ἡ ἄλλη ἡ κατεργασμένη, ἕτοιμη νὰ ὑποστῇ τὴν τελικὴ ἐπίδραση τῆς φωτιᾶς, ποὺ θὰ τὴν μεταστοιχειώση. Τὸ πέρασμα ἀπὸ τὴν πρώτη κατάσταση-μορφὴ στὴν δεύτερη ἀπαιτεῖ πλῆθος ἐργαλείων καὶ συσκευῶν στὸ ἐργαστήριο, ἐνῷ γιὰ τὴν μετάβαση ἀπὸ τὴν δεύτερη κατάσταση-μορφὴ στὴν τελειότητα δὲν χρειάζεται, παρὰ μία φωτιά, ἕνα ὑλικὸ καὶ ἕνα δοχεῖο.

Ἡ εὐρωπαϊκὴ ἀλχημεία ἔφτασε στὸ ἀποκορύφωμά της μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1550 καὶ 1650. Ἡ μελέτη τῶν βιβλίων καὶ τῶν σχηματικῶν παραστάσεων ποὺ περιέχουν ὁδηγεῖ στὸ συμπέρασμα ὅτι οἱ ἀλχημιστὲς εἶχαν γνώσεις καὶ ἰνδικῆς φιλοσοφίας, συγκεκριμένα Raja-Yoga καὶ Patanjali. Σὲ ἕνα χειρόγραφο τοῦ φιλόσοφου Campanella (τέλη τοῦ 16ου αἰῶνα) διαβάζουμε τὴν ἐντυπωσιακὴ περιγραφὴ μιᾶς ἄσκησης αὐτοσυγκέντρωσης ἢ διαλογισμοῦ, ἑνὸς ἀλεξανδρινοῦ φιλοσόφου, μὲ τὸν τίτλο: *"Ἡ πρακτικὴ τῆς φιλοσοφικῆς ἔκστασης"*, ἡ ὁποία γίνεται κατὰ τὰ βουδιστικὰ πρότυπα. Τὸ 1696, ὁ Georg Gichtel ἐξέδωσε τὴν *"Theosophia Practica"*, ὅπου συναντᾶμε σχήματα πανομοιότυπα μὲ τὰ ἰνδικά, ποὺ παριστοῦν τὰ ἐνεργειακὰ κέντρα τοῦ ἀνθρώπινου σώματος –chacras στὰ ἰνδικὰ– καὶ τοὺς δύο διαύλους ῥοῆς τῆς ζωτικῆς ἐνέργειας, ida καὶ pingala.

Ἄς σημειώσουμε ἐδῶ ὅτι οἱ δύο δίαυλοι τῆς ζωτικῆς ἐνέργειας πλέκονται σὲ σχῆμα κηρυκείου τοῦ Ἑρμῆ, ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ ἀρχαιότητα καὶ εἶναι ἀλχημιστικὸ σύμβολο. Ὁ ἕνας δίαυλος χαρακτηρίζεται ὡς θηλυκός, σεληνιακοῦ δηλαδὴ χαρακτῆρα, καὶ ὁ ἄλλος ὡς ἀρσενικός, ἡλιακοῦ χαρακτῆρα.

Στὴν Ἑλληνικὴ Μυθολογία, ὁ Δίας συμβολίζει τὴν συνείδηση τοῦ ἐγὼ στὸν ἄνθρωπο καὶ ἡ Ῥέα, ἡ μητέρα τοῦ Δία, συμβολίζει τὸν Χῶρο,

Οἱ δύο δίαυλοι τῆς ζωτικῆς ἐνέργειας πλέκονται σὲ σχῆμα κηρυκείου τοῦ Ἑρμῆ, ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ ἀρχαιότητα καὶ εἶναι ἀλχημιστικὸ σύμβολο. Ὁ ἕνας δίαυλος χαρακτηρίζεται ὡς θηλυκός, σεληνιακοῦ δηλαδὴ χαρακτῆρα, καὶ ὁ ἄλλος ὡς ἀρσενικός, ἡλιακοῦ δηλαδὴ χαρακτῆρα.

τὴν ὑπερκοσμικὴ δημιουργικὴ δύναμη, τὴν θηλυκὴ ὄψη τοῦ Κρόνου-Χρόνου, ποὺ εἶναι καὶ ὁ πατέρας τοῦ Δία. Ὁ Δίας δὲν μπορεῖ νὰ ἐνσαρκώση μόνος του τὸ σπέρμα τῆς θείας πραγματικότητας καὶ γι' αὐτό, σὲ καθαρὰ καὶ μόνον συμβολικὸ ἐπίπεδο, ἑνώνεται μὲ τὴν Ῥέα. Τὸ προϊὸν αὐτῆς τῆς ἕνωσης εἶναι ἡ Περσεφόνη μὲ τὰ δύο πρόσωπα καὶ συμβολίζει τὴν διάνοια, μὲ τὴν ὁποία ἐνδύεται ἀρχικὰ τὸ ἐγώ. Ἡ ἀντιστοιχία μὲ τὸ Rebis, ποὺ προαναφέραμε, γίνεται πλέον φανερή. Τὰ δύο πρόσωπα τῆς Περσεφόνης ὑποδηλώνουν ὅτι ἐνσωματώνει δύο δυνάμεις: τὴν θεία τάξη –πρόσωπο πρὸς τὰ μέσα– καὶ τὴν ἀπατηλὴ διάχυση τοῦ ὑλικοῦ κόσμου τῶν φαινομένων –πρόσωπο πρὸς τὰ ἔξω.

Βρισκόμαστε, πλέον, μπροστὰ σὲ ἕνα εἶδος ψυχολογικῆς-πνευματικῆς ἀλχημείας, ὅπου ἡ φιάλη, ἡ «ἑρμητικὰ» κλεισμένη, συμβολίζει τὴν ἀπόλυτη ἀπομόνωση τοῦ διαλογιζομένου, ποὺ εἶναι συγχρόνως τὸ ἀντικείμενο καὶ ὁ δημιουργός του, ἡ φωτιὰ συμβολίζει τὴν ἐσωτερικὴ ἔμπνευση ποὺ τὸν ζωογονεῖ, καὶ τὰ τρία βασικὰ χρώματα εἶναι τὰ σύμβολα τοῦ θανάτου, τῆς πρότερης κατάστασης τοῦ ἀτόμου (πρὶν ἀπὸ τὴ μύηση) –μαῦρο–, τῆς ἀγνότητας καὶ τῆς κάθαρσης τοῦ νέου ὄντος (μύηση) –λευκό–, καὶ τῆς ἰσχύος τῆς νέας του μορφῆς ζωῆς –κόκκινο. Πρόκειται γιὰ τὰ τρία βασικὰ στάδια τῆς μύησης, ποὺ θὰ ἔπρεπε ἴσως νὰ ἀναζητήσουμε καὶ στὶς μυητικὲς διαδικασίες τῶν Ἐλευσινίων Μυστηρίων.

Τὸ πνεῦμα τοῦ Γαλιλαίου (1564-1642), στὰ τέλη τῆς Ἀναγέννησης, ἀποτελεῖ τὴν ἀπαρχὴ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐποχῆς τῆς ἀνθρωπότητας. Μὲ τὴν ἀπόλυτη εἰλικρίνεια τοῦ ἐρευνητῆ καὶ τὴν ἐπαληθεύσιμη ἀντικειμενικότητά του, τὸ ἔργο του ἐκφράζει τὴν ἀντίθεση ποὺ ἐπρόκειτο νὰ δημιουργηθῆ μεταξὺ θρησκείας καὶ ἐπιστήμης καὶ κατόπιν μεταξὺ ἐπιστήμης καὶ φιλοσοφίας.

῾Ο ἑπόμενος μεγάλος ἐπιστήμων καὶ διανοητὴς ὑπῆρξε ὁ Νεύτων (1642-1727), ὁ ὁποῖος τὸ 1687 συνέγραψε τὶς *"Μαθηματικὲς Ἀρχὲς Φυσικῆς Φιλοσοφίας"*, καθὼς καὶ τεράστιο ὄγκο χειρόγραφων σημειώσεων. Τὸ ἥμισυ τῶν σημειώσεων αὐτῶν ἀφορᾷ τὴν θεολογία, ἕνα τέταρτο τὴν φυσικὴ καὶ τὸ τελευταῖο τέταρτο τὴν ἀλχημεία.

Οἱ σημειώσεις του γιὰ τὴν ἀλχημεία παρέμειναν ἄγνωστες καὶ ἀσχολίαστες ἀπὸ τοὺς ἐρευνητὲς μέχρι τὸ 1975-76. Τὸ 1975 ὁ Dobbs ἐξέδωσε τὸ βιβλίο *"Βάσεις τῆς Νευτώνειας Ἀλχημείας"* καὶ τὸ 1976 ὁ ᾿Ιωάννης Ζαφειρόπουλος καὶ ἡ Catherine Monod τὸ βιβλίο *"Sensorium Dei"*. Ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ ἔργα συμπεραίνουμε τὰ ἑξῆς:

῾Ο Νεύτων ἦταν κατὰ τὸ ἥμισυ μόνο ἀλχημιστής. Μὲ δεδομένο τὸ ἀναλυτικὸ ἐπιστημονικὸ πνεῦμα του καὶ τὴν βαθιὰ θρησκευτική του πίστη, ὁδηγήθηκε, μεταξὺ ἄλλων, στοὺς νόμους τῆς μάζας (μέτρο τῆς ποσότητας τῆς ὕλης), τῆς δύναμης καὶ τῆς σωματιδιακῆς φύσης τῆς ὕλης. ῾Η ποσοτικὴ θεωρία τῆς ὕλης ἀπομακρύνεται πολὺ ἀπὸ τὴν τυπικὰ ἀλχημιστικὴ θεώρηση τῶν τεσσάρων οὐσιῶν –φωτιά, ἀέρας, νερὸ καὶ γῆ–, παρ' ὅτι παραμένει οὐσιαστικὰ ποιοτική. Ἂν καὶ προσηλωμένος στὰ τέσσερα στοιχεῖα καὶ τὶς τρεῖς ἀρχές, ἡ φιλοσοφικὴ ἀλχημεία τὸν ἄφησε ἀδιάφορο, διότι μὲ τὴν πίστη του εἶχε λύσει τὸ πρόβλημα τοῦ προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

῾Ο Νεύτων, μελετῶντας τὴν ἀλχημεία, ἔψαχνε τοὺς νόμους ποὺ διέπουν τὴν ὕλη σὲ σωματιδιακὸ ἐπίπεδο. Μὲ τὴν ἴδια ἐπιστημονικὴ μέθοδο ποὺ εἶχε ἀνακαλύψει καὶ ὑπολογίσει τοὺς μηχανισμοὺς ἕλξης καὶ ἄπωσης, ποὺ κυβερνοῦν τόσο τὰ γήινα, ὅσο καὶ τὰ οὐράνια σώματα, ἐρευνοῦσε καὶ πειραματιζόταν στὴν κατεύθυνση μιᾶς δεύτερης συμπαντικῆς ἀρχῆς, ποὺ θὰ ἑνοποιοῦσε ὅλη τὴν χημεία. ῾Η σύλληψη τῶν ὁμοίων σωματιδίων, πραγματικὴ πρώτη ὕλη τῆς δημιουργίας, ἀντικατοπτρίζει τὴν ὕλη τῶν ἀρχαίων ῞Ελλήνων.

῾Ο Νεύτων ποτὲ δὲν θέλησε νὰ παρασκευάση χρυσό. Οἱ σημειώσεις του εἶναι γεμάτες ἀπὸ ἀποσπάσματα ἤδη γνωστῶν βιβλίων πάνω στὴν φιλοσοφικὴ Λίθο καὶ ἀπὸ σχέδια πειραμάτων μὲ στόχο τὴν παρασκευή της καὶ τὶς μεταστοιχειώσεις τῶν μετάλλων. Παρ' ὅτι, ὅμως, δὲν κατάφερε ποτὲ νὰ ἐπιτύχη καμμία μεταστοιχείωση, ἔφτασε πολὺ κοντὰ στὴν σύλληψη τοῦ ἀτόμου καὶ τοῦ μορίου, μὲ ἀλχημιστικὴ κατὰ ἕνα μέρος νοοτροπία, διότι μετὰ ἀπὸ τὴν ἀποδόμηση ἑνὸς σώματος στὰ ὑπέρτατα σωματίδια ποὺ τὸ ἀποτελοῦν, προσδοκοῦσε στὴν ἐπαναδιοργανωμένη σύνδεσή τους, προκειμένου νὰ συνθέση ἕνα νέο διαφορετικὸ σῶμα.

῾Η ἀνακάλυψη ποὺ ἔγινε ἀπὸ τὸν Lavoisier (1743-1784), σαράντα χρόνια μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Νεύτωνα, καὶ ἔφερε ἐπανάσταση στὴν φυσικὴ καὶ τὴν χημεία, ἦταν ὅτι τὰ ἁπλὰ σώματα ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἄτομα, ποὺ εἶναι ὅλα ἴδια μεταξύ τους. ῾Η ἀνάμειξη δύο διαφορετικῶν σωμάτων ὀνομάστηκε φυσικὸ φαινόμενο, ἐνῷ ἡ παραγωγὴ ἑνός νέου σώματος ἀπὸ δύο ἄλλα ὀνομάστηκε χημικὸ φαινόμενο. ῞Ολοι οἱ προβληματισμοὶ πνευματικοῦ, ἰδεαλιστικοῦ καὶ συμβολικοῦ τύπου χαρακτηρίστηκαν σὰν ἀνοησίες ἢ δεισιδαιμονίες καὶ ἐγκαταλείφθηκαν τελείως.

Καθ' ὅλη τὴ διάρκεια τοῦ 19ου αἰῶνα, ἡ μεταστοιχείωση ἐθεωρεῖτο ἀνέφικτη, καὶ ἦταν πράγματι. Ἀλλὰ ἦταν ἀνέφικτη μὲ χημικὲς μόνο μεθόδους. Τὸ 1884, τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν ἀλχημεία ἀναζωπυρώθηκε στοὺς κύκλους τῶν ὀπαδῶν τοῦ ἀποκρυφισμοῦ καὶ τῆς μαγείας, μὲ ἀφορμὴ ἕνα βιβλίο ποὺ ἐξέδωσε ὁ διάσημος

φυσικὸς Marcelin Berthelot, στὸ ὁποῖο, μετὰ ἀπὸ μακροχρόνια ἔρευνα, κατέληξε στὸ ὅτι ἡ πρακτικὴ ἀλχημεία ἦταν ἐπιστήμη καθαρὰ χημικῆς φύσης, ἄρα ἦταν ἑπόμενο τὸ ὅτι κανείς μέχρι τότε δὲν κατάφερε νὰ πετύχη τὴν μεταστοιχείωση.

Στὶς ἀρχὲς τοῦ 20ου αἰῶνα ἀνακαλύφθηκε ἡ ῥαδιενέργεια. Οἱ Pierre καὶ Marie Curie ἀπέδειξαν ὅτι ἡ φυσικὴ ῥαδιενέργεια ἦταν μιὰ φυσικὴ μεταστοιχείωση, διότι, ὅταν τὸ ἄτομο ἑνὸς στοιχείου χωρίζεται ἀπὸ μόνο του σὲ ἄλλα μικρότερα μέρη, τὰ μέρη αὐτὰ εἶναι ἄτομα ἄλλων στοιχείων. Τὸ 1919 ὁ Rutherford πέτυχε τὴν τεχνητὴ μεταστοιχείωση. Τὸ ἄτομο εἶναι πλέον ἡ δομικὴ μονάδα κάθε ὕλης. Ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸν θετικὰ φορτισμένο πυρῆνα, τὰ ἀρνητικὰ φορτισμένα ἠλεκτρόνια ποὺ τόν περιβάλλουν καὶ ἕνα πεδίο δυνάμεων ποὺ προσδιορίζουν τοὺς δεσμοὺς μὲ τὰ γειτονικὰ ἄτομα τοῦ ἰδίου στοιχείου. Ὁ ἐνδεχόμενος παραλληλισμὸς τῶν τριῶν αὐτῶν δεδομένων μὲ τὸ ἅλας, τὸν ὑδράργυρο καὶ τὸ θεῖο καὶ ὅ,τι αὐτὰ ἀντιπροσωπεύουν, εἶναι μᾶλλον ἐντυπωσιακός.

Τὸ 1932 ὁ Chadwick ἀνακάλυψε τὸ νετρόνιο, χάρη στὸ ὁποῖο πέτυχε τὸ ἀντίθετο τῆς διάσπασης τοῦ ἀτόμου. Κατάφερε, δηλαδή, νὰ δημιουργήση πυρῆνες βαρύτερους ἀπὸ τοὺς ἀρχικούς. Ὁ παραλληλισμὸς τοῦ νετρονίου μὲ τὴν φιλοσοφικὴ Λίθο, ὡς μέσου, εἶναι ἀναπόφευκτος. Καθώς, ὅμως, ἡ μεταστοιχείωση στὸ ὑλικὸ ἐπίπεδο ἦταν ἀνέφικτη μὲ τὰ μέσα ποὺ διέθεταν οἱ ἀλχημιστές, γίνεται φανερὸ ὅτι τὸ ἐννοούμενο «ἐγχείρημα» δὲν ἀφοροῦσε τὸ ἐπίπεδο αὐτό, διότι, ἂν δὲν ἐπρόκειτο γιὰ νετρόνιο τῆς πυρηνικῆς φυσικῆς, θὰ ἔπρεπε νὰ ἦταν κάποιο εἶδος μαγιᾶς, ἕνα ὀρυκτὸ ἢ μεταλλικὸ ἔνζυμο, ἂν ὄχι καταλύτης. Ἡ τελευταία αὐτὴ πιθανότητα ἀποκλείστηκε τελείως μετὰ τὶς ἐμπεριστατωμένες ἔρευνες τοῦ Georges Ranque, ποὺ τὶς ἐξέδωσε σὲ μελέτη τὸ 1970.

ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗΣ ΛΙΘΟΥ

Μποροῦμε, μὲ βεβαιότητα πλέον, νὰ συμπεράνουμε ἀπὸ τὰ μέχρι στιγμῆς ἐκτεθέντα, ὅτι ἡ ἀλχημεία, μὲ ὅλα ἐκεῖνα τὰ στοιχεῖα ποὺ φύσει καὶ θέσει εἶχε κληρονομήσει ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ ἐπιστημονικὴ σκέψη, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν συνεισφορά της στὴν μοριακὴ χημεία, τῆς ὁποίας ὑπῆρξε ὁ προπομπός, προσέφερε, ἐνορατικὰ τοὐλάχιστον, τὶς καλές της ὑπηρεσίες στὴν σύλληψη τῆς βασικῆς δομῆς τῆς ὕλης καὶ τῶν ἀρχῶν τῆς πυρηνικῆς φυσικῆς.

Καὶ ἀπὸ συμβολικὴ καὶ φιλοσοφικὴ ἄποψη, ὅμως, ἡ συνεισφορά της εἶναι ἐξίσου σημαντική: οἱ τρεῖς οὐσίες ἀντιστοιχοῦν στὰ τρία ἐπίπεδα ὕπαρξης: τὸ ἅλας ἀντιστοιχίζεται μὲ τὸ ὑλικό μας σῶμα, ὁ ὑδράργυρος-Ἑρμῆς μὲ τὴν διπλὴ του φύση, Σελήνη-συναίσθημα καὶ Ἥλιος-λογική ἀντιπροσωπεύουν τὴν ψυχή, καὶ τὸ θειάφι-θεῖο ἐκφράζει τὸν πνευματικό μας κόσμο. Τὸ ὅλο φιλοσοφικὸ οἰκοδόμημα στηρίζεται στὸν ἄνθρωπο καὶ τὴν ἐναρμόνισή του μὲ τὴν φύση καὶ τὸν παγκόσμιο ῥυθμό, ὅπως εἶχαν διδάξει οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες φιλόσοφοι. Ἀντιμετωπίζει τὸν ἄνθρωπο σὰν μία ὁλότητα, ποὺ ἔχει τρεῖς ὑποστάσεις: ὕλη, πνεῦμα καὶ ψυχή, ἢ σῶμα, πνεῦμα καὶ νοῦ, ἢ ὑποσυνείδητο, συνειδητὸ καὶ ὑπερσυνείδητο, ἢ ἀσυνείδητο, ἐγὼ καὶ ὑπερεγώ, ἢ πρίν, τώρα καὶ μετά, ἢ ἀρχή, μέση καὶ τέλος, ἢ ἀκατέργαστη ὕπαρξη, κατεργαζόμενη ὕπαρξη καὶ κατεργασμένη ὕπαρξη.

Στόχος εἶναι ἡ γνώση τοῦ ἑαυτοῦ καὶ ἡ σωτηρία ἀπὸ τὴ λήθη τῆς μὴ πραγμάτωσης. Πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ δημιουργήση τὸν ἑαυτό του, ὄχι ἁπλὰ νὰ τὸν ἀνακαλύψη. Ἡ ἀνακάλυψη προη-

γεῖται τῆς δημιουργίας καὶ μπορεῖ νὰ εἶναι ἕνα, παθητικὸ μόνο, ὑποσύνολό της. Ἡ ζωή, δηλαδή, εἶναι δημιουργία, εἶναι ἕνα ἐνέργημα, καὶ ὄχι μόνο ἀνακάλυψη.

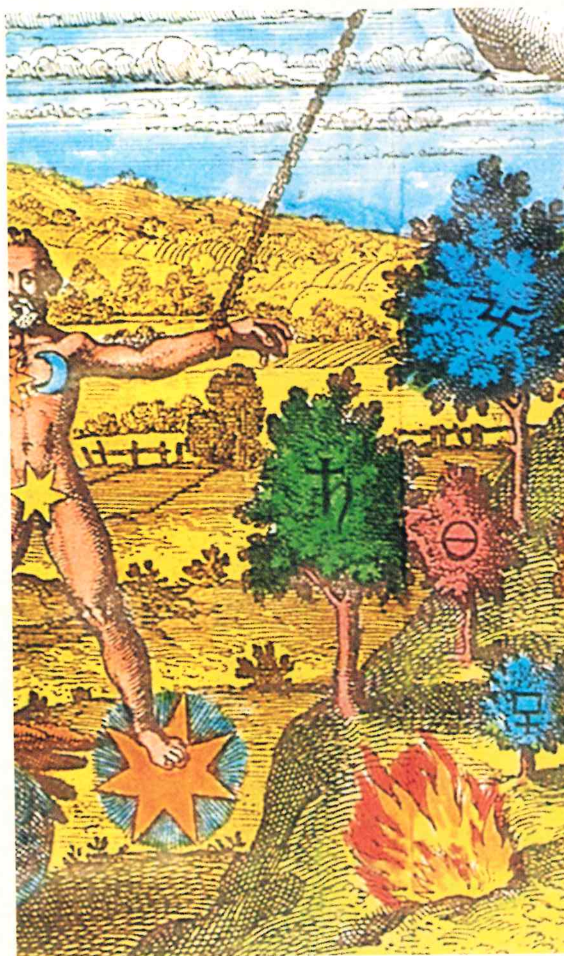
Κατ' ἀναλογία μὲ τὰ ἀνωτέρω, ἡ παρατήρηση καὶ ὁ πειραματισμὸς ἔχουν σκοπὸ νὰ ἀποκλείσουν ἀπὸ τὴν περιγραφὴ τῶν ἀντικειμένων ὅλες τὶς ἰδιομορφίες τοῦ παρατηρητῆ, μὲ τρόπο ὥστε νὰ δείξουν ὅτι αὐτὰ τὰ ἀντικείμενα εἶναι ἀνεξάρτητα καὶ ἀνεπηρέαστα ἀπὸ τὴν ἰδιαίτερη συνείδησή του, ἐνῷ ἡ δημιουργία μιᾶς θεωρίας γιὰ τὰ ἀντικείμενα αὐτὰ ἀποτελεῖ καθαρὰ ἀνθρώπινη δημιουργικὴ διεργασία.

Τὸ μέσον γιὰ τὴν πραγμάτωση τῆς πορείας αὐτῆς μένει μὲν πρὸς ἀνακάλυψη ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν ἄνθρωπο, ἀλλὰ εἶναι ἕνα καὶ μόνον ἕνα: ἡ φιλοσοφικὴ Λίθος. Πρόκειται βέβαια γιὰ ἀλληγορία, ποὺ ὑποδεικνύει ἔμμεσα τὸ ὅραμα καὶ τὴν ἰσχυρὴ θέληση σὰν μέσα γιὰ τὴν ἐπίτευξη τοῦ στόχου τῆς τελείωσης. Ἡ τελείωση, τὸ ἀπόλυτο εἶναι, συμβολίστηκε μὲ τὸν χρυσό. Ἀπαιτεῖται, ὅμως, καὶ ἐπίπονη ἐργασία. Ἕνα ἀπὸ τὰ βασικὰ ἀλχημιστικὰ ῥητὰ ὑπῆρξε τὸ *«προσεύχου καὶ ἐργάζου»* –πολὺ κοντινὸ μὲ τὸ *«μουσικὴν ποίει καὶ ἐργάζου»* τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων –ὅπου μὲ τὴν λέξη *"προσευχὴ"* δὲν πρέπει νὰ ἐννοοῦμε τὰ αἰτήματα ποὺ θέτουμε πρὸς ἐκπλήρωση, ἀλλὰ τὴν εὐχαριστία πρὸς τὸ Ὑπέρτατο Ὄν, τὴν ἀναγνώριση τῆς δόξας του καὶ τὴν δυνατότητα νὰ λέμε καὶ νὰ ἐννοοῦμε: *"Εἶμαι"*, ποὺ ἀποτελεῖ καὶ τὴν ἰσχυρότερη δύναμη θέσεως σὲ κίνηση τῶν μηχανισμῶν τοῦ Σύμπαντος.

Ὁ K. Jung, στὸ βιβλίο του *"Ψυχολογία καὶ Ἀλχημεία"*, ἀναφέρει: *«Τὸ ἀλχημιστικὸ ἔργο ἀσχολεῖται οὐσιαστικά, ὄχι μόνο μὲ καθαρὰ χημικοῦ τύπου πειράματα, ἀλλὰ μὲ ἕνα εἶδος ψυχικῶν διεργασιῶν διατυπωμένων μὲ ψευδοχημικὸ ἰδίωμα, ποὺ ἐκπορεύονται καὶ ἀφοροῦν τύπους συνείδησης ποὺ ἔχουν ἐκλείψει ἀπὸ τὰ τέλη ἤδη τοῦ 16ου αἰῶνα. Αὐτὸ ποὺ ὁ ἀλχημιστὴς βλέπει στὴν ὕλη, ἢ ποὺ νομίζει ὅτι βλέπει, εἶναι στὴν πραγματικότητα τὸ σύνολο τῶν δεδομένων τοῦ ὑποσυνειδήτου του, τὸ ὁποῖο καὶ προβάλλει».*

Μὲ τὸν ὅρο *"προβολὴ"* ἐννοοῦμε τὴν ἀπόδοση στὸν ἐξωτερικὸ κόσμο ἑρμηνειῶν καὶ συναισθημάτων ποὺ ἀποτελοῦν πραγματικότητα μόνο γιὰ τὸ ὑποσυνείδητό μας. Οἱ ἐμπειρίες μας δὲν εἶναι, ἑπομένως, παρὰ οἱ ὁδηγοὶ τῶν προβολῶν μας. Μᾶς προμηθεύουν τὰ πρότυπα, τὰ ὁποῖα ὅμως δὲν ἔχουν ἄμεση καὶ πραγματικὴ σχέση παρὰ μόνο μὲ ἐμᾶς τοὺς ἴδιους καὶ τὸ ὑποσυνείδητό μας. Ἡ προβολή, κατόπιν, μᾶς ὠθεῖ νὰ μεταβάλουμε τὰ ἀντικείμενα ποὺ μᾶς περιβάλλουν, ὥστε νά «συμφωνήσουν» μὲ τὶς εἰκόνες ποὺ ἔχουμε δημιουργήσει, ἑπομένως νά «διορθώσουμε» τὸν κόσμο ποὺ ζοῦμε καὶ τὴν φύση γύρω μας, μὲ τέτοιον τρόπο, ὥστε ὅ,τι μᾶς περιβάλλει νὰ εἶναι μία διαρκής ἐπιβεβαίωση τοῦ περιεχομένου τοῦ ὑποσυνειδήτου μας.

Τὸ ἀλχημιστικὸ σύμβολο δὲν εἶναι, λοιπόν, ἡ «ἀναπαράσταση» μιᾶς στατικῆς πραγματικότητας, ἀλλὰ μιᾶς ἀσταμάτητης δραστηριότητας καὶ ἐξέλιξης (*«τὰ πάντα ῥεῖ»*). Τὸ ψυχολογικό μας ὄν, ὁ ὑδράργυρος-Ἑρμῆς, ὑπόκειται

διαρκῶς σὲ δύο, συχνὰ ἀντίρροπες, δυνάμεις: τὶς σωματικὲς παρορμήσεις -γῆ-, μὲ τὴν τεράστια πρωτόγονη, ἀκόμα καὶ ζωώδη κληρονομικότητα, καὶ τὶς ἐμπνεύσεις τοῦ πνεύματος -φωτιά-, μὲ ὅλες τὶς ἐν δυνάμει πιθανότητες ὑπέρβασης τῆς παρούσας κατάστασής μας. Τίθεται συχνὰ ζήτημα ἐπιλογῆς, ἡ ὁποία εἶναι ἐφικτή, διότι ἡ οὐσία τῆς ὕπαρξής μας, ὅπως καὶ τὸ θεῖο ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἐκπορεύεται, εἶναι οὐσιαστικὰ ἐλεύθερη.

Εἶναι, βέβαια, εὐκολότερο νὰ ἀκολουθήσουμε τὶς ὑλικές μας τάσεις -γῆ-, παρὰ τὶς πνευματικὲς -φωτιά-, ποὺ τείνουν νὰ ἀλλάξουν ἐμᾶς καὶ τὴν ζωή μας καὶ νὰ μᾶς ὁδηγήσουν σὲ μᾶλλον ἄβολες καταστάσεις γιὰ τὴν ἐπίτευξη στόχων, τῶν ὁποίων ἔχουμε περισσότερο τὴν ἐνόραση τοῦ ἀγαθοῦ ἀποτελέσματος, παρὰ τὸ ἴδιο τὸ ἀποτέλεσμα. Ἡ ἀνάληψη καὶ ἡ ἐπιτυχία ἑνὸς τέτοιου ἔργου προϋποθέτει ἐσωτερικὴ δύναμη, αὐτοπεποίθηση καὶ πίστη. Ἡ ὕπαρξη τῆς δυνατότητας ἐπιλογῆς μεταξύ, τὸ λιγότερο δύο, διαφορετικῶν ὁδῶν σὲ κάθε στιγμὴ τῆς ζωῆς, εἶναι πηγὴ διαρκοῦς ψυχολογικῆς ἀνισορροπίας, ποὺ εἶναι οὐσιαστικὰ ἡ μεγαλύτερη ἀδυναμία μας. Ἡ προσπάθειά μας νὰ βροῦμε ἀνακούφιση στὴν ἄβολη αὐτὴν κατάσταση συνιστᾶ τὴν καλύτερη τροφὴ γιὰ τὶς προβολές, ποὺ ἀναφέραμε πρὶν λίγο. Ἀναζητοῦμε τότε λύσεις ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτό μας καὶ φυσικὰ ποτὲ δὲν τὶς βρίσκουμε.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἀπαιτεῖται ἡ διύλιση τοῦ ὑδράργυρου, δηλαδὴ ἡ ἐπεξεργασία τοῦ ἑαυτοῦ. Αὐτὸ τὸ στάδιο, στὴν ἀλχημιστικὴ ορο-

λογία, εἶναι τὸ Λευκὸ Ἔργο. Τὸ ἐργαστήριο εἶναι ἡ καθημερινὴ ζωή, ποὺ ἀποτελεῖ τὴν ἐκδήλωση τοῦ ἀτελοῦς ἑαυτοῦ, ὁ ὁποῖος ὅμως βρίσκεται σὲ κατάσταση διαρκοῦς ἐξέλιξης, στὴν προσπάθεια βελτίωσής του.

Μὲ τὴν ὁλοκλήρωση τοῦ Λευκοῦ, ἀρχίζει τὸ Ἐρυθρὸ Ἔργο. Τὸ Ἔργο αὐτὸ δίνει ἰσχύ, ποὺ συμβολίζεται ἀπὸ τὸ κόκκινο χρῶμα. Ἡ χρήση τῆς ἰσχύος –φιλοσοφικὴ Λίθος– δὲν εἶναι εὔκολη ὑπόθεση. Ἡ δύναμη τῆς μεταστοιχείωσης τοῦ ἑαυτοῦ καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου εἶναι ἡ ὁλοκληρωτικὴ ἀφοσίωση τοῦ ὄντος στὴν ἔκφραση τοῦ θείου, ποὺ εἶναι ἡ μόνη στάση ἄξια καὶ σύμφωνη μὲ τὸ χάρισμα ποὺ μᾶς ἔχει δοθεῖ.

Ἀξίζει ἐδῶ νὰ ἐνθυμηθοῦμε τὸν μῦθο τοῦ Διονύσου, ὁ ὁποῖος, μετὰ ἀπὸ τὴν μύησή του –κυριαρχία τῆς ἀνώτερης φύσης στὸν κατώτερο ἑαυτὸ–, ξεφεύγει γιὰ πάντα ἀπὸ τὴν δύναμη τῆς Ἥρας καὶ ἀναλαμβάνει ἕνα μυστηριῶδες ταξίδι στὴν Ἰνδία. Ὁ γεωγραφικὸς ὅρος εἶναι ἐδῶ τελείως συμβολικὸς καὶ ἀντιπροσωπεύει ἐκεῖνο ποὺ οἱ Πλατωνιστὲς ὀνόμαζαν «*ἀποκορύφωμα ποικιλίας*», τὸ σημεῖο ὅπου ἡ πολλαπλότητα συγχωνεύεται στὴν ἑνότητα. Ἀφοῦ διέσχισε τὴν Ἐρυθρὰ Θάλασσα –σφαῖρα τῶν ἐπιθυμιῶν– καὶ μετὰ ἀπὸ τὴν μεγάλη νίκη κατὰ τῶν ἐλεφάντων –ἰνδικὸ σύμβολο τοῦ νοῦ– ἔστησε στὶς πηγὲς τοῦ Γάγγη ποταμοῦ –πηγὴ τοῦ ῥεύματος τῆς ζωῆς, ποὺ συντηρεῖ ὅλο τὸ δημιουργημένο σύμπαν– δύο στῆλες, ποὺ μαρτυροῦν τὸ ἐπίτευγμά του. Πρόκειται γιὰ τὶς ὑπέρτατες ἀποδείξεις τῆς θείας ἐπίτευξης, ποὺ στὴν ἀλχημιστικὴ ὁρολογία ἀποκαλοῦνται "*φιλοσοφικὴ Λίθος*" καὶ "*ἐλιξίριο τῆς Ζωῆς*". Ἡ φιλοσοφικὴ Λίθος εἶναι ἡ γνώση, ἡ κατοχὴ τῆς ἀλήθειας, καὶ τὸ ἐλιξίριο εἶναι ἡ τέλεια κατανόηση, ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἀλήθειας σὲ ὅλα, γιὰ λογικοὺς σκοπούς. Εἶναι οἱ δύο τέλειες μαρτυρίες τῆς ἐπίτευξης τοῦ Μεγάλου Ἔργου.

Ἡ Ἑλληνικὴ Μυθολογία, ὅμως, φτάνει στὴν φιλοσοφικὴ Λίθο καὶ ἀπὸ ἄλλη «ὁδό». Ἡ Ἀριάδνη –ἐνορατικὴ ψυχὴ– δὲν ἐπιβιώνει μετὰ τὴν ἕνωσή της μὲ τὸν Διόνυσο –θεῖος ἑαυτός– στὴν Νάξο. Προλαβαίνει, ὅμως, νὰ φέρη στὸν κόσμο ἕναν γιό, ποὺ εἶχε νωρίτερα συλλάβει ἀπὸ τὸν Θησέα. Ἔτσι, γεννιέται ἡ ἡρωικὴ φυλή, ἕνα γένος ἀνάμεσα σὲ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους. Ἡ ἡρωικὴ γέννηση εἶναι μία ἐσωτερικὴ ἐμπειρία, ποὺ ἀργότερα συμβολίστηκε ἀπὸ τοὺς ἀλχημιστὲς μὲ τὴν φιλοσοφικὴ Λίθο.

ΕΠΙΜΥΘΙΟ

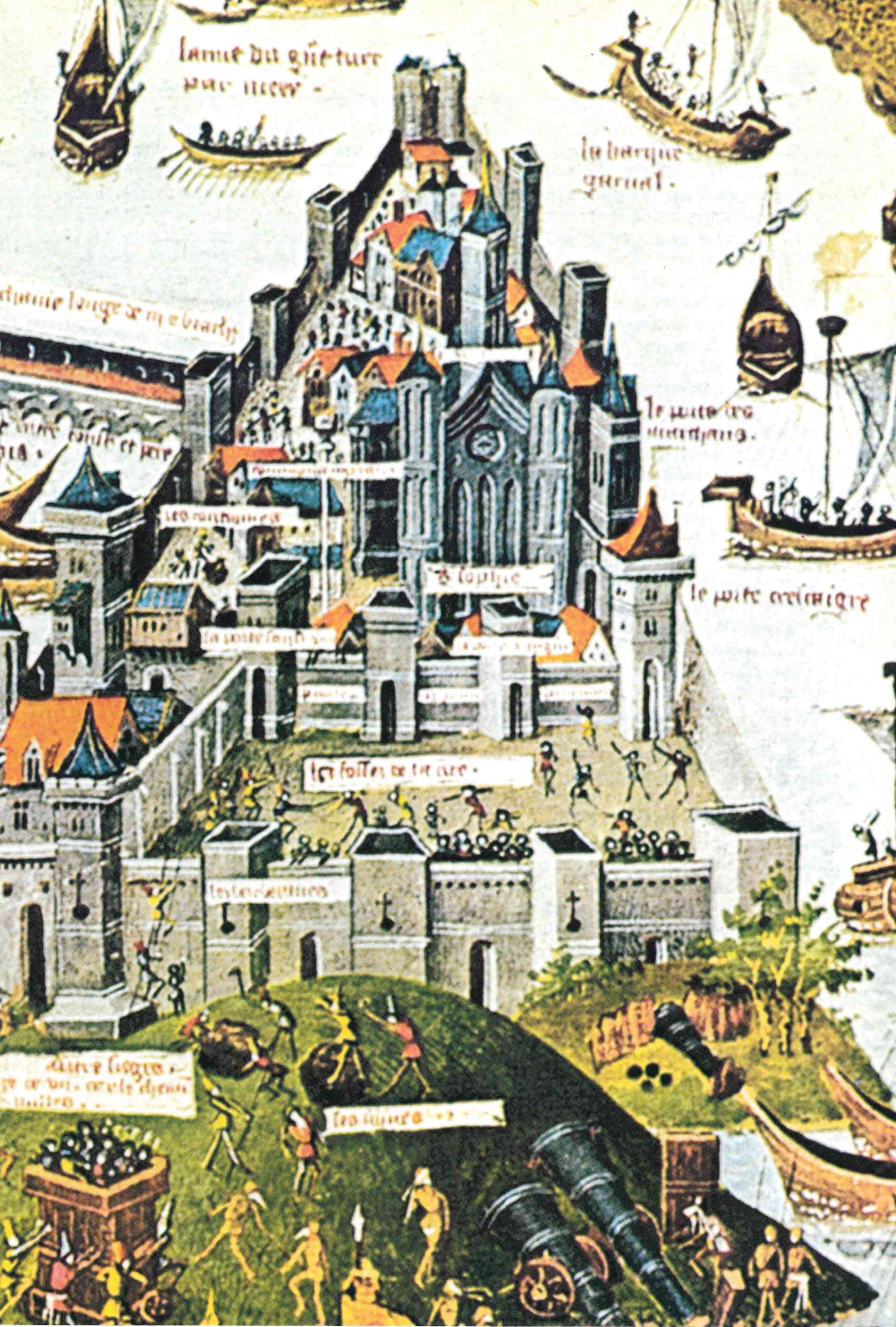
Κάθε θρησκευτικό, ἐσωτεριστικὸ ἢ φιλοσοφικὸ σύστημα χρησιμοποιεῖ τὰ οἰκεῖα του σύμβολα, ποὺ εἶναι λογικὸ καὶ ἑπόμενο νὰ ἔχουν κάποιες ὁμοιότητες, καθὼς ὁ τελικὸς ἐλάχιστος στόχος, ἡ βελτίωση τοῦ ἑαυτοῦ, εἶναι κοινὸς σὲ ὅλα. Ἡ προσπάθεια τῆς ἑρμηνείας καὶ τοῦ παραλληλισμοῦ τῶν συμβόλων, εἴτε ὑπὸ ἱστορικό, εἴτε ὑπὸ φιλοσοφικό, εἴτε ὑπὸ χρηστικὸ μόνο πρῖσμα, ἔχει συνήθως σὰν ἀποτέλεσμα τὴν ἐμβάθυνση στὸ νόημα τοῦ Ἔργου ποὺ ὁ καθένας ἔχει ἀναλάβει. Ἕνα ἀπὸ τὰ συνήθως ἐπωφελῆ ἀποτελέσματα τῆς διείσδυσης αὐτῆς εἶναι ἡ κατανόηση τῶν ἐπιμέρους στοιχείων ποὺ συνιστοῦν τὴν πορεία τοῦ Ἔργου. Γιὰ παράδειγμα, εἶναι πολὺ χρήσιμο νὰ γνωρίζω τὶς δύο ἀντίθετες φύσεις μου, τὴν ἀρσενικὴ-θηλυκή, συνειδητὴ-ἀσυνείδητη, καλὴ-κακή, θετικὴ-ἀρνητική κ.λπ., καὶ ὅτι ἡ ἀπόσταση μεταξὺ τους εἶναι ὁ δρόμος ποὺ πρέπει νὰ διανύσω μέχρι νὰ τὶς φέρω σὲ ἁρμονία συνύπαρξης. Ἂν γιὰ τὸν ἀλχημιστή, οἱ αὐτὲς ἔννοιες συμβολίζονται μὲ τὸν ἀέρα καὶ τὸ νερό, ἢ μὲ τὸν ἥλιο καὶ τὴν σελήνη, ἡ δὲ ἀντίστοιχη πορεία μὲ τὸν Ἑρμῆ-ὑδράργυρο, δὲν ἔχει καὶ τόση σημασία: τὸ Ἔργο εἶναι ἴδιο.

Τὰ σύμβολα, πάντως, ἔχουν ἐπιρροὴ ἐπάνω μας, ἀκόμα καὶ ὅταν δὲν γνωρίζουμε τὶ σημαίνουν. Ἀρκεῖ νὰ ἀναλογιστοῦμε τὶ συμβαίνει μέσα μας καὶ πῶς αἰσθανόμαστε ὅταν βρισκόμαστε μέσα σὲ ἕναν ἀρχαῖο ναό. Δὲν εἶναι τυχαῖο ὅτι ὁ ἀλχημιστὴς περνοῦσε ἕνα μέρος τῆς ζωῆς του ἀνάμεσα σὲ ὄργανα, ἐργαλεῖα καὶ χημικὲς οὐσίες, ποὺ εἶχαν ὄχι μόνο χρηστικό, ἀλλὰ κυρίως συμβολικὸ χαρακτῆρα. Δὲν εἶναι τυχαῖο, ἐπίσης, ὅτι οἱ ἐργασίες τῶν μυήσεων γίνονταν σὲ εἰδικὰ διαμορφωμένους χώρους, οἱ ὁποῖοι ἔβριθαν συμβόλων. Ἔτσι, ἡ ἔννοια τοῦ συμβόλου γίνεται μὲ τὴ σειρά της σύμβολο τῆς μὴ στατικότητας, τῆς ἀσταμάτητης ἐργασίας, τῆς ἐξέλιξης καὶ τῆς δραστηριότητας. ■

ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΙΣΥΡΗΣ

1453

Η ΑΛΗΘΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΛΩΣΕΩΣ ΚΑΙ Η ΜΕΓΑΛΗ ΠΡΟΔΟΣΙΑ

«Ἡ φωνὴ τοῦ λαοῦ πιὸ ἄγρια καὶ πιὸ ἐπιθετικὴ ἐναντίον τῶν Λατινοφρόνων. Τὸ ἱερατεῖο, ἀλλὰ εἰδικὰ ὁ Γεννάδιος, τὸ εἴδωλο τοῦ ὄχλου, ἐκήρυττε μέρα-νύχτα κατὰ τοῦ μιάσματος τῶν Ἑνωτικῶν, ποὺ προσέβαλε τὴν Ἀνατολικὴ Ὀρθοδοξία. Καὶ προέτρεπαν ἀκόμα καὶ τὸν τελευταῖο βυζαντινὸ πολίτη νὰ ὑποφέρη τὰ δεινὰ τοῦ χειρότερου θανάτου παρὰ νὰ ζήση ἐλεύθερος, μὲ τὴν βοήθεια τῶν καταραμένων Ῥωμαιοκαθολικῶν, ἡ κατάρα τῶν ὁποίων ἦταν μεταδοτική...»

Ἀλλὰ ὁ κίνδυνος τῆς πρωτεύουσας δὲν προερχόταν μόνο ἀπὸ τὸ θρησκόληπτο πνεῦμα τοῦ λαοῦ. Ἡ διαφθορὰ τῶν εὐγενῶν τῆς Κωνσταντινούπολης, ἡ ἔλλειψη κάθε ἀνδρικοῦ φρονήματος, ἡ πολυτέλεια, ἡ ἀπώλεια κάθε ἰδέας περὶ τιμῆς, ἡ δειλία καὶ ἡ σκληρότητα, ὅλα αὐτὰ μαζί, τὰ ὁποῖα σπάνια συγκεντρώνονται τὴν ἴδια χρονικὴ στιγμὴ στὴν ἱστορία ἑνὸς ἔθνους, στοιβάζονται τώρα συγκεκριμένα στοὺς ὤμους τοῦ Βυζαντίου. Οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι ἔβλεπαν ὅτι ἡ Αὐτοκρατορία μὲ ἀνθρώπινους ὑπολογισμοὺς ἦταν ἀδύνατον νὰ διατηρηθῇ, πέραν ὀλίγων ἡμερῶν ἢ τὸ πολὺ ὀλίγων μηνῶν, καὶ τοῦτο μὲ πολὺ κόπο καὶ κινδύνους, ἀπέναντι σὲ μιὰ μακρὰ καὶ τρομερὴ πολιορκία. Ἀκόμη γνώριζαν ὅτι ἐπρόκειτο νὰ χάσουν τὰ πλούτη τους, ὅτι οἱ ἡμέρες τοῦ θηλυπρεποῦς βίου τους ἔφτασε στὸ τέλος του καί, ἐν πάση περιπτώσει, ὅτι θὰ ἔπεφταν σὲ μιὰ ταπεινωτικὴ δουλεία. Ἔτρεφαν, λοιπόν, τὴν ἐλπίδα ὅτι διὰ μυστικῶν συνθηκῶν μετὰ τοῦ Μωάμεθ ἦταν δυνατὸν νὰ ἀπομακρυνθῇ μιὰ τέτοια ὀλέθρια μεταβολὴ τῶν πραγμάτων, καὶ γι' αὐτὸ ἐπεξεργάζονταν κάποιο σχέδιο παράδοσης τῆς Πόλης. Γιὰ παράδειγμα, ἔλεγαν ὅτι κάποια νύκτα ἐπρόκειτο νὰ μείνῃ ἀνοικτὴ μία ἀπὸ τὶς πόρτες τῶν τειχῶν τῆς Πόλης, ἀπὸ τὴν ὁποία θὰ μποροῦσαν νὰ μποῦν οἱ Τοῦρκοι. Αὐτοί, λοιπόν, ποὺ μελετοῦσαν ἕνα τέτοιο συνωμοτικὸ στρατήγημα ἐσκόπευαν νὰ ζητήσουν, σὰν ἀντάλλαγμα τῆς προδοσίας τους, ὑπὲρ ἑαυτῶν, πλήρη ἀσφάλεια ζωῆς, καταστάσεως σπιτιῶν καὶ οἰκογενειῶν καί, ὅπως μετριόφρονα πρόσθεταν, ἐλευθερία θρησκευτικῶν πεποιθήσεων. Ἀλλὰ μία τέτοια συνωμοσία ξεπερνοῦσε τὶς δυνάμεις ἢ ἀκόμα καὶ τὴν τόλμη τῆς ἀσθενικῆς καὶ διεφθαρμένης ἐκείνης ἀριστοκρατίας. Οἱ μόνοι οἱ ὁποῖοι προσφέρονταν ὡς ὄργανα πραγματοποίησης ἑνὸς τέτοιου σχεδίου, ἦταν οἱ *"σφόδρα ἐνθεομανεῖς"* καὶ ἡ Ἐκκλησία. Ἐκεῖνες τὶς στιγμές, αὐτὴ ἡ περίπτωση, σὰν ἰδέα, δὲν ἐθεωρεῖτο ἀπόκρυφος, ἀφοῦ στὸ κήρυγμα ἀπὸ τὸν ἄμβωνα τῆς Ἁγίας Σοφίας ἀκουγόταν συχνὰ τὸ σύνθημα: *«Προτιμοτέρα τουρκικὴ καλύπτρα, παρὰ παπικὴ Τιάρα. Προτιμότερος ὁ Σουλτάνος τοῦ Πάπα. Προτιμότερος ὁ Βεζύρης τοῦ Ἰσίδωρου»* (Ὁ Ἰσίδωρος ἦταν ὁ ἐντεταλμένος τοῦ Πάπα στὴν Κωνσταντινούπολη).

Ἄνθρωποι, λοιπόν, ποὺ σκέπτονταν ἔτσι δὲν ἐδίστασαν νὰ προχωρήσουν σὲ διαπραγματεύσεις, προκειμένου νὰ ἐκδιώξουν τοὺς Λατίνους καὶ νὰ διατηρήσουν ἀνέπαφη τὴν θρησκεία, ἔστω καὶ ἂν ἔτσι τελείωνε ἡ Ῥωμαϊκὴ Αὐτοκρατορία. Οἱ δύο αὐτὲς φατρίες συνενώθηκαν καὶ ἔστειλαν πρεσβευτὲς στὴν Ἀνδριανούπολη, ὅπου ἔτυχαν θερμῆς καὶ εὐμενοῦς ὑποδοχῆς. Οἱ διαπραγματεύσεις διεξήχθησαν μὲ αὐστηρὴ μυστικότητα καὶ ἐθεωροῦντο ὑπὸ τῶν συνωμοτῶν ὅτι θὰ εἶχαν εὐτυχὲς τέλος.

Λίγες ἡμέρες μετὰ ἀπὸ αὐτὰ ποὺ διηγηθήκα-

με, ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος ντὲ Ῥυστόν (ἀρχηγὸς τῆς ἀσφάλειας τοῦ Αὐτοκράτορα), ἐπιστρέφοντας ἀπὸ κάποια ἐπιθεώρηση τῶν Βαράγγων (προσωπικὴ φρουρὰ τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου), καὶ ἐνῷ ἀναπαυόταν στόν στρατιωτικό του κοιτώνα, ἔλαβε ξαφνικὴ πρόσκληση ἀπὸ τὸν Πρωτοβεστιάριο (Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν), ὁ ὁποῖος τὸν ζητοῦσε ἐπειγόντως. Ἔσπευσε ἀμέσως νὰ ὑπακούσῃ καὶ κατευθύνθηκε στὸ γραφεῖο τοῦ Γεωργίου Φραντζῆ, ὁ ὁποῖος τοῦ παρέδωσε ἕνα ἔγγραφο.

Διάβασε αὐτὸ τὸ ἔγγραφο. Βρέθηκε πρὶν ἀπὸ μία ὥρα ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα. Ὁ Ἐδουάρδος, παίρνοντας στὰ χέρια του τὸ ἔγγραφο, διάβασε τὰ ἑξῆς: *«Εὐγενέστατε Πρωτοβεστιάριε, ἡ ἰδιαιτέρα ἀγάπη μου πρὸς τὴν σὴν εὐγένεια καὶ ἄλλα τινὰ αἴτια, ἅτινα παρατρέχω ἐνταῦθα, παρακινοῦσι με νὰ διαβιβάσω σοι τὴν ἑπομένην εἴδησιν. Πρόσεξε καλῶς ποῦ πηγαίνει ταύτην τὴν ἑσπέραν τὴν ὀγδόην ὥραν ὁ καλόγερος Ἰωάσαφ καὶ μάθε, ἐὰν δύνασαι, μετὰ τίνος συνδιαλέγεται μέχρι μεσονυκτίου καὶ τί παρασκευάζει».*

«Μοῦ φαίνεται πολὺ σπουδαῖο» εἶπε ὁ Φραντζῆς. Ὁ Ἰωάσαφ (Ἰωάσαφ Α' ὁ Κόκκας, 1459-1463, τρίτος Πατριάρχης μετὰ τὴν Ἅλωση) εἶναι ἄνθρωπος ἐπικίνδυνου χαρακτῆρα καὶ ἀπὸ τότε ποὺ ἀπέτυχε νὰ κερδίσῃ τὸν ἐπισκοπικὸ θρόνο τῆς Χαλκηδόνος, εἶναι ἕτοιμος γιὰ κάθε ἐπικίνδυνη πράξη. Ῥαδιοῦργος, πολυμήχανος καὶ δολοπλόκος ἀπολαμβάνει μαζὶ μὲ τὸν Γεννάδιο μεγίστης δημοτικότητας... Ὁ ἱππότης μαζὶ μὲ τὸν ὑπασπιστή του Κόνταρυ, πληροφορηθέντες ὅτι ὁ Ἰωάσαφ βρισκόταν στὸ μοναστήρι, περίμεναν μπροστὰ στὸν ἐξωτερικὸ τοῖχο τῆς μονῆς, βέβαιοι ὅτι ὁ καλόγηρος δὲν μποροῦσε νὰ βγῇ χωρὶς νὰ γίνῃ ἀντιληπτός. Κατὰ τὶς ἐννέα ἡ ὥρα ἄνοιξε ἡ πόρτα τοῦ μοναστηριοῦ. Ἕνας μοναχός, κουκουλωμένος ἀπὸ τὴν κορυφὴ μέχρι τὰ νύχια, βγῆκε μὲ προφύλαξη

καὶ προχώρησε γρήγορα πρὸς τὴν θάλασσα. Ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος μαζὶ μὲ τὸν σωματοφύλακά του τὸν παρακολούθησαν ἀπὸ μακριά, προσέχοντας νὰ μὴν τὸν χάσουν ἀπὸ τὰ μάτια τους. Ἔτσι, χωρὶς νὰ τοὺς καταλάβη, μέσα ἀπὸ ἐλεεινὰ δρομάκια, ἔφθασαν στὴν παραλία, κοντὰ στὸ σημερινὸ σαράι. Ἂν καὶ τὸ σκοτάδι ἦταν βαθύ, μπόρεσαν νὰ διακρίνουν μία βάρκα, ἕτοιμη νὰ ξεκινήση, φορτωμένη μὲ πέντε-ἕξι ἀνθρώπους. Κρυμμένοι σὲ μιὰ γωνιά, κατάφεραν νὰ ἀκούσουν καὶ νὰ ξεχωρίσουν τὶς κουβέντες:

– *«Ἐδῶ καὶ μισὴ ὥρα βλέπαμε τὸ φῶς, ἀλλὰ ἐσὺ ἀργοῦσες. Νομίσαμε ὅτι μᾶς κορόϊδεψες».*

– *«Δὲν μπόρεσα νὰ γράψω τὰ γράμματα γρηγορότερα. Μετὰ νόμισα ὅτι μὲ παρακολουθοῦσαν δύο ἄτομα. Γι' αὐτὸ ἔκανα κύκλο καὶ ἦρθα ἀπὸ τὴν ὁδὸ τοῦ ἁγίου Τροφίμου. Ἀλλά, γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, μὴν χάνουμε τὴν ὥρα μας. Ἀρκετὰ καθυστερήσαμε»*, εἶπε ὁ μοναχὸς καὶ πήδησε μέσα στὴν βάρκα.

«Κάτι ὕποπτο συμβαίνει, Κόνταρυ!», εἶπε χαμηλόφωνα ὁ ἱππότης στὸν σύντροφό του. *«Ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος ποὺ μίλησε πρῶτος καὶ εἶπε γιὰ τὸ φῶς, δὲν σοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι γνωστός;»*. *«Στὴν τιμή μου»*, ἀπάντησε ὁ Βαράγγιος, *«πιστεύω ὅτι ἦταν ὁ μέγας Δούκας Λεόντιος»*. (Νὰ διευκρινήσουμε ὅτι οἱ δύο ἄνδρες ποὺ παρακολουθοῦν τόν μοναχὸ καὶ τοὺς ἐπιβάτες τῆς βάρκας εἶναι ὁ Ἐδουάρδος ντὲ Ῥυστόν, ἀρχηγὸς τῆς μυστικῆς ὑπηρεσίας τοῦ Αὐτοκράτορα καὶ διοικητὴς τῆς προσωπικῆς βασιλικῆς φρουρᾶς (τῶν Βαράγγων). Ὁ σύντροφός του εἶναι ὁ Βαράγγιος Κόνταρυ, μισθοφόρος, προσωπικός του σωματοφύλακας).

Κοίταξαν ἀπέναντι πρὸς τὸν Βόσπορο καὶ διέκριναν ἕνα φωτεινὸ σημάδι. Πρέπει αὐτὴ ἡ κόκκινη φλογίτσα νὰ ἔβγαινε ἀπὸ τὸ μοναστήρι τῆς ἁγίας Εὐφημίας. Μετὰ ἀπὸ πέντε λεπτὰ ἔφθασαν (μὲ δική τους λέμβο, ποὺ πῆραν ἀπὸ τὴν προβλῆτα) στὸ φῶς, πού, ὅπως εἶχαν ὑπολογίσει, ἔβγαινε ἀπὸ τὸ νησάκι τοῦ βράχου τοῦ Λέανδρου. Ἐκεῖ βρισκόταν ἕνα μισογκρεμισμένο φρούριο μὲ μία μικρὴ σκάλα ποὺ ὁδηγοῦσε ψηλὰ στὸν πύργο. Μὲ προσοχὴ καὶ πατῶντας στὰ δάκτυλα, σκαρφάλωσαν στὰ ξύλινα σκαλοπάτια καὶ κοίταξαν μέσα. Δὲν δυσκολεύτηκαν νὰ ἐντοπίσουν μία παρέα ἀνδρῶν καὶ μὲ ἄνεση παρακολούθησαν ὁλόκληρη τὴν συζήτηση:

«Ἀλλὰ πρέπει νὰ εἴμαστε ἐξασφαλισμένοι ἀπὸ ὅλες τὶς πλευρές, πασᾶ μου», ἔλεγε ἡ μία φωνή, ποὺ εὔκολα κατάλαβαν ὅτι ἀνῆκε στὸν Μεγάλο Δούκα (ἀρχηγὸ τοῦ στόλου), *«ἐσεῖς ζητᾶτε ὅρκους, ἐνέχυρα καὶ ὁμήρους, χωρὶς νὰ προσφέρετε τίποτα. Αὐτὸ δὲν εἶναι δίκαιο καὶ δὲν μᾶς εὐχαριστεῖ καθόλου»*. *«Ὁ ἀρχηγὸς τῶν πιστῶν, ὁ Μωάμεθ»*, ἀποκρίθηκε ἡ ἄλλη φωνή, ποὺ ἀνῆκε στὸν μεγάλο Πασᾶ τῆς Ἀνδριανούπολης, τὸν Ῥεσίτ, *«ὅσο ἐξαρτᾶται ἀπ' αὐτόν, ἐπιθυμεῖ νὰ μὴν χυθῇ τὸ αἷμα τῶν ὑπηκόων του, καθὼς καὶ τῶν Ναζωραίων, γιατὶ ἔτσι μᾶς προστάζουν τὰ ἱερά μας βιβλία, ποὺ γράφουν: "Αἰχμαλωσία στοὺς ἀπίστους καὶ θάνατος στοὺς ἀποστάτες". Μὲ ἔστειλε, λοιπόν, νὰ συνθηκολογήσουμε μαζί σας ὄχι γιατὶ ἀμφιβάλλει πὼς ὁ Ἀλλὰχ θὰ τοῦ παραδώσει τὴν Κωνσταντινούπολη, ἀλλὰ γιατὶ θέλει νὰ χαθοῦν ὅσο γίνεται λιγότεροι ἄνθρωποι γιὰ τὴν ἀπόκτησή της»*.

«Αὐτὸ μπορεῖ νὰ γίνῃ», πετάχτηκε ὁ μοναχός, ποὺ διαπίστωσαν ὅτι ἦταν ὁ μέγας ἱεροκήρυκας τῆς Ἁγίας Σοφίας Ἰωάσαφ (Ἰωάσαφ Α' ὁ Κόκκας). *«Ὅτι μπορεῖ νὰ καταλάβῃ τὴν Πόλη πολεμῶντας, κάνει λάθος. Θὰ πρέπει νὰ ῥίξῃ στὴν μάχη ὅλο του τὸν στρατὸ καὶ τὸ πυροβολικό. Καὶ τότε πάλι, μὰ τοὺς Ἁγίους Ἀναργύρους, δὲν εἶναι σίγουρο ὅτι θὰ νικήσῃ»*. *«Σᾶς ἀκούω, λοιπόν. Πέστε μας τὶς προτάσεις σας»*, εἶπε ὁ πασᾶς, *«δὲν εἶναι καθόλου δύσκολο νὰ θυμηθεῖτε ὅσα θὰ ἀκούσετε καὶ νὰ τὰ μεταβιβάσετε στὸν ἀφέντη σας»*. Ἄρχισε νὰ μιλάει ὁ μοναχός· *«Πρῶτον· οἱ δέκα κυριότερες ἐκκλησίες καὶ ἡ Ἁγία Σοφία νὰ μείνουν στοὺς χριστιανούς, καθὼς καὶ ὅλα τὰ μοναστήρια μαζὶ μὲ τὶς περιουσίες καὶ τὰ εἰσοδήματά τους. Δεύτερον· ζητᾶμε ἐγγυήσεις ζωῆς προσώπων, ἰδιοκτησίας σπιτιῶν, γῆς ὑπηρετῶν καὶ ὅλων ἐκείνων τὰ ὀνόματα τῶν ὁποίων ἀναφέρονται μέσα σὲ αὐτὸ τὸ ἔγγραφο ποὺ σᾶς παραδίνω* (Σ.Σ.: Γιὰ τὸν ταλαίπωρο λαὸ καμμία κουβέντα). *Τρίτον· οἱ Χριστιανοὶ ποὺ θὰ σωθοῦν νὰ μὴν ὑποχρεωθοῦν νὰ ἀλλάξουν τρόπο ντυσίματος καὶ νὰ ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ καβαλᾶνε σὲ ἄλογο»*.

«Αὐτὲς εἶναι οἱ προτάσεις σας;» ῥώτησε ὁ Ὀθωμανός. *«Ναί, αὐτὲς εἶναι, καὶ ζητᾶμε ἐγγυήσεις γιὰ τὴν τήρησή τους»*. Οἱ στρατιωτικοὶ σύμβουλοι τοῦ Αὐτοκράτορα ἔφυγαν, χωρὶς νὰ γίνουν ἀντιληπτοί, καὶ ἐνημέρωσαν τὸν Κωνσταντῖνο Παλαιολόγο. Ἀποφασίσθηκε νὰ παρακολουθοῦνται οἱ συνομῶτες, προκειμένου νὰ μάθουν τὴν ἀπάντηση τοῦ Μωάμεθ.

Μετὰ ἀπὸ μερικὲς ἡμέρες ξανάγινε ἡ συνάντηση. Ἀθέατος ὁ Ἐδουάρδος παρακολουθεῖ τὴν συζήτηση, ἡ ὁποία διεξάγεται μεταξὺ τοῦ Ῥεσὶτ πασᾶ Χαλὴλ μπέη, τοῦ Δούκα Λεόντιου (Λουκᾶ), τοῦ ναυάρχου Νεοφύτου καὶ τοῦ μοναχοῦ Ἰωάσαφ (σελὶς 53). Ὁ Ῥεσὶτ πασᾶς διαβεβαίωσε ὅτι ὁ Σουλτάνος ἀποδέχεται ὅλους τοὺς ὅρους, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἵππευση ἀλόγου. Παραχώρησε αὐτὸ τὸ δικαίωμα μόνον στὸν Πατριάρχη. Ἀφοῦ συμφώνησαν ὅλοι καὶ ὑπογράφτηκαν οἱ ἐγγυήσεις, ἕνας μεγάλος ἀριθμὸς Βαράγγων, ποὺ εἶχε κυκλώσει τὸ φρούριο, συνέλαβε τοὺς συνωμότες, τοὺς ὁποίους ὁδήγησαν στὸν Αὐτοκράτορα. Αὐτός, μὴ θέλοντας νὰ φανατίσῃ τοὺς Τούρκους, ἄφησε ἐλεύθερους τοὺς δύο πασάδες, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ Ῥεσὶτ ἀποκεφαλίσθηκε, ἐπειδὴ θεωρήθηκε ὕποπτος, λόγῳ τοῦ ὅτι ἡ μητέρα του ἦταν Ἑλληνίδα.

Σταματᾶμε στὴν ἀπολογία τοῦ ἱερομονάχου (σελὶς 6): *«Λυπηθήκαμε πάρα πολύ»*, εἶπε ὁ Αὐτοκράτορας κοιτάζοντάς τον κατάματα, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ Ἰωάσαφ χαμήλωσε τὸ κεφάλι του, *«ὅταν μάθαμε ὅτι ὁ πρῶτος μοχλός συνωμοσίας, χαλκευθείσας ὄχι μόνον ἐναντίον μας, ἀλλὰ καὶ ἐναντίον αὐτῆς τῆς ἴδιας τῆς ὕπαρξης τῆς Ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας εἶσαι σὺ λειτουργός, εἶναι ἕνας ἄνδρας λόγιος, καλόγηρος καὶ ἀδελφὸς στὸ πρῶτο μοναστήρι τῆς Οἰκουμένης. Δέχεσαι τὴν ἐνοχή σου;»*.

«Ἐὰν ἡ Μεγαλειότης σου ἐννοεῖ ὅτι δὲν ἀρνοῦμαι τὴν συνομωσία, ἐγὼ ἀπαντῶ ὅτι καυχιέμαι γι' αὐτήν», ἄρχισε τὴν ἀπολογία του ὁ μοναχός. *«Γιὰ νὰ σώσω τὴν Ἐκκλησία ἀπὸ τοὺς καταραμένους Ἀζυμῖτες* (ἐννοεῖ τοὺς Ῥωμαιοκαθολικούς, ποὺ τὸ ἀντίδωρό τους ἦταν ἄζυμο) *καὶ τὴν βδελυρὰν ἕνωση, προτίμησα νὰ βάλω τέλος στὴν ὕπαρξη αὐτῆς τῆς Αὐτοκρατορίας. Καὶ γιατί, παρακαλῶ, ὅλη αὐτὴ ἡ ἱστορία; Λίγους μῆνες νωρίτερα ἢ ἀργότερα, ὁπωσδήποτε θὰ φτάσῃ ἡ ὥρα τῆς καταστροφῆς. Αὐτοκράτωρ! Ὅπως πέφτουν τὰ φύλλα τῶν δένδρων στὸν κῆπο τοῦ Κωνσταντίνου (τοῦ Α') τὸ φθινόπωρο, καὶ τὰ παίρνει ὁ ἀέρας, ἔτσι θὰ καταπατηθῇ καὶ θὰ ἐξουθενωθῇ σὰν καὶ αὐτὰ τὸ μεγαλεῖο σου, ἔτσι θὰ πέσῃ καὶ ὁ θρόνος σου καὶ θὰ τὸν πάρῃ ὁ ἄνεμος. Τὶ χρειάζονται, λοιπόν, οἱ ὑπεκφυγές; Ὅ,τι εἶναι νὰ γίνῃ, ἂς γίνῃ τὸ συντομώτερο»*.

«Μοναχέ», ἐπανέλαβε ὁ Κωνσταντῖνος, *«ὑποτασσόμαστε ἀγόγγυστα στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ θὰ πέσουμε σὰν Αὐτοκράτορες καὶ σὰν Ἕλληνες* (Ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος θεωρῶντας τόν ἑαυτό του Ἕλληνα ἔγινε ὕποπτος ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία). *Ἀλλοίμονο, ἂν δεχθοῦμε μοιρολατρικὰ τὰ γεγονότα. Γιατὶ τότε θὰ σοῦ πῶ καὶ ἐγώ, ὅτι ἀφοῦ ἦταν θέλημα Θεοῦ νὰ σταυρωθῇ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, τότε καλὰ ἔκανε ὁ Ἰσκαριώτης καὶ τὸν πρόδωσε (γιατὶ ἐὰν δὲν τὸν πρόδιδε δὲν θὰ ἔβγαιναν οἱ Γραφές). Ἄρα, σὲ ἐρωτῶ: Ὁ Ἰούδας εἰ συγχωρητέος; (εἶναι Ἅγιος;)»*.

Τὸ παραπάνω ἀπόσπασμα προέρχεται ἀπὸ τὸ ἄγνωστο κείμενο τῆς κόρης τοῦ Γεωργίου Φραντζῆ, Θεοδώρας, *"Ἡ Πτώση τῆς Κωνσταντινουπόλεως"*, σελίδες 30-31-32-60. (Βρίσκεται στὴν Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη).

29 Μαΐου 1453, ἡμέρα Τρίτη καὶ ὥρα 14.30. Ἐπιτέλους, οἱ προσπάθειες τοῦ ἱερατείου, ἀνατολικοῦ καὶ δυτικοῦ, καὶ τὸ ὄνειρο τῶν σημερινῶν δυτικῶν μας συνεταίρων γίνεται πραγματικότητα. Ἡ Κωνσταντινούπολη, αὐτὸς ὁ ἑλληνικὸς προμαχώνας τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ, ὅπως εἶχε διαμορφωθεῖ ὡς τέτοιος μόλις λίγους αἰῶνες πρὶν τήν Ἅλωση, πέφτει κάτω ἀπὸ τὴν σιδερένια γροθιὰ τοῦ Μωάμεθ τοῦ Πορθητῆ καὶ ἀντιβοοῦν τὰ βουνὰ καὶ τὰ λαγκάδια ἀπὸ τὸν ἑλληνικὸ θρῆνο:

«Βάστα καρδιὰ μου, βάσταξον
ὅπως βαστάζουν τὰ ῥαχὰ τὴν βαρυχειμωνιὰ,
ὅπως βαστάζει ἡ θάλαττα τὴ κόσμει τὰ καράβια ...
Βάστα καρδιὰ μου, βάσταξον»!

Ἡ Κωνσταντινούπολη εἶναι μία ἰδέα, πού, παρὰ τὸν ἐκφυλισμό της, περικλείει τὶς ἑλληνικὲς τάσεις τοῦ ΙΕ' αἰῶνα. Εἶναι μία πόλις-κράτος, μία πόλις-ἔθνος, ποὺ μὲ τὸ παράδειγμά της καθορίζει τὴν πορεία τοῦ Ἑλληνισμοῦ μέσα στὸ σκότος τῆς ἐπερχόμενης τουρκικῆς καταιγίδας. *«Γνωρίζομεν τὸ γεγραμμένον. Ἀλλὰ θὰ ἀποθάνωμεν ὡς Ἕλληνες! Αὐτὴ ἡ πόλις ποὺ μοῦ ζητᾷς νὰ σοῦ παραδώσω δὲν εἶναι δική μου! Ἀνήκει στοὺς Ἕλληνες, καὶ ἂν τὴν θέλῃς, ἔλα νὰ τὴν πάρῃς!»*, ἦταν ἡ ἀπάντηση τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου στὶς εὐνοϊκὲς προτάσεις παράδοσης.

Τὸ χρονικὸ τῆς πολιορκίας, βδομάδα μὲ τὴν βδομάδα, μέρα μὲ τὴν μέρα, καθὼς ἐπίσης καὶ τίς συνθῆκες τοῦ δράματος λεπτὸ πρὸς λεπτό, τὶς τραγωδοῦν χρονικογράφοι καὶ ἱστορικοὶ τοῦ μεγέθους ἑνὸς Φραντζῆ, ἑνὸς Δούκα, ἑνὸς

Μπάρμπαρο, ἑνὸς Κριτόβουλου, ἑνὸς Ῥάνσιμαν, ἢ Σουμπερζέ, καὶ νομίζουμε ὅτι ἀπὸ αὐτὴν τὴν πλευρά, τὸ θέμα ἔχει ἐξαντληθεῖ. Σὲ μᾶς ἀπομένει τὸ παράπονο, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐρώτημα: Γιατί; Γιατὶ ἡ Δύση ἐγκατέλειψε τὴν Βασιλεύουσα στὴν τύχη της; Τὶ ἦταν αὐτὸ ποὺ ὁδήγησε στὴν πτώση της; Ἡ Πόλις ἁλώθηκε ἢ προδώθηκε; Μὲ τὰ αἴτια τῆς Ἅλωσης ἔχουν ἀσχοληθεῖ παρὰ πολλοὶ ἱστορικοί, ντόπιοι καὶ ξένοι. Μιὰ μεγάλη μερίδα ἀπὸ αὐτοὺς ἰσχυρίζονται ὅτι φταῖνε οἱ ξένοι, τὰ δυτικὰ κράτη. Αὐτοὶ ποὺ δὲν ὑπολόγισαν ὅτι πολὺ σύντομα θὰ ἔνοιωθαν

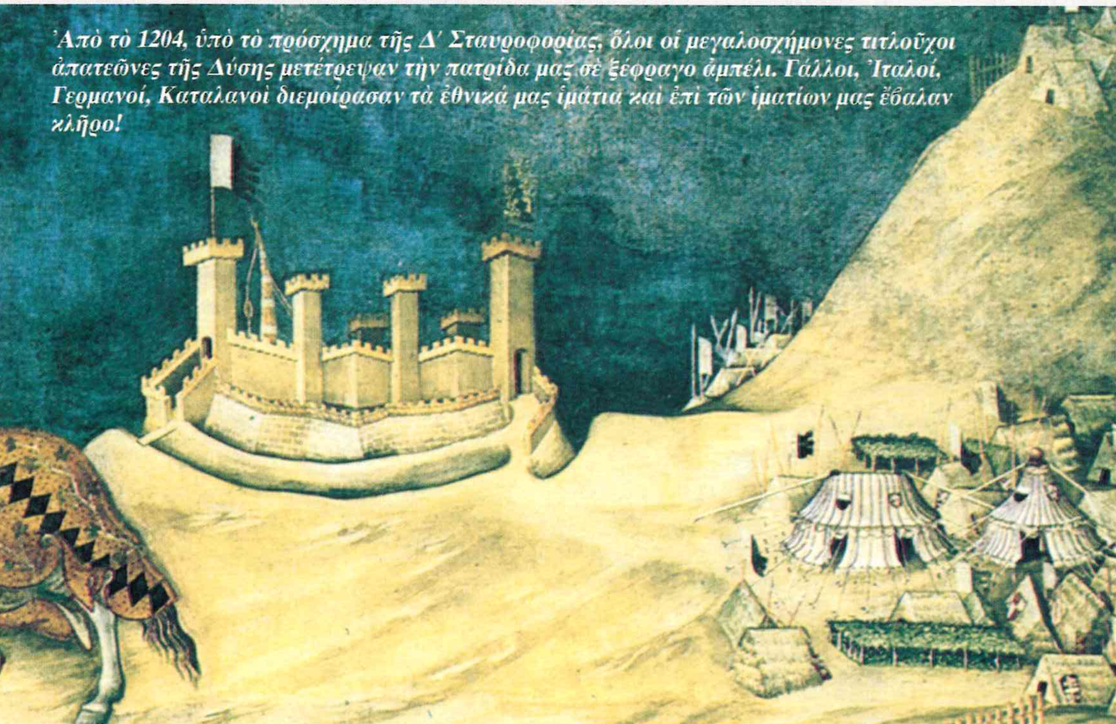

στὸν σβέρκο τους τὴν καυτὴ ἀνάσα τοῦ Τούρκου κατακτητῆ. Καὶ ἔχουν, ἀπ' ὅτι φαίνεται, δυστυχῶς, δίκιο! Γιατί, ἀπὸ τὸ 1204, ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς Δ' Σταυροφορίας (ΙΧΩΡ Νο 21), ὅλοι οἱ μεγαλοσχήμονες τιτλοῦχοι ἀπατεῶνες τῆς Δύσης μετέτρεψαν τὴν πατρίδα μας σὲ ξέφραγο ἀμπέλι. Γάλλοι, Ἰταλοί, Γερμανοί, Καταλανοὶ διεμοίρασαν τὰ ἐθνικά μας ἱμάτια καὶ ἐπὶ τῶν ἱματίων μας ἔβαλαν κλῆρο! Ὅταν ὁ Μωάμεθ κτυποῦσε τὴν Βασιλεύουσα, ἡ Ἤπειρος ἦταν γαλλική (τὸ 1294 ὁ δεσπότης τῆς Ἠπείρου Νικήφορος πάντρεψε τὴν κόρη του Θαμὰρ μὲ τὸν Φίλιππο, γιὸ τοῦ βασιλιᾶ Καρόλου Β', καὶ τοῦ ἔδωσε γιὰ προίκα τὴν Ναύπακτο, τὴν Βόνιτσα, τὸ Ἀγγελόκαστρο, τὸ Βραχῶρι καὶ μετὰ θάνατον ὁλόκληρη τὴν Ἤπειρο), ἡ Ἀθήνα βρισκόταν στὰ χέρια τῶν ἀπογόνων τοῦ Φλωρεντινοῦ Νέριο Ἀτζαγιόλι, τὰ νησιὰ τοῦ Αἰγαίου τὰ κατεῖχαν οἱ Ἰταλοὶ Κρίσποι, τοῦ Ἰονίου, καθὼς καὶ τὰ λιμάνια τοῦ Μωριᾶ, οἱ Βενετσιᾶνοι, ἐνῷ διάφορες συμμορίες Ἀλβανῶν καὶ Σλάβων ἁλώνιζαν τὴν Πελοπόννησο καὶ Θεσσαλία. Μόνο ἕνα μικρὸ κομμάτι πελοποννησιακῆς γῆς, ὁ Μυστρᾶς, ἐξακολουθοῦσε νὰ στολίζῃ τὰ λάβαρά του μὲ τὸν ἑλληνικὸ δικέφαλο ἀετὸ τοῦ Διός. Καὶ ὅταν αὐτοὶ οἱ ἐπίδοξοι κατακτητὲς ἐκλήθησαν νὰ ὑπερασπισθοῦν τοὺς τίτλους τους, προτίμησαν ἀνακωχὲς εἰρήνης καὶ συνθῆκες φόρου ὑποτέλειας, γιατὶ τάχα οἱ Ἕλληνες ὑπόδουλοι τῆς Φραγκοκρατίας... ἦταν αἱρετικοί! Πάνω σὲ αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν ἰσχυρισμό, ἄλλοι ἐρευνητὲς λένε ὅτι φταίει τὸ ὀρθόδοξο ἱερατεῖο, ποὺ δὲν ἀποδέχθηκε τὴν ἕνωση τῶν δύο μεγάλων Ἐκκλησιῶν καὶ προτίμησε τὴν ὑποδούλωση τοῦ γένους στοὺς Τούρκους, παρὰ τὴν θρησκευτικὴ ὑποταγὴ στὸν Πά-

πα.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι πολλοὶ φανατικοὶ ἀπὸ τὸ ἱερατεῖο ἀνύψωσαν τὴν θρησκοληψία τους σὲ τέτοιο ὕψος, ποὺ ὄχι μόνο ἄγγιξαν, ἀλλὰ καὶ ξεπέρασαν τὰ ὅρια τῆς προδοσίας. Αὐτὴ ἡ συνήθεια τῶν μελαχλαίνων νὰ ἐπεμβαίνουν στὰ πολιτικὰ πράγματα τῆς Αὐτοκρατορίας ξεκινάει ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Θεοδοσίου Α' καὶ τῶν διαδόχων του, τότε ποὺ τὰ πολιτικὰ κόμματα ἦταν μόνο δύο, τῶν Γερμανῶν, τῶν ὁποίων ἡγεῖτο ὁ Γαϊνᾶς, καὶ τῶν ὀρθοδόξων, τῶν ὁποίων ἡγεῖτο ὁ Ῥουφῖνος. Πᾶμε πολὺ πίσω, ἀλλὰ ἀξίζει τὸν κόπο νὰ ὑπενθυμίσουμε μερικὰ ἀπὸ τὰ κατορθώματα τῶν φαιῶν Μανδυωτῶν.

Ἔτος 988, *"Χρονικὸ τοῦ Νέστορα"*, σελ. 486: Ὁ Τσάρος τῶν Ῥώσσων Βλαδίμηρος ἐπιτίθεται κατὰ τῆς πρωτεύουσας τῆς Κριμαίας Χέρσου, *«ἀλλ' οἱ στρατιῶται ἐξηκολούθησαν τὰς ἐργασίας αὐτῶν καὶ ὁ Βλαδίμηρος ἐπέμενεν. Ἀνὴρ δὲ τις ἐκ Χερσῶνος, Ἀναστάσης καλούμενος, ἱερεύς, αὐτὸς ἐκεῖνος ὅστις βραδύτερον ἐπίσκοπος Κιέβου, ἔρριψε βέλος ἐφ' οὗ εἶχε γράψει: "Ὄπισθέν σου ὑπάρχουσι πρὸς Ἀνατολὰς πηγαὶ ὧν τὸ ὕδωρ ἔρχεται διὰ σωλήνων. Ὄρυξον ἐκεῖ καὶ θὰ κόψῃς τὸ ὕδωρ"».* Ἔτσι, ἀφοῦ οἱ κάτοικοι ὑπέφεραν ἀπὸ δίψα, παραδόθηκαν στὸν Βλαδίμηρο, γιὰ νὰ ἀκολουθήσουν φρικτὲς σφαγές.

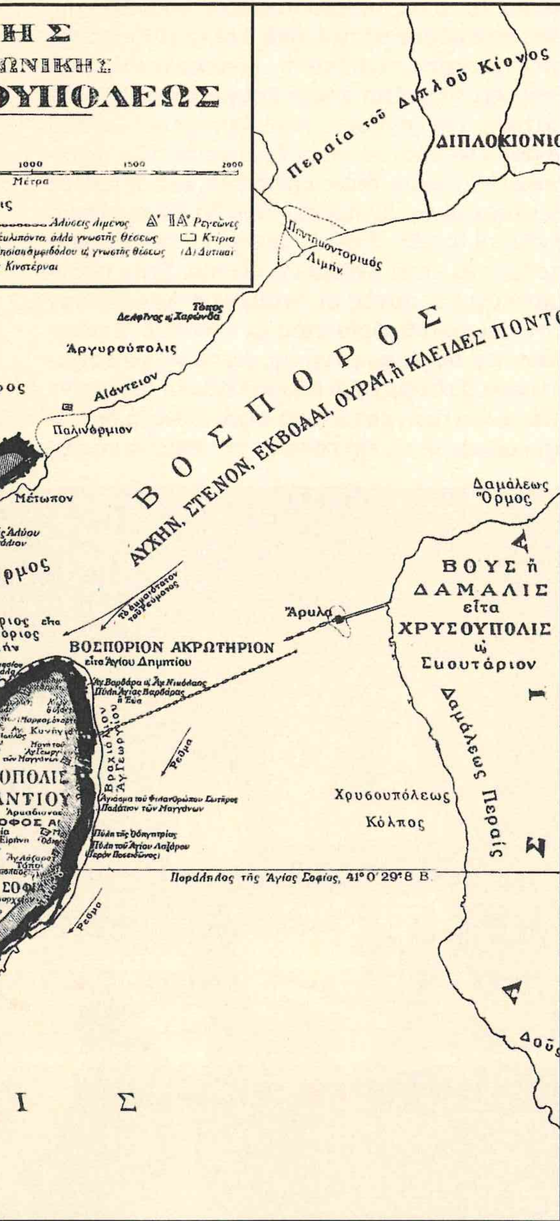
Ἀπὸ τὸ 1204, ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς Δ' Σταυροφορίας, ὅλοι οἱ μεγαλοσχήμονες τιτλοῦχοι ἀπατεῶνες τῆς Δύσης μετέτρεψαν τὴν πατρίδα μας σὲ ξέφραγο ἀμπέλι. Γάλλοι, Ἰταλοί, Γερμανοί, Καταλανοὶ διεμοίρασαν τὰ ἐθνικά μας ἱμάτια καὶ ἐπὶ τῶν ἱματίων μας ἔβαλαν κλῆρο!

Κατὰ ἕναν περίεργο τρόπο, τὸ γεγονὸς τῆς Χερσῶνος ἐπαναλαμβάνεται ἀκριβῶς τὸ ἴδιο στὴν Θεσσαλονίκη τὸ 1430, ἐπὶ Μουρὰτ Β': *«Τότε τινὲς τῶν μοναχῶν λέγω τῶν ῥακενδύτων ἐκ τῶν Βλατέων τῆς μονῆς, ἐντὸς αὐτῆς οἰκοῦντες κατέγραψαν, ἐδήλωσαν ἅπαντα τῷ σουλτάνῳ. Ὦ, κύριε σουλτάνε, ὡς εἰ σοὶ ἐστὶν βουλητὸν ἄρξαι Θεσσαλονίκης λαβεῖν καὶ ταύτης καὶ ἡμᾶς καὶ πάντας τοὺς ἐν πόλει τοὺς ΥΔΡΟΧΟΟΥΣ ἔκοψον σωλῆνας τοῦ Χορτιάτου. Σουλτάνος οὖν ἀκηκοὼς τοῦτο, ὑπερησθείς τε ἐπιχειρεῖ ὡς ἐν ταυτῷ τῷ πράγματι καὶ ἔργῳ ὡς τὴν ὁδὸν οἱ μοναχοὶ ἐδίδαξαν πρὸς τοῦτο. Τότε τζαούσην φύλακα καθίστησι φυλάττειν τοὺς ἐν μονῇ μονάζοντας προδώσαντας τὴν πόλιν. Τζαούσης δὲ τὴν σήμερον αὔτ' ἡ μονὴ καλεῖται»* (*"Ἱέρακος Χρονικόν"*, σελ. 257, Ἔκδοση Βενετίας 1872, *"Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη"*).

Δὲν εἶναι, λοιπόν, καθόλου παράξενο τὸ γεγονὸς ὅτι ἐν μέσῳ Φραγκοκρατίας δημιουργή-

Ἡ Κωνσταντινούπολη εἶναι μία ἰδέα, πού, παρὰ τὸν ἐκφυλισμό της, περικλείει τὶς ἑλληνικὲς τάσεις τοῦ ΙΕ' αἰῶνα. Εἶναι μία πόλις-κράτος, μία πόλις-ἔθνος, ποὺ μὲ τὸ παράδειγμά της καθορίζει τὴν πορεία τοῦ Ἑλληνισμοῦ μέσα στὸ σκότος τῆς ἐπερχόμενης τουρκικῆς καταιγίδας. «Γνωρίζομεν τὸ γεγραμμένον. Ἀλλὰ θὰ ἀποθάνωμεν ὡς Ἕλληνες! Αὐτὴ ἡ πόλις ποὺ μοῦ ζητᾶς νὰ σοῦ παραδώσω δὲν εἶναι δική μου! Ἀνήκει στοὺς Ἕλληνες, καὶ ἂν τὴν θέλῃς, ἔλα νὰ τὴν πάρῃς!», ἦταν ἡ ἀπάντηση τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου στὶς εὐνοϊκὲς προτάσεις παράδοσης.

θηκε ἕνα φιλοτουρκικὸ κόμμα, ποὺ ἀντιπροσωπευόταν ἀποκλειστικὰ καὶ μόνον ἀπὸ ἀρχιερεῖς. Οἱ κατακτητὲς ἀντιμετώπισαν τότε τὸ ἑξῆς δίλημμα: Ἢ ἔπρεπε νὰ διατηρήσουν ἀποκλεισμένους τοὺς ὀρθόδοξους ἀρχιερεῖς ἀπὸ τὶς ἐπισκοπές τους, ὁπότε καὶ θὰ ἀντιμετώπιζαν τὴν δυσαρέσκεια τῶν πολυπληθῶν ὀρθόδοξων ὑπηκόων τους, ἢ ὤφειλαν νὰ ἐπιτρέψουν τὴν ἐπάνοδο στὶς ἐπισκοπικές τους ἕδρες, ὁπότε καὶ θὰ ἔπρεπε νὰ ἀνεχθοῦν τὸν ἔντονο πολιτικὸ χαρακτῆρα τῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας. Προτίμησαν τὸ δεύτερο.

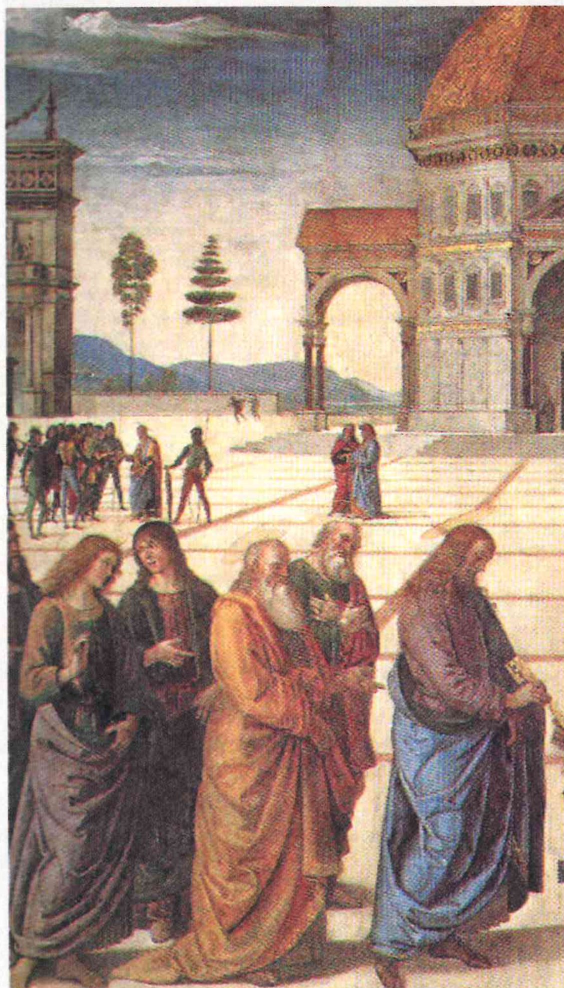
Ὁ ἐπανελθὼν στὴν μητρόπολή του ἐπίσκοπος Ἀθηνῶν Δωρόθεος ἀπέβη πολιτικὸς πράκτορας τοῦ φιλοτουρκικοῦ κόμματος καὶ ζήτησε τὴν βοήθεια τοῦ Τούρκου στρατηγοῦ Ἐβρὲν μπέη (1389), προκειμένου νὰ ἐκδιωχθοῦν οἱ καταραμένοι Λατῖνοι ἀζυμῖτες. Ὁ Δούκας τῆς Ἀθήνας Νέριο Ἀτζαγιόλι κατήγγειλε τὸν Δωρόθεο στὸν οἰκουμενικὸ πατριάρχη Ἀντώνιο Δ', ὁ ὁποῖος μὲ τὴν συνδρομή τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἀθώωσε τὸν μητροπολίτη, στηριζόμενος στὸν κανόνα ὅτι *«μαρτυρία αἱρετικοῦ ἢ σχισματικοῦ ἐναντίον ὀρθοδόξου ἐπισκόπου εἶναι ἀπαράδεκτη»*. Ὁ Νέριο, παρὰ τὸ διδακτικὸ προηγούμενο τῆς προδοσίας τοῦ Δωροθέου, ὑπάκουσε στὶς παρακλήσεις τῆς ὀρθόδοξης ἐρωμένης του Μαρίας Ῥένη καὶ ἐπέτρεψε σὲ ἄλλον μητροπολίτη, τὸν Μακάριο, ὅπως ἑδρεύει στὴν Ἀθήνα. Αὐτὸς ὁ φανατικὸς ἱεράρχης, ποὺ ὅταν ἔβλεπε Λατῖνο *«ἔφτυνε τὸν κόρφο του»*, προκειμένου νὰ ἀπαλλάξη τὴν Ἀθήνα ἀπὸ τὸ Filioque (*"ἐκ τοῦ Υἱοῦ"*, γενικὸ προσωνύμιο τοῦ Πάπα), κάλεσε τὸν φοβερὸ Τοῦρκο στρατηλάτη Τιμουρτᾶ, ὁ ὁποῖος κατέφθασε στὴν Ἀθήνα καὶ κατέλαβε τὴν κάτω πόλη (*"Ἡ Φραγκοκρατία στὴν Ἑλλάδα"*, Οὐίλλιαμ Μίλλερ, τ. Β', σελ. 8-23). Ἔπειτα δὲ ὁ Βαγιαζὶτ, ἀκολουθούμενος ἀπὸ τὸν εὐτελῆ δεσπότη Θεόδωρο Παλαιολόγο (θεῖο τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου), κατέλαβε τὰ Φάρσαλα καὶ τὸν Δομοκὸ καὶ προχώρησε μετὰ ἀπὸ πρόσκληση τοῦ ὀρθόδοξου ἐπισκόπου Λαμίας, ὅπου παρέλαβε αὐτὴν τὴν ὀχυρὰ πόλη, ὅπως καὶ τὴν Ὑπάτη καὶ ἄλλα πολλὰ κάστρα. Ὁ Σπυρίδων Λάμπρος στὸ ἔργο του *"Ὁ τελευταῖος κόμης τῶν Σαλώνων"* διεκτραγωδεῖ τὸ μέγα δράμα τῆς Ἄμφισσας καὶ τὴν αἰσχρὴ συμπεριφορὰ τοῦ ἐπισκόπου Σεραφείμ. Ὁ ἐπίσκοπος Σαλώνων Σεραφεὶμ εἶχε μιὰ ὄμορφη κόρη, τὴν ὁποία ἐβίασε ἕνας καλόγηρος. Αὐτὸς ὁ θαλερὸς ῥασοφόρος, ἐραστὴς τῆς χήρας κόμισσας τῶν Σαλώνων Ἑλένης Στρομογκούρ, ἀπήγαγε τὴν γλυκιὰ δεσποτοπούλα καὶ τὴν μετέφερε στὸ κάστρο. Ὁ Σεραφεὶμ κάλεσε ἀμέσως τὸν Βαγιαζὶτ τὸν Γιλδιρίμ (κεραυνὸ) νὰ ἐπισκεφθῆ τὰ Σάλωνα, ὅπου *«στὶς πλαγιὲς τοῦ*

Παρνασσοῦ ὑπάρχει πολὺ κυνήγι» καὶ τοῦ ζητοῦσε σὰν προσωπικὴ χάρη νὰ διώξη τοὺς κακοποιοὺς Λατίνους. Ἔτσι, μία τῶν πρώτων ἑβδομάδων τοῦ 1394 (60 χρόνια πρὶν ἀπὸ τήν Ἅλωση τῆς Πόλης), ἐγκαταστάθηκε γιὰ πρώτη φορὰ Τοῦρκος διοικητὴς στὰ βόρεια παράλια τοῦ Κορινθιακοῦ Κόλπου (Οὐίλ. Μίλλερ, Τόμος Β', σελ. 33).

Αὐτὸ τὸ μῖσος τῶν ἀποστόλων τῆς ἀγάπης ἐναντίον χριστιανῶν μὴ ὀρθοδόξων, ἐξελίχθηκε σὲ ἐθνικὴ συμφορά. Θεωροῦμε ὅτι εἶναι ἀναγκαῖο νὰ ποῦμε λίγα λόγια γι' αὐτὸ τὸ μέγα ἐθνικὸ ἄγος, γι' αὐτὴν τὴν φοβερὴ ἐκκλησιαστικὴ ντροπή, δείγματα τῆς ὁποίας συναντᾶμε καὶ στὶς μέρες μας ἀπὸ τὸ συνδικᾶτο τῆς *"μαύρης ρόμπας"*. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ διαφορὰ ἀνάμεσα στὴν Βασιλεύουσα καὶ τὴν Ῥώμη γεννήθηκε γιὰ πρώτη φορὰ τὸν ἔννατο αἰῶνα, ὅταν πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἦταν ὁ πολὺς καὶ μέγας Φώτιος, καὶ τὰ αἴτιά της ἦταν πολιτικὰ καὶ δογματικά. Πολιτικά, γιατὶ ἡ αὐτοκράτειρα Θεοδώρα, χήρα τοῦ Θεόφιλου, ἔδεσε (864 μ.Χ.) στὸ βυζαντινὸ ἅρμα τὸν Βούλγαρο τσάρο Βόγορη, ὁ ὁποῖος, πέραν τοῦ ἐκχριστιανισμοῦ του, ὑπέγραψε σημαντικότατες πολιτικὲς καὶ οἰκονομικές συμφωνίες. Τότε συνέβη ὁ φοβερὸς πάπας Νικόλαος Α' (858-869) νὰ ἀμφισβητήση τὸ πατριαρχικὸ ἀξίωμα τοῦ Φωτίου, ὅπως καὶ ὅλες τὶς βυζαντινοβουλγαρικὲς συμφωνίες (Σύνοδος στὴν Ῥώμη τὸ 863), κατεδίκασε τὸν Φώτιο καὶ ἀναγνώρισε κανονικὸ πατριάρχη τὸν Ἰγνάτιο. Προκλήθηκε ἐμφύλιος βουλγαρικὸς πόλεμος μὲ χιλιάδες σφαγιασθέντες, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ 52 Βούλγαρους πρίγκηπες.

Τὸ μέγεθος τῆς τραγωδίας ἀναδύεται μέσα ἀπὸ μιὰ ἐπιστολὴ τοῦ Νικολάου πρὸς τὸν Καθολικὸ Βούλγαρο πρίγκηπα Βόγορη: *«Μᾶς λέτε ὅτι ὑποχρεώσατε τοὺς ὑπηκόους σας νὰ βαπτισθοῦν χωρὶς τὴν δική τους θέληση. Σᾶς θαυμάζω ποὺ κατακρεουργήσατε, σφάξατε καὶ μακελέψατε αὐτὰ τὰ πρόβατα, ποὺ δὲν ἤθελαν νὰ μποῦν στὴν στάνη τῆς Ἐκκλησίας. Ἕνας βασιλιὰς δὲν πρέπει νὰ φοβᾶται νὰ διατάξη δολοφονίες καὶ σφαγές, προκειμένου νὰ ἐπιβάλη στὸν λαὸ τὸν νόμο τοῦ Χριστοῦ»* (Ἔκδοση τῆς διεθνοῦς ἑταιρείας γιὰ τὴν διεπιστημονικὴ ἔρευνα, Ἐκδόσεις EMPIRIKA, 1982, σελ. 307).

Οἱ πολιτικοὶ λόγοι ποὺ ἐπέφεραν τὸ σχίσμα τῶν Ἐκκλησιῶν διατηρήθηκαν ἕως τὴν παλιγγενεσία καὶ ὅλες οἱ προσπάθειες ἐπανένωσης ἀποσκοποῦσαν σὲ πολιτικὰ ὀφέλη (Σταυροφορίες, Κωνσταντινούπολη, Τουρκοκρατία). Τὰ θρησκευτικὰ αἴτια ἀφοροῦσαν ὁρισμένες δογματικὲς ἐπεξηγήσεις περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, περὶ ἑρμηνείας τῶν πατερικῶν κειμένων, ὅπως ἐπίσης καὶ ἄλλες μικρὲς λεπτομέρειες, ἂν πρέπει δηλαδὴ νὰ παντρεύονται οἱ ἱερεῖς, ἢ ἂν οἱ ἄρτοι τῆς προθέσεως πρέπει νὰ εἶναι ἔνζυμοι ἢ ἄζυμοι. Στὴν πραγματικότητα, αὐτὲς οἱ ἀναθέσεις ἀφοροῦσαν τὴν πρωτοκαθεδρία μιᾶς ἐκ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, καὶ συγκεκριμένα τῆς Δυτικῆς, ὡς ἀρχαιοτέρας. Στὴν ἀρχή, ὁ κόσμος δὲν καταλάβαινε καὶ πολλὰ πράγματα. Σιγά-σιγά, ὅμως, ἡ διαμάχη κορυφώθηκε καὶ ἔφτασε στὸ σημεῖο νὰ ἐξι-

σωθῆ ἡ θρησκευτικὴ συνείδηση μὲ τὴν ἐθνική. Στὰ 1054, ὅταν πατριάρχης τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἦταν ὁ Μιχαὴλ Κηρουλάριος καὶ τῆς Ῥώμης ὁ Λέων Θ', ἐπέρχεται διὰ ἀφορισμῶν τὸ σχῖσμα τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, ποὺ τὴν χωρίζει σὲ Ἀνατολικὴ Ὀρθόδοξη καὶ Δυτικὴ Ῥωμαιοκαθολική. Οὐσιαστικά, μὲ τὸ σχῖσμα τῶν Ἐκκλησιῶν ξεκαθαρίζει τὸ Βυζάντιο ἀπὸ τὶς ἐθνολογικές, πολιτιστικὲς καὶ γλωσσικὲς ἐπιρροὲς τοῦ Ῥωμαϊσμοῦ. Συνετελέσθη σὲ μία τρομερὴ ἔξαρση τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ θεωρεῖται γέννημά του, γιατὶ ἀπομονώθηκε ἡ Ἀνατολή, καὶ σὲ περίπτωση αὐτονομιστικοῦ κινήματος τῶν Ἑλλήνων, δὲν θὰ ὑπῆρχε βοήθεια ἀπὸ τήν Δύση. Ἀναφερθήκαμε ἤδη στὴν συμπεριφορὰ τῶν Λατίνων κατακτητῶν καὶ τῶν πολιτικολογούντων ῥασοφόρων.

Ἕνας ἄλλος ἰσχυρὸς παράγων ποὺ συνετέλεσε καταλυτικὰ στὴν πτώση τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὴν διάλυση τῶν ὑπολοίπων τῆς πρώην κραταιᾶς Ἀνατολικῆς Ῥωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας, ὑπῆρξε ἡ βλακώδης πολιτικὴ τῶν βυζαντινῶν ἀρχόντων. Αὐτοὶ πίστεψαν ὅτι μία συμμαχία μὲ τοὺς Τούρκους, θὰ τοὺς ἀπελευθέρωνε ἀπὸ τοὺς ἑλλαδικούς Φράγκους καὶ θὰ ἀναβίωνε *«παλαιὰ μεγαλεῖα καὶ διηγῶντας τα νὰ κλαῖς»*. Μέσα ἀπὸ αὐτὸ τὸ σκεπτικό, ὁ Μανουὴλ Παλαιολόγος, πατέρας τοῦ Κωνσταντίνου, συνάπτει συμμαχία μὲ τὸν Βαγιαζὶτ καὶ οἱ δύο ἀλλόκοτοι σύμμαχοι ἀρχίζουν τὶς πολεμικὲς ἐπιχειρήσεις.

Στὰ 1390 «ἀπελευθερώνουν» τὴν Φιλαδέλφεια, τὸ Κίτρος, τὴν Ἔδεσσα καὶ τὴν Θεσσαλονίκη. Τὸ 1391 «ἀπελευθερώνουν» τὰ Σκόπια, ἐνῷ τὸ 1393 ἐκδιώκουν ἀπὸ τὸν Τύρναβο τοὺς Σλάβους τοῦ τσάρου Σισμάν. Σὲ κάθε μία ἀπὸ αὐτὲς τὶς πόλεις τοποθετοῦσαν ἰσχυρὴ στρατιωτικὴ φρουρά, γιὰ τὸν φόβο τυχὸν ἐπανόδου τῶν Φράγκων. Αὐτὴ ἡ φρουρὰ ἦταν τουρκικὴ καὶ ἐθεωρεῖτο ἐγγυήτρια δύναμη τῆς ἐλευθερίας τῶν... Ἑλλήνων. Τὴν ἄνοιξη τοῦ 1394 ὁ Βαγιαζὶτ ὁ Γιλδιρίμ καταπατάει τοὺς ὅρκους καὶ τὶς συμφωνίες, ἀνακηρύσσει τίς «ἀπελευθερωμένες» πόλεις ἐδάφη τουρκικὰ καὶ πολιορκεῖ τὴν Κωνσταντινούπολη! Γιὰ καλὴ τύχη τῆς Βασιλεύουσας, τὸ 1397 βρίσκεται σὲ ἐξέλιξη μιὰ τρομερὴ ἐπίθεση τῶν Μογγόλων, οἱ ὁποῖοι, μὲ ἀρχηγὸ τὸν Ταμερλᾶνο, εἰσβάλλουν στὰ τουρκικὰ ἐδάφη. Ὁ Γιλδιρὶμ λύνει τὴν πολιορκία καὶ στρέφεται πρὸς τὰ ἀνατολικὰ σύνορα, σὲ συνάντηση τοῦ Ταμερλάνου. Προηγουμένως, ὅμως, σὲ συμφωνία μὲ τὸν Μανουήλ, καθιστᾷ τὴν Κωνσταντινούπολη φόρου ὑποτελῆ καὶ τοποθετεῖ ἐντὸς τῆς πόλεως τουρκικὴ ἀποικία μὲ δικό της τέμενος, ἱμάμη καὶ καδῆ (δικαστή).

Τὸ μῖσος τῶν ἀποστόλων τῆς ἀγάπης ἐναντίον χριστιανῶν μὴ ὀρθοδόξων, ἐξελίχθηκε σὲ ἐθνικὴ συμφορά. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ διαφορὰ ἀνάμεσα στὴν Βασιλεύουσα καὶ τὴν Ῥώμη γεννήθηκε γιὰ πρώτη φορὰ τὸν ἔννατο αἰῶνα καὶ τὰ αἴτιά της ἦταν πολιτικὰ καὶ δογματικά. Στὴν πραγματικότητα, αὐτὲς οἱ ἀναθέσεις ἀφοροῦσαν τὴν πρωτοκαθεδρία μιᾶς ἐκ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, καὶ συγκεκριμένα τῆς Δυτικῆς, ὡς ἀρχαιοτέρας.

Πέραν ὅμως, τῶν λόγων ποὺ ἀναφέραμε καὶ ποὺ κατὰ τὴν γνώμη μας εἶχαν ὑποσκάψει ἀργά, ἀλλὰ σταθερά, τὰ θεμέλια τοῦ Βυζαντίου, ἡ Κωνσταντινούπολη ἀποτελεῖ τραγικὴ συνέπεια τῆς ἐθνικῆς πανούκλας, τῆς προαιώνιας κατάρας: Τοῦ ΔΙΧΑΣΜΟΥ! Γιατὶ ἡ μοναδικὴ ἀλήθεια εἶναι ὅτι, ὅταν ἀπεφασίσθη ἡ πολιορκία της πόλης τῶν πόλεων, οὔτε πνευματικὴ στειρότητα ὑπῆρχε (ἀφοῦ διὰ μέσου τῶν Ἑλλήνων εἶχε ἀρχίσει ἡ εὐρωπαϊκὴ ἀναγέννηση), οὔτε οἰκονομικὴ ἀνεπάρκεια ὑπῆρχε, οὔτε ἡ πολεμικὴ ἀνδρεία ἀπουσίαζε, καὶ κυρίως δὲν ἔλειπαν οἱ στρατιωτικές ἐφεδρίες καὶ δυνάμεις. Αὐτὴ ποὺ ἀπουσίαζε ἦταν ἡ ΟΜΟΝΟΙΑ, ἡ ἐθνικὴ συμφιλίωση. Μιὰ τρομερὴ διαμάχη, ποὺ ὅμοιά της συναντᾶμε μόνον στοὺς πρώτους χριστιανικούς αἰῶνες, εἶχε διασπάσει τὴν ἐθνικὴ συνοχὴ τοῦ ῥακένδυτου βυζαντινοῦ λάβαρου καὶ εἶχε μετατρέψει σὲ ἐχθροὺς τοὺς ἑλλαδικοὺς Ἕλληνες καὶ τοὺς βυζαντινούς. Οἱ Κωνσταντινουπολῖτες ὀνόμαζαν τοὺς ἑλλαδικοὺς "*δυτικοὺς*" καὶ οἱ ἑλλαδικοὶ τοὺς Κωνσταντινουπολῖτες "*ἀνατολῖτες*". Αὐτὰ τὰ ἐπίθετα ἦταν ἐξόχως προσβλητικά, ἂν ἀναλογισθῇ κανεὶς ὅτι "*δυτικοὺς*" ὀνόμαζαν τοὺς Παπικοὺς καὶ τοὺς Γασμούλους καὶ "*ἀνατολῖτες*" τοὺς Τούρκους.

Τὸ ἀποκορύφωμα αὐτῆς τῆς φαγωμάρας δημιούργησε ἀκόμα καὶ ἀμφισβήτηση τῆς ἀρχαίας ἐθνικῆς προέλευσης τῶν Ἑλλήνων. Ἕνας βυζαντινὸς σατυρογράφος, ὁ Μάζαρις, κατὰ μίμηση τῶν "*Νεκρικῶν Διαλόγων*" τοῦ Λουκιανοῦ, συνέθεσε μία μικρὴ σάτυρα, κατὰ τὴν ὁποία οἱ Ἕλληνες ἦταν ἀπόγονοι Σλάβων, Ἰλλυριῶν, Αἰγυπτίων, Φραγκολεβαντίνων, δειλοὶ αἱμομῖκτες, βάρβαροι καὶ αἱρετικοί. Ἀκόμα «*ἦσαν μάχαις μὲν ἀεὶ χαίροντες καὶ ταραχαῖς φόνειον δ' ἐς ἀεὶ πνέοντες τοπάρχαι, οἱ ἀπάτης καὶ δόλου καὶ ψεύδους μεστοί, οἱ βεβαρβαρωμένοι καὶ τετυφωμένοι καὶ ἄστατοι καὶ ἐπίορκοι καὶ ἄπιστοι πρὸς βασιλέα καὶ δεσπότας ἀεί*» ("*Ἐπιδημία Μάζαρι ἐν ἄδου*", Boissonade Anecdota graeca, τ. Γ',σελ. 164, 168, 174, 177).

Ἡ σοβαρότης αὐτῆς τῆς διένεξης φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Μάζαρις ἀποτελεῖ τὸν κύριο μοχλὸ τῆς θεωρίας τοῦ Φαλμεράιερ περὶ καταγωγῆς τῶν Ἑλλήνων. Μπροστὰ σὲ αὐτὴν τὴν κατάσταση ὑψώνεται τὸ τεράστιο φιλοσοφικὸ ἀνάστημα τῆς ἑλληνίδος φωνῆς, διὰ στόματος Γεωργίου Γεμιστοῦ, τοῦ ἐπονομαζόμενου Πλήθωνα: «*Ἐσμέν γὰρ οὖν ὧν ἡγεῖσθε τε καὶ βασιλεύετε Ἕλληνες τὸ γένος, ὡς ἥ τε φωνὴ καὶ ἡ πάτριος παιδεία μαρτυρεῖ. Ἕλλησι δὲ οὐκ ἔστιν εὑρεῖν ἥτις ἄλλη οἰκειοτέρα χώρα οὐδὲν μᾶλλον προσήκουσα ἢ Πελοπόννησός τε καὶ ὅση δὴ αὔτη τῆς Εὐρώπης προσεχὴς τῶν τε αὖ νήσων αἱ ἐπικείμεναι. Ταύτην γὰρ δὴ φαίνονται τὴν χώραν Ἕλληνες ἀεὶ οἰκοῦντες οἱ αὐτοὶ ἐξ ὅτου περ ἄνθρωποι διαμνημονεύουσιν*» (Σ. Λάμπρου, "*Παλαιολόγεια - Πελοποννησιακὰ*", τ. Γ', σελ. 247, Ἀθήνα 1926). Ὁ Γεώργιος Πλήθων ὁ Γεμιστὸς εἶναι ἡ τρανὴ ἀπόδειξη τοῦ ἰσχυρισμοῦ ὅτι δὲν ὑπῆρχε πνευματικὴ στειρότης. Τόσον αὐτός, ὅσο καὶ ὁ Βησσαρίων (πρώην μαθητὴς τοῦ Πλήθωνα), μαζὶ μὲ τὸν Χρυσολωρᾶ, τὸν Βοκκάκιο καὶ τὸν Πετράρχη, εἶναι αὐτοὶ οἱ πρωτοπόροι τῆς πνευματικῆς ἀναγέννησης τῆς Εὐρώπης (περὶ αὐτῶν σὲ προσεχῆ ἐργασία μας).

Ἀποτέλεσμα αὐτοῦ τοῦ μίσους καὶ αὐτῆς τῆς διχόνοιας ὑπῆρξε ἡ παραμέληση τοῦ πραγματικοῦ κινδύνου καὶ ἡ ἄρνηση ἐκ μέρους τῶν Βυζαντινῶν κάθε βοήθειας ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες. Τὸ πάρα κάτω δραματικὸ γεγονὸς μᾶς πείθει περὶ αὐτοῦ: Κατὰ τὴν διάρκεια τῆς μεγάλης διενέξεως μεταξὺ Ἀπόκαυκου καὶ Καντακουζηνοῦ (1345), οἱ Ἕλληνες τῆς Πελοποννήσου, προβλέποντας τό "*φούσκωμα*" τῆς τουρκικῆς πλημμυρίδας, ἀπέστειλαν στὴν Κωνσταντινούπολη ὑπὲρ διακοσίους ὁπλαρχηγούς, ἐκ τῶν σημαντικωτέρων ποὺ ὑπῆρχαν, μὲ ἀρχηγὸ τὸν Ἰωάννη Ῥάλλη, προκειμένου νὰ συζητήσουν μὲ τὴν βυζαντινὴ καγκελλαρία στρατιωτικοὺς τρόπους ἀντιμετώπισης τοῦ ἐξ Ἀσίας κινδύνου. Ὅταν ἔφθασαν ἐκεῖ, ὁ Ἀλέξιος Ἀπόκαυκος, μέγας δούκας, μετὰ ἀπὸ προτροπὴ τοῦ πατριάρχη Ἰωάννη Καλέκα καὶ τοῦ πρώτου ἱεροκήρυκα τῆς Ἁγίας Σοφίας Μετοχίτη, τοὺς ... συνέλαβε! Μὲ τὴν δικαιολογία ὅτι θὰ τοὺς φιλοξενοῦσε, τοὺς προσέφερε κατάλυμα ἐντὸς τοῦ στρατοπέδου τοῦ Παλατιοῦ. Κατὰ τὴν διάρκεια ξυλουργικῶν ἐργασιῶν, ἕνας ξυλουργός, ποὺ καταγόταν ἀπὸ ἕνα χωριὸ τῆς Μεγαλόπολης, πληροφόρησε τὸν Ῥάλλη ὅτι χωρίζουν τὸ κατάλυμα σὲ ξύλινους χώρους, μὲ σκοπὸ νὰ τοὺς ἀπομονώσουν κατὰ ὁμάδες καὶ νὰ τοὺς μεταφέρουν νύκτα στὸν Βόσπορο, προκειμένου νὰ τοὺς πνίξουν. Τὴν ἐπομένη, ὅταν ὁ Ἀπόκαυκος τοὺς ἐπισκέφθηκε καὶ προσπάθησε νὰ ἀπαγάγη μερικοὺς ἀπὸ αὐτούς, ὁ Ῥάλλης καὶ οἱ ἄλλοι

τοῦ ἐπιτέθηκαν, καὶ ἀφοῦ ἐξουδετέρωσαν τὴν φρουρά του, τὸν ἀποκεφάλισαν. Δὲν πρόλαβαν, ὅμως, νὰ βγοῦν ἀπὸ τὴν πόλη, γι' αὐτὸ καὶ ἔτρεξαν στὸ παρεκκλήσι τοῦ παλατιοῦ, ὅπου ἀγκάλιασαν τὴν Ἁγία Τράπεζα. Δυστυχῶς, ὅμως, ἦταν ... αἱρετικοὶ καὶ δὲν εἶχαν τὸ δικαίωμα θρησκευτικοῦ ἀσύλου. Ἐκεῖ, ὅπως γράφει ὁ Καντακουζηνός, ἐσφάγησαν μέχρι ἑνός *«ἐπὶ τοῦ ἁγίου θυσιαστηρίου»*. Ὁ Δούκας ἰσχυρίζεται ὅτι ἐσώθησαν ἕξι, ποὺ κρύφτηκαν στὸ ὑπόγειο τῆς ἐκκλησίας, μεταξὺ δὲ αὐτῶν καὶ ὁ παππποῦς του. Αὐτὴ ἡ ἀπαίσια σφαγὴ στάθηκε ἡ αἰτία τῆς ὁριστικῆς διάλυσης τῶν σχέσεων Ἑλλαδικῶν - Βυζαντινῶν.

Ὁ Μανουὴλ Παλαιολόγος ἔγινε αὐτοκράτορας τὸ 1391, ἀντὶ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀνδρόνικου, τὸν ὁποῖο εἶχε τυφλώσει ὁ πατέρας τους Ἰωάννης Παλαιολόγος. Αὐτὸς ὁ Ἀνδρόνικος εἶχε ἕναν γιό, τὸν Ἰουβενάλιο, περὶ τοῦ ὁποίου θὰ ἀναφερθοῦμε στὴν συνέχεια. Ὁ Μανουὴλ παντρεύτηκε τὴν Ἑλένη Δραγάτση Δουσάν, κόρη τοῦ Κωνσταντίνου Δραγάτση καὶ ἐγγονὴ τοῦ στρατηγοῦ Ντεγιάννη καὶ τῆς Σλάβας Μαρίας Δουσάν. Ἀπὸ αὐτὸν τὸν γάμο γεννήθηκαν ἕξι παιδιά.

Τὸ 1425 πεθαίνει ὁ Μανουὴλ Παλαιολόγος καὶ τὸν διαδέχεται ὁ μεγάλος του γιὸς Ἰωάννης Η'. Ὁ δεύτερος, ὁ Θεόδωρος, ἔγινε δεσπότης τοῦ Μυστρᾶ, ὁ τρίτος, ὁ Ἀνδρόνικος, κληρονόμησε τὴν Θεσσαλονίκη, γιὰ νὰ τὴν πουλήση στὴν συνέχεια στοὺς Φράγκους καὶ αὐτοὶ νὰ τὴν χάσουν τὸ 1430 ἀπὸ τὸν σουλτάνο Μουράτ, μετὰ ἀπὸ τὴν προδοσία τῆς μονῆς Βλατάδων. Ὁ τέταρτος στὴν σειρὰ ἦταν ὁ Κωνσταντῖνος, μετὰ ὁ Δημήτριος καὶ τελευταῖος ὁ Θωμᾶς. Νὰ σημειώσουμε ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος ὀνομαζόταν Δραγάτσης, λόγῳ τῆς μεγάλης ἀγάπης ποὺ ἔτρεφε γιὰ τὴν μητέρα του, τὴν Ἑλένη Δραγάτση. Ἐὰν ὁ πατέρας Μανουὴλ Παλαιολόγος θεωρεῖται ὑπεύθυνος ἀπὸ τὴν Ἱστορία γιὰ τὴν σμίκρυνση τῆς Αὐτοκρατορίας καὶ τὴν γιγάντωση τοῦ τουρκικοῦ κράτους, ὁ γιὸς καὶ διάδοχός του Ἰωάννης εἶναι ὁ μοναδικὸς ὑπαίτιος τῆς καταστροφῆς τῶν χριστιανικῶν δυνάμεων στὴν Βάρνα, τὸ 1444. Πιστὸς φίλος καὶ σύμμαχος τοῦ Μουράτ, καταπρόδωσε τὶς συνθῆκες ποὺ εἶχε ὑπογράψει μὲ τὸν βασιλιὰ τῆς Οὐγγαρίας καὶ Πολωνίας Λασδίλαο Ε', ὅπως ἐπίσης καὶ μὲ τὸν Ἰωάννη Οὐνιάδη, βάδο τοῦ Βελιγραδίου, συντελέσας ἀποφασιστικὰ στὴν ἑδραίωση τῶν Τούρκων.

Μὲ μιὰ ἀπλοϊκὴ χαιρεκακία, ὁ μαυροντυμένος ἱστορικὸς κάλαμος ἐπαινεῖ τὸν Αὐτοκράτορα γιὰ τὴν συνετή του πολιτικὴ πρὸς τοὺς Τούρκους καὶ τὸν συγχαίρει, γιατὶ μετέφερε μέσῳ Δούναβη τοὺς Γενίτσαρους μὲ τὰ βυζαντινὰ πλοῖα· *«καὶ ἔστειλεν ὁ βασιλεὺς κάτεργα καὶ ἐπέρασεν αὐτὸν τὴν μάχη φοβούμενος. Οὕτως ἡ θαυμαστὴ γνῶσις τοῦ βασιλέως ἑκατέρωθεν ἐκράτει»* (*"Historia Politica Craeca"*, σελ. 12, ἔκδ. Βόννης).

Ὁ Ἰωάννης Παλαιολόγος ἀγαποῦσε πολὺ τὴν ζωή, τὶς γυναῖκες, τὰ γλέντια· *«ἦν γὰρ ὁ βασιλεὺς πόρνος λίαν»* (Ἀνων. χρονογρ., σελ. 559, *"Μεσαιωνικὴ βιβλιοθήκη"*, τόμος Ζ', Κ. Σάθας). Δὲν ἔδινε σημασία στὶς θεολογίες καὶ στὸ ἱερατεῖο. Ἐπιθυμοῦσε μιὰ πανευρωπαϊκὴ εἰρήνη, ἱκανὴ νὰ τοῦ ἐγγυηθῇ τὴν ἀσφάλεια τῶν συνόρων του. Προφανῶς, στὴν συνέχεια ἀντελήφθη ὅτι τὰ πάρε-δῶσε μὲ τὸν Μουρὰτ δὲν θὰ τοῦ ἔβγαιναν σὲ καλό. Κατάλαβε τότε καλὰ ὅτι ὁ μόνος τρόπος γιὰ νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τοὺς Τούρκους ἦταν ἡ ἕνωση τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἡ συνταγὴ εἶχε δοκιμασθεῖ μὲ ἐπιτυχία ἀπὸ τόν παπποῦ του Μιχαὴλ Παλαιολόγο (ΙΧΩΡ Νο 32), τότε ποὺ μὲ τήν «ἕνωση» τῆς Λυὼν (274) εἶχε διασώσει τὴν Κωνσταντινούπολη ἀπὸ τοὺς Ἀνδεγαυϊνούς. Ἄρχισε, λοιπὸν, νὰ ἀσκῇ πίεση πρός τὴν Ῥώμη, γιὰ τὴν σύγκληση μιᾶς ἑνωτικῆς συνόδου, ποὺ θὰ γινόταν, εἰ δυνατὸν, μακριὰ ἀπὸ τὴν Ἰταλία. Τελικά, τὴν ἄνοιξη τοῦ 1438, ὅταν πιὰ εἶχαν συμπληρωθεῖ ὅλες οἱ προετοιμασίες, ὁ Αὐτοκράτορας τῆς Ἀνατολικῆς Ῥωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας Ἰωάννης Η' Παλαιολόγος παίρνει μέρος σὲ μιὰ σύνοδο ποὺ εἶχε ἀρχίσει στὴν Φερράρα καὶ ποὺ ἀργότερα, τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1439, μεταφέρθηκε στὴν Φλωρεντία.

Ἡ λατινικὴ πλευρὰ ἀντιπροσωπευόταν ἀπὸ μιὰ τρομερὴ ὁμάδα, τὴν ὁποία ἀποτελοῦσαν τρεῖς καταξιωμένοι Δομινικανοὶ σοφοί, ὁ ἑλληνικῆς καταγωγῆς καθολικὸς ἐπίσκοπος Ἀνδρέας Χρυσοβέργης, ὁ Ἰωάννης τοῦ Μοντενέρο ἀπὸ τὴν Λομβαρδία καὶ ὁ φοβερὸς Ἰωάννης Τουρκουεμάδα. Ἐπικεφαλῆς βρισκόταν ὁ καρδινάλιος Τσεζαρίνι καὶ πάνω ἀπ' ὅλους ὁ πάπας Εὐγένιος Δ'. Ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς βυζαντινῆς ἀντιπροσωπείας, ἡ σύνθεση χώλαινε, ἐξ αἰτίας τῆς ἄρνησης τῶν Πατριαρχείων νὰ παραστοῦν στὴν σύνοδο. Ἀκόμη, αὐτοὶ ποὺ παρέστησαν εἶχαν υἱοθετήσει τὴν θέση ὅτι ὁ καθένας ἀπὸ

τοὺς ἐπισκόπους μποροῦσε νὰ διατυπώνῃ τὴν προσωπική του ἄποψη, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ μὴν ὑπάρχῃ ὁμαδικὸ πνεῦμα καὶ κοινὴ γραμμὴ ἔκφρασης τῆς ὀρθόδοξης τάσης. Ἡ ἀνεπάρκεια τῶν ῥασοφόρων ἦταν ἐμφανής, γεγονὸς ποὺ ἀνάγκασε τὸν Αὐτοκράτορα νὰ παρατηρήσῃ ὅτι *«οἱ καλύτεροι θεολόγοι του ἦταν λαϊκοί»*. Οἱ τρεῖς πλέον δραστήριοι ῥασοφόροι ἦταν ὁ Βησσαρίων, μητροπολίτης Νικαίας, ὁ Μᾶρκος Εὐγενικός, μητροπολίτης Ἐφέσου καὶ ὁ Ἰσίδωρος, μητροπολίτης Κιέβου. Οἱ ὑπόλοιποι ἀρχιερεῖς μαζὶ μὲ τόν πατριάρχη Ἰωσὴφ Β', ἕνα λεπτὸ καὶ εὔθραυστο γερόνδιο, θεολογικὰ ἦταν μέτριοι ἕως ἀνύπαρκτοι. Ἀπὸ τοὺς λαϊκοὺς ἀστράφτουν καὶ βροντοῦν οἱ τέσσερις Γιώργηδες, ὁ Κουρτέσης Σχολάριος, ὁ Ἀμοιρούντζης, ὁ Τραπεζούντιος καὶ ὁ Πλήθων Γεμιστός. Τὴν λαϊκὴ ὁμάδα συμπλήρωναν ὁ ἴδιος αὐτοκράτορας Ἰωάννης, ὁ ἀδελφός του Δημήτριος καὶ ὁ λόγιος Ἀργυρόπουλος. Τὰ πατριαρχεῖα Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων διόρισαν ἀντιπροσώπους, ἐνῷ ἡ Γεωργία ἀπέστειλε ἕναν ἐπίσκοπο καὶ ἕναν λαϊκό. Πολὺ γρήγορα ἀπεδείχθη ὅτι οἱ Λατῖνοι βρίσκονταν σὲ πλεονεκτικότερη θέση ἀπὸ πλευρᾶς ἐπιχειρημάτων. Ὁ Βησσαρίων πείσθηκε ὄχι μόνο ἀπὸ τὶς αἰτιάσεις τῶν Λατίνων, ἀλλὰ κυρίως ἀπὸ τὶς ὑποσχέσεις γιὰ βοήθεια. Ὁ Ἰσίδωρος ἀκολουθεῖ τὸν Βησσαρίωνα, γιὰ νὰ συντονισθοῦν μαζί τους ὅλοι οἱ λαϊκοὶ φιλόσοφοι. Ὁ Πλήθων ἔλαβε μέρος σὲ ἐλάχιστες συνεδριάσεις, καὶ αὐτὲς μόνον στὴν Φερράρα, προτιμῶντας νὰ περνάῃ τὸν καιρό του δίνοντας διαλέξεις στὴν Φλωρεντία γιὰ τὸν Πλάτωνα, μπροστὰ σὲ ἕνα ἐνθουσιῶδες ἀκροατήριο. Ἐτάχθη κατὰ τῆς ἕνωσης, γιατί, κατὰ τὴν ἄποψη τῆς μόνιμα κακόπιστης καὶ φιλύποπτης Ὀρθοδοξίας, ἀντιπαθοῦσε τὴν Δυτικὴ Ἐκκλησία περισσότερο ἀπὸ τὴν Ἀνατολική. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ὁ πατριώτης Πλήθων δὲν μποροῦσε νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸ status τῶν συνόρων ποὺ εἶχε ἐπιβάλλει ἡ Φραγκοκρατία. Ἀκόμη, ὁ Πλήθων γνώριζε ὅτι μία προσπάθεια ἀναγέννησης τῆς Ἑλλάδος γιὰ ἐπανένταξη στὸν πολιτικὸ χάρτη τῆς Εὐρώπης, θὰ ἐσήμαινε παγκόσμιο πόλεμο. Καὶ αὐτό, γιατὶ ὅλος ὁ τότε γνωστὸς κόσμος εἶχε ἁρπάξει ἀπὸ ἕνα ἑλληνικὸ κομμάτι γῆς. Ὁ γέρων πατριάρχης Ἰωσήφ, σφόδρα ἑνωτικός, παραδέχθηκε ὅτι, τό *"διὰ τοῦ Υἱοῦ"* καὶ τό *"ἐκ τοῦ Υἱοῦ"* ἦταν τὸ ἴδιο καὶ τὸ αὐτό. Ἀλλὰ πρὶν προλάβει νὰ ὑπογράψῃ, πέθανε, δίνοντας τὴν εὐκαιρία στὸν Σχολάριο νὰ πῇ χλευαστικά: *«Ἀφοῦ πρῶτα τὰ σκάτωσε, δὲν τοῦ ἀπόμεινε τίποτ' ἄλλο παρὰ νὰ πεθάνῃ»*. Ὁ μόνος ποὺ ἐξακολουθοῦσε νὰ ἐπιμένῃ στὴν ἀνθενωτική του στάση, ἦταν ὁ Μᾶρκος Εὐγενικός, ὁ ὁποῖος κατάφερε νὰ προσεταιρισθῇ τὸν Γεώργιο Σχολάριο. Ὁ Σχολάριος, μέγας δικαστής (ἐξ οὗ καὶ τὸ προσωνύμιο *"Κούρτεσης"*) καὶ ἀνυποχώρητα ἀνθέλλην, ἂν καὶ διάβαζε τὸν Θωμᾶ Ἀκινάτη, ἐν τούτοις, μετὰ τὸν θάνατο τοῦ

Στὴν Κωνσταντινούπολη δημιουργήθηκε μία ἔντονη ἀντίδραση ἐναντίον τῆς ἑνώσεως καὶ ὅσων τὴν ὑπέγραψαν. Ἂν ἡ σύνοδος τῆς Φλωρεντίας κατέληγε στὴν ἀπόφαση παροχῆς κάποιας οὐσιαστικῆς βοήθειας, ἴσως ἡ ἀντίδραση νὰ ἦταν μικρότερη, ἢ ἀκόμα καὶ νὰ μὴν ὑπῆρχε.

Μάρκου (1444), ἔγινε ἀρχηγὸς τοῦ ἀνθενωτικοῦ κινήματος, λατρευόμενος ἀπὸ τὸν λαὸ καὶ τοὺς μοναχούς. Τελικά, ὁλόκληρη ἡ ἀνατολικὴ ἀντιπροσωπεία, κουρασμένη ἀπὸ τὶς συζητήσεις, στερημένη ἀνέσεων καὶ τροφίμων καὶ ἐπιθυμῶντας διακαῶς νὰ ἐπιστρέψη στὴν πατρίδα, ὑπέγραψε τὸ διάταγμα τῆς ἕνωσης, πλὴν τοῦ Γεωργίου Γεμιστοῦ καὶ τοῦ Μάρκου Εὐγενικοῦ.

Ὁ Ἰωάννης Παλαιολόγος δέχθηκε τὴν θρησκευτικὴ ἕνωση τῆς Αὐτοκρατορίας του μὲ τὴν Ῥώμη, ἀλλὰ δὲν εἶχε τὴν πυγμὴ τοῦ παπποῦ του Μιχαὴλ νὰ τὴν ἐπιβάλη καὶ νὰ ἀπολαύση τὰ ἐξ αὐτῆς ἀναμενόμενα κέρδη. Στὴν Κωνσταντινούπολη δημιουργήθηκε μία ἔντονη ἀντίδραση ἐναντίον τῆς ἑνώσεως καὶ ὅσων τὴν ὑπέγραψαν. Ἂν ἡ σύνοδος τῆς Φλωρεντίας κατέληγε στὴν ἀπόφαση παροχῆς κάποιας οὐσιαστικῆς βοήθειας, ἴσως ἡ ἀντίδραση νὰ ἦταν μικρότερη, ἢ ἀκόμα καὶ νὰ μὴν ὑπῆρχε. Ἡ μοναδικὴ δυτικὴ ἐκστρατεία ποὺ προέκυψε, συνετρίβη ἀπὸ τοὺς Τούρκους στὴν Βάρνα τὸ 1444, μὲ τὴν συμμετοχὴ τοῦ ἀνόητου Ἰωάννη. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ὁ Αὐτοκράτορας βοηθήθηκε στὴν τελικὴ ὑπογραφή, ἀπὸ τὸν γέροντα καὶ ἄρρωστο Πατριάρχη. Ὁ Μητροφάνης Β', ὁ ὁποῖος διορίσθηκε τὸν Μάιο τοῦ 1440, πέθανε καὶ αὐτὸς λίγο ἀργότερα, ἐνῷ ὁ διάδοχός του Γρηγόριος Μάμας Γ' ἀπεσύρθη καί αὐτὸς στὴν Ἰταλία τὸ 1451, γιὰ νὰ πεθάνη ἐξόριστος τὸ 1459. Πολὺ σύντομα, ὁ Ἰωάννης Παλαιολόγος διαπίστωσε ὅτι ἦταν δύσκολο νὰ ἐφαρμόση αὐτὸ ποὺ μὲ εὐκολία εἶχε ὑπογράψει. Καὶ μὴ θέλοντας νὰ στενοχωρήση τὴν γηραιὰ θρησκόληπτη μητέρα του, ἀπέφυγε νὰ μεταχειρισθῆ βία.

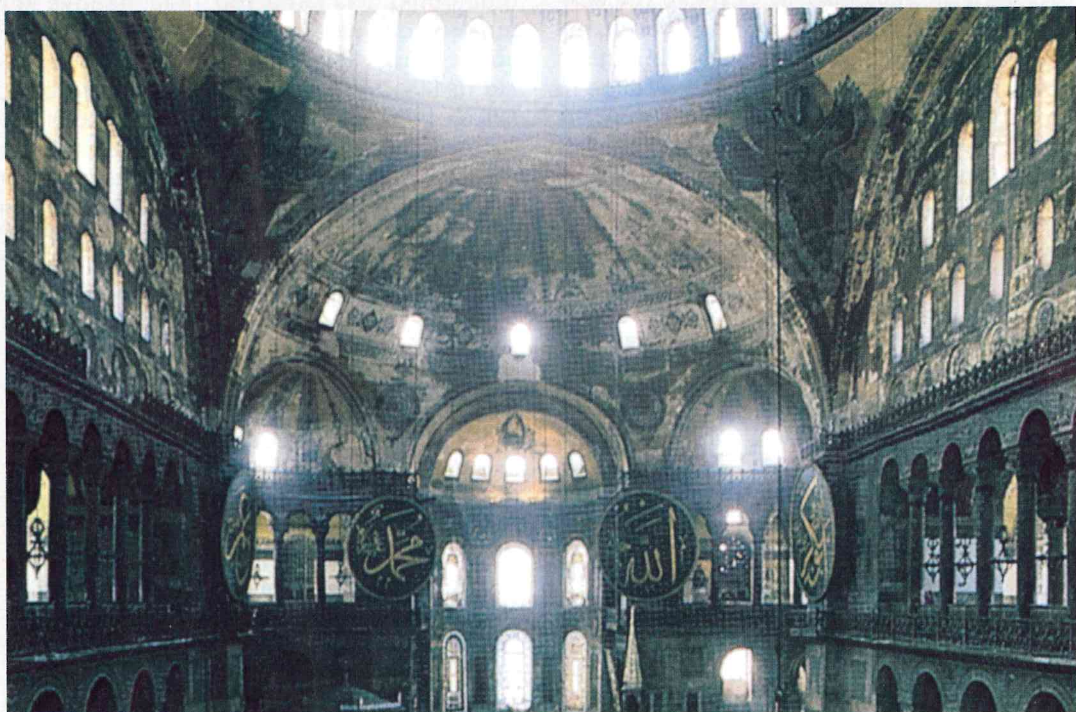
Ὁ Βησσαρίων, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ἔχαιρε προσωπικῆς ἐκτιμήσεως, δὲν ἄντεξε τοὺς προπηλακισμοὺς τῶν θεουργῶν μοναχῶν καὶ ἐγκαταστάθηκε στὴν Ῥώμη, μὲ τὴν πεποίθηση (κατὰ τὸν Ῥάνσιμαν) ὅτι ἀπὸ ἐκεῖ ὁ Καρδινάλιος θὰ προσέφερε οὐσιαστικὴ βοήθεια στὸ γένος.

Ὁ Ἰσίδωρος τοῦ Κιέβου καταδιώχθηκε ἄγρια ἀπὸ τὴν Ῥωσσικὴ Ἐκκλησία, καθηρέθη ἀπὸ τὸν μητροπολιτικό του θρόνο καὶ κατέληξε καὶ αὐτὸς στὴν Ῥώμη, γιὰ νὰ τὸν συναντήσουμε Καρδινάλιο, ἐκπρόσωπο τοῦ Πάπα στὴν Κωνσταντινούπολη κατὰ τὴν πολιορκία.

Τὰ ὀρθόδοξα πατριαρχεῖα Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, μὴ ἀποδεχόμενα τὶς ὑπογραφὲς τῶν ἀντιπροσώπων τους, ἀπέρριψαν τὴν ἕνωση. Ὁ Ἰωάννης Παλαιολόγος πέθανε τὸ 1448 περιφρονημένος, σὲ μία ἀτμόσφαιρα πικρίας, ζόφου καὶ ἀπογοήτευσης. Στὴν διαδοχὴ τοῦ θρόνου ἐπικράτησε ὁ Κωνσταντῖνος, μὲ τὴν βοήθεια τῆς πολυαγαπημένης του μητέρας Ἑλένης. Ἀπὸ τὰ δυό του ἄλλα ἀδέλφια ποὺ ζοῦσαν, ὁ Δημήτριος ἀρκέσθηκε νὰ λάβη ὡς δῶρο τὴν Πάτρα καὶ νὰ συνδεσποτεύση στὸν Μωριᾶ μὲ τὸν ἕτερο τῶν Παλαιολόγων Θωμᾶ.

Καὶ ἐνῷ τὸ θέμα τῆς διαδοχῆς ἔδειχνε ὅτι θὰ ἔχει αἴσιο τέλος, παρουσιάστηκε ξαφνικὰ ἕνα σοβαρὸ προβλημα, ποὺ ἔμελλε νὰ σημαδέψη τὸν βίο τοῦ Σχολάριου. Ἕνας Πελοποννήσιος τοπικὸς κυβερνήτης, ὁ Μανουὴλ Ῥαοὺλ Οἰσής, συνέλαβε ἕναν περιπλανώμενο λόγιο, ποὺ λεγόταν Ἰουβενάλιος. Μετὰ ἀπὸ μιὰ σύντομη

ἀκροαματικὴ διαδικασία, ὁ Ἰουβενάλιος καταδικάσθηκε νὰ τοῦ σπάσουν τὰ μέλη καὶ νὰ τὸν ρίξουν στὴν θάλασσα. Τέτοιες βίαιες τιμωρίες ἦσαν σπάνιες στὸ Βυζάντιο καὶ ἐπιβάλλονταν μονάχα σὲ αἱρετικοὺς ποὺ θεωροῦνταν ἐπικίνδυνοι γιὰ τὸ δημόσιο. Οἱ λεπτομέρειες γιὰ τὴν ὑπόθεση τοῦ Ἰουβενάλιου εἶναι συγκεχυμένες. Ἡ μόνη μαρτυρία ποὺ διασώζεται προέρχεται ἀπὸ γράμμα ποὺ γράφτηκε ἀπὸ τὸν Γεώργιο

Ὁ ταλαίπωρος Αὐτοκράτορας, σὲ μία ὕστατη προσπάθεια κατευνάσεως τῶν παθῶν, δίνει ἐντολὴ καὶ τελεῖται στὶς 12 Δεκεμβρίου τοῦ 1452 ἑνωτικὴ θεία λειτουργία, κατὰ τὴν ὁποία, ἐκτὸς τοῦ ὀνόματος τοῦ πατριάρχη Γρηγορίου, μνημονεύθηκε καὶ αὐτὸ τοῦ πάπα Νικολάου. Αὐτὴν τὴν λειτουργία οἱ Ναζωρηνοὶ προδότες τὴν χαρακτήρισαν μίασμα, βλασφημία καὶ ἔγκλημα καθοσιώσεως. Ὅσοι παραβρέθηκαν, ἀρνήθηκαν νὰ δεχθοῦν ἀντίδωρο «ὡς βδελυκτὴν θυσίαν τελεσθεῖσα ἐν τῇ ἑνωτικῇ λειτουργίᾳ», ἡ Ἁγία Σοφία θεωρήθηκε "καταφύγιο δαιμόνων" καὶ τὸ ἱερὸ θυσιαστήριο "βωμὸς ἑλληνικός"!

Σχολάριο, ποὺ ἐκεῖνο τὸν καιρὸ ἦταν ἀρχιδικαστὴς στὴν Κωνσταντινούπολη, σὲ ἀπάντηση (ἐπικύρωση) τῆς ἀναφορᾶς ποὺ στάλθηκε ἀπὸ τὸν Οἰσή. Ὁ Ἰουβενάλιος εἶχε ἐμφανῶς φέρει σὲ ἀμηχανία τὴν αὐτοκρατορικὴ οἰκογένεια μὲ τὸ νὰ ἰσχυρίζεται ὅτι ἦταν γιὸς τοῦ Ἀνδρόνικου, μεγαλύτερου ἀδελφοῦ τοῦ αὐτοκράτορα Μανουὴλ Β'. Ὁ Σχολάριος σαφῶς πίστευε ὅτι στὸν Μυστρᾶ εἶχε μυηθεῖ (ὁ Ἰουβενάλιος) στὶς ἐθνικὲς δοξασίες (ἀφοῦ ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Πλήθωνα). Καὶ ἄλλες μαρτυρίες γιὰ τὸν νέο ἐθνικὸ πυρῆνα παρέχονται ἀπὸ τὸν Δημήτριο Ῥαοὺλ Καβάκη, πού, ὅταν ἦταν στὴν Ἰταλία, ἐξέδωσε ἕνα ἔργο τοῦ Ἰουλιανοῦ γιὰ τὸν θεὸ Ἥλιο (ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Ῥάνσιμαν, ΜΥΣΤΡΑΣ, ἐκδ. Μ. Καρδαμίτσα, Ἀθήνα 1986). Αὐτὴ ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Σχολάριου, μνημεῖο μίσους καὶ σκληρότητας, θὰ παραμένη αἰώνιο ὄνειδος τῆς χριστιανικῆς σκληρότητας.

Ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος γεννήθηκε στὶς 8 Φλεβάρη τοῦ 1405 καὶ σὰν συγκυβερνήτης τοῦ Μυστρᾶ ξεκαθάρισε τὴν δυτικὴ Πελοπόννησο ἀπὸ κάθε φράγκικο στοιχεῖο. Τὸ ὀργανωτικό του πνεῦμα, οἱ στρατηγικές του γνώσεις καὶ κυρίως ἡ ἑλληνικὴ παιδεία ποὺ εἶχε ἀποκτήσει ἀπὸ τὸν Πλήθωνα, τὸν κατέστησαν λίαν ἀγαπητὸ στοὺς Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι ἔβλεπαν στὸ

πρόσωπό του ἕναν νέο Ἀγησίλαο.

Τὸ 1450 πέθανε ἡ πολυαγαπημένη του μητέρα Ἑλένη, ἡ ὁποία ἦταν μοναχὴ ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ θανάτου τοῦ συζύγου της Μανουήλ (ἔφερε τὸ ὄνομα Ἁγία Ὑπομονή). Πάνω στὸν τάφο αὐτῆς τῆς Σλάβας χριστιανῆς πριγκίπισσας, ὁ Πλήθων ἐκφωνεῖ ἕναν ἐξαιρετικὸ ἐπικήδειο λόγο, τὴν περιώνυμη μονῳδία ἐπί *«τῇ ἀειδήμῳ δεσποίνῃ Ὑπομονῇ»*. Σὲ αὐτὴν τὴν μονῳδία ἀναπτύσσονται οἱ νεοπλατωνικές θεωρίες περὶ ψυχῆς καὶ τρισυπόστατου Θεοῦ.

Ὁ Πλήθων βρίσκεται καί αὐτὸς στὶς τελευταῖες μέρες τῆς ζωῆς του. Ὑπεραιωνόβιος, λίγο πρὶν πεθάνει, παραδίδει στήν μαθήτριά του Θεοδώρα, γυναῖκα τοῦ δεσπότη Δημήτριου, τὸ *"Περί Νόμων"* ἔργο του. Αὐτὴ ἡ φιλοσοφικὴ προσφορὰ τοῦ Πλήθωνα πρὸς τὸ γένος, περιέχει ὕμνους στούς θεούς, ἕναν ἀντίλογο κατὰ τῶν ὀρθόδοξων θεολόγων, ὅπως καὶ ἕνα σχέδιο ἀνασυγκρότησης τοῦ Μωριᾶ. Ἡ Θεοδώρα, μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Πλήθωνα, ἔστειλε τούς *"Νόμους"* στὸν Σχολάριο, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ τοὺς διάβασε, ἔριξε τὸ ἔργο στὴν πυρά (τὸ κάψιμο τῶν *"Νόμων"* κατὰ μία ἄποψη ἔγινε τὸ 1454, ἕνα χρόνο μετὰ τὴν Ἅλωση, ὅταν ὁ Σχολάριος ἦταν ἤδη πατριάρχης).

Στὶς 6 Ἰανουαρίου τοῦ 1449, ὁ Κωνσταντῖνος ἀνακηρύχθηκε Αὐτοκράτορας στὸν Μυστρᾶ καί ἐνεδύθη τὸν πορφυρὸ χιτῶνα. Στὶς 12 Μαρτίου τοῦ 1449 φτάνει στὴν Κωνσταντινούπολη, μεταφερόμενος ἀπὸ ἕναν καταλανικὸ δρόμωνα. Λέγεται ὅτι, ἀφοῦ συγκατατέθηκε ὁ σουλτάνος Μουρὰτ, ἐστέφθη Αὐτοκράτορας. Ἰσχυρὴ εἶναι ἡ πεποίθηση ὅτι ἡ στέψη αὐτή εἶναι μέρος τῆς βυζαντινῆς παράδοσης καὶ δὲν ἔγινε ποτέ.

Ἀνακεφαλαιώνοντας, νὰ ποῦμε ὅτι ἡ κατάσταση τῆς Αὐτοκρατορίας ὅταν ἔφθασε ὁ Κωνσταντῖνος στὴν Πόλη, ἦταν ἡ ἑξῆς: Ἡ Ἤπειρος, ἡ Ἀθήνα, ἡ Ναύπακτος, τὰ νησιὰ τοῦ Αἰγαίου, τὰ λιμάνια τοῦ Μωριᾶ, τὰ Ἑπτάνησα, βρίσκονταν στὰ χέρια τῶν Φράγκων. Ἡ Ἀνδριανούπολη, ἡ Θεσσαλονίκη, τὸ Κίτρος, τὰ Σκόπια, ἡ Βάρνα, ἡ Φιλαδέλφεια, ὁ Τύρναβος, ἡ Λάρισα, ἡ Λαμία, τὰ Φάρσαλα, ἡ Ὑπάτη καὶ τὰ Σάλωνα, εἶχαν γίνει πόλεις τουρκικές. Πέραν αὐτῶν, τὸ ἠθικὸ τῶν Βυζαντινῶν ἦταν τελείως πεσμένο. Διχόνοια, ἐθνικὸς διχασμός, θρησκευτικὸς διχασμός, ἔκλυση ἠθῶν, ἀνυπακοὴ στοὺς νόμους ἦταν τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῆς κοινωνίας τῶν Βυζαντινῶν.

Οἱ Βενετσιᾶνοι, προκειμένου νὰ μονοπωλήσουν τὸ ἐμπόριο, ὑπόσχονται βοήθεια, ἀρκεῖ ὁ Αὐτοκράτορας νὰ παντρευόταν τὴν κόρη τοῦ δόγη Φόσκαρη. Οἱ Γενουᾶτες εἶναι ἀλήθεια ὅτι βοήθησαν μὲ χίλιους πολεμιστὲς ὑπὸ τὸν Τζουστινιάνι, ὁ ὁποῖος τραυματίσθηκε σοβαρὰ κατὰ τὴν πολιορκία καὶ πέθανε ἐν πλῷ πρὸς Μυτιλήνη. Ὁ Πάπας, ἐπιβεβαιώνοντας τὶς ὑποψίες τῶν Ἀνθενωτικῶν, παρέμενε στὶς ὑποσχέσεις. Ὁ Κωνσταντῖνος, ἐλπίζοντας ὅτι θὰ ἔπειθε τὴν Δύση νὰ ἀποστείλει βοήθεια, συγκάλεσε στὶς 12 Νοεμβρίου στὸ παλάτι τοῦ Ξυλαλᾶ σύσκεψη, προκειμένου νὰ ἐπικυρωθῆ ἡ ἀπόφαση τῆς Φλωρεντίας. Ὁ Σχολάριος ἀγνόησε τὴν πρόσκληση τοῦ Αὐτοκράτορα καί, ἀντὶ τῆς παρουσίας του, ἀπέστειλε στὸν Κωνσταντῖνο τό *"Κατὰ Σιμωνίας"* πόνημά του. Λίγους μῆνες πρὶν ἀπὸ τὴν τραγωδία, καὶ τὰ χλωμὰ πρόσωπα παίζουν τὸν δικό τους θεοσεβῆ ῥόλο. Οἱ θεομπαῖχτες! Ὁ ταλαίπωρος Αὐτοκράτορας, σὲ μία ὕστατη προσπάθεια κατευνάσεως τῶν παθῶν, δίνει ἐντολὴ καὶ τελεῖται στὶς 12 Δεκεμβρίου τοῦ 1452 ἑνωτικὴ θεία λειτουργία, κατὰ τὴν ὁποία, ἐκτὸς τοῦ ὀνόματος τοῦ πατριάρχη Γρηγορίου, μνημονεύθηκε καὶ αὐτὸ τοῦ πάπα Νικολάου. Αὐτὴν τὴν λειτουργία οἱ Ναζωρηνοὶ προδότες τὴν χαρακτήρισαν μίασμα, βλασφημία καὶ ἔγκλημα καθοσιώσεως. Ὅσοι παραβρέθηκαν, ἀρνήθηκαν νὰ δεχθοῦν ἀντίδωρο *«ὡς βδελυκτὴν θυσίαν τελεσθεῖσα ἐν τῇ ἑνωτικῇ λειτουργίᾳ»*, ἡ Ἁγία Σοφία θεωρήθηκε *"καταφύγιο δαιμόνων"* καὶ τὸ ἱερὸ θυσιαστήριο *"βωμὸς ἑλληνικός"*!

Αὐτοὶ οἱ χαρακτηρισμοί, ποὺ ἀνήκουν στὸν Γεώργιο Σχολάριο, δὲν πρέπει νὰ μᾶς ξενίζουν, ὅταν γνωρίζουμε τὸ μένος αὐτοῦ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ παράγοντα ἐναντίον τοῦ Ἑλληνισμοῦ. (Ὅταν ῥωτήθηκε κάποτε περὶ τῆς καταγωγῆς του ἀπάντησε: *«Μπορεῖ ὁ πατέρας μου νὰ εἶναι Θεσσαλὸς καὶ ἐγὼ νὰ γεννήθηκα στὴν Κωνσταντινούπολη, ὅμως δὲν εἶμαι Ἕλληνας, ἀλλὰ Χριστιανός!»*).

Τὸ 1452 ὁ Σχολάριος, προκειμένου νὰ δικαιολογήση τὸν θρησκευτικό του φανατισμὸ καὶ τὴν θεολογική του ἐπέμβαση, ἐκάρη μοναχὸς καὶ ἐνεκλείσθη στὴν μονὴ τῆς Παμμακαρίστου. Ἔξω δὲ ἀπὸ τὸ κελλί του ἀνάρτησε μιὰ προκήρυξη, ἡ ὁποία ἄρχιζε ὡς ἑξῆς: *«Ἄθλιοι Ῥωμαῖοι εἰς τὶ ἐπλανήθητε καὶ ἀπεμακρύνθητε ἐκ τῆς ἐλπίδος τοῦ Θεοῦ;»*. Ἡ ἔνταξή του στὸν μονα-

χικὸ βίο, ὑπὸ τὸ ὄνομα Γεννάδιος, προκάλεσε φρενίτιδα ἐνθουσιασμοῦ. Μοναχὲς καὶ μοναχοί ἔτρεχαν ἀλλόφρονες στοὺς δρόμους, ἀναθεματίζοντας μὲ κατάρες τὸν Αὐτοκράτορα καὶ τὸν Πάπα. Νυμφομανεῖς θρησκόληπτες κυρίες, κλέφτες καὶ ἀπατεῶνες, μὲ ἀντίτιμο ἕνα μπουκάλι κρασί, γύριζαν στὶς ἀποβάθρες τοῦ λιμανιοῦ, κραυγάζοντας καὶ πίνοντας στὴν ὑγεία τῆς Ὑπερμάχου Βρεφοκρατοῦσας. «*Μὴ φοβόσαστε! Ὅταν μπῆ ὁ ἄπιστος στὴν θεοφύλακτο πόλη, τρέξτε ὅλοι καὶ κλειδωθεῖτε στὴν Ἁγία Σοφία. Ἄγγελος Κυρίου θὰ κατέβη, κρατῶντας πύρινη ῥομφαία καὶ θὰ μακελέψη τοὺς Ἀγαρηνούς. Δὲν ἔχουμε τὴν ἀνάγκη τῶν Λατίνων καὶ τῶν Ἀζυμιτῶν*».

Τέτοια βοήθεια οὔτε στὸ ὄνειρό του δὲν μποροῦσε νὰ βρῆ ὁ Μωάμεθ. Αὐτὸς ὁ νεαρὸς Σουλτάνος, τὸ 1451, σὲ ἡλικία δεκαεννέα ἐτῶν, εἶχε διαδεχθεῖ τὸν θανόντα πατέρα του Μουράτ. Ὄμορφος, ἔξυπνος, μορφωμένος, κάτοχος τῆς ἑλληνικῆς, γαλλικῆς, σλαβικῆς καὶ ἑβραϊκῆς γλώσσας, συνδύαζε ἀπόλυτα τὴν κουτοπονηριὰ καὶ τὴν διπλωματικότητα τοῦ Ἀνατολίτη. Ὅταν ἦταν παιδὶ, ὁ πατέρας του τὸν ἐμπιστεύθηκε στὴν Βυζαντινὴ Αὐλή, ὅπου μαθήτευσε δίπλα στὸν Σχολάριο, κυρίως νομικά. Τόσο ὁ προπάππος του Ὀρχὰν, ὅσο καὶ ὁ παππούς του Βαγιαζῖτ καὶ ὁ πατέρας του Μουράτ εἶχαν συζύγους Ἑλληνίδες γυναῖκες χριστιανές, ἀπὸ βασιλικοὺς οἴκους τῶν Καντακουζηνῶν καὶ τῶν Παλαιολόγων. Αὐτὴ ἡ συγγένεια, ποὺ προῆλθε ἀπὸ τὶς ἐπιγαμίες, δημιούργησε στὸν νεαρὸ Μωάμεθ τὴν πεποίθηση τοῦ δικαιώματος (διαδοχῆς) ἐπὶ τοῦ βυζαντινοῦ θρόνου. Στὸ περιοδικὸ "ΤΟΤΕ" (τεῦχ. 49, 1994, σελ. 15, "*Κων. Παλαιολόγος*", Λαζογιῶργος-Ἑλληνικός), δημοσιεύθηκε ἡ ἄποψη ὅτι ἡ μητέρα του ἦταν χριστιανὴ ὀρθόδοξη καὶ ὅτι ἀνετράφη χριστιανικά. Ἐπίσης, ὁ Τοῦρκος συγγραφέας Ῥεσὰτ Ἐκρέμ Κότσου ὑποστηρίζει ὅτι ὁ Πορθητὴς ἐτάφη χριστιανικὰ σὲ ὑπόγειο ναΐδριο ("*Κ. Παλαιολόγος*", Λαζογιῶργος-Ἑλληνικὸς, ἐκδ. Πελασγὸς 1998).

Διορατικός, φιλόδοξος καὶ προνοητικός, ἀφοῦ ὑπέγραψε συμφωνίες εἰρήνης μὲ ὅλους τοὺς γείτονές του, ἐξεδήλωσε τὴν ἐπιθυμία του νὰ γίνη κύριος τῆς Κωνσταντινούπολης. Ἦταν 21 ἐτῶν. Οἱ εἰκόνες ποὺ τὸν παρουσιάζουν μὲ σαρίκι καὶ γένια, σὰν ἕναν μεστὸ ἡλικίας Ἀνατολίτη, εἶναι ψεύτικες καὶ ἀνήκουν στὴν φαντασία τῶν Βυζαντινῶν. Τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1452, ὁ Μωάμεθ, θέλοντας νὰ ἐξασφαλίση τὰ νῶτα του, ἔστειλε στὴν Πελοπόννησο τὸν στρατηγὸ Τουραχὰν νὰ ἀπασχολήση πολεμικὰ τοὺς δύο δεσπότες (Θωμᾶ - Δημήτριο), προκειμένου αὐτὸς ἀνεμπόδιστα νὰ ἐπιχειρήση τὴν πολιορκία. Συνοδευόμενος ὁ Τουραχὰν ἀπὸ τοὺς δυό του γιούς, Ἀχμὲτ καὶ Ὀμάρ, καὶ ἡγούμενος τῆς εὐρωπαϊκῆς στρατιᾶς τῆς Τουρκικῆς Αὐτοκρατορίας, ἔφθασε στὸν Ἰσθμό. Ἀπὸ ἐκεῖ κατέβηκε στὰ μεσόγεια τῆς Χερσονήσου, ἔφτασε ἕως τὴν Ἰθώμη καὶ τὸν Μεσσηνιακὸ Κόλπο, «*δηῶν καὶ αἰχμαλωτίζων ἁπανταχοῦ. Καὶ ὅτε ἀνεζεύγνυε διὰ τῶν Δερβενακίων, μεταξὺ Μυκηνῶν καὶ Κορίνθου, τῆς αὐτῆς ἐκείνης θανατηφόρου παγίδος τουρκικῶν στρατῶν, ὅπου μετὰ τριακόσια ἑβδομήκοντα ἔτη ἄλλη τουρκικὴ δύναμις, ἡ ὑπὸ τὸν Δράμαλην, ὑπέστη ὅμοιαν πανωλεθρίαν, κατελήφθη ἐξαίφνης ὑπὸ τῶν Πελοποννησίων, ἡττήθη καὶ ἤχθη αἰχμάλωτος* (ὁ Ἀχμέτ) *εἰς τὸν Μυστρᾶν*» (Οὐϊλλιαμ Μίλλερ, "*Φραγκοκρατία*", τόμος Β', σελ. 137). Χαρούμενος ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος ἀπὸ αὐτὴν τὴν σημαντικὴ νίκη, διέταξε τὰ ἀδέλφια του νὰ ἀποστείλουν βοήθεια, γιατὶ ὁ Τοῦρκος βρισκόταν πρὸ τῶν πυλῶν τῆς Πόλης. Καὶ ἐνῷ ὁ σουλτάνος ἔντρομος ἐπιτάχυνε τὶς προετοιμασίες του, οἱ Ἕλληνες τῆς Πελοποννήσου ἀρνήθηκαν! Εἶπαν ὄχι!

Ἀπὸ αὐτὸ τὸ γεγονὸς ἐμπνεύσθηκε ὁ μεγάλος μας ἐθνικὸς ποιητὴς Κωστὴς Παλαμᾶς τὸ ποίημα "*Τὸ πανηγύρι τῆς Κακάβας*", ποὺ περιέχεται στὸν "*Δωδεκάλογο τοῦ Γύφτου*".

«*Ποιὸς εἶσαι ἐσὺ ποὺ θὰ μᾶς πεῖς*
νὰ μὴν ῥουφᾶμε τὸν ἥλιο, καθὼς
τώρα τὸν ῥουφᾶμε;
Ὄχι, χίλιες φορὲς ὄχι στοὺς βασιλιάδες».

Καὶ διερωτᾶται ὁ ἀκαδημαϊκὸς Κωνσταντῖνος Τσάτσος, ἀναλύοντας τὸν "*Δωδεκάλογο*": «*Μὰ πῶς εἶναι δυνατὸν σὲ αὐτὸ τὸ μεγάλο σταυροδρόμι τῆς Ἱστορίας ἕνας λαὸς νὰ λέει ὄχι;*», Εἶναι! Γιατὶ ἡ διχόνοια δὲν ἔχει ὅρια! Εἶναι, γιατὶ ὁ φοίνικας πρέπει πρῶτα νὰ καῆ καὶ μετὰ νὰ ἀναγεννηθῆ!

Τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1453 ὁ Μεχεμέτης, μὲ διακόσιες πενῆντα ὀκτὼ χιλιάδες στρατὸ καὶ τετρακόσια εἴκοσι πλοῖα, κυκλώνει τὴν χιλιόχρονη πρωτεύουσα τοῦ Βύζα. Πρὶν ἀρχίσει ὁ ἀποκλεισμός, ὁ Σουλτάνος ζήτησε τὴν παράδοση τῆς Πόλης, ὑποσχόμενος εἰρήνη, δικαιοσύνη

Ὁ Μωάμεθ ὁ Πορθητὴς μπροστὰ στὰ τείχη τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ τελευταία πράξη τοῦ δράματος

῾Ο Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος μὲ τὸ τίμιο αἷμα του καὶ τὸν ἑλληνοπρεπῆ του θάνατο, ἐχάραξε τὴν πορεία τῆς φυλῆς τῶν ῾Ελλήνων καὶ ἔθρεψε τὰ ὀνείρατα τοῦ γένους. ῞Οσο καὶ ἂν ἡ ᾿Ορθοδοξία περιφρονεῖ αὐτὸν τὸν γενναῖο ἄνδρα, ὅσο καὶ ἂν ἀρνεῖται τὴν ἁγιοποίησή του, γιὰ τοὺς ἁπλοὺς ῞Ελληνες, ὁ Κωνσταντῖνος Δραγάτσης Παλαιολόγος παραμένει ὁ ἥρωας βασιλιάς, ὁ ἁπλὸς καὶ διαχρονικὸς ῞Ελληνας πολεμιστής.

καὶ ἀσφάλεια γιὰ ὅλους τοὺς χριστιανούς. *«῾Ρωμαῖοι δὲ οὐκ ἐδέξαντο ἐπὶ τούτοις εἰπόντες ἄλλας σπονδὰς ἐθέλειν ποιεῖσθαι, τὴν πόλιν δὲ ἀδύνατον εἶναι παραδώσειν αὐτῷ»* (*"Κριτόβουλος"*, σελ. 46, Φάνης Καλαϊτζάκης). ᾿Απέναντι σὲ αὐτὴν τὴν τεράστια καὶ πανίσχυρη πολεμικὴ μηχανὴ βρισκόταν μιὰ πόλη-κράτος μὲ πανίσχυρα διπλὰ τείχη, ἀλλὰ μὲ ἀνίσχυρο στρατό. Τέσσερις χιλιάδες ἐννιακόσιους τριάντα ἑπτὰ μαχητές, μαζὶ μὲ δύο χιλιάδες Λατίνους ὑπὸ τὸν Τζουστινιάνι, εἶναι ἕτοιμοι γιὰ τὸν ὑπὲρ πάντων ἀγῶνα.

῾Ο Σεβαστοκράτωρας ἐγκαταλελειμμένος ἀπ' ὅλους, ὕποπτος ἀπὸ τὴν ᾿Εκκλησία καὶ ἀφορισμένος ἀπὸ τὰ πυώδη καλογερίστικα ἀποστήματα, τραγικὴ φιγούρα τῆς ῾Ιστορίας, βαδίζει ἀγέρωχος στὸν δρόμο τῆς θυσίας. Οἱ καλόγεροι καὶ οἱ καλόγριες μὲ ἀνεμίζοντα ῥάσα, μὲ

μπροστάρη τὸν Γεννάδιο, προτρέπουν τὸν λαό, στὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν μάταιο ἀγῶνα. *«Ἀνάγνωθι, υἱὲ ἀνθρώπου, ὅτι ἡ ἁμαρτία τοιούτου ἀγνώμονος λαοῦ βοᾷ ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ. Κωνσταντῖνος ἤρξατο καὶ Κωνσταντῖνος ἀπολέσει τῆς Ἀνατολῆς τὸ βυζαντινὸν βασίλειον. "Καλύτερα τουρκικὸ σαρίκι, παρὰ παπικὴ Τιάρα".* Αὐτὴ ἦταν καὶ ἡ ἐπίσημη ἄποψη τοῦ Σχολάριου γιὰ τὴν Ἅλωση. *«Τῶν ἡμετέρων ἁμαρτιῶν τὴν πηγὴν ἡμῖν ἀνεστώμοσε τῆς σῆς εὐσπλαχνίας ὁμολογοῦμεν, ὅτι σὺν δίκῃ τεταπεινώμεθα»* (*"Γεώργιος Σχολάριος"*, Μανώλης Σέργης, σελ. 81).

Στρατηγικά, τὴν ἄμυνα τῆς Πόλης ἀνέλαβε ὁ Τζουστινιάνι. Τὸ λιμάνι τὸ φύλαγε μικρὴ ναυτικὴ δύναμη ὑπὸ τὸν μέγα δούκα Λουκᾶ Νοταρᾶ, τὸν ἰσχυρότερο μετὰ τὸν Κωνσταντῖνο ἄνδρα, ὁρκισμένο ἐχθρὸ τῶν Λατίνων καὶ τῆς ἕνωσης. Τὰ τείχη πρὸς τὴν θάλασσα, ποὺ ἐκάλυπταν μία διαδρομὴ ἑνὸς μιλίου, τὰ φύλαγαν οἱ καλόγεροι. Δηλαδὴ τὰ δύο πιὸ εὐαίσθητα σημεῖα τῆς ἄμυνας τὰ φρουροῦσε ἡ ἀνθενωτικὴ ἀντίδραση. Ἀνάμεσα στοὺς ἀμυνόμενους ξεχωρίζει ὁ τοῦρκος πρίγκηπας Ὀρχὰν Τσελεπί, ἐξάδελφος τοῦ Μωάμεθ, ὁ ὁποῖος θεώρησε τὴν πολιορκία ἀντίθετη μὲ τοὺς νόμους τοῦ Ἰσλάμ. Ἔπεσε μαζὶ μὲ ἄλλους ἑκατὸ μαχητὲς Τούρκους.

Λίγο πρὶν πέσει ἡ Πόλη, ἐν μέσῳ ζητωκραυγῶν, καταφθάνει ἡ βοήθεια τοῦ Πάπα. Ἕνα τεράστιο καράβι φορτωμένο μὲ τριάντα ἔξι χιλιάδες ... λαμπάδες, τὸν καρδινάλιο Ἰσίδωρο καὶ ἑκατὸ πολεμιστές. Βεβαίως, κάτω ἀπὸ αὐτὲς τὶς συνθῆκες, μετὰ ἀπὸ ἔξι ἑβδομάδες πολιορκίας, ἔπεσε ἡ Πόλη. *«Ἔτσι, οἱ Τοῦρκοι ἔγιναν κύριοι τῆς Κωνσταντινούπολης, τὴν Τρίτη 29 Μαΐου 1453, στὶς δυόμισυ τὸ μεσημέρι ... Τὸ θέαμα ἦταν φρικτό ... Μέσα στὴν ἀπέραντη ἐκκλησία τῆς Ἁγίας Σοφίας ... ἔβλεπε κανεὶς τοὺς Τούρκους νὰ τρῶνε καὶ νὰ πίνουν καὶ νὰ ἀσελγοῦν πάνω στὴν Ἁγία Τράπεζα καὶ τὸ ἴδιο ἔκαναν πάνω στὶς γυναῖκες καὶ τὰ παιδιά»* (*"Ἡ πόλις ἑάλω"*, Γ. Φραντζῆ, Ν. Σύνορα, σελ. 69).

Παρουσιάσαμε τὰ γεγονότα μὲ τὴν ἀντικειμενικότητα τοῦ ἱστορικοῦ ἐρευνητῆ καὶ ἐκθέσαμε τὰ αἴτια πού, κατὰ τὴν γνώμη μας, ὁδήγησαν στὴν Ἅλωση. Τελικὰ τί συνέβη; Ἁλώθηκε ἢ προδόθηκε ἡ Κωνσταντινούπολη; Μετὰ τὴν σημαδιακὴ Τρίτη τῆς 29ης Μαΐου, ὁ Γεννάδιος μαζὶ μὲ τὴν ἀδελφή του βρέθηκε δοῦλος πρὸς πώληση στὸ σκλαβοπάζαρο τῆς Ἀνδριανούπολης. Ὁ Σουλτάνος ἀναζήτησε καὶ βρῆκε αὐτὸν τὸν κύριο ἐκπρόσωπο τῆς βυζαντινοτουρκικῆς προσέγγισης καὶ τὸν ἐπανέφερε στὴν Κωνσταντινούπολη. Ἤδη ἀπὸ τετραετίας ὁ πατριαρχικὸς θρόνος ἦταν κενός. Ὁ Γρηγόριος ζοῦσε αὐτοεξόριστος στὴν Ἰταλία καὶ δὲν ὑπῆρχε περίπτωση ἐπανόδου του. (Ὁ ἀναφερόμενος ἀπὸ μερικοὺς Ἀθανάσιος ὡς πατριάρχης τῆς Ἁλώσεως, εἶναι ἀνύπαρκτο πρόσωπο - Μπόνης, σ. 847, Γεδεὼν 1885, 472, Σάθας 1872, ΚΕ'-ΚΣΤ', Κορδάτου 1974, 588).

Ὁ Μωάμεθ ἐπιθυμοῦσε ἕναν πλήρως ἐλεγχόμενο θρησκευτικὸ ἡγέτη, ὁ ὁποῖος θὰ συσπείρωνε γύρω του τοὺς Ἕλληνες. Φοβόταν πάρα πολὺ μιὰ σταυροφορία τῆς Δύσης, γι' αὐτὸ σκέφθηκε τὸν παλιό του δάσκαλο, τὸν Σχολάριο, γνωστότατο γιὰ τὶς ἀνθενωτικὲς καὶ ἀντιλατινικές του θέσεις. Σὲ μία χειρονομία καλῆς θέλησης, ὁ Σουλτάνος ἀπέδωσε στὸν Γεννάδιο τὴν κατεστραμμένη του μονὴ καὶ ὑπέγραψε τὴν ἀπελευθέρωσή του ἀπὸ τὴν δουλεία. Συγχρόνως ὑπέβαλε πρόταση ἐκλογῆς νέου Πατριάρχη. Ὅλες οἱ πηγές ὁμιλοῦν περὶ ἐκλογῆς καὶ ψηφοφορίας, κατὰ τὴν ὁποία ὁ σοφὸς Γεννάδιος ἐκλέγεται πρῶτα διάκονος, μετὰ ἐπίσκοπος καὶ τέλος, στὶς 6 Ἰανουαρίου 1454, Πατριάρχης. Εἶναι πάρα πολὺ δύσκολο νὰ πιστέψῃ κανεὶς ὅτι μποροῦσε κάποιος μετὰ τὶς φοβερὲς σφαγὲς νὰ ἀντιταχθῇ στὴν θέληση τοῦ Πορθητῆ. Μετὰ τὴν ἐκλογή του, ὁ νέος Πατριάρχης ἐπισκέφθηκε τὸν Μωάμεθ, ὁ ὁποῖος τὸν ὑποδέχθηκε μὲ ἐξαιρετικὲς τιμές. Σὲ αὐτὴν τὴν συνάντηση καθορίστηκαν τὰ προνόμια τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὁ ἐθναρχικὸς ῥόλος (βλέπε προδοτικός) τοῦ Πατριάρχη. Φεύγοντας, καὶ κατὰ τὰ ἔθιμα τῶν βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων, ὁ Μωάμεθ τὸν περιέβαλε μὲ τιμητικὸ μανδύα, τοῦ ἐδώρισε τὸ πολύτιμο δεκανίκι καὶ χίλια χρυσὰ νομίσματα. Στὴν συνέχεια, τὸν ἀνέβασε *«σὲ ἵππον εὐπρεπισμένον»* καὶ τὸν συνόδεψε στὸν ναὸ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, ὅπου καὶ ἐγκαταστάθηκε ἡ ἕδρα τοῦ Πατριαρχείου. Κατὰ τὴν παράδοση, ὁ Σχολάριος ζήτησε ἀπὸ τὸν Πορθητὴ τὸ στέμμα τοῦ Κωνσταντίνου, τὸ ὁποῖο ἐφόρεσε, ἐπιβάλλοντας ἔτσι τὴν συνήθεια τῆς μητροπολιτικῆς μίτρας.

Προφανῶς, αὐτὴ ἡ συμπεριφορὰ τοῦ Σουλτάνου δὲν προερχόταν μόνον ἀπὸ πολιτικὴ σκοπιμότητα, ἀλλὰ ἀποτελοῦσε καὶ μία ἀντιπα-

ροχὴ στήν προδοσία(;). Ὁ ἱστορικὸς τῆς *"Πατριαρχικῆς Ἱστορίας"* Ἀθανάσιος Ὑψηλάντης, διηγεῖται ὅτι ἐπὶ σουλτάνου Σελὶμ Γιαβούζ (1512-1520), ἀμφισβητήθηκαν τὰ προνόμια τῆς Ἐκκλησίας. Τότε ὁ πατριάρχης Θεόληπτος Α' ὑπενθύμισε στὸν Σελὶμ ὅτι *«οἱ πρόγονοί μας ἔδωκαν ἀναίμακτα τὸ ἥμισυ μέρος τῆς Πόλης τῷ σουλτάνῳ Μεχμὲτ μὲ τοιαύτας συμφωνίας»* (*"Γ. Σχολάριος"*, Μανώλης Σέργης, σελ. 75). Ὁ Γεδεὼν ὑποστηρίζει ὅτι ἡ Πόλη παραδόθηκε ἀπὸ τοὺς ἀνθενωτικούς (Γεδεών, 1939, σελ. 32). Ἐνῷ ὁ Χώτζης καταγράφει ὅτι *«μέρος τῆς Πόλης παραδόθηκε διὰ συμβάσεως μεταξὺ ἀρχηγῶν τινῶν τοῦ πολιορκητικοῦ στρατοῦ καί τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει θρησκευτικῆς μερίδας ἀνθενωτικῶν, ὧν κυριώτατος ἀρχηγὸς ἦτο ὁ Γεννάδιος»* (αὐτόθι, σελ. 77-78).

Ὁ Καρολίδης στηριζόμενος σὲ κείμενα τοῦ Λ. Ἀλάτιου ἀναφέρει (σελ. 36) ὅτι *«διαρκούσης τῆς πολιορκίας ὁ Σχολάριος διετέλει εἰς συνεννόησιν μυστικὴν πρὸς τὸν Σουλτάνο»*. Καὶ σὰν κερασάκι στὴν δύσοσμη τούρτα τῆς προδοσίας καὶ τῆς ἀναισχυντίας, ἔρχεται μετὰ τὴν Ἅλωση καὶ τὸ ἑξῆς ἀδιανόητο συμβάν: Στὰ 1454 ὁ Μωάμεθ ὁ Πορθητὴς ἐπισκέφθηκε στὸν Μυστρᾶ τὸν ἀδελφὸ τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, Δημήτριο, ἀπὸ τὸν ὁποῖο ἔλαβε σύζυγο τὴν πανέμορφη κόρη του Θεοδώρα Παλαιολογίνα!

Κλείνοντας αὐτὸ τὸ ἱστορικὸ σημείωμα, θέλουμε νὰ ὑπογραμμίσουμε ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος μὲ τὸ τίμιο αἷμα του καὶ τὸν ἐλληνοπρεπῆ του θάνατο, ἐχάραξε τὴν πορεία τῆς φυλῆς τῶν Ἑλλήνων καὶ ἔθρεψε τὰ ὀνείρατα τοῦ γένους. Ὅσο καὶ ἂν ἡ Ὀρθοδοξία περιφρονεῖ αὐτὸν τὸν γενναῖο ἄνδρα, ὅσο καὶ ἂν ἀρνεῖται τὴν ἁγιοποίησή του, γιὰ τοὺς ἁπλοὺς Ἕλληνες ὁ Κωνσταντῖνος Δραγάτσης Παλαιολόγος παραμένει ὁ ἥρωας βασιλιάς, ὁ ἁπλὸς καὶ διαχρονικὸς Ἕλληνας πολεμιστής.

Υ.Γ. Ἀπὸ τὸ 1454, ποὺ τὸ Πατριαρχεῖο ἀνέλαβε τὸν ἐθναρχικό του ρόλο, αὐτὸν ἀκριβῶς ποὺ καθόρισε μὲ συμφωνίες ὁ Μωάμεθ ὁ Πορθητής, τὸ ἔθνος σὲ κάθε του ἀπελευθερωτικὴ κίνηση βρίσκει ἀντιμέτωπη τὴν Ἐκκλησία. Οἱ ἀφορισμοὶ καὶ οἱ κατάρες πήγαιναν σύννεφο! Τὸ 1611 ὁ Διονύσιος Τρίκκης ὁ Σκυλόσοφος κηρύσσει τὴν ἐπανάσταση στὰ Ἰωάννινα. Χαρακτηρίζεται ἀστρολόγος καὶ λεκανομάντης καὶ ἀφορίζεται ἀπὸ τὸν πατριάρχη Τιμόθεο. Συνελήφθη καὶ ἐγδάρη ζωντανός. Στὰ 1806 ὁ Καλλίνικος Δ' ἀφορίζει τοὺς κλέφτες τοῦ Μωριᾶ καὶ τὸν λήσταρχο Κολοκοτρώνη, γιὰ νὰ ἐπακολουθήσῃ ἡ φοβερή *"σφαγὴ τῶν κλεφτῶν"*. Στὰ 1808 ἐπαναστατεῖ ὁ παπα-Θύμιος Βλαχάβας. Τὸ Πατριαρχεῖο, μὲ ἐντολὴ τῆς Πύλης, τοῦ ἀπευθύνει νουθετικὴ ἐπιστολή. Ὁ παπᾶς πείθεται καὶ καταθέτει τὰ ὅπλα, γιὰ νὰ συλληφθῇ καὶ νὰ ἐκτελεσθῇ. Ὁ Ῥήγας, ὁ Ὑψηλάντης, ὁ Καραϊσκάκης, ὁ Ὀδυσσέας Ἀνδροῦτσος συγκαταλέγονται μεταξὺ αὐτῶν ποὺ ἐδέχθησαν τὴν ὀργὴ καὶ τὶς κατάρες τῆς Ἐκκλησίας. Στὸ τέλος, γιὰ νὰ μήν κουράζονται οἱ Ἅγιοι Πατέρες, ἀφόρισαν συλλήβδην τὴν Ἐθνεγερσία. Βεβαίως, δὲν ἀναφερόμαστε στὰ ταπεινά, ματωμένα καὶ λερωμένα παπαδίστικα ροῦχα, ἀλλὰ στὰ καλοσιδερωμένα μεταξωτὰ ράσα τῶν ἀρχιερέων, ποὺ ἀνερυθρίαστα καπηλεύονται τὶς θυσίες τῶν ἁπλῶν λαϊκῶν καὶ παπάδων, τῶν ἁπλῶν Ἑλλήνων.

Ἅγιος Στέφανος, Ἀπρίλης 2003

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1) *"Νεοελληνικὴ Φιλολογία"* - *"Βιογραφία"*, Κων/νου Σάθα, Ἀθήνα 1868.

2) *"Μυστρᾶς"*, Steven Runsiman, ἐκδ. Μ. Καρδαμίτσα.

3) *"Ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία ἐν αἰχμαλωσίᾳ"*, Ῥάνσιμαν, ἐκδ. Μπεργαδῆ.

4) *"Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος"* - Λαζογιῶργος, Ἑλληνικός, ἐκδ. Πελασγὸς 1998.

5) *"Γεώργιος Σχολάριος Γεννάδιος"*, Μανώλης Σέργης, ἐκδ. Δημιουργία - Χαρίσης.

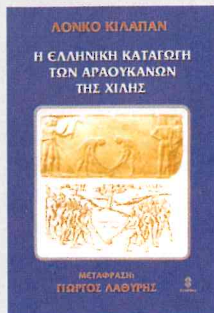
6) *"Ἡ πόλις ἑάλω"*, Γεωργίου Φραντζῆ - Νικολὸ Μπαρπαρό - *"Βυζάντιο"*, Νέα Σύνορα, ἐκδ. Λιβάνη.

7) *"Βυζαντίου Ἅλωσις"*, Μ. Κριτόβουλος, Φάν. Καλαϊτζάκης, ἐκδ. Δημιουργία - Χαρίσης.

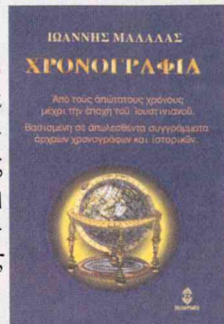
8) Θεοδώρα Φραντζῆ, *"Ἡ πτώση τῆς Κωνσταντινουπόλεως"*. Ἀνέκδοτο ἔργο. Φωτοαντίγραφο ἀπὸ τὴν Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη, σὲ μετάφραση Παρμενίδη.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΗΛΙΟΔΡΟΜΙΟΝ

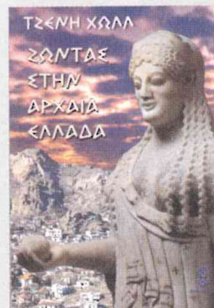
Ἀρχὲς γιὰ ἕναν κόσμο μὲ νόημα καὶ μέτρον

ΛΟΝΚΟ ΚΙΛΑΠΑΝ - Ἡ Ἑλληνικὴ Καταγωγὴ τῶν Ἀραουκάνων τῆς Χιλῆς. *3η ἔκδοση βελτιωμένη καὶ ἐπηυξημένη.* Συγκλονιστικὰ στοιχεῖα γιὰ τὸν ἄγνωστο ἑλληνικὸ ἀποικισμό, τοὺς θαλάσσιους δρόμους τοῦ Εἰρηνικοῦ, τοὺς μυστικοὺς Νόμους τοῦ Λυκούργου, κ.ἄ. Συναρπαστικὲς σελίδες ἀπὸ τὴν ἄγνωστη Ἱστορία τῶν Ἑλλήνων... Ἡ μυστικὴ σύνδεση Ἑλλάδος - Χιλῆς. Γνωρίστε μιὰ Ἑλλάδα ζωντανὴ στὰ πέρατα τῆς Οἰκουμένης. Ἕνα βιβλίο ἀποκάλυψη.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΑΛΑΛΑΣ - Χρονογραφία.
Ἡ Χρονογραφία τοῦ Ἰω. Μαλάλα εἶναι μιὰ συνοπτικὴ παγκόσμια ἱστορία μέχρι καὶ τὸν 6ο μ.χ. αἰῶνα. Εἶναι ἕνα κείμενο μοναδικῆς ἀξίας, ποὺ βασίζεται σὲ ἀπωλεσθέντα συγγράμματα ἀρχαίων συγγραφέων καὶ παρέχει σημαντικὲς πληροφορίες γιὰ ἄγνωστες καί "γνωστές" πτυχὲς τοῦ παρελθόντος. Γραμμένη στὴν δημώδη γλῶσσα τῆς ἐποχῆς, ἀποτελεῖ σημαντικότατο τεκμήριο τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας. *Ἡ ἔκδοση περιλαμβάνει τὸ πρωτότυπο κείμενο, πλῆθος ὑπομνηματίσεις, Γλωσσάριο Σπανίων Λέξεων καὶ Εὑρετήριο.*

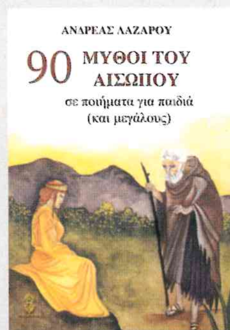
ΤΖΕΝΗ ΧΩΛΛ - Ζῶντας στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα
Τέσσερις ἱστορικὲς προσωπικότητες τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ζωντανεύουν μπροστὰ στὰ μάτια μας ἀπὸ τὴν πέννα τῆς Τζένης Χώλλ, ἡ ὁποία συνθέτει τὸ ἔργο της βασιζόμενη σὲ ἀπολύτως τεκμηριωμένα ἱστορικὰ στοιχεῖα. Τέσσερα διαχρονικὰ Πρότυπα, τὰ ὁποῖα ἀξίζει νὰ μελετήσει καὶ νὰ μιμηθεῖ κάθε ἄνθρωπος καὶ ἰδίως κάθε νέος:

1.Λεωνίδας, ὁ *Πολεμιστής.* 2.Θεμιστοκλῆς, ὁ *Πολιτικός.*
3.Φειδίας, ὁ *Καλλιτέχνης.* 4.Σωκράτης, ὁ *Φιλόσοφος.*

ΓΙΩΡΓΟΣ ΛΑΘΥΡΗΣ - Οἱ Μυστικὲς Φωνὲς τῆς Γαίας.
Ἕνα πρωτοποριακὸ ἔργο, ἀπέναντι στὸ ὁποῖο οἱ κριτικοὶ στάθηκαν ἀμήχανοι. Ἕνα ἔργο ποὺ διοχετεύει χυμοὺς ἐμπειρίας στὴ Γλῶσσα καὶ μεταφέρει γνήσιους στοχασμοὺς στὸ νοῦ μας, φέρνοντάς μας σὲ ἐπαφὴ μὲ τὸ μυστήριο τῆς Γῆς ποὺ κατοικοῦμε. Ὁ συγγραφέας, χρησιμοποιώντας μιὰ σειρὰ ἀπὸ δώδεκα αὐτοβιογραφικὲς ἀφηγήσεις, ταξιδεύει τὸν ἀναγνώστη σὲ μαγικὰ τοπία καὶ δρώμενα, φορτίζοντάς τον μὲ θετικὰ μηνύματα γιὰ τὴν ζωὴ καὶ τὸν κόσμο. *Ἡ εἰκονογράφηση τοῦ ἐξωφύλλου εἶναι τῆς ζωγράφου Μαρίας Περετζῆ.*

ΗΛΙΟΔΡΟΜΙΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ - ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΚΔΟΣΕΙΣ - ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ - ΜΑΘΗΜΑΤΑ
Ἀριστοτέλους 48, Ἀθήνα - Τ.Κ. 104 33 Τηλ. & Τηλεομοιότυπο: 210-8234760 / Κιν. 6942 601906
Ἠλεκτρονικὴ διεύθυνση: heliodromion@ath.forthnet.gr - Ἱστοσελίδα: www.heliodromion.gr

Σ. ΔΩΡΙΚΟΣ - Κ. ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΑΚΗΣ

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟΙ ΘΗΣΑΥΡΟΙ

Γούρνα

Ἡ γούρνα εἶναι φυσικὸς λάκκος, ὅπου συλλέγεται νερό, ἤ πέτρινη λεκάνη ποὺ χρησιμεύει γιὰ τὸ πότισμα τῶν ζώων, εἶναι ἡ δεξαμενὴ τοῦ ὕδατος. Τὸ σχῆμα τοῦ λάκκου, τῆς λεκάνης ἢ τῆς δεξαμενῆς, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν διεργασία ἢ κατεργασία ποὺ ὡδήγησε στὴν κατασκευή του, ἤ τοῦ σκοποῦ ποὺ ἐξυπηρετεῖ: σχίσιμο ἢ σπάραγμα, συντριβὴ ἢ φθορά, ἢ δημιουργία ῥακῶν ἢ λακισμάτων (= ῥακῶν), ἢ θραύση, ἀπὸ τὴν ῥίζα ***ῥαγ-, / ῥακ- / λακ-*** (μὲ ἐναλλαγὴ ὑγρῶν), κοίλανση ἢ κάμψη ἢ λόξευμα: ***λεχ- / λοκ-*** πρβλ. ***λέχρις*** = λοξῶς, ἢ πρὸς δημιουργία ***ὑπο-δοχ-έως***: ῥίζα ***δεχ- / δοχ- / ἢ δοκ,*** ἀπὸ τὰ ὁποῖα προέρχονται τὸ ῥῆμα ***δέχ-ομαι*** καὶ ἡ ***δεξαμενὴ*** = ἡ ὑποδεχομένη τὸ περιεχόμενο ἢ τὸ ῥευστό: ἐναλλαγὴ ***δ/λ***, πρβλ. ***δάσιος/λάσιος, δάκρυ(μα)*** / λατ. ***lacryma***, συνθετικὸ ***δα-*** ἢ ***λα-***, ποὺ δηλοῖ πληθώρα, πλησμονή, κατάκλυση ἀπὸ κάτι, ποὺ δίδει τὴν ῥίζα ***δοχ- / λοχ-, λοκ-*** δηλώνει σὲ κάθε περίπτωση τὸ ἀποτέλεσμα, τὴν κοιλότητα, τὸν ὑποδοχέα, ἑνοποιῶντας τὶς ῥίζες ***κολ-, λοχ- / λογ-*** (ἀντιμετάθεση τήν ***κολ-, γολ-***) καὶ ***δοκ-*** (μὲ ἐναλλαγὴ ***δ/λ***), μὲ τὴν ἔννοια τοῦ ***κάμπτω, στρέφω, καμπυλώνω***, ἀλλὰ καὶ ***γυρίζω*** = κάμπτω, ποὺ προκύπτει ἀπο τὴν ῥίζα ***γολ- / γυλ-*** μὲ ἐναλλαγὴ ὑγρῶν. Ἡ τελευταία ῥίζα δίδει τὸ ἐπίθετο ***γρῶνος*** = κοῖλος, "καταφαγωμένος", τὸ οὐσιαστικὸ ***γρώνη*** = κοίλη πέτρα, σπήλαιο, κοῖλο ἀγγεῖο, ἀπὸ τὴν μηδενικὴ βαθμίδα ***γρ-*** τῆς ῥίζας ***γαρ-,*** μὲ βαθμίδες ***γερ-,*** πρβλ. ῥῆμα ***γέρνω, γορ-***, πρβλ. ***γέργυρα ἤ γόργυρα*** = ὑπόγεια εἱρκτή, φυλακή, δεσμωτήριο, ἀλλὰ καὶ ὁ ὑπόγειος ἀγωγὸς ὕδατος ἢ ἀκαθαρσιῶν, ὑπόνομος, ἀπὸ τὸ ἐπίθετο ***γυρ-ός*** = στρογγύλος. Ἡ ῥίζα ***γορ-/ γυρ-*** δίδει στὴν νεοελληνικὴ τὴν ***γούρνα***, μὲ ἔννοια ἀνάλογη τῆς ***γρώνης***, ὡς κοίλου ὑποδοχέα ἢ δεξαμενῆς, μὲ προφορὰ τῶν ***ο, υ*** ὡς ***ου***, πρβλ.: ***κοῦρος*** ἀντὶ ***κόρος,*** πρβλ. ***κόρη***, ***κουλεός,*** ἀντὶ ***κολεὸς*** = ξιφοθήκη.

Ἡ βαθμίδα ***γυ-*** δίδει καὶ τὰ παράγωγα: ***γύπας·*** καλύβα, θαλάμος σπήλαιο, ***γύπη·*** κοίλωμα γῆς, θαλάμη, ***γωνία, γὺψ*** = ὁ ἔχων γαμψὸ ῥάμφος, ***γαμψός***, ***γ-ν-αμπτὸς*** ἢ ***καμπτός*** (ἐναλλαγὴ οὐρανικῶν ***γ,κ***) ***γῦροι·*** βόθροι (σωλῆνες, καμπύλοι, κοῖλοι), ***γωρυτὸς·*** τοξοθήκη, θύλακας. Οἱ δὲ ***χωρυτός*** (ῥῆμα ***χωρῶ***, ἤτοι παρουσιάζω κοιλότητα, χῶρον γιὰ ὑποδοχὴ περιεχομένου, ***χωρίον·*** δοχεῖον, ***χωριαμός·*** κίστη (πρβλ. ***φωριαμός***: ῥήματα ***φέρω*** = ἐμπεριέχω, χωρῶ), ***γύης*** = κεκαμμένο ξύλο, κόλπος, μήτρα, ***γυιόω*** = καθιστῶ χωλό (= κεκαμμένο, στρεβλό), ***γύαλον*** = κοιλότητα, κοίλωμα, θόλος, καμάρα, χαράδρα, ὁπότε καὶ ταυτίζεται μὲ τὴν ***κυ-*** (ἐναλλαγὴ οὐρανικῶν ***κ, χ***), ἐξ ἧς τὸ ῥῆμα ***κύω*** = καμπυλώω, κάμπτομαι, κοιλαίνομαι, φουσκώνω (ἀπὸ τὴν εὐθεῖα ἐπιφάνεια), πρβλ. ***κύμα, κύησις, κῦαρ, ἔγκυος***, καὶ κατ' ἐπέκταση περιβάλλω, περι-καλύπτω (***κυ-, κα-***), περικλείω (μηδενικὴ βαθμίδα ***κλ-***). Οἱ ῥίζες ***καρ- / καλ-*** (ἐναλλαγὴ ὑγρῶν) δίδουν τὴν ἔννοια τοῦ καμπύλου ἢ τοῦ περιβλήματος στὴν λέξη ***κάρ, κάρα*** = κεφαλή, τοῦ καμπυλώματος, τῆς κορυφῆς, ἄρα καὶ τοῦ φουσκωμένου, ἀνυψωθέντος ἀντικειμένου, ἀλλὰ καὶ τοῦ γωνιακοῦ ὡς καθ' ἑαυτὸ καμπύλου (ἡ καμπυλότητα μὲ τὸν τρόπο αὐτὸν περιλαμβάνει καὶ τὴν ***κυρτότητα***, ῥίζα ***κολ-, κορ- / κυρ-, γυρ-***, ἀνάλογα μὲ τὸ σημεῖο παρατήρησης, ὁπότε καὶ παρουσιάζεται εἴτε ὡς ***κύρτωση*** = ἐξοχή, προεξοχή, ἢ ὡς ἐσοχὴ ἢ κοίλανση. Ἡ ἔννοια

τῆς ῥίζας ***κα-, κο-, κυ-, κε-***, μὲ τὸ σύνολο τῶν φωνηεντικῶν καὶ συμφωνικῶν διαλεκτικῶν μεταβολῶν της δίδει τὰ ὁμόρριζα: ***χωλός, γυρός, κόλ-jος > κοῖλος, κλοιός, κάλυμμα, κῦμα, κύριος*** = ἡ κεφαλή, ὁ ἀρχηγός, ὁ κυρίαρχος, ὁ κατέχων, ὁ νόμιμος, ***κύσθος, κίστη, κυψέλη, κυφός, σκυφτός, κύπτω, (σ)κῦτος, (σ)κῦλον, κώδων, κυλλὸς*** = κεκαμμένος, κεκυρτωμένος, χωλός, στρεβλός, ***(σ)κέλος, σκολιὸς*** = στραβός, διεσταμμένος, ***σκελλὸς*** = στραβοπόδης, ***σκαληνός, σκώληξ*** = ὁ συνεστραμμένος ἢ ὁ συστρεφόμενος, ***σκεδάννυμι*** = σκορπίζω λόγῳ θραύσης ἢ ἀποκοπῆς ἀπὸ τὸ κύριο σῶμα: ῥίζες ***σκελ- / σκεδ-*** (ἐναλλαγὴ ***λ/δ***) καί ***(σ)κελ- (σ)κορ-***, πρβλ. ***κέρ-jω > κείρω*** = κόπτω, ἐφ' ὅσον γιὰ νὰ κοπῆ κάτι, π.χ. ἕνα κλαδὶ ἀπὸ τὸ δένδρο, πρέπει νὰ κοιλανθῆ, νὰ καμφθῆ, νὰ λυγισθῆ, νὰ λοξεύσῃ, νὰ κλίνῃ τῆς εὐθείας ἢ τῆς κατακορύφου, νὰ γωνιωθῆ, νὰ γύρῃ (ῥῆμα ***γυρίζω, γέρνω***) νὰ ***κλασθῆ*** (ῥῆμα ***κλάω*** = κόπτω), ὁπότε τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι τὸ ***κλάσμα***, τὸ θραῦσμα, τὸ κομμάτι ἢ ἀπόκομμα. Ἡ ἔννοια τῆς κοιλότητας ἀποδίδει καὶ τὸν ***κοῖλο***, τὸν ἄδειο, τὸν ***κούφιο*** χῶρο, ἐκεῖνον ἀπὸ τὸν ὁποῖο ἀφαιρέθηκε, ἀποσπάσθηκε κάτι, τὸ περίβλημα ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἐκλάπη κάτι, τὸ ἀφαιρεθὲν ***περικάλυμμα*** (ῥῆμα ***λέπω, ἐκ-λέπας, κλέπτης*** = λωποδύτης, ὁ ἀφαιρεθεὶς λοβός, πρβλ. νεοελληνικὸ ***λέπι*** = κάλυμμα, ***κέλυφος***, ῥίζες ***κλ- / λ*** μὲ ἀφομοίωση ***κλ = λλ***, πρβλ. ***δαίω / καίω, δῄωσις / ληστής***). Ἡ ἀντιστοίχιση τῶν ῥιζῶν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν διαλεκτικῶν μετατροπῶν μεταξὺ τῶν ἀρχαιοελληνικῶν διαλέκτων, καταδεικνύει τὶς ἄπειρες δυνατότητες γλωσσογένεσης τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας καὶ ἐπιβεβαιώνει, καὶ ἐκ τοῦ λόγου τούτου, τὸ πρωτογενὲς καὶ τὴν εὐελιξία τῆς γλώσσας μας νὰ ἐτυμολογῆ οἱαδήποτε λέξη στὶς νεώτερές της γλῶσσες τοῦ κόσμου.

Τούρλα

Ἡ λέξη ***τούρλα*** σημαίνει τὸ ἐξόγκωμα, τὸ φούσκωμα, τὸ ἐπίθετο ***τουρλωτὸς*** σημαίνει τὸν καμπουρωτό, τὸν κυρτό, τὸν ἐξογκωμένο, τὸν φουσκωμένο, τὸν ὑπερυψωμένο, ἐνῷ τὸ ῥῆμα ***τουρλώνω***, εἶναι συνώνυμο τοῦ τεντώνω, ἐφ' ὅσον ὁ τεντωμένος, εἶναι τεταμένος, ὁ ἐπεκταθείς, ὁ φουσκωμένος, ὁ ἐξωγκωθείς. Καὶ μᾶς φέρνει ἡ ῥίζα αὐτὴ στὸν νοῦ τὸν γνωστό μας ***τροῦλο*** τῶν ναῶν, ποὺ δηλώνει τὸν θόλο. Ἡ ἔννοια τοῦ ὑπερυψωμένου στὴν ῥίζα ***τρ-*** παρουσιάζεται ἀνάγλυφη στὴν βαθμίδα ***τυρ-***, ἀπὸ τὴν ὁποία παράγονται οἱ "γλῶσσες" τοῦ Ἡσυχίου τοῦ Ἀλεξανδρέως:

τύρσος· το ἐν ὄψει οἰκοδόμημα.

τύρρις· πύργος, ἔπαλξις, προμαχών.

τύροις· τὰ αὐτά.

Ὁ τροῦλος, ἀκριβῶς, ἐκπροσωπεῖ τὸν τρουλωτὸ θόλο, τὸν στεγασμένο μὲ ἐξογκωμένο, "πρησμένο" ἢ θολωτὸ στέγαστρο (ἀντιμετάθεση ***τουρ- / τρου-*** ποὺ ἀποτελεῖ ἰδιωματικὴ προφορὰ στὴν Ἑλληνικὴ τῆς ῥίζας ***τυρ- / τρυ-***).

Ἡ ῥίζα ***τυρ- / τουρ-*** μὲ ἐναλλαγὴ ὑγρῶν δίδει τὴν ***τυλ-***, ἀπὸ τὴν ὁποία παράγονται τὰ ὁμόρριζα καὶ συνώνυμα: ***τύλη***: πᾶν ἐξόγκωμα, οἴδημα, τύλος, κάλος, σάγμα, προσκεφάλι, ἀλλὰ καὶ κόμβος, ῥόζος, κάλος, σκληρὸ ἐξόγκωμα τοῦ δέρματος, ξύλινος ἧλος μὲ κεφάλι, ***τυλίσσω*** = τυλίγω γύρω-γύρω καὶ δημιουργῶ παχὺ, ἐξογκωμένο περικάλυμμα ἢ περίβλημα, ***τολύπη = τουλούπα*** = ὄγκος κατεργασμένου ἐρίου (βαθμίδα του), ***τίλλω*** = ἀφαιρῶ τοὺς ὄγκους τοῦ μαλλιοῦ, τῶν τριχῶν, μαδῶ, ἀποκόπτω τὴν κόμη, ***τίλσις*** = τὸ μάδημα (βαθμίδα ***τιλ-***).

Γενικά, ἡ ῥίζα ***τα- / τυ-*** σημαίνει: φουσκώνω, ἐξογκώνω, ἀνυψώνω, ἐξέχω, εἶμαι ὑψηλός. Τὸ φανερώνουν αὐτὸ τὰ ὁμόρριζα: ***τύ-μ-βος***, κερκυραϊκὸ ***τύ-μος***, τὸ λατινικὸ παράγωγο ***tuneo*** = ὀγκοῦμαι, εἶμαι ἐξογκωμένος, καὶ ***tumidus*** = οἰδαλέος, ὀγκώδης, ***tumulus*** = σωρὸς χώματος, γήλοφος, ***tumultus*** = θόρυβος, ὑπὸ τὴν ἔννοια τῆς ἀνακατωσούρας, τῆς ἀναταραχῆς, ἡ ***τύρβη*** ἢ ***σύρβη*** = ἡ σύγχυση, ἡ ἀναταραχή, ὁ στρόβιλος, ἡ δίνη, ἡ περιστροφή, πρβλ. σάρωσις, συρφετός, λατινικὸ ***turba*** (τροπὴ ***σ/τ***, πρβλ. ἐντός τῆς Ἑλληνικῆς, π.χ. ***σὺ*** = δωρικὸ: ***τύ***, λατινικὸ ***tu***), ἐφόσον ἡ ἀναδίνηση, ἡ ἀνακατωσούρα δηλώνει διόγκωση, δημιουργία στρώματος ἀνασηκωμένης σκόνης ἢ ἐξόγκωσης πάνω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια κοκκώδους ὑλικοῦ.

Ἔτσι, στὸν Ὅμηρο ***ταΰς < ταFύς***, εἶναι ὁ πολύς, ὁ μέγας, ὁ ἰσχυρός, ὁ ἐξογκωμένος, ***σάος*** ἢ ***σῶος*** εἶναι ὁ ἀρτιμελής, ὁ πλήρης σώματος (***σῶ-μα***) –καὶ ἐδῶ μὲ τροπὴ ***τ /σ*** –, ***τίτυρος*** ἢ ***σάτυρος*** εἶναι ὁ καλοθρεμμένος, ὁ σφριγῶν, ὁ ἐξογκωμένος, ὁ θρεμμένος, ὁ σάτυρος εἶχε διογκωμένα αἰδοῖα καὶ ἔτεινε πρὸς τὴν ἐρω-

τικὴ τρυφὴ καὶ τὴν λάγνα φύση, τὸ ***σάγμα*** ἦτο ἡ ἐξογκωμένη, ἡ ἐπικαλύπτουσα, ἡ ἐξέχουσα ἀπὸ τὸ ζῷο σέλλα, ἡ ***σάθη*** ἦτο τὸ ἀνδρικὸ σεξουαλικὸ ὄργανο, τὸ διεγειρόμενο καὶ διογκούμενο, ***σάννας*** ὁ τολμηρὸς καὶ ἀθυρόστομος ἢ ἀκόμα καὶ ἀσελγὴς γελωτοποιός, ***σαννάδες*** οἱ ἄγριες αἶγες στὸν Ἡσύχιο, ἀπὸ τὸ ἀμαρτύρητο ***σάννος = ὁ τράγος,*** ἐκ τῆς αὐτῆς ῥίζης ***ταρ- / δαρ-*** καὶ μὲ ἐναλλαγὴ ὑγρῶν ***σαλ-/ταλ–***, πρβλ. ***σάλος, τᾶλις***, ἡ = ἡ θάλλουσα, ἡ κόρη σὲ ἡλικία γάμου, ἡ νεαρὰ κόρη, ἡ βλαστάνουσα, ἡ πλήρης βλαστῶν, ἡ ἀκμάζουσα, ὁπότε συσχετίζεται μὲ τὶς δυνατὲς ἀρχαιοελληνικὲς φθογγικὲς μεταβολές, οἱ παραλλαγὲς τῆς ἴδιας εὐρύτερης ἐτυμολογικῆς οἰκογένειας: ***σαλ- / ταλ- / θαλ- / ταρ- / ταν- / σαν-,*** στὴν ἔννοια τοῦ ὑψηλοῦ, τοῦ ἀνεπτυγμένου, τοῦ διογκωμένου ἢ τεθραμμένου καὶ εὔσωμου (ὁ ***ταὼς*** αὐξάνει τὸν ὄγκο του, φουσκώνοντας τὰ φτερά του).Ἄλλωστε, ***ἀ-ταλός*** εἶναι ὁ ἐνηλικιούμενος, ὁ ἐκ-τραφείς, ὁ ἱκανοῦ ὕψους καὶ ἡλικίας, ὁ νεαρός, ὁ πλήρης, ὁ σφριγηλὸς (ῥίζες ***τρ- / θρ-: τρέφω, θρέψις, θλ/τλ: θαλερὸς /τᾶλις).***

Ἡ ἔννοια τῆς ***τροφῆς*** καὶ τοῦ ῥήματος ***τρώγω*** δηλώνει καὶ τὴν ἀφαίρεση τῆς τροφῆς: ***τρώγω, τρωκτικός, τρώγλη*** = ἡ κοιλότητα, μετὰ τὴν ἀφαίρεση τοῦ περιεχομένου, πρβλ. ῥῆμα ***τρύω, τείρω, τρίβω, τρύπα, τρῆσις / διάτρησις***, καὶ τὴν διὰ λήψεως τροφῆς, θρέψεως ἢ πήξεως: ***τυρός, τροφαλὶς*** = τυρός, πηχτὸ γάλα, ***τρόφις*** = εὐτραφής, παχύς, πελώριος, ***θρόμβος*** = βῶλος, πηγμένη μᾶζα, ὄγκος, ***τάρφεα*** = πυκνὸ φύλλωμα, ***ταρφὺς*** = πυκνός, συμπεπυκνωμένος, ὁπότε οἱ λέξεις: ***παχύς***, ***πυκνὸς*** καὶ ***συμπιεσμένος***, δηλώνουν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς τροφῆς ὡς συμπύκνωσης, πήξεως, στερεοποιήσεως, λιποποιήσεως τῶν τροφῶν.

Ἡ μηδενικὴ βαθμίδα ***τρ- / τλ- / θλ- /θρ- /σρ- / σλ- / σν- / τν-*** τῆς ῥίζας ποὺ ἐξετάζουμε δίδει στὸν Ἡσύχιο τὶς γλῶσσες:

σάνδυξ· δένδρον θαμνῶδες καὶ κιβωτός.
σάνιτρα· τροφός, τιθήνη.
σάρπους· κιβωτούς, Βιθυνοὶ δὲ ξυλίνας οἰκίας.
σάτυρος· ἡ ἔντασις.
σηκοί· μάνδραι, ἐπαύλεις.
σηκός· οἶκος, τάφος, ναός, μάνδρα.
σήματα· τέρατα.
σόος· σῶος καὶ ὁρμὴ πρὸς αὔξησιν.
σωρεία· πλῆθος.
σωρός· συναγωγή.
τάλα· μέγα.
ταλαόν· ἰσχυρόν.
Ταλαιός· ὁ Ζεὺς ἐν Κρήτῃ.
ταναῆς· ἐκτεταμένης.
ταναόν· μέγα, ἰσχυρόν.
τανύει· ἐκτείνει, τείνει.
Τάρας· πόλις της Ἰταλίας.
Ταρτησσὸς· πόλις περὶ τὰς Ἡρακλείους στήλας.
Τάρφη· πόλις Λοκρίδος.
ταῦροι· καὶ οἱ τελεῖοι βοές.
ταΰς· μέγας, πολύς.
τέρα· τέρεα, σημεῖα.
τέρθρον· τινὲς δὲ τὸ ἔσχατον καὶ ὑψηλόν.
τελώριος· μέγας, πελώριος.
τέρμα· σημεῖον, τέλος ζωῆς, ἔσχατον.
τέρμιον· ἔσχατον.
Τήρια· ὄρος Τρωάδος.
τηλεθόωσαν· θάλπουσαν, θάλλουσαν.
τηλεφανής· μακρόθεν φαινομένη.
Τιρύνθιον· πλίνθευμα· ἀντὶ τοῦ τεῖχος, ὑπὸ Κυκλώπων δὲ κατεσκεύαστο.
τόλυξ· αἰδοῖον.
Τόργιον· ὄρος ἐν Σικελίᾳ.
τράγους· σατύρους.
τραφερὸν· πεπηγμένον.
τρέφειν· πηγνύναι.
τυτώ· γλαῦξ.
Τυφίον· ὄρος Βοιωτίας.
τυφών· ὁ μέγας ἄνεμος.
τῦφος· ἔπαρσις.
τυρωθέντα· ταραχθέντα, κινηθέντα.
τυφών· ὁ μέγας ἄνεμος· τινὲς τὰ ἐκ τῆς ἀναθυμιάσεως.
συλᾶν· ἀφαιρεῖσθαι.
Σόλοι· πόλις.
Σούνιον· ἀκρωτήριον τῆς Ἀττικῆς.

Ἡ ἔννοια τοῦ ὑψηλοῦ, τοῦ φανεροῦ, τοῦ λαμπροῦ ἀναδεικνύεται καὶ στὰ παράγωγα ***Συρία, Σύριος, σέλας, Ἡρι-γόνη, Ἥρα, ἀ-βέλ-ιος (Fελ-/ σελ- / βελ- / γελ-)***, πρβλ ***Ἠριδανὸς*** = ὁ λαμπρούδατος, ὁ λαμπροκύματος, ***ἥλιος < ἀ-βέλ-ιος, βέλα, γέλα*** (προφορὰ τοῦ ***F < σ*** ὡς χειλικοῦ ἢ οὐρανικοῦ, καὶ συνδέεται μὲ τὴν ῥίζα ***τυρ-*** μέσῳ τροπῆς ***τ/σ***). ■

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΕΥΑΝΔΡΟΣ

ΤΟ "ΙΧΩΡ" ΠΡΩΤΟΠΟΡΕΙ ΚΑΙ ΣΤΟ ΒΙΒΛΙΟ...

Ὅταν τὸ 2000 ξεκίνησε ἡ ἔκδοση τοῦ ΙΧΩΡ, σταδιακὰ ἔγινε ἀντιληπτὴ ἡ ἀνάγκη προώθησης μέσα ἀπὸ τὶς σελίδες του, ἐπιλεγμένων τίτλων βιβλίων ποὺ ἐσεῖς μᾶς ζητούσατε νὰ προβάλλουμε εἴτε μέσα ἀπὸ τηλεφωνήματα στὰ γραφεῖα τοῦ περιοδικοῦ εἴτε μέσα ἀπὸ προσωπικὲς ἐπαφὲς καὶ κάθε εἴδους ἄλλη ἐπικοινωνία. Ἔτσι, σὲ πρῶτο βῆμα περάσαμε στὴν καθιέρωση μηνιαίως ἑνὸς δισελίδου βιβλιοπαρουσιάσεως καθὼς καὶ στὴν καταχώρηση στὴν ἠλεκτρονική μας σελίδα στὸ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ τίτλων βιβλίων καὶ ἐκδοτικῶν οἴκων ποὺ προσπαθοῦν μέσα ἀπὸ αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ ἐκδοτικό τους ἔργο νὰ ρίξουν φῶς στὴν χαμένη καὶ ἀπαγορευμένη γνώση, σ᾽ αὐτὴν τὴν γνώση ποὺ κάποιους συμφέρει νὰ ἔχουν καταχωνιασμένη στὰ ἀζήτητα καὶ τὴν λήθη. Ὅταν ὅμως εἴδαμε ὅτι καὶ αὐτὸ δὲν ἐπαρκοῦσε, περάσαμε στὸ ἑπόμενο βῆμα: τὴν ἵδρυση τῶν βιβλιοπωλείων γνώσης ΕΥΑΝΔΡΟΣ, χρησιμοποιῶντας συμβολικὰ τὸ ὄνομα τοῦ μεγάλου Πελασγοῦ καὶ Ἀρκάδα ἐκπολιτιστῆ καὶ ἱδρυτῆ τῆς Ῥώμης.

Μὲ ὑπερηφάνεια λοιπὸν σᾶς παρουσιάζουμε τὰ 2 (μέχρι στιγμῆς) βιβλιοπωλεῖα μας στὴν Ἀθήνα.

ΕΥΑΝΔΡΟΣ (ΚΕΝΤΡΙΚΟ) Ἀκαδημίας 86 (ἰσόγειο), τηλ.: 210.3840676

Στὸ κέντρο τῆς Ἀθήνας σὲ δύο ὀρόφους. Διατίθενται καὶ οἱ δεμένοι τόμοι. Ἐκτελοῦνται καὶ τηλεφωνικὰ παραγγελίες γιὰ ἀποστολὲς σὲ ὅλη τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ Ἐξωτερικό.

ΕΥΑΝΔΡΟΣ (ΚΟΛΩΝΟΥ) Δωδώνης 36 (ἰσόγειο), τηλ.: 210.5142500

Στὸν Ἵππιο Κολωνό, δίπλα στὴν Ἀκαδημία τοῦ Πλάτωνος, λειτουργεῖ τὸ δεύτερο βιβλιοπωλεῖο ΕΥΑΝΔΡΟΣ. Καὶ ἐδῶ ὁ γνωστικὸς πλοῦτος εἶναι μεγάλος καὶ μαζὶ μποροῦμε νὰ ἐπιλέξουμε θέματα τῆς ἀρεσκείας σας, ἀνάμεσα στὰ χιλιάδες βιβλία γνωστῶν καὶ ἐπιλεγμένων ἐκδοτικῶν οἴκων. Διατίθενται καὶ ἐδῶ ὅλοι οἱ τόμοι τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γραμματείας τῶν ἐκδόσεων ΚΑΚΤΟΣ, ὅλα τὰ τεύχη τοῦ ΙΧΩΡ καὶ οἱ δεμένοι τόμοι καὶ ὁ,τιδήποτε ἄλλο βιβλίο ἐσεῖς μᾶς ζητήσετε ἢ παραγγείλετε. Εὔκολη πρόσβαση ἀπὸ Λένορμαν μέσῳ τῆς ἐθνικῆς ὁδοῦ καὶ ἄνετοι χῶροι σταθμεύσεως. Ἐκτελοῦνται καὶ τηλεφωνικὰ παραγγελίες γιὰ ἀποστολὲς σὲ ὅλη τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ Ἐξωτερικό.

ΤΟ ΙΧΩΡ ΜΕΓΑΛΩΝΕΙ..... Σᾶς περιμένουμε...

Η ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ ΚΑΙ Η ΕΛΕΥΣΗ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΘΑΛΑΣΣΙΝΟΣ

Κατὰ μῆκος τῆς ἀπέραντης εὐρασιατικῆς στέππας, ἀπὸ τὰ σύνορα τῆς Κίνας, μέσα ἀπὸ τὸ Τουρκεστὰν καὶ πέρα ἀπὸ αὐτό, κύματα ἀπὸ νομάδες περιφέρονταν ἐπὶ σειρὰ αἰώνων, κατευθυνόμενα πρὸς τὴν Δύση. Κοινότητες ποιμένων, κτηνοτρόφοι, ποὺ κατοικία τους ἦταν ἡ σκηνή, ἱππεῖς καὶ καμηλιέρηδες, ποὺ ἔτρεφαν καὶ συντηροῦσαν κοπάδια βοϊδοπρόβατα, ποὺ μὲ τὴν σειρά τους ἔτρεφαν καὶ ἔντυναν τοὺς ἴδιους, πήγαιναν διαδοχικὰ ἀπὸ βοσκοτόπι σὲ βοσκοτόπι, ἀνάλογα μὲ τὴν ἐποχή, μετακινούμενοι κατὰ περιόδους εἴτε γιὰ ἀνεύρεση καλύτερης γῆς, εἴτε γιὰ νὰ ἀποφύγουν τὴν πίεση ἄλλων παρόμοιων νομάδων. Συνήθως, ἀντήλλασσαν τὰ κτηνοτροφικά τους προϊόντα μὲ ἐκεῖνα τῶν κατοίκων τῶν πόλεων καὶ τῶν γεωργῶν, ἐνῷ πιὸ σπάνια ἐγκαθίσταντο καὶ οἱ ἴδιοι μόνιμα σὲ κάποια ὑγρὴ ὄαση, γιὰ νὰ ἀφοσιωθοῦν στὴν καλλιέργεια τῆς γῆς.

Αὐτοὶ οἱ νομάδες τῆς στέππας, οἱ ὑποχρεωμένοι νὰ μάχονται συνέχεια ἐναντίον τῶν φυσικῶν δυνάμεων, γιὰ νὰ διατηρήσουν τὴν ποιμενική τους οἰκονομία μέσα σὲ ἕνα εἶδος χαλαρῆς ὁμοσπονδίας κλειστῶν φυλετικῶν κοινωνιῶν, ἀνέπτυξαν τὶς δικές τους ἰδιάζουσες δραστηριότητες. Ἀνάμεσά τους ὑπῆρξε καὶ ἕνας δυναμικὸς λαός, ποὺ ἀργότερα ἔγινε γνωστὸς μὲ τὸ ὄνομα *"Τοῦρκοι"*. Γιὰ τοὺς Κινέζους καὶ ἄλλους γειτονικοὺς λαούς, αὐτοὶ ἦταν οἱ Τοὺ-Κουὲ ἢ Ντοῦργκο, μία πολεμικὴ φυλή, ποὺ πῆρε τὸ ὄνομά της, ὅπως ἔλεγαν, ἀπὸ ἕναν λόφο στὴν περιοχὴ ὅπου ζοῦσαν, ὁ ὁποῖος εἶχε τὸ σχῆμα κράνους. Ταυτισμένοι παλαιότερα μὲ τοὺς Οὔννους, οἱ Τοῦρκοι ἦταν συγγενεῖς μὲ τοὺς Μογγόλους καὶ μὲ τοὺς λαοὺς ἐκείνους ποὺ ἀργότερα ἔγιναν γνωστοὶ σὰν Φίννοι καὶ Οὔγγροι. Κατὰ τὸν 6ο αἰῶνα μ.Χ. κατέκτησαν ἕναν συγγενικό τους λαό, ὥστε νὰ ἀποκτήσουν τὸν ἔλεγχο πάνω σὲ μία χώρα ποὺ ἔγινε γνωστὴ ὡς Μογγολία.

Ἀπὸ τότε ἐξαπλώθηκαν σὲ μεγάλη ἔκταση στὴν στέππα, τόσο πρὸς τὰ βόρεια, ὅσο καὶ πρὸς τὰ νότια καὶ τὰ δυτικά, δημιουργῶντας μιὰ μεγάλη νομαδικὴ δύναμη.

Παρ' ὅλο ποὺ ἐξαιτίας τῆς μεγάλης διασπορᾶς τους ἔχασαν τὴν ἐπαφὴ μεταξύ τους, ἐντούτοις διατήρησαν εὐδιάκριτα τὰ φυλετικὰ καὶ γλωσσικά τους χαρακτηριστικά. Τὸ αἴσθημα τῆς κοινῆς τους ταυτότητας ἦταν τόσο ἰσχυρό, ὥστε κατὰ τὶς παγανιστικὲς τελετουργίες λατρείας τῆς γῆς, τοῦ ἀέρα, τῆς φωτιᾶς καὶ τοῦ νεροῦ, νὰ ἀναφέρονται σὲ αὐτὰ τὰ στοιχεῖα τῆς φύσης, ὀνομάζοντάς τα τουρκικά. Ἀφοῦ ξεπέρασαν γρήγορα τὸν ἁπλὸ ποιμενικὸ βαρβαρισμό, οἱ Τοῦρκοι αὐτοὶ δημιούργησαν, μέσα στὰ πλαίσια τῆς πατριαρχικῆς τους φυλετικῆς κοινωνίας, τὸν δικό τους πολιτισμό, μὲ ἡγέτες ποὺ δὲν ἦταν πιὰ ἁπλὰ οἱ γεροντότεροι τῆς φυλῆς, καὶ μὲ φυλές ὑποταγμένες στὴν ἡγεμονία τους.

Στὶς ἀρχὲς τοῦ 8ου αἰῶνα κινήθηκαν δυτικά, γνωστοὶ μὲ τὸ γενικὸ ὄνομα *"Ὀγούς"*, ποὺ καθοδηγοῦσε, κατὰ τὸν μῦθο, ἕνας γκρίζος λύκος, καὶ ἡγέτες τους ἦταν κυρίως φύλαρχοι τῆς φυλῆς τοῦ Σελτζούκ, καὶ ἔφθασαν στὴν Σαμαρκάνδη τῆς Τρανσοξιανῆς, γιὰ νὰ ἐπιβάλουν τὴν ἡγεμονία τους στὴν κεντροδυτικὴ Ἀσία. Τὴν ἴδια ἐποχὴ εἶχαν ἐπεκταθεῖ σαρωτικὰ ἀπὸ τὴν Ἀραβία πρὸς τὰ βόρεια καὶ τὰ ἀνατολικὰ, γιὰ νὰ κατακτήσουν τὴν Περσικὴ Αὐτοκρατορία.

Ἡ τουρκικὴ ἰσχὺς ὑποχώρησε μπροστὰ στὴν νέα δύναμη. Οἱ ἐμπορικές, ὅμως, καὶ πολιτιστικὲς σχέσεις μεταξὺ τῶν δύο λαῶν διατηρήθηκαν.

Ἀντάλλασσαν τὰ γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικά τους προϊόντα, χρησιμοποιῶντας καραβάνια κατὰ μῆκος τῶν ἐμπορικῶν δρόμων, πρὸς ἀμοιβαῖο ὄφελος. Ἐπιπλέον, οἱ Τοῦρκοι, ἀπὸ τὸν 9ο αἰῶνα καὶ μετά, ἄρχισαν νὰ ἐγκαταλείπουν τὶς παγανιστικές τους πεποιθήσεις καὶ νὰ ἀσπάζονται τὸν Ἰσλαμισμό.

Οἱ Ἄραβες διέκριναν πολὺ γρήγορα τὶς πολεμικὲς ἰδιότητες αὐτοῦ τοῦ τουρκικοῦ λαοῦ. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν καρτερία, αὐτοπειθαρχία καὶ προνοητικότητα ποὺ διέθεταν, ὁ νομαδικὸς τρόπος ζωῆς τοὺς εἶχε καλλιεργήσει ἕνα πνεῦμα ἀγωνιστικότητας, τὴν συνήθεια νὰ βρίσκονται σὲ κίνηση, ἱππευτικὲς δεξιότητες καὶ μία ἀσυνήθιστη δεξιοτεχνία ὡς ἔφιπποι τοξότες. Ἔτσι, ὁ στρατὸς τοῦ χαλιφάτου τῶν Ἀββασιδῶν ἄρχισε νὰ στρατολογῇ Τούρκους στὶς τάξεις του, προσηλυτισμένους μουσουλμάνους, σὲ ἕνα καθεστὼς ἀνώτερων δούλων, ποὺ ἦταν ἐλεύθεροι νὰ προαχθοῦν καὶ νὰ ἀνέλθουν στὴν ἱεραρχία.

Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο, ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ 9ου αἰῶνα, περισσότερες στρατιωτικὲς διοικήσεις καὶ πολλὰ πολιτικὰ ἀξιώματα τοῦ ἀραβικοῦ

κράτους βρίσκονταν στὰ χέρια τῶν μουσουλμάνων Τούρκων. Καθὼς ἡ Αὐτοκρατορία ἔφθινε κατὰ τὸν 11ο αἰῶνα, ἡ δυναστεία τῶν Σελτζουκιδῶν συμπλήρωνε τὸ κενὸ μὲ μιὰ δική της Αὐτοκρατορία, ἕνα ἰσλαμικὸ καθεστὼς βασισμένο στὶς παραδόσεις τοῦ χαλιφάτου τῶν Ἀββασιδῶν, ποὺ ἀπορρόφησε ἄλλες τουρκοϊσλαμικὲς ἡγεμονίες καί, μὲ τὸ τόξο καὶ τὸ βέλος ὡς σύμβολα ἐξουσίας ποὺ τοῦ ταίριαζαν, ἐπεξέτεινε τὴν κυριαρχία του πάνω στὴν Περσία, τὴν Μεσοποταμία καὶ τὴν Συρία. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο, κατόρθωσε ἕνας νομαδικὸς λαὸς τῆς στέππας νὰ ἐγκατασταθῇ μόνιμα σὲ ἕναν καθορισμένο γεωγραφικὸ χῶρο.

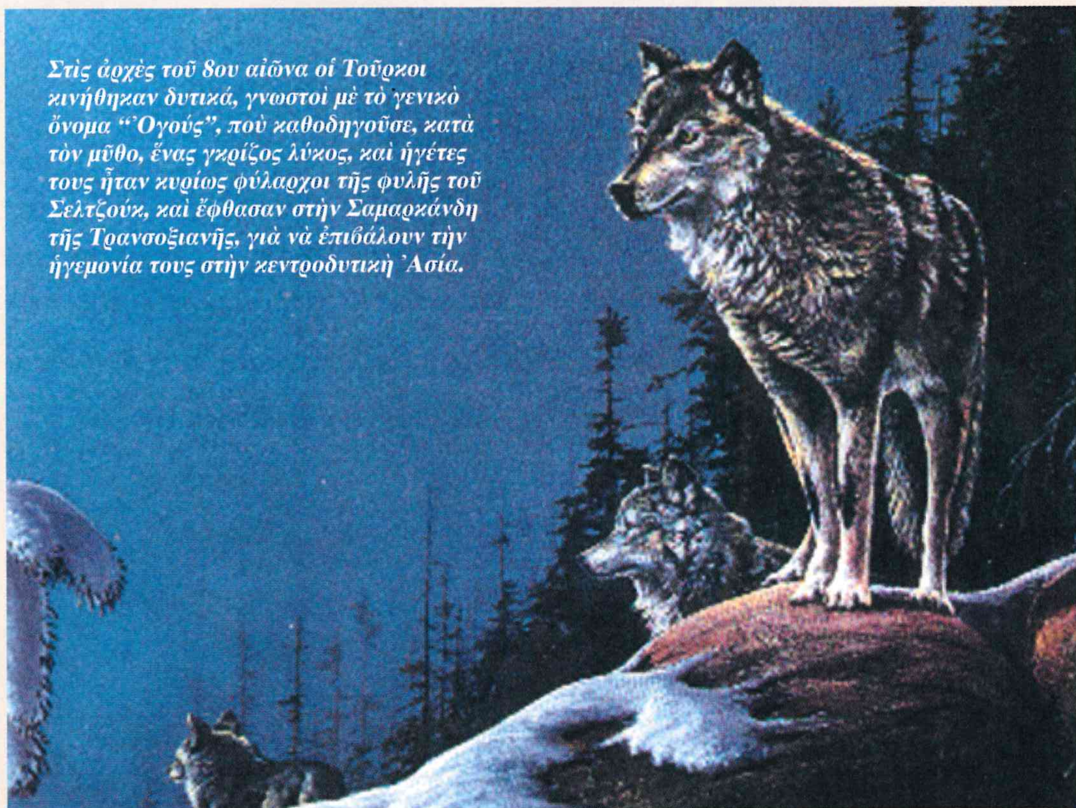
Σὲ ἀντίθεση μὲ ἄλλους νομάδες ποὺ ἀναφέρονται στὴν ἱστορία, τοὺς Οὔννους, τοὺς Μογγόλους ἢ τοὺς ἐφήμερους Ἀβάρους, οἱ Σελτζοῦκοι Τοῦρκοι δέχθηκαν μὲ ἀποφασιστικὸ πνεῦμα τὴν πρόκληση τῆς μόνιμης ἐγκατάστασης.

Προσάρτησαν τὶς δικές τους παραδόσεις καὶ θεσμοὺς στὶς ἀπαιτήσεις ἑνὸς ἀστικοῦ πολιτισμοῦ, καθὼς ὁ παλαιὸς μουσουλμανικὸς κόσμος προχωροῦσε σὲ μιὰ νέα φάση κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς, θρησκευτικῆς καὶ πνευματικῆς ἀνάπτυξης.

Ἔτσι, αὐτοὶ οἱ βοσκοὶ καὶ πολεμιστὲς ἀπὸ τὴν στέππα, ἔγιναν κάτοικοι πόλεων, διαχειριστὲς πραγμάτων, ἔμποροι, βιομήχανοι, τεχνῖτες, κάτοχοι καὶ καλλιεργητὲς γῆς, κατασκευαστὲς δρόμων, χανιῶν γιὰ τα καραβάνια, καὶ τζαμιῶν.

Ὁπωσδήποτε, ἔξω ἀπὸ τὴν ἀστικὴ συγκεντρωτικὴ κοινωνία τοῦ σελτζουκικοῦ καθεστῶτος παρέμεινε ἕνα μεγάλο μέρος τοῦ τουρκικοῦ λαοῦ, ἀνεξάρτητο οὐσιαστικά, ποὺ συνέχιζε νὰ περιπλανᾶται ὡς νομὰς στὶς ὀρεινὲς περιοχές.

Ἀφοῦ συνδέθηκαν μὲ ἄλλες ποιμενικὲς φυλές, μερικὲς ἀπὸ τὶς ὁποῖες παρέμειναν παγανιστικές, ἀποτελοῦνταν κατὰ κύριο λόγο ἀπὸ ὁμάδες πολεμιστῶν, ποὺ ὑπῆρξαν ἀρχικὰ τὸ κύριο στήριγμα τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τῶν Σελτζουκιδῶν.

Στὶς ἀρχὲς τοῦ 8ου αἰῶνα οἱ Τοῦρκοι κινήθηκαν δυτικά, γνωστοὶ μὲ τὸ γενικὸ ὄνομα "Ὀγούς", ποὺ καθοδηγοῦσε, κατὰ τὸν μῦθο, ἕνας γκρίζος λύκος, καὶ ἡγέτες τους ἦταν κυρίως φύλαρχοι τῆς φυλῆς τοῦ Σελτζούκ, καὶ ἔφθασαν στὴν Σαμαρκάνδη τῆς Τρανσοξιανῆς, γιὰ νὰ ἐπιβάλουν τὴν ἡγεμονία τους στὴν κεντροδυτικὴ Ἀσία.

Τώρα λυμαίνονταν τὶς ὀργανωμένες ἐπαρχίες καὶ δημιουργοῦσαν σοβαρὰ προβλήματα στὴν κεντρικὴ κυβέρνηση μὲ τὶς παράνομες ληστρικές τους μεθόδους. Δημιουργῶντας, στὴν πραγματικότητα, μία χωριστὴ κοινωνία ἀπὸ ἐκείνη τοῦ κράτους, μὲ δική της κουλτούρα καὶ χωριστὲς τάσεις, ἔγιναν γνωστοὶ μὲ τὸ ὄνομα *"Τουρκομᾶνοι"*, χαρακτηρισμὸς ποὺ ἀνταποκρινόταν ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο στὰ μουσουλμανικά τους γνωρίσματα.

Ἀνάμεσα σὲ αὐτούς, οἱ Γαζῆδες, οἱ *"ἱεροὶ πολεμιστὲς τῆς πίστης"*, κατάλοιπο μιᾶς παλαιότερης λαϊκῆς κίνησης, εἶχαν τὸν πρῶτο λόγο. Στρατολογημένοι ἀπὸ ἕνα ἀνάμικτο πλῆθος ἀπὸ ἐθελοντές, συχνὰ ἀλῆτες, φυγάδες, δυσαρεστημένους καὶ ἄστεγους ποὺ ζητοῦσαν νὰ ἐπιβιώσουν, τὸ μόνο ποὺ τοὺς ἔμενε νὰ κάμουν ἦταν νὰ πολεμοῦν τὸν *"ἄπιστο"*, ἐνῷ τὸ κυριώτερό τους κίνητρο ἦταν τὸ πλιάτσικο.

ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Ἦταν ἀπὸ παράδοση καὶ πολεμιστὲς τῶν συνόρων, οἱ ἀπελάτες, ποὺ ἐπεξέτειναν τὶς ἐπιδρομές τους πέρα ἀπὸ τὰ ἰσλαμικὰ σύνορα. Κατὰ τὸν 11ο αἰῶνα ἔφθασαν νὰ διεξάγουν ἐπιχειρήσεις στὴν Δύση, στὰ χαλαρὰ σύνορα μεταξὺ Σελτζούκων καὶ Βυζαντινῆς Αὐτοκρατο-

ρίας στὴν Μ. Ἀσία. Ἐδῶ βρέθηκαν ἀντιμέτωποι μὲ τμήματα Ἑλλήνων πολεμιστῶν τῶν συνόρων, τῶν Ἀκριτῶν, μὲ τοὺς ὁποίους εἶχαν ἀρκετὲς ὁμοιότητες ὡς πρὸς τὴν πολεμικὴ παράδοση καὶ τὴν ἀπομόνωσή τους ἀπὸ κάθε κεντρικὴ ἐξουσία, ὥστε νὰ φαίνονται πολλὲς φορὲς σάν *"συνάδελφοι ἐν ὅπλοις"*. Ἄλλα διαφορετικὰ στοιχεῖα Τουρκομάνων εἶχαν ἐπίσης τὴν τάση νὰ τραβοῦν γιὰ τὰ σύνορα πρὸς ἀναζήτηση νέων βοσκότοπων καὶ γιὰ νὰ ἑνωθοῦν μὲ τοὺς Γαζῆδες στὶς λεηλασίες, σὲ μιὰ ἐποχὴ ποὺ ἡ βυζαντινὴ ἄμυνα βρισκόταν σὲ ἀδυναμία.

Παρ' ὅλα αὐτά, δὲν ἦταν μέρος τῆς πολιτικῆς τῶν Σελτζούκων Σουλτάνων, ποὺ ἔκλιναν ὑπὲρ τῆς δημιουργίας μιᾶς μουσουλμανικῆς αὐτοκρατορίας πρὸς τὰ νότια, νὰ ἔλθουν σὲ σύγκρουση μὲ τὴν χριστιανικὴ αὐτοκρατορία τοῦ Βυζαντίου, τῆς ὁποίας ἡ οὐδετερότητα τοὺς ἐξασφάλιζε τὰ πλευρὰ στὴν Συρία.

Ἐν τούτοις, ἐνεπλάκησαν σὲ πόλεμο, ἀφοῦ βρέθηκαν πρὸ τετελεσμένου γεγονότος, ποὺ κυρίως ὀφειλόταν στὴν ὀργανωμένη δύναμη τῶν φιλοπόλεμων Γαζήδων καὶ στίς δυνάμεις τῶν πλιατσικολόγων Τουρκομάνων. Ἡ σελτζουκικὴ κυβέρνηση ἦταν ἀναγκασμένη νὰ λάβη σοβαρὰ ὑπόψη τὴν κατάσταση αὐτὴν καί, ὅσο ἦταν δυνατό, νὰ τὴν μετατρέψη πρὸς ἐξυπηρέτηση δικῶν της στόχων. Ἔτσι, ὁ Σελτζοῦκος Σουλτάνος Τογροὺλ ἔστρεψε τοὺς ἱεροὺς πολεμιστές, ἀπὸ τὶς λεηλασίες τῶν μουσουλμανικῶν περιοχῶν, σὲ διαδοχικὲς ἐπιδρομὲς ἐναντίον τῆς χριστιανικῆς Ἀρμενίας, μιᾶς ἀμφισβητούμενης συνοριακῆς ἐπαρχίας. Ἐδῶ, τὴν ἐπιτυχία τους στὴν μάχη ἀκολούθησαν ἐπιδρομές μὲ αὐξημένη ἔνταση καὶ θρασύτητα, μὲ εἰσχωρήσεις ἀπὸ τὴν ἀνατολικὴ στὴν κεντρικὴ Ἀνατολία, μέχρι καὶ τὴν περιοχὴ τῶν ἀκτῶν τοῦ Αἰγαίου.

Ἐναντίον τέτοιων προσβολῶν μέσα στὸ βασίλειό του, ὁ βυζαντινὸς αὐτοκράτορας Ῥωμανὸς Δ' ὁ Διογένης αἰσθάνθηκε ὑποχρεωμένος νὰ ἀντιδράση. Σὲ μιὰ προσπάθεια νὰ ἐπανακτήση λοιπὸν τὸν ἔλεγχο τῆς Ἀρμενίας, βάδισε κατὰ τῶν Τούρκων μὲ ἕνα ποικιλόμορφο στράτευμα, ἀποτελούμενο κυρίως ἀπὸ ξένους μισθοφόρους.

Ἀποτέλεσμα ἦταν νὰ ἡττηθῆ ὁ ἴδιος ὁ Αὐτοκράτορας καὶ νὰ συλληφθῆ ἀπὸ τὸν Σουλτάνο Ἄρπ-Ἀρσλάν, κατὰ τὴν ἱστορικὴ μάχη τοῦ Μάτζικερτ τὸ 1071, κοντὰ στὰ σύνορα τοῦ κράτους. Ἦταν μία μάχη ποὺ στὴν μνήμη τῶν Βυζαντινῶν θὰ παρέμενε γιὰ πάντα σάν *"ἡ τρο-*

Ἔξω ἀπὸ τὴν ἀστικὴ συγκεντρωτικὴ κοινωνία τοῦ σελτζουκικοῦ καθεστῶτος παρέμεινε ἕνα μεγάλο μέρος τοῦ τουρκικοῦ λαοῦ, ἀνεξάρτητο οὐσιαστικά, ποὺ συνέχιζε νὰ περιπλανᾶται ὡς νομὰς στὶς ὀρεινὲς περιοχές.
Ἀφοῦ συνδέθηκαν μὲ ἄλλες ποιμενικὲς φυλές, μερικὲς ἀπὸ τὶς ὁποῖες παρέμειναν παγανιστικές, ἀποτελοῦνταν κατὰ κύριο λόγο ἀπὸ ὁμάδες πολεμιστῶν, ποὺ ὑπῆρξαν ἀρχικὰ τὸ κύριο στήριγμα τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τῶν Σελτζουκιδῶν.

μερὴ μέρα", μία ἱστορικὴ σύγκρουση μεταξὺ δύο δυνάμεων καὶ δύο θρησκειῶν, ποὺ ἄνοιξε τὸν δρόμο στοὺς Τούρκους, μιὰ γιὰ πάντα, πρὸς τὴν Μ. Ἀσία.

Ἡ μάχη τοῦ Μάτζικερτ ἀποτελοῦσε ταυτόχρονα, ὅμως, καὶ ἕναν βαρυσήμαντο ὑπαινιγμὸ γιὰ νέες κατακτήσεις στὸ μέλλον. Πρὸς τὸ παρόν, πάντως, δὲν ἐπέφερε τήν διακοπὴ τῆς συνέχειας στὴν κατάσταση τῶν ἐδαφῶν ποὺ καταλήφθηκαν. Γιατὶ ἦταν μιὰ νίκη ποὺ ἐπιζητήθηκε καὶ κατορθώθηκε μᾶλλον ἀπὸ φιλοπόλεμους ἄτακτους μουσουλμάνους, παρὰ ἀπὸ τὶς τακτικὲς δυνάμεις τοῦ σελτζουκικοῦ κράτους. Τὸ ἄμεσο πρακτικὸ ἀποτέλεσμα τῆς νίκης ἦταν ἡ ἐξάπλωση, διαμέσου τῆς ἀνατολικῆς, στὴν κεντρικὴ Μ. Ἀσία, τοῦ ἀνάμικτου ἐπαρχιωτικοῦ πολιτισμοῦ τῶν Γαζήδων. Οἱ Τουρκομᾶνοι νομάδες διακινοῦντο τώρα μέσα σὲ νέες χῶρες, χωρὶς συνοριακὰ ἐμπόδια.

«Μόνο τὸ βυζαντινὸ βερνίκι χάθηκε», γράφει ὁ Πὸλ Βίττεκ, *«γιὰ νὰ ἀντικατασταθῇ ἀργότερα ἀπὸ ἄλλο ἰσλαμικό. Τὸ τοπικὸ ὑπόστρωμα διατηρήθηκε»*. Οὔτε καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ σελτζουκικὸ κράτος, ποὺ εἶχε ἀκόμη στραμμένη τὴν προσοχή του στὸν μουσουλμανικὸ κόσμο, δὲν βιαζόταν νὰ ἐνσωματώσῃ ἕνα μέρος τοῦ Βυζαντίου ποὺ κατέκτησε. Ἀφοῦ ἐλευθέρωσαν τὸν αἰχμάλωτο αὐτοκράτορα, οἱ ἡγέτες του ἀρκέστηκαν σὲ μιὰ τοπικὴ ἐπικυριαρχία πάνω στὶς ἐπαρχίες ποὺ κατακτήθηκαν, μὲ ἐπικεφαλῆς ἕναν πρίγκιπα τῶν Σελτζούκων μὲ τὸ ὄνομα Σουλεϋμάν. Στὸ μεταξύ, πρὸς τὸ τέλος τοῦ 11ου αἰῶνα, ἔλαβε χώρα ἡ πρώτη σταυροφορία στὴν Μ. Ἀσία, δημιουργῶντας ἔτσι μιὰ ῥευστὴ κατάσταση στὶς σχέσεις μουσουλμάνων - χριστιανῶν.

Οἱ Σελτζοῦκοι δὲν ἔπαψαν νὰ ἔχουν στραμμένη τὴν προσοχή τους στὸν παλιὸ μουσουλμανικὸ κόσμο, παρὰ μόνο ἕως τὰ μέσα τοῦ 12ου αἰῶνα. Ἀπὸ τότε ἀδιαφόρησαν γι' αὐτόν, γιὰ νὰ ἱδρύσουν στὴν Μ. Ἀσία, στὰ μουσουλμανικὰ χνάρια καὶ πάνω σὲ σταθερὰ θεμέλια, μιὰ κανονικὴ ἡγεμονία μὲ τὶς δικές της δυναστεῖες σουλτάνων, ποὺ κυβερνοῦσε τὴν κεντρικὴ Ἀνατολία ἀπὸ τὴν πρωτεύουσά τους, τὴν πόλη Κόννα (Ἰκόνιο).

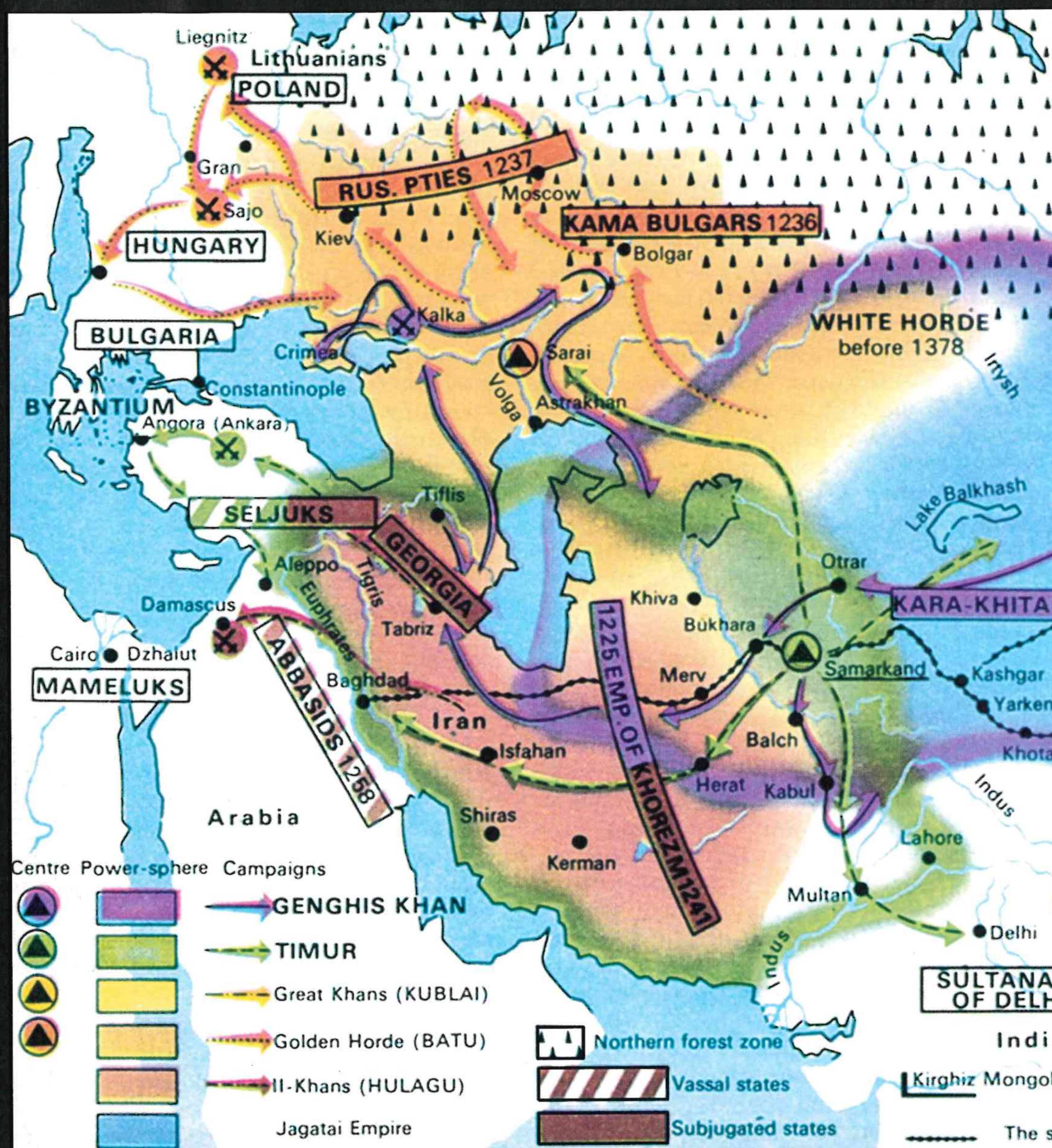
Ἡ δυναστεία τους ἔγινε γνωστὴ σὲ ἄλλες μουσουλμανικὲς δυνάμεις ὡς τὸ Σουλτανάτο τῶν Ῥούμ (Ῥωμηῶν). Αὐτοὶ στὴν ἀραβικὴ γλῶσσα ἦταν οἱ *"Καίσαρες τῆς Ῥώμης"*, ποὺ εἶχαν σκοπὸ νὰ κληρονομήσουν αὐτὸ τὸ κατάλοιπο τῆς Ῥωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο, οἱ ἴδιοι οἱ βυζαντινοὶ χριστιανοὶ μετὰ τὴν μάχη στὸ Μυριοκέφαλο, ἕναν αἰῶνα μετὰ τὸ Μάτζικερτ, συνέχισαν νὰ διοικοῦν στὴν Δυτικὴ Ἀνατολία πίσω ἀπὸ ἕνα συμφωνημένο σύνορο ἢ συνοριακὴ γραμμή, σὲ εἰρηνικὲς σχέσεις μὲ ἕνα παγιωμένο σελτζουκικὸ καθεστώς. Ἔτσι, οἱ Σελτζοῦκοι τῶν Ῥούμ, κερδίζοντας γόητρο μέσα σὲ ὅλο τὸ Ἰσλὰμ, ἐξαιτίας τῆς βασιλικῆς τους καταγωγῆς ἀπὸ τοὺς Μεγάλους Σελτζούκους τῆς Περσίας, ἀναπτύχθηκαν σὲ μιὰ ἰσχυρὴ καὶ εὐημεροῦσα δύναμη, ποὺ ἔφθασε στὸ ζενίθ της κατὰ τὸ πρῶτο ἥμισυ τοῦ 13ου αἰῶνα.

Η ΑΦΙΞΗ ΤΩΝ ΜΟΓΓΟΛΩΝ

Δὲν ἔμελλε, ὅμως, νὰ ἔχῃ διάρκεια αὐτὴ ἡ κατάσταση. Τώρα, μία νέα καὶ πιὸ ἐκρηκτικὴ νομαδικὴ δύναμη ἐμφανίστηκε ὁρμητικὴ πάνω ἀπὸ αὐτούς, οἱ συγγενικοί τους Μογγόλοι. Ξεχύθηκαν πάνω στὴν εὐρασιατικὴ στέππα, ὅπως εἶχαν κάνει καὶ οἱ Τοῦρκοι, προχωρῶντας κατὰ τὸν Βορρᾶ μέσα στὴ Ῥωσία, κατὰ τὴν Ἀνατολὴ μέσα στὴν Κίνα, καὶ δυτικά, διασχίζοντας τὴν Ἀσία, γιὰ νὰ περισφίξουν τὸν μουσουλμανικὸ κόσμο.

Σὲ αὐτοὺς ὀφειλόταν μιὰ εἰσβολὴ ποὺ ἔγινε ἀπὸ τὸν Τζένγκις-Χάν, κατὰ τὶς ἀρχὲς τοῦ 13ου αἰῶνα, ἐνῷ τοὺς ἑπόμενους αἰῶνες οἱ ἀπόγονοί του τοὺς ἀπέκλεισαν τὰ σύνορά τους. Οἱ Τοῦρκοι νομάδες ὑποχωροῦσαν μπροστά τους, μέχρις ὅτου νέες ὀρδὲς Τουρκομάνων καὶ μπουλούκια πολεμιστῶν ξεχύθηκαν στὴν Μ. Ἀσία, σκορπίζοντας τὸν τρόμο μέσα στὸ σελτζουκικὸ κράτος στὸ Ἰκόνιο. Ἀμέσως μετὰ ἀκολούθησαν μογγολικὲς δυνάμεις, μὲ μιὰ θηριώδη ἔφοδο. Κατὰ τὸ 1423 κατατρόπωσαν τὸν μέχρι τότε ἀήττητο σελτζουκικὸ στρατὸ στὴν τοποθεσία Κιοσὲ Ντάχ, μεταξὺ Σίβας (Σεβάστειας) καὶ Ἐρζιγιόν, παρ' ὅλες τὶς βυζαντινὲς ἐνισχύσεις ποὺ πῆρε καὶ

Ἡ ἱστορικὴ μάχη τοῦ Μάτζικερτ τὸ 1071, κοντὰ στὰ σύνορα τοῦ κράτους, ἦταν μία μάχη ποὺ στὴν μνήμη τῶν Βυζαντινῶν θὰ παρέμενε γιὰ πάντα σάν "ἡ τρομερὴ μέρα", μία ἱστορικὴ σύγκρουση μεταξὺ δύο δυνάμεων καὶ δύο θρησκειῶν, ποὺ ἄνοιξε τὸν δρόμο στοὺς Τούρκους, μιὰ γιὰ πάντα, πρὸς τὴν Μ. Ἀσία.

Οἱ Μογγόλοι ξεχύθηκαν πάνω στὴν εὐρασιατικὴ στέππα, ὅπως εἶχαν κάνει καὶ οἱ Τοῦρκοι, προχωρῶντας κατὰ τὸν Βορρᾶ μέσα στὴ Ῥωσία, κατὰ τὴν Ἀνατολὴ μέσα στὴν Κίνα, καὶ δυτικά, διασχίζοντας τὴν Ἀσία, γιὰ νὰ περισφίξουν τὸν μουσουλμανικὸ κόσμο.
Σὲ αὐτοὺς ὀφειλόταν μιὰ εἰσβολὴ ποὺ ἔγινε ἀπὸ τὸν Τζένγκις-Χάν, κατὰ τὶς ἀρχὲς τοῦ 13ου αἰῶνα, ἐνῷ τοὺς ἑπόμενους αἰῶνες οἱ ἀπόγονοί του τοὺς ἀπέκλεισαν τὰ σύνορά τους. Οἱ Τοῦρκοι νομάδες ὑποχωροῦσαν μπροστά τους, μέχρις ὅτου νέες ὀρδὲς Τουρκομάνων καὶ μπουλούκια πολεμιστῶν ξεχύθηκαν στὴν Μ. Ἀσία, σκορπίζοντας τὸν τρόμο μέσα στὸ σελτζουκικὸ κράτος στὸ Ἰκόνιο. Ἀμέσως μετὰ ἀκολούθησαν μογγολικὲς δυνάμεις, μὲ μιὰ θηριώδη ἔφοδο. Κατὰ τὸ 1423 κατατρόπωσαν τὸν μέχρι

τότε ἀήττητο σελτζουκικὸ στρατὸ στὴν τοποθεσία Κιοσὲ Ντάχ, μεταξὺ Σίβας (Σεβάστειας) καὶ Ἐρζιγιόν, παρ' ὅλες τὶς βυζαντινὲς ἐνισχύσεις ποὺ πῆρε καὶ τοὺς μισθοφόρους ποὺ εἶχε αὐτός, καὶ συνέχισαν, θέτοντας ὑπὸ τὸν ἔλεγχό τους ὅσες χῶρες καὶ πόλεις ἤθελαν. Ὁλόκληρη ἡ πορεία τῆς Μ. Ἀσίας εἶχε ἀλλάξει στὸ διάστημα μιᾶς μέρας.

Πηγὴ χάρτη: "The Penguin Atlas of World History"

τοὺς μισθοφόρους ποὺ εἶχε αὐτός, καὶ συνέχισαν θέτοντας ὑπὸ τὸν ἔλεγχό τους ὅσες χῶρες καὶ πόλεις ἤθελαν. Ὁλόκληρη ἡ πορεία τῆς Μ. Ἀσίας εἶχε ἀλλάξει στὸ διάστημα μιᾶς μέρας.

Ἡ δύναμη τῶν Σελτζούκων Ῥοὺμ ἔπαψε νὰ ὑφίσταται ὡς ἡ δύναμη τῶν Μεγάλων Σελτζούκων τῆς Περσίας. Οἱ Σουλτάνοι τοῦ Ἰκονίου ὑποδουλώθηκαν σὲ ἕνα μογγολικὸ προτεκτορᾶτο, τὸ ὁποῖο τώρα κυβερνοῦσε ὁ Χολαγοῦ. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἴδια ἡ μογγολικὴ δύναμη, ὅπως καὶ ἡ δύναμη ἄλλων νομάδων λαῶν, ἀποδείχθηκε ἐφήμερη, ὅταν βρέθηκε ἀνάμεσα σὲ μία ὀργανωμένη κοινωνία, ἀφοῦ ἐπέζησε γιὰ μιὰ μόνο γενιὰ στὴν Μ. Ἀσία. Ἡ δύναμη, πάντως, ποὺ τὴν διαδέχθηκε δὲν ἦταν πιὰ δύναμη τῶν Σελτζούκων.

Στὸ μεταξύ, γιὰ ἕνα μεγάλο μέρος τῆς Μ. Ἀσίας, τὰ πράγματα εἶχαν ἐπανέλθει στὴν κατάσταση τοῦ ἐπαρχιωτικοῦ ἀπομονωμένου πολιτισμοῦ, τοῦ ἀνεξάρτητου ἀπὸ κάθε κεντρικὴ ἐξουσία. Οἱ ἀπελᾶτες ἐπανῆλθαν στὰ σύνορα, λεηλατῶντας, ἢ καὶ καταλαμβάνοντας ἀκόμα πόλεις, χωρὶς ἀντίσταση, σὲ ὅλη τὴν βυζαντινὴ συνοριακὴ ζώνη.

Γρήγορα ἐνισχύθηκαν ὄχι μόνο ἀπὸ φυλὲς Τουρκομάνων, ὅπως συνέβαινε στὸ παρελθόν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ὁμάδες φυγάδων, ποὺ προέρχονταν ἀπὸ τὸ κατεστραμμένο σελτζουκικὸ κράτος, ἀκόμη καὶ ἀπὸ *"ἱερὰ πρόσωπα"*, Σεΐχηδες καὶ Δερβίσηδες ἀνορθόδοξων μουσουλμανικῶν πεποιθήσεων, ποὺ εἶχαν καταφύγει ἀπὸ τὸ Τουρκεστὰν καὶ τὴν Περσία στὴν Μ. Ἀσία. Ὅλοι αὐτοὶ ἄναψαν πάλι τὸν τουρκικὸ ἐνθουσιασμὸ γιὰ πόλεμο κατὰ τοῦ *"ἀπίστου"*.

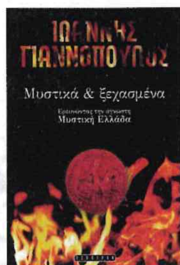
Ἡ δύναμη, τώρα, βρισκόταν στὰ χέρια αὐτῶν τῶν Γαζήδων. Ἐκμεταλλευόμενοι ἀδυναμίες τῆς βυζαντινῆς ἄμυνας, παρακινούμενοι, ὅπως καὶ πρίν, ὄχι μόνο ἀπὸ φανατισμό, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀνάγκη κατάκτησης γῆς καὶ λαφυραγωγίας, καὶ ἀφοῦ συνάντησαν λίγη ἀντίσταση ἀκόμα καὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς *"ἀδελφοὺς ἐχθρούς"*, τοὺς Ἀκρῖτες, ποὺ ἦσαν τώρα ἐγκαταλελειμμένοι ἀπὸ μία διαιρεμένη καὶ ἀνασφαλῆ βυζαντινὴ κυβέρνηση, ξεχύθηκαν σχεδὸν ἀνενόχλητοι στὸ ἐσωτερικὸ τῆς δυτικῆς Μ. Ἀσίας, τῆς ὁποίας οἱ περισσότερες ἐπαρχίες εἶχαν στὴν πραγματικότητα ἀπωλεσθεῖ γιὰ τὸ Βυζάντιο ἀπὸ τὸ 1300 μ.Χ. Μετὰ ἀπὸ συγκρούσεις μεταξύ τους, γιὰ τὸν διαμοιρασμὸ αὐτῶν τῶν περιοχῶν, οἱ φύλαρχοι βρέθηκαν τελικὰ κυβερνῆτες κάπου δέκα ὀργανωμένων ἡγεμονιῶν τῶν Γαζήδων. Μία ἀπὸ αὐτές, ἡ ἡγεμονία τοῦ Ὀσμάν, ἔμελλε νὰ ἐξελιχθῆ σὲ μία μεγάλη δύναμη, τὴν Ὀθωμανικὴ Αὐτοκρατορία, ποὺ διήρκεσε κάπου στοὺς ἕξι αἰῶνες ἀπὸ τὴν πτώση τοῦ Βυζαντίου καὶ ὕστερα, μὲ τὶς γνωστὲς συνέπειες ποὺ μέχρι σήμερα βιώνουμε σὲ ἐθνικό, ἀλλὰ καὶ σὲ παγκόσμιο ἐπίπεδο. ■

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΣΑΒΒΙΔΗ Α.: *ΤΟ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ Η ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΤΟΥ ΙΣΛΑΜ*, ΕΣΤΙΑ 1989.
2. ΣΑΡΡΗΣ Ν.: *ΠΡΟΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΟΣΜΑΝΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ*, ΗΡΟΔΟΤΟΣ 1993.
3. ΚΑΡΙΩΤΟΓΛΟΥ Α.: *ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ ΚΑΙ ΙΣΛΑΜ*, ΔΟΜΟΣ 1994
4. ΙΝΑΛΤΖΙΚ Χ.: *Η ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ - Η ΚΛΑΣΣΙΚΗ ΕΠΟΧΗ 1300-1600*, ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ 1995
5. ΝΙΚΟΛ D.: *ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ*, ΚΑΡΔΑΜΙΤΣΑΣ 1997.
6. ΑΡΜΣΤΡΟΓΚ Κ.: *ΙΣΛΑΜ*, ΠΑΤΑΚΗΣ 2002.
7. ΣΟΥΓΚΑΡ Ρ.: *Η ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ (1354-1804)*, τόμοι 1-2, ΣΜΙΛΗ 1994.
8. ROY J. P.: *Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ*, ΓΚΟΒΟΣΤΗΣ 1998.
9. ΤΣΑΓΓΑΣ Ν.: *ΜΑΤΖΙΚΕΡΤ*, ΓΚΟΒΟΣΤΗΣ 1997.
10. ΖΑΧΑΡΙΑΔΟΥ Ε.: *ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΘΡΥΛΟΙ ΤΩΝ ΠΑΛΑΙΩΝ ΣΟΥΛΤΑΝΩΝ (1300-1400)*, Μ.Ι.Ε.Τ. 1991.
11. ΓΚΟΝΤΟΥΪΝ G.: *ΟΙ ΓΕΝΙΤΣΑΡΟΙ*, ΟΔΥΣΣΕΑΣ 1997.Σ

από τις Εκδόσεις ΕΣΟΠΤΡΟΝ

Βιβλία για έναν καλύτερο κόσμο

Ιωάννης Γιαννόπουλος

Μυστικά και Ξεχασμένα

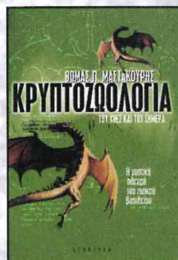
• Μάνη • Κωνσταντινούπολη • Ταίναρο • Αρκαδία • Κρήτη • Όλυμπος • Θεσσαλία • Ηλεία • Χαιρώνεια • Τιθορέα...

Ένα ακόμα συναρπαστικό βιβλίο από τον γνωστό συγγραφέα και ερευνητή Ιωάννη Γιαννόπουλο. Ένα μαγευτικό ταξίδι στο χρόνο, σε πανέμορφες γωνιές της Ελλάδας, και όχι μόνο, κατά τη διάρκεια του οποίου αναβιώνουν μπροστά στα μάτια μας άγνωστες πτυχές της ιστορίας του ελληνισμού και ξεχασμένα ιδανικά. • **Συγκλονιστικές φωτογραφίες και ντοκουμέντα**

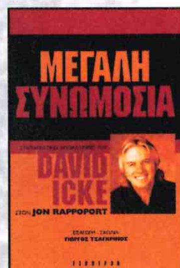
Θωμάς Π. Μαστακούρης

Κρυπτοζωολογία

του χθες και του σήμερα

• Βασιλίσκος • Φοίνικας • Λάμιες • Γοργόνες • Μεγαλοπόδαρος • Τέρας του Λοχ Νες • Μαντικόρας • Γιέτι • Δράκοι • Σφίγγες κ. ά.: Πλάσματα του μυστηρίου που έζησαν και ζουν ανάμεσά μας παρελαύνουν σε αυτή τη μοναδική έρευνα όπου για πρώτη φορά παγκοσμίως συγκεντρώνονται και μελετώνται κάτω από τη σκέπη της Κρυπτοζωολογίας. Μαρτυρίες, φωτογραφικά ντοκουμέντα.

David Icke στον Jon Rappoport

Αποκαλύπτοντας τη Μεγάλη Συνωμοσία

Εισαγωγή και Σχόλια από τον γνωστό ερευνητή Γιώργο Τσαγκρινό

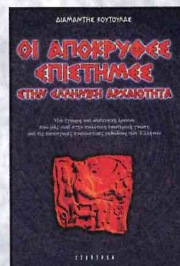
Μια συνέντευξη-σοκ του David Icke που αναφέρεται στη Μεγάλη Συνωμοσία της Αδελφότητας που κινεί τα νήματα του πλανήτη. Ο διάσημος ερευνητής κατονομάζει θεσμούς και πρόσωπα που ευθύνονται για τη σημερινή παγκόσμια κρίση, ενώ παράλληλα δείχνει το δρόμο που πρέπει να ακολουθήσουμε για να αλλάξουμε την πορεία της Ανθρωπότητας.

Ανέστης Κεραμυδάς

Μετά το 2011

Η δραματική παγκόσμια κατάσταση, οι συνωμοσίες των εξουσιαστών του πλανήτη και τα μυστικά σχέδια των «Ε». Τι θα επακολουθήσει κατά την επερχόμενη μεγάλη διεθνή κρίση, ποιοι θα υπερισχύσουν και πώς θα είναι ο κόσμος μας μετά το 2011! Το νέο βιβλίο-καταπέλτης του γνωστού συγγραφέα και ερευνητή Ανέστη Κεραμυδά.

Διαμαντής Κούτουλας

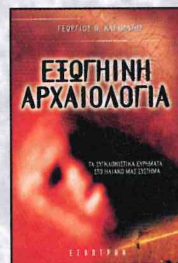
Οι Απόκρυφες Επιστήμες στην Ελληνική Αρχαιότητα

Από τον Όμηρο στον Πρόκλο

• Ονειρομαντεία • Μαγικές τελετές και επωδές • Ελληνική Αλχυμεία • Ο Σμαράγδινος Πίνακας • Αστρικά ταξίδια • Πνευματιστικές συνεδρίες • Μυστηριακά δρώμενα • Διαλογιστικές τεχνικές • Μυστικιστικές Ενοράσεις και πολλά άλλα. Μια μοναδική για τα παγκόσμια δεδομένα και επιστημονικά άρτια τεκμηριωμένη έρευνα, που παρουσιάζει όλες τις εσωτερικές μεθόδους που άνθισαν στην Αρχαία Ελλάδα και αποδεικνύει περίτρανα πως η όποια γνώση εισρέει σήμερα στη χώρα μας είναι επανεισαγόμενη!

Γεώργιος Θ. Κασιμάτης

Εξωγήινη Αρχαιολογία

Για πρώτη φορά στην Ελλάδα, ο γνωστός ερευνητής Γιώργος Κασιμάτης αποκαλύπτει συγκλονιστικά στοιχεία, ευρήματα και κατασκευές από ολόκληρο το ηλιακό μας σύστημα που αποδεικνύουν την ύπαρξη εξωγήινων φυλών από το απώτατο παρελθόν, οι οποίες έπαιξαν καταλυτικό ρόλο στη διαμόρφωση του γήινου πολιτισμού.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΣΤΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΜΑΣ, ΣΤΟΑ ΟΡΦΕΩΣ (ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 49) κατάστημα 17, Τηλ.: 210.33.11.226
ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΕΣ: Εκδόσεις ΕΣΟΠΤΡΟΝ, Αρμοδίου 14, 10552 Αθήνα Τηλ.: 210.32.36.852 (4 γραμμές), fax: 210.32.10.472
e-mail: esoptron@kapatel.gr • Επισκεφθείτε το innernet.gr

ΣΠΥΡΟΔΗΜΟΣ Α. ΣΙΝΑΝΙΔΗΣ

Ο ΑΠΡΟΣΩΠΟΣ ΕΡΩΣ

Ἡ Ὀρφικὴ ὑλικὴ ὑπόσταση τῆς ψυχῆς

Ἀναμφισβήτητα οἱ πάγιες συνειδητοποιήσεις ποὺ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἔκαναν γιὰ τὴν φύση τῆς ὕλης ἀποκαλύπτονται ἀπροσδόκητα ὅτι εἶναι πληρέστερες σὲ πάρα πολλοὺς τομεῖς, σὲ σύγκριση μὲ τὶς συνεχῶς κυμαινόμενες γνῶμες, ποὺ σχετικὰ μὲ τὴν ὕλη, ὡς ἀντιλήψεις, ἀποτελοῦν τὴν ὑποτιθέμενη ἀσφαλῆ κατάκτηση τῆς σύγχρονης θεωρητικῆς φυσικῆς.

Όπως οἱ ἀντιλήψεις περὶ ὕλης στοὺς σύγχρονους ἐπιστήμονες διαφέρουν σχεδὸν διαμετρικὰ ἀπὸ τὶς ἀντίστοιχες τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἔτσι, παράλληλα, οἱ σύγχρονοι διανοητὲς ἀδυνατοῦν νὰ παρακολουθήσουν τὴν διακίνηση τῆς ἀπρόσωπης λειτουργίας τοῦ ἔρωτα, ποὺ πρῶτοι οἱ πρόγονοί μας εἶχαν συλλάβει. Ἀσφαλῶς, μιὰ τέτοια προσέγγιση πρωταρχικὰ ξαφνιάζει καὶ τοποθετεῖται αὐτόματα ἀπὸ τὴν σύγχρονη διανόηση σὲ περιοχὲς μὴ πραγματικές. Παράλληλα, ὅσοι σήμερα ἀσχολοῦνται, θύραθεν, ποικιλοτρόπως μάλιστα, μὲ τὸν ἔρωτα, ἀναγνωρίζουν σὲ αὐτὸν τὴν διαπροσωπικὴ λειτουργία του, ἤ θεωροῦν ὅτι ὁ ἔρωτας εἶναι γενικὰ ἔκφραση προσωπικοῦ ἀνθρώπινου ἐπίπεδου. Στὸ τελευταῖο αὐτὸ σημεῖο, ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ μυστηριακὴ ἐπιστήμη ἔρχεται νὰ μᾶς ἀποκαλύψη, μὲ τὸν ἰσχυρὸ ὀρθὸ λόγο της, τὴν δυνατότητα λειτουργίας τοῦ ἀπρόσωπου ἐπίπεδου. Ἡ ἀποκάλυψη αὐτῆς τῆς συγκεκριμένης πλευρᾶς τῆς λειτουργίας τοῦ ἔρωτος, ἐκ μέρους ὅμως τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν Μυστηρίων, ἐξελίσσσεται κάτω ἀπὸ ἀλλεπάλληλους πέπλους σιγῆς, συγκεκριμένα, μάλιστα, μὲ πλείστους συμβολικοὺς τρόπους μυστηριακῆς καλύψεως. Ξενίζει, ἀσφαλῶς, τὸν σύγχρονο ἐρευνητὴ καὶ ἡ ἁπλὴ μνεία ὅτι συζητεῖται ἔστω ἡ περίπτωση ὕπαρξης ἀπρόσωπου ἔρωτα.

Αὐτὸ παραμένει γιὰ τὴν σύγχρονη συνείδηση σὰν κάτι τὸ ἀπολύτως ἀδιανόητο, καὶ δίκαια, ἀφοῦ ἡ ἐκπόρευση μιᾶς ἀπρόσωπης ἔκφρασης ἔρωτα προσδιορίζεται ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνες μυστηριακοὺς φιλοσόφους ὡς προερχόμενη ἀπὸ ἐσωτερική, κυριολεκτικὰ κρυμμένη γιὰ τὰ ὄμματα τῶν ἀμυήτων, λειτουργία τῆς ἀντικειμενικῆς ἀπρόσωπης ὑλικῆς πραγματικότητας.

Ἡ προσέγγιση, λοιπόν, μιᾶς τέτοιας ἀπρόσωπης λειτουργίας τοῦ ἔρωτα προϋποθέτει συνεχῆ καὶ βαθύτερη συνειδησιακὴ πορεία στὴν φύση τῆς ἀπρόσωπης ὕλης. Ὁ τελευταῖος αὐτὸς ὅρος εἰσάγει, κατὰ ἀντιδιαστολή, ἀπόδειξη περὶ τῆς ὕπαρξης τῆς *"πολικῆς"* κατάστασης τῆς ἀπρόσωπης ὕλης. Πράγματι, ἐδῶ λειτουργεῖ μιὰ ἄγνωστη γιὰ πολλοὺς ἐρευνητὲς περιοχὴ τῆς γνώσης. Αὐτὸ καταφαίνεται στὰ μηνύματα τὰ ὁποῖα δίνονται ἀπὸ τὰ ἐπίθετα ποὺ φαινομενικά –ὅπως πιστεύουν οἱ πολλοί– κοσμοῦν τὰ οὐσιαστικὰ ὀνόματα ποὺ συνθέτουν εἴτε τοὺς ἀρχαίους μύθους τῆς ἱερᾶς Μυθολογίας τῶν Ἑλλήνων, εἴτε τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ μυστηριακὰ κείμενα. Πολλὲς φορὲς ἕνα ἐπίθετο ὑποκρύπτει τὴν ὕπαρξη ἑνός *"πολικοῦ"* ἤ ἀντίθετης ἐννοιολογικῆς φόρτισης ἄλλου ἐπιθέτου. Αὐτό, μάλιστα, τό *"πολικό"*, ὡς πρὸς τὸ πρῶτο ἐπίθετο, ὅσο καὶ ἂν εἶναι καλὰ κρυμμένο, ἐν τούτοις ὑπαινίσσεται τὴν λειτουργία μιᾶς ἄλλης διάστασής τους στὴν ἑρμηνεία τῶν μύθων. Ἔτσι, καὶ στὴν προκειμένη περὶ ἔρωτα περίπτωση, τὸ ἀπρόσωπο, ὡς πρὸς τὸ προσωπικὸ ἐπίπεδο τῆς λειτουργίας του, εἶναι μεταξύ τους *"πολικὰ"* ἐπίπεδα. Ἐφ' ὅσον, λοιπόν, τίθεται θέμα προσωπικοῦ ἔρωτος, τὸ ἀπρόσωπο τῆς λειτουργίας του παραμένει καλὰ κρυμμένο. Ἀκριβῶς τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τὴν πολικότητα: *"ἀπρόσωπη ὕλη"* καί *"προσωπικὴ ὕλη"*. Γιὰ τὴν ἀπρόσωπη ὕλη, καμμία ἀντίρρηση δὲν ὑπάρχει. Καθώς, μάλιστα, ὁ σύγχρονος πολιτισμός «μας» ἔχει ἐξοβελίσει τὴν ὕλη σὲ περιοχὲς ἀνεπίτρεπτης ἀπαξίας, ἡ πιθανότητα καὶ μόνον τῆς ὑποψίας ὅτι θὰ μποροῦσε νὰ εὐσταθήση ἡ δυνατότητα ὕπαρξης *"προσωπικῆς ὕλης"*, ἔρχεται ὡς φανταστική, ἔστω καὶ μόνον –χάριν τῆς προσωπικῆς μας συγχρόνου ὑπεροπτικῆς συνειδησιακῆς ἀσφαλείας–, θέση. Ἐπίσης, ἄλλωστε, μὲ ἐπίμονη ὑπεροψία θὰ ἀπερρίπτετο ἀπὸ τὸ ἀνυπέρβλητο ὕψος τοῦ σύγχρονου «πνευματικοῦ» –ἰδίᾳ– πολιτισμοῦ «μας» ἡ ὑποψία, ἔστω, ὅτι ὑπάρχει *"προσωπικὴ ὕλη"*. Ἀκριβῶς, ὅπως συνηθίζεται στὶς δικαστικὲς– καὶ γιατὶ ὄχι– καταδικαστικές ἀποφάσεις, ἡ συνέχεια τῆς διαδικασίας προσέγγισης αὐτοῦ τοῦ ἐνοχλητικοῦ γιὰ τὴν πολιτιστική μας ὑπεροψία θέματος, τῆς ὕπαρξης δηλαδή *"προσωπικῆς ὕλης"*, θὰ μπο-

Ἔρως καὶ Ἀντέρως: Πολλὲς φορὲς ἕνα ἐπίθετο ὑποκρύπτει τὴν ὕπαρξη ἑνός "πολικοῦ" ἤ ἀντίθετης ἐννοιολογικῆς φόρτισης ἄλλου ἐπιθέτου. Αὐτό, μάλιστα, τό "πολικό", ὡς πρὸς τὸ πρῶτο ἐπίθετο, ὅσο καὶ ἂν εἶναι καλὰ κρυμμένο, ἐν τούτοις ὑπαινίσσεται τὴν λειτουργία μιᾶς ἄλλης διάστασής τους στὴν ἑρμηνεία τῶν μύθων.

ροῦσε νὰ ἀρχίση, ἢ θὰ μποροῦσε καλύτερα ἀκόμα νὰ εἰσαχθῆ, μὲ ἕνα *"ἐπειδή"*. Ἐπειδή, λοιπόν, πράγματι, ὁ ἀρχαῖος ἑλληνικὸς πνευματικὸς πολιτισμὸς θεμελιώθηκε πάνω στὴν ἀντίληψη τοῦ ὀρθοῦ λόγου, τὸ γεγονὸς ὅτι -κατὰ περίπτωση- ἡ *"ἀπρόσωπη ὕλη"* μετατρέπεται σέ *"προσωπικὴ ὕλη"*, ἐκεῖ, ἴσως, νὰ μποροῦσε νὰ ἐντοπισθῆ ἡ ἑρμηνευτικὴ προσέγγιση στὸ πρόβλημα τῆς λειτουργίας τοῦ ἀπρόσωπου ἔρωτα. Παρ' ὅλο, μάλιστα, ποὺ ἡ παραπάνω θέση μοιάζει ὡς νὰ ἐπιζητῆ νομιμοποίηση τοῦ ἀπρόσωπου ἔρωτα μέσα ἀπὸ μία πιθανὴ μεταλαμπάδευση τοῦ προσωπικοῦ ἐπίπεδου τοῦ ἔρωτος στὸν ἀπρόσωπο ὁρίζοντα μιᾶς ἐρωτικῆς λειτουργίας, τὸ ἀντίθετα ὑποστηριζόμενο θὰ προκαλοῦσε ἀπορία. Ἡ νομιμοποίηση μιᾶς τέτοιας, ὅπως ἡ παραπάνω, ἀρχικὰ ἰδιότυπης θέσης, θὰ μποροῦσε νὰ στηριχθῆ στὴν ἐμβάθυνση τῆς πανάρχαιας ὀρφικῆς φιλοσοφικῆς κοσμολογίας, ἡ ὁποία γιὰ τοὺς Ἕλληνες ἀποτελεῖ τὸ γεννητορικὸ ῥυθμιστικό τους φιλοσοφικὸ-κοσμολογικὸ σύστημα ἀπὸ τὰ βάθη ἤδη τῶν περίπου 21.840 ἐτῶν[1].

Μία τέτοια ἀρχαιότητα, βέβαια καὶ προσδίδει στὴν ὀρφικὴ μυστηριακὴ παράδοση ἡνία καθοδηγητικῆς πρωτοκαθεδρίας στὰ μετέπειτα φιλοσοφικὰ καὶ κοσμολογικὰ συστήματα τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Καὶ τί ἔγινε στὴν συνέχεια;

Τί μεταξὺ ἄλλων προέκυψε μὲ τὴν ἐμφάνιση τοῦ Χριστιανισμοῦ στὴν πατρίδα μας; Οἱ ἐμφανισθέντες πρωτοχριστιανικοὶ -ἐξ ἀντιγραφῆς ἰουδαϊκῶν κυρίως, καὶ δευτερευόντως ἀρχαίων ἑλληνικῶν- προερχόμενοι πρωτολειακοὶ τότε «φιλοσοφικοὶ» πειραματισμοὶ, καμμία σχέση δὲν ἔχουν πρὸς τὰ ἱστορικὰ ἡλιακὰ θεῖα πνευματικὰ ὕψη

ἑνὸς Ὀρφέως, ἑνὸς Πυθαγόρου, ἑνὸς Σωκράτους, ἢ ἑνὸς Πλάτωνος, ποὺ προηγήθηκαν. Πῶς συνέβη αὐτό; Ἁπλούστατα, οἱ πρωτοχριστιανικὲς αὐτὲς γραφικὲς ὑβριδικὲς τὴν ἐποχὴ ἐκείνη δῆθεν «φιλοσοφικές» ἀπόπειρες ἀπεμπόλησαν –ὡς, ἐξ ἄλλου, ἦταν φυσιολογικὰ ἑπόμενο καὶ ἀναμενόμενο– τὴν θεμελιώδη τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων μυστῶν φιλοσοφικὴ κοσμολογικὴ βάση, ἡ ὁποία στήριξε τὴν σοβαρότητα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς φιλοσοφίας. Μπολιάστηκε τό «φιλοσοφικῶς» σκέπτεσθαι τῶν πρωτοχριστιανῶν «φιλοσόφων» μὲ ξένα πρὸς τὰ ἑλληνικὰ τοῦ ὀρθοῦ μυστηριακοῦ λόγου ἰδεώδη. Τό μπόλιασμα τοῦτο δὲν ἀφορᾶ μόνο στὸ πρωτοχριστιανικό «φιλοσοφικὸ» σκέπτεσθαι τῶν ὅποιων καὶ τῶν ὅσων πιστῶν στὰ ξένα δόγματα Ἑλλήνων, ἂν καὶ ἀφοροῦν καὶ στὸν φτωχικὸ φιλοσοφικὰ μεταχριστιανικὸ φιλοσοφικὸ ψίθυρο τοῦ κόσμου τῆς λεγόμενης *"Δύσης"*. Παρ' ὅλο ποὺ ἡ οἰκονομία τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ δὲν ἐπιτρέπει τὴν σὲ ἔκταση παρουσίαση τῶν ὀρφικῶν περὶ ὕλης ἀντιλήψεων, ἐν τούτοις, ἡ ἀντικειμενικὰ βαίνουσα κοσμογονικὴ διαδικασία τῆς ἐπ' ἄπειρον ἀδιάκοπης δημιουργίας τοῦ κόσμου μας καὶ φυσικὰ καί τῶν ὅποιων ἄπειρων –κατὰ Ὀρφέα– μελλοντικῶν κόσμων, εἶναι διαδικασία ἔρωτα. Στὸ εὔλογο ἐρώτημα τὶ εἴδους ἔρωτα, σὲ ποιοὺς ὁρίζοντες διακινεῖται καὶ ἀπὸ ποῦ προέρχεται αὐτὸς ὁ ἔρωτας, ἡ ἀπάντηση μπορεῖ νὰ ἀναζητηθῇ στὶς βασικὲς καὶ θεμελιώδεις φιλοσοφικὲς κοσμολογικὲς θέσεις τοῦ Ὀρφέα.

Η ΟΡΦΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

Πρώτη θεμελιώδης θέση τοῦ Ὀρφέα εἶναι ὅτι ὁ κόσμος μας καὶ ἀναλογικὰ ὅλοι οἱ κόσμοι ποὺ προϋπῆρχαν τοῦ δικοῦ μας, ὅπως καὶ ὅλοι οἱ ἄπειροι μελλοντικοὶ συνολικὰ κόσμοι, προῆλθαν ἀπὸ τὶς δύο ὑλικὲς κοσμογονικὲς οὐσίες, τὴν ὀρφικὴ Γῆ καὶ τὸ ὀρφικὸ Ὕδωρ. Σύμφωνα μὲ τὴν μυστηριακὴ φιλοσοφικὴ κοσμολογία τοῦ Ὀρφέως, οἱ δύο αὐτὲς ὑλικὲς οὐσίες βγῆκαν μέσα στὴν προδημιουργικὴ κατάσταση ποὺ ὁ μέγιστος αὐτὸς θεολόγος τῆς Ἑλλάδος, ὁ θειότατος Ὀρφέας, εἶχε ὀνομάσει *"Χάος"*[2].

Ἡ φύση τοῦ Χάους γιὰ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνες μύστες εἶναι θεία, ἀπρόσωπη, ὑλικὴ καὶ ὄχι πνευματική. Οἱ λέξεις, ἐξ ἄλλου, *"Γῆ"* καὶ *""Ὕδωρ"*, μὲ τὶς ὁποῖες προσδιορίζονται οἱ δύο μορφὲς τῆς ὕλης, ἀπὸ τὴν ὁποία δημιουργήθηκε ὁ κόσμος, δηλώνουν μὲ τὸ ὄνομά τους μεγέθη ἀπρόσωπα καὶ ἀπόλυτα ὑλικά. Μὲ τὶς μυστηριακές αὐτὲς θέσεις, λοιπόν, ἡ θεολογία τῶν Ἑλλήνων ἀποκλείει τὴν ὕπαρξη θείου, πνευματικοῦ, προσωπικοῦ, δημιουργικοῦ αἰτίου καὶ διακηρύσσει ὅτι τὸ αἴτιο τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου εἶναι μέγεθος θεῖο, ἀπρόσωπο, ὄχι πνευματικό, ὑλικό, καὶ συγκεκριμένα μάλιστα, σύμφωνο μὲ τὰ μέτρα ποὺ ἡ ὑλικὴ φύση τοῦ ὀρφικοῦ Χάους ἐπιτάσσει. Καὶ ἐπειδὴ ἡ ἔννοια τῆς δημιουργικῆς ἐνέργειας συνεχῶς, σύμφωνα μὲ τὰ ἀνωτέρω, ἐπανέρχεται, προβάλλει ἡ ἀνάγκη νὰ διευκρινισθῇ τὶ σημαίνει κατὰ τὸν Ὀρφέα δημιουργία. Ἐδῶ, στὸν τομέα αὐτόν, ὑπάρχουν πολλὲς δυνατότητες ἑρμηνευτικῶν ἐπιλογῶν. Ἀσφαλὴς ἐπιλογὴ παραμένει ἡ προσέγγιση στὸν Πρόκλο. Ἀρκεῖ νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν συγκεκριμένες προφυλάξεις, μὲ τὴν ἑρμηνεία ἐκείνων ποὺ ὁ Πρόκλος ἀναφέρει, λόγῳ τῆς ἐκ μέρους τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀνελέητης καταδίωξης τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ. Μία καταδίωξη ποὺ ὁλοκληρώθηκε μὲ τὴν ἀναίσχυντη ἐγκληματικὴ διαταγὴ τοῦ μεγάλου διώκτη τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ Ἰουστινιανοῦ, ὁ ὁποῖος τὸ 529 ἔκλεισε τὴν Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τῶν Ἀθηνῶν. Ἔτσι, ὁ Πρόκλος ἀπέκρυπτε ἀναγκαστικά, κάτω ἀπὸ τὸν προστατευτικὸ μανδύα τῶν συμβολικῶν προσωποποιήσεων, τὴν μυστηριακὴ συνειδησιακὴ προσέγγιση ἀπρόσωπων ἀντικειμενικῶν κοσμολογικῶν μεγεθῶν. Ἄλλωστε, ὅλη ἡ Μυθολογία ἐμφανίζει ὡς προσωποποιηθέντα, πολλὰ ἀπρόσωπα μεγέθη. Μόνο μὲ τὴν διαφορὰ ὅτι, ὅταν ὁ Ὀρφέας ἀπέδιδε μέσῳ τῶν προσωποποιήσεων ἀπρόσωπα μεγέθη, δὲν ἐπεκρέματο στοὺς χρόνους του, ὅταν ὁ μέγιστος αὐτὸς θεολόγος ζοῦσε, ὁ κίνδυνος ἐκ μέρους ἀνύπαρκτων τότε, ἀλλὰ ὑπαρκτῶν στὴν συνέχεια, ἀπηνῶν διωκτῶν τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ. Ἄρα, οἱ προσωποποιήσεις τοῦ Ὀρφέως σκοπὸ εἶχαν τὴν κάλυψη ἀπροσέγγιστων μυστηριακῶν μεγεθῶν ἀπὸ τοὺς ἀμυήτους. Ἔτσι, ὁ Πρόκλος, διάδοχος τοῦ Πλάτωνος, ὑπεύθυνα καὶ ἐπίσημα παραδίδει γιὰ τὶς ἑπόμενες γενεὲς τῶν

συνειδητῶν ὅπου γῆς Ἑλλήνων, μυστηριακὲς ἐπιστημονικὲς παρακαταθῆκες, ὥστε ἡ τότε αὐθεντία του, ὡς τότε μυστηριακοῦ ταγοῦ τῆς Ἑλλάδος, νὰ ἀποτελέση τὴν βάση μίας νομικῆς διευθετήσεως τῶν δυσπρόσιτων θεωρητικῶν ἐπιπέδων τῆς ἱερᾶς μυστηριακῆς ἐπιστήμης τῶν Ἑλλήνων. Μὲ ἐνσυνείδητη ἀρχαία ἑλληνικὴ θεοσέβεια, προσεγγίζουμε, ἀπὸ τὴν χρονικὴ ἀπόσταση τόσων αἰώνων, τὴν ἱερότητα τῶν κειμένων τοῦ Πρόκλου, ὁ ὁποῖος πράγματι ἀποτελεῖ τὴν μοναδικὴ κεκαλυμμένη κλεῖδα ἑρμηνείας τοῦ Ὀρφικοπυθαγορισμοῦ, τοῦ σεβάσμιου τούτου φιλοσοφικοῦ συστήματος, ποὺ ἐκτείνεται μέσα στὰ θεῖα κείμενα τοῦ Πλάτωνος. Ἔντονη, ἀπροσώπου τάξεως, ἐρωτικὴ παρουσία ἐκφράζεται μέσα σὲ αὐτὸ τοῦτο τὸ ὑλικῆς φύσεως Χάος. Ἡ ἐρωτικὴ αὐτὴ κατάσταση διαφαίνεται μέσα στὴν φύση τῆς ἐννοίας *"μεῖγμα"*, διότι οἱ δύο ὑλικὲς κοσμογονικὲς οὐσίες, ἡ ὀρφικὴ Γῆ καὶ τὸ ὀρφικὸ Ὕδωρ, ποὺ συνθέτουν τὸ ἀνεκδήλωτο ἀπέραντο, ἄνευ ὁρίων, περιεχόμενο τοῦ Χάους, βρίσκονται σὲ κατάσταση μείγματος. Ἤδη, ἡ ἔννοια τοῦ μείγματος θὰ δηλώνῃ ἐρωτικὴ περίπτυξη. Καὶ ἐπειδὴ ἀπρόσωπη ὕλη εἶναι καὶ οἱ δύο κοσμογονικές αὐτὲς ὑλικὲς οὐσίες, ἡ ὀρφικὴ Γῆ καὶ τὸ ὀρφικὸ Ὕδωρ, ὁ ἔρωτάς τους, καθὼς οἱ δύο αὐτὲς οὐσίες βρίσκονται σὲ κατάσταση μείγματος, εἶναι ἔρως ἀπρόσωπος. Στὸ σημεῖο αὐτό, ἐμφανίζεται ἤδη ἡ ἐρωτικὴ ἐπαφή, πρὶν ἀκόμη οἱ δύο ὑλικὲς αὐτὲς κοσμογονικὲς οὐσίες ἐκφρασθοῦν, ὡς ἐξερχόμενο, μέσα στὸ Χάος, ἐκδηλωμένο διττὸ ὑλικὸ περιεχόμενό του. Ἔτσι, διαμορφώνεται μία θεμελιώδης ὀρφική ἀντίληψη ὅτι ἔστω καὶ ἡ ἁπλὴ ἐπαφὴ σημειοδοτεῖ τὴν παρουσία τοῦ ἔρωτα ποὺ ἐκδηλώνεται.

Μέσα στὸν ἄπειρο κόσμο τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν μυστηριακῶν συμβολισμῶν, ἡ ὅποια ἐπαφὴ δηλώνει στὸ σημεῖο αὐτὸ ἔρωτα. Μὲ ἑρμηνευτικὴ ὑποδομὴ αὐτὴν τὴν ἀντίληψη, τὸ ἀποτέλεσμα ποὺ προκύπτει ἀπὸ τὴν ἔξοδο μέσα στὸ Χάος τῶν δύο ὑλικῶν κοσμογονικῶν οὐσιῶν, προσλαμβάνει ἔντονη ἐρωτικὴ χροιά. Μέσα στὸ Χάος, λοιπόν, κατὰ τόπους –ἀπείρως ἀπομακρυσμένους ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλον–, ἐκδηλώθηκε ἡ ἀνάγκη ἀλλαγῆς κατάστασης. Καὶ τὸ ζητούμενο ἐδῶ εἶναι πρὸς ποιὰ κατεύθυνση. Ἡ ἀλλαγὴ αὐτή, λοιπόν, ὠθούμενη ἀπὸ τὴν κατὰ τόπους ἐμφανιζομένη ἀνάγκη, καταλήγει, μέσα στὸ Χάος, στὴν μεταβολὴ κατὰ τόπους τοῦ ἀνεκδήλωτου ὑλικοῦ περιεχομένου του, σὲ ἐκδηλωμένο ὑλικὸ περιεχόμενο. Καὶ ἐδῶ, ἀπαιτεῖται συνειδησιακὴ ἐμβάθυνση στὴν ἑρμηνευτικὴ περιήγηση τοῦ ἐκπληκτικοῦ κοσμολογικοῦ αὐτοῦ *"τοπίου"*, τὸ ὁποῖο ἡ μεγίστη αὐτὴ ἀρχαία ἑλληνικὴ μυστηριακῆς φύσεως θεολογία, προβάλλει σὲ κατὰ τόπους ἐνεργοποιήσεις τοῦ ἀνεκδήλωτου ὑλικοῦ περιεχομένου τοῦ Χάους, σημειοδοτῶντας ἔτσι, ἤδη ἀπὸ τὴν περιοχὴ μαθηματικοῦ ἔστω σημείου, τὴν πρωτοεκδήλωση μέσα στὸ Χάος ἀπείρων σὲ ἀριθμὸ κόσμων. Καὶ αὐτοὶ οἱ ἄπειροι κόσμοι ἐνεργοποιοῦνται, κατὰ τὸν Ὀρφέα, μέσα στὸ ἀνεκδήλωτο ὑλικό, ΟΧΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ –διττῆς φύσεως–, προδημιουργικὸ περιβάλλον τοῦ Χάους. Γιατί, πῶς θὰ ἦταν νόμιμο νὰ ἀποκλεισθῇ ἡ δυνατότητα στὸ Χάος νὰ ἐκφράσῃ τοῦτο ἄπειρες φορές; Καὶ μάλιστα, μὲ ποιὸ δικαίωμα ὑγιοῦς λογικῆς θὰ ἀποκλείσουμε τὴν δυνατότητα στὸ Χάος νὰ συνεχίζῃ τώρα, ὅπως καὶ στὸν ἄπειρο ἐξελισσόμενο μελλοντικὸ χρόνο, πάλι νὰ ἐκφράζεται, ἐμφανίζοντας ΜΕΣΑ του ἀπεριόριστους σὲ ἀριθμὸ νέους κόσμους; Εὐτυχῶς, ὅμως, δὲν βασιλεύει σήμερα ὁ γραφικὸς μισέλλην Ἰουστινιανός, ὁ ὁποῖος, ὅπως τότε ἀπαγόρευσε διά διατάγματος τὴν λειτουργία τοῦ φυσικοῦ νόμου τῆς μετενσάρκωσης, ἔτσι καὶ σήμερα ἴσως νὰ ἀπαγόρευε στὸ Χάος νὰ ἐκφρασθῇ, ἐμφανίζοντας *"μέσα"* του ἄπειρους σὲ ἀριθμὸ κόσμους.

Παρ' ὅλες τὶς διώξεις, ὅμως, ἡ συνειδησιακὴ ἐπαφὴ τῶν σύγχρονων ἐνσυνείδητων Ἑλλήνων πρὸς τὴν ἀρχαία θεολογία τους, εἶναι ἐπαφὴ ἀσίγαστου ἔρωτα τῆς ψυχῆς τους πρὸς τὶς ἱερότατες μυστηριακὲς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων παραδόσεις.

Ἂς παρακολουθήσουμε τώρα τὶ συμβαίνει ΜΕΣΑ στὸ Χάος, ὅταν τὸ ὑλικό του περιεχόμενο ἀρχίζει νὰ ἐκδηλώνεται σὲ ἄπειρα μὲν σημεῖα, ἀλλὰ ταυτόχρονα καὶ σὲ σημεῖα τὰ ὁποῖα ἀπέχουν μεταξύ τους ἀπείρως. Καθὼς ἡ νόηση τῶν ἀνθρώπων συνηθίζει νὰ λειτουργῇ μέσα σὲ ὁριοθετημένα πλαίσια, εἶναι ἀναμενόμενο ἡ σύγχρονη ἀπαίδευτη διάνοια

νὰ δυσκολεύεται –ὄχι νὰ ἀδυνατῆ–, διότι ΜΠΟΡΕΙ νὰ ἀλλάξη τρόπο λειτουργίας ἀπὸ ἀνελευθέρως σκέπτεσθαι σὲ ἐλευθέρως διανοῆσθαι –ὥστε νὰ συλλάβη τὶς ἀληθεῖς αὐτὲς, γιὰ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνες μῦστες– θέσεις.

Μέσα στὸ Χάος, λοιπόν, ἐκδηλώνεται ἡ ἀνάγκη νὰ ἀλλάξη τὸ Χάος κατάσταση. Ἀναγνωρίζεται, συνεπῶς, ὅτι τὸ ὑλικὸ περιεχόμενο τοῦ Χάους θὰ διολισθήση ἀπὸ ἀνεκδήλωτη σὲ ἐκδηλωμένη ἔκφραση. Τὸ μεῖγμα, ἄρα, τῶν δύο ἀνεκδήλωτων ὑλικῶν κοσμογονικῶν οὐσιῶν θὰ μετατραπῆ –πάντα ΜΕΣΑ στὸ Χάος– σὲ δύο ξεχωριστὲς ὑλικὲς οὐσίες. Ὁ ἀπρόσωπος ὅμως ἔρωτας πού, πρὶν ἀπὸ τὴν ἐκδήλωση τῶν δύο ὑλικῶν κοσμογονικῶν οὐσιῶν, ΣΥΝΕΧΩΣ λειτουργεῖ στὸ μεῖγμα αὐτῶν τῶν οὐσιῶν, ἄραγε, μήπως θὰ παύση πλέον νὰ λειτουργῆ; Καὶ βέβαια, ἡ ἀπάντηση εἶναι ὅτι θὰ ἐξακολουθήση νὰ λειτουργῆ σαφέστατα ὁ ἔρωτας αὐτὸς τοῦ μείγματος. Γιατὶ ὁ ἔρωτας, ἀπρόσωπος ἢ προσωπικός, λειτουργεῖ χωρὶς τέλος, ὡς φυσικὸς νόμος. Ἡ συνεχιζόμενη, ὅμως, λειτουργία αὐτοῦ τοῦ ἔρωτα ἀναγνωρίζεται στὴν περίπτυξη τῆς ὀρφικῆς Γῆς ἀπὸ τὸ ὀρφικὸ Ὕδωρ. Πράγματι, τὸ ἀπείρως ἐπαναλαμβανόμενο –ἄλλοτε, τώρα καὶ στὸ μέλλον– κοσμολογικὸ *"τοπίο"* τῆς ἐμφάνισης ΣΥΝΕΧΩΣ νέων κόσμων –ὅπως ἀναφέραμε προηγουμένως– συγκροτεῖ τὴν ἀντίληψη ὅτι ΜΕΣΑ στὸ ὀρφικὸ Ὕδωρ, ἡ ὀρφικὴ Γῆ ἔρχεται σὲ ἐρωτικὴ ἐπαφὴ μὲ αὐτὸ τὸ ἴδιο τὸ ὀρφικὸ Ὕδωρ. Ἡ κατὰ πλεοναστικὸ τρόπο διατύπωση αὐτῆς τῆς πρότασης θὰ μποροῦσε νὰ δικαιολογηθῆ μέσα ἀπὸ τὴν ἀναγκαία διευκρίνηση, ὅτι ὡς χῶρος εἶναι κατὰ τὴν ὀρφικὴ ἀντίληψη αὐτὸ τοῦτο τὸ ὀρφικὸ Ὕδωρ. Στὴν περίπτωση αὐτήν, τῆς ἐνσυνειδήτου ἀποδοχῆς τῆς ἰσχύος αὐτῆς τῆς θέσης, τότε, χῶρος εἶναι τὸ ὀρφικὸν Ὕδωρ, καὶ τὸ ὀρφικὸ Ὕδωρ εἶναι ὁ ΧΩΡΟΣ. Θέση ποὺ ἀπορρέει ἀπὸ τὸν μακρυνὸ ὄχι μόνο γιὰ τοὺς ἐνσυνείδητους Ἕλληνες ὀρφικὸ ὁρίζοντα, ἀλλὰ καὶ γιὰ τοὺς ἐγκλωβισμένους μεταγενέστερους, κυρίως θεωρητικοὺς φυσικούς, συμπαθέστατους κατὰ τὰ ἄλλα ἐπιστήμονες.

Καὶ ὡς ἀναγκαστικὴ κατακλεῖδα στὸ σημεῖο αὐτό, ἔρχεται τὸ ἀναπόφευκτο συμπέρασμα ὅτι μέσα στὸν χῶρο τοῦ κόσμου μας ἀθέατα ἐκτυλίσσεται ὁ ἀπρόσωπος ἔρωτας. Θεωρητικὰ προσδιορίστηκε, σύμφωνα μὲ τὰ παραπάνω, σὰν σημεῖο, τὸ ἐκκινητικὸ ζεῦγος τῶν δύο κοσμογονικῶν οὐσιῶν ποὺ ἐκδηλώθηκαν ΜΕΣΑ στὸ Χάος. Ἔτσι, λοιπόν, τὸ ὀρφικὸ Ὕδωρ ποὺ συγκροτεῖ τόν χῶρο τοῦ ἐκδηλωθέντος θύλακα ΜΕΣΑ στὸ ἀνεκδήλωτο ὑλικὸ περιεχόμενο τοῦ Χάους, ἔρχεται σὲ κατάσταση ἐπαφῆς μὲ τὰ τοιχώματα αὐτοῦ τοῦ θύλακα. Ἡ ἐπαφὴ αὐτὴ εἶναι ἀπρόσωπος ἔρωτας, σύμφωνα μὲ ὅσα προσδιορίσαμε. Τὸ ὀρφικὸ Ὕδωρ, δηλαδή, *"γλύφει"* τὰ τοιχώματα τοῦ θύλακα. Μὲ τὴν ἐρωτικὴ αὐτὴν ἐπαφή, τὰ τοιχώματα ποὺ συγκροτοῦν τὰ ὅρια τοῦ θύλακα μετατρέπονται σὲ ὀρφικὴ Γῆ καὶ ὀρφικὸ Ὕδωρ, τὶς δύο ὑλικὲς αὐτὲς κοσμογονικὲς οὐσίες, ποὺ ἔτσι ἀποδίδονται μέσα στὸ Ὕδωρ. Ὡς πρὸς τὴν διαδικασία ἐκδήλωσης τοῦ ἀνεκδήλωτου δισήμου ὑλικοῦ περιεχομένου τοῦ Χάους, ἀναγνωρίζεται μία ἀμφίδρομη δραστηριότητα, ἡ ὁποία ἐμφανίζει ἕνα διαχωριστικὸ ὅριο τοιχωμάτων γύρω ἀπὸ τὸν θύλακα, ὅπου οἱ ἔννοιες *"ἀπὸ μέσα"* καί *"ἀπὸ ἔξω"* συγχέονται. Ἡ ἀνάγκη ὠθεῖ *"ἀπὸ μέσα"* τὸ διττὸ ὑλικὸ περιεχόμενο τοῦ Χάους σὲ ἐκδήλωση καὶ μοιάζει νὰ ὠθῆ τὸ διττὸ αὐτὸ ὑλικὸ προδημιουργικὸ περιεχόμενο νά *"βγῆ" "πρὸς τὰ ἔξω"*, ὅπου *"πρὸς τὰ ἔξω"* εἶναι ἡ κατεύθυνση *"ἀπό"* τὸ ἀνεκδήλωτο *"πρός"* τὸν ἤδη πλέον ἐκδηλωμένο χῶρο τοῦ ὀρφικοῦ Ὕδατος. Ἀπὸ πλευρᾶς τώρα ὀρφικοῦ Ὕδατος, ὁ συνεχῶς λογικῶς –καὶ ἔτσι προφανῶς εἶναι– διευρυνόμενος *"χῶρος"* τοῦ συνεχῶς αὐξανόμενου καὶ περιεκτικῶς ἐκδηλούμενου θύλακα τοῦ κόσμου μας, ἀποτελεῖ τό *"μέσα"*,

Ὁ ἔρως, ἀπρόσωπος ἢ προσωπικός, λειτουργεῖ χωρὶς τέλος, ὡς φυσικὸς νόμος. Ἡ συνεχιζόμενη, ὅμως, λειτουργία αὐτοῦ τοῦ ἔρωτα ἀναγνωρίζεται στὴν περίπτυξη τῆς ὀρφικῆς Γῆς ἀπὸ τὸ ὀρφικὸ Ὕδωρ. Πράγματι, τὸ ἀπείρως ἐπαναλαμβανόμενο –ἄλλοτε, τώρα καὶ στὸ μέλλον– κοσμολογικὸ "τοπίο" τῆς ἐμφάνισης ΣΥΝΕΧΩΣ νέων κόσμων –ὅπως ἀναφέραμε προηγουμένως– συγκροτεῖ τὴν ἀντίληψη ὅτι ΜΕΣΑ στὸ ὀρφικὸ Ὕδωρ, ἡ ὀρφικὴ Γῆ ἔρχεται σὲ ἐρωτικὴ ἐπαφὴ μὲ αὐτὸ τὸ ἴδιο τὸ ὀρφικὸ Ὕδωρ.

ἐνῷ ἀπέναντι ἐκεῖ, *"πιὸ μέσα"* ἀπὸ τὰ περιβάλλοντα τοῦ θύλακα τοιχώματα, εἶναι τὸ ἀνεκδήλωτο *"μέσα"*, τό *"ἀπὸ πίσω"* ἀπὸ τὰ τοιχώματα ποὺ ὁριοθετοῦν τόν *"χῶρο"* τοῦ θύλακα. Γιὰ τὸ ὀρφικὸ Ὕδωρ, ἐκεῖ πίσω ἀπὸ τὰ τοιχώματα, εἶναι τὸ *"ἔξω"*, τό *"ἔξω ἀπὸ τὰ ὅρια"* τοῦ δικοῦ μας *"μέσα"* χώρου. Εἶναι τὸ πέραν τῶν ὁρίων τοῦ κόσμου μας *"ἄγνωστο"*.

Ἐνῷ ἡ διάνοια τῶν ἐρευνητῶν αὐτῶν τῶν κοσμολογικῶν περιοχῶν ἴσως νὰ ἀσχολῆται μὲ τὸ τὶ εἶναι τό *"μέσα"* καὶ τὸ ποιὸ εἶναι *"τὸ ἔξω"*, ἡ ἀπρόσωπη ἔκφραση τοῦ ἔρωτα, ἡ ἐκδημούμενη ἀπὸ τόν χῶρο τοῦ ὀρφικοῦ Ὕδατος πρὸς τὸ ἀνεκδήλωτο τῆς φύσεως τῶν ὁριοθετικῶν τοιχωμάτων τοῦ κόσμου μας, λειτουργεῖ ἀφυπνιστικὰ ἐκ μέρους τοῦ ὀρφικοῦ Ὕδατος καὶ μετατρέπει τὰ ἀνεκδήλωτα ὁριοθετικὰ τοῦ κόσμου μας αὐτοῦ τοιχώματα σὲ ἐκδηλωμένη δίσημη ὕλη. Ἡ ἀξία αὐτῆς τῆς θέασης ἀναγνωρίζεται στὸ ἀναλογικὰ περίπου παράλληλο συμβὰν ποὺ προσδιορίζει τόσο τὸν σχηματισμὸ τῶν ὑλικῶν συσσωματώσεων, ποὺ ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἄπειρα μόρια, ἢ καλύτερα, ἀπὸ ἄπειρα ἄτομα ὀρφικῆς Γῆς. Οἱ συσσωματώσεις αὐτὲς σχηματίζονται ἀπὸ τὴν μορφοποιητικὴ δράση τοῦ ἀπρόσωπου ὀρφικοῦ Ὕδατος ἐπάνω στὰ ἄτομα τῆς ὀρφικῆς Γῆς ποὺ παράγουν συνεχῆ ἔρωτα. Ἡ ἐρωτικὴ ἐπαφὴ τῶν δύο αὐτῶν ὀρφικῶν ὑλικῶν κοσμογονικῶν οὐσιῶν ταυτόχρονα ἐξελίσσει καὶ τὶς δύο, καὶ ἡ ἐξέλιξη αὐτὴ ὀφείλεται στὴν ἐρωτικὴ ἀλληλεπίδραση τῶν δύο αὐτῶν οὐσιῶν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ οἱ δύο αὐτὲς ὑλικὲς κοσμογονικὲς οὐσίες ΠΑΛΛΟΝΤΑΙ, μόλις ἀπὸ τὴν ἀνεκδήλωτη κατάσταση ἐκδηλωθοῦν ΜΕΣΑ στὸ Χάος, ἡ ἐξέλιξή τους τὶς ὁδηγεῖ πρὸς μία

Ὁ ΕΡΩΤΙΚΟΣ ΕΝΑΓΚΑΛΙΣΜΟΣ τῶν δύο ὀρφικῶν ὑλικῶν κοσμογονικῶν οὐσιῶν ΔΗΜΙΟΥΡΓΕΙ τὸ ἀκατάστρεπτο, ἀνώλεθρο, ἀδιάλυτο, ἀκατάλυτο ΥΛΙΚΟ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑ, τὸ ὁποῖο ἀπὸ τὴν μυστηριακὴ θεολογία τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καλεῖται ΨΥΧΗ. Ἡ ψυχή, λοιπόν, εἶναι «ἀθάνατη», γιατὶ συγκροτεῖται ἀπὸ τὶς δύο ὑλικές κοσμογονικὲς φύσεις, καὶ ὡς ὕλη εἶναι ἀνώλεθρη, κατὰ τὴν ὀρφικοπυθαγόρεια μυστηριακὴ παράδοση.

ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ τῶν ἀρχικὰ διαφορετικῆς φύσεως ΠΑΛΜΩΝ τους. Στὴν συνέχεια, ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΕΚΤΥΛΙΞΗ ΤΟΥ ΑΠΕΙΡΟΥ ΧΡΟΝΟΥ, ΠΟΛΥ ΑΡΓΑ, κάθε ὑλικὸ ἄτομο ὀρφικῆς Γῆς θὰ ἐναρμονισθῇ μὲ τὸν παλμὸ τοῦ περιβάλλοντος ὑλικοῦ ὀρφικοῦ Ὕδατος, ὁπότε καὶ θὰ συμβῇ κάτι τὸ πολὺ σπουδαῖο πραγματικά. Σύμφωνα μὲ τὴν ὀρφικοπυθαγόρεια παράδοση, ὅπως αὐτὴ καταγράφεται ἰδιότυπα σὲ τρία τοὐλάχιστον ἔργα, δηλαδὴ ἀρχικὰ στὸ ἔργο τοῦ Πυθαγορείου Τιμαίου, ποὺ φέρει τόν τίτλο *"ΠΕΡΙ ΨΥΧΑΣ ΚΟΣΜΩ"* στὸ ἔργο *"Τίμαιος"* (35Α) τοῦ Πλάτωνος καὶ στὰ *"Σχόλια"* τοῦ Πρόκλου ἐπὶ τοῦ πλατωνικοῦ Τιμαίου[3]. Ἐδῶ ἡ πρόταση *"ἐπὶ"* ταιριάζει, γιατὶ πρόκειται γιὰ σχόλια τοῦ Πρόκλου, ποὺ προέρχονται ἀπὸ ἔρωτα προφανέστατα τοῦ Πρόκλου πρὸς τὴν θεία ὀρφικοπυθαγόρεια μυστηριακὴ παράδοση. Ἡ ἐναρμόνιση τῶν παλμῶν ὀρφικῆς Γῆς καὶ ὀρφικοῦ Ὕδατος καταλήγει στὴν μείξη, δηλαδὴ στὸν ἐρωτικὸ ἐναγκαλισμὸ ΕΝΟΣ κάθε φορά, ὅταν αὐτὸ ἐξελικτικὰ συμβῇ, ΑΤΟΜΟΥ ὀρφικῆς Γῆς μὲ ὀρφικὸ Ὕδωρ. Ὁ ΕΡΩΤΙΚΟΣ αὐτὸς ΕΝΑΓΚΑΛΙΣΜΟΣ τῶν δύο ὀρφικῶν ὑλικῶν κοσμογονικῶν οὐσιῶν ΔΗΜΙΟΥΡΓΕΙ τὸ ἀκατάστρεπτο, ἀνώλεθρο, ἀδιάλυτο, ἀκατάλυτο ΥΛΙΚΟ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑ, τὸ ὁποῖο ἀπὸ τὴν μυστηριακὴ θεολογία τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καλεῖται ΨΥΧΗ. Ἡ ψυχή, λοιπόν, εἶναι «ἀθάνατη», γιατὶ συγκροτεῖται ἀπὸ τὶς δύο ὑλικές κοσμογονικὲς φύσεις, καὶ ὡς ὕλη εἶναι ἀνώλεθρη, κατὰ τὴν ὀρφικοπυθαγόρεια μυστηριακὴ παράδοση. Ἄρα, μέσα ἀπὸ αὐτὲς τὶς διαδικασίες ἀπρόσωπου ἔρωτα, ΔΗΜΙΟΥΡΓΕΙΤΑΙ ἡ ΨΥΧΗ, ὁπότε ὁ ἀπρόσωπος ἔρωτας ἀρχίζει ΕΞΕΛΙΣΣΟΜΕΝΟΣ νὰ συμπαρευρίσκεται ΚΑΙ μὲ ΑΝΑΦΥΟΜΕΝΟ ἐξελικτικὰ προσωπικὸ ἔρωτα, ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὴν ὑλικὴ συγκρότηση τῆς Ψυχῆς. Ἔτσι, ἐνῷ ὁ ἀπρόσωπος ἔρως συνεχίζει ἀθέατα νὰ λειτουργῇ μέσα στὴν ἀπρόσωπη δίσημη ὕλη, καθὼς ἡ ἀπρόσωπη δίσημη ὕλη μεταφορφώνεται σὲ ΥΛΙΚΟ ΨΥΧΙΚΟ ΑΤΟΜΟ, δηλαδὴ σὲ ΨΥΧΗ, ἡ ἀπρόσωπη ὕλη ΑΠΟΚΤΑ ΕΞΕΛΙΣΣΟΜΕΝΕΣ νέες ἰδιότητες. Αὐτὲς προέρχονται ἀπὸ τὴν ΕΡΩΤΙΚΗ ΣΥΖΕΥΞΗ τῶν δύο ὑλικῶν κοσμογονικῶν οὐσιῶν, ὅταν οἱ δύο αὐτὲς ὑλικὲς οὐσίες συγκροτήσουν *"ὑλικὸ ψυχικὸ ἄτομο"*. Ἡ δὲ ΝΟΗΣΗ ποὺ ἐμφανίζεται ἀργότερα ἐξελικτικά, καὶ ἡ ἐν συνεχείᾳ κατόπιν μετατροπή της σὲ ΑΝΩΤΕΡΑΣ τάξης ΝΟΗΣΗ, ἡ θυσία, τότε καλεῖται ΠΝΕΥΜΑ, καὶ δίνει τὶς ὀρθὲς διαστάσεις στὶςόρφικοπυθαγόρειες μυστηριακὲς ἀντιλήψεις περὶ ΥΛΗΣ, καθώς, σύμφωνα μὲ τὸν μέγιστο θεολόγο Ὀρφέα, ἀπὸ τὴν ἐξέλιξη τῆς ΥΛΗΣ προκύπτει ὡς παράγωγος ἰδιότης τὸ ΠΝΕΥΜΑ. Συνεπῶς, σύμφωνα μὲ τὴν ὀρφικοπυθαγόρεια μυστηριακὴ παράδοση, τὸ ΠΝΕΥΜΑ ΕΙΝΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΟ ΤΗΣ ΥΛΗΣ καὶ ἡ ΥΛΗ ΠΡΟΗΓΕΙΤΑΙ ΣΑΦΕΣΤΑΤΑ ΤΗΣ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ.

Μὲ βάση τὰ παραπάνω, συνεπῶς, ὁ πολιτισμὸς τῶν Ἑλλήνων εἶναι πράγματι ΠΝΕΥΜΑΤΟΔΟΞΟΣ, ἐπειδὴ ἀκριβῶς ἀναγνωρίζει τὴν ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΥΛΗΣ, μὲ ἐπακόλουθο οἱ πάγιες αὐτὲς μυστηριακὲς ἀντιλήψεις τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων νὰ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΟΥΝ τὸν ἀρχαῖο ἑλληνικὸ πολιτισμὸ ἀπὸ τοὺς ἄλλους μεταγενέστερους «πολιτισμούς». Ὅλοι, ἤ τουλάχιστον ὅλοι, οἱ γύρω ἀπὸ τὴν Μεσόγειο πολιτισμοὶ ποὺ ἀναπτύχθηκαν μεταγενέστερα, ΔΑΝΕΙΣΤΗΚΑΝ πολιτιστικὰ στοιχεῖα ἀπὸ τὸν πολιτισμὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Ἡ κρυστάλλινη καθαρότητα καὶ διαύγεια τοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων χρησίμευσε ὡς ΔΕΚΑΝΙΚΙ στοὺς διάφορους μέσα στὴν ἱστορία πνευματικῶς καθυστερημένους δανειολῆπτες καὶ πολιτιστικοὺς ἐπαῖτες. Καὶ ἀναφέρει ἐπιγραμματικὰ ὁ ῥήτωρας καὶ φιλόσοφος Ἰσοκράτης στὸν ἐξαιρετικὸ *"Πρὸς Δημόνικον"* παραινετικὸ λόγο του: *«Τὰς τῶν φαύλων συνουσίας οὐ πολὺς χρόνος διέλυσεν».*

Ἴδωμεν...

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Πβ. Σ. Ἀνεμ. Σιν. *"Μυστηριακὸς ὑλισμὸς στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα"* (ΙΧΩΡ, 2002, 23-24 σελ. 38-39).
2. Πβ. Δαμασκ. Π. Ἀρχ. 123-BIS (I 311, 15R). Πβ. Kern, O.F. 54. Πβ. Σ. Ἀνεμογιάννη-Σινανίδη (1978), *"Χῶρος καὶ χρόνος εἰς τὰ Ὀρφικὰ ἀποσπάσματα"*, Διατριβὴ ἐπὶ Διδακτορία, Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, σελ. 27.
3. Πβ. Πρόκλου Διοδόχου, *"Εἰς τὸν Τίμαιον Πλάτωνος"*, Τόμος Β', Ed. E. Diehs, Lipsiae 1904, σελ. 119-317.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ

Τὸ ὅραμα καὶ ἡ ἐκτροπή

Στὴν ἀρχὴ τῆς καινούργιας χιλιετίας, ποὺ ὁ εὐρύς, παγκόσμιος περίγυρος προχωρεῖ πρὸς μιὰ τηλεπικοινωνιακή, καὶ ἴσως πολιτικὴ ἑνοποίηση τῆς οἰκουμένης, εἶναι ἀναγκαῖο, ὡς ὑπεύθυνοι πολῖτες τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, νὰ θέσουμε κάποιους σταθεροὺς πνευματικοὺς καὶ πολιτιστικοὺς στόχους. Τὰ σημεῖα τῶν καιρῶν καθιστοῦν ἐπιτακτικὴ τὴν ἀνάγκη γιὰ προσωπικὴ ἐνδοσκόπηση, ἐθνικὴ ἐπαγρύπνηση καὶ φιλοσοφικὸ προβληματισμό.

Καθὼς φαίνεται, ὁδηγούμεθα στὸ κλείσιμο μιᾶς σκοτεινῆς περιόδου, μιᾶς παρένθεσης μονοθεϊστικῆς μισαλλοδοξίας καὶ μηδενιστικῆς ἀθεΐας, ὅπου ἡ ζωὴ δὲν μοιάζει νὰ προσφέρη, γιὰ τοὺς περισσότερους τοὐλάχιστον ἀνθρώπους, τίποτε ἄλλο ἀπὸ κενότητα, ματαιοδοξία, κακότητα καὶ ψυχολογικὸ κατακερματισμό. Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά, σύμφωνα μὲ τὴν ἑλληνικὴ πνευματικὴ παράδοση –ποὺ ἔχει ὡς κύρια χαρακτηριστικὰ τὴν ἐλευθερία σκέψης καὶ τὴν συνείδηση τοῦ οἰκουμενικοῦ ἀνθρωπισμοῦ–, ἡ ἀλλαγὴ αὐτῆς τῆς κατάστασης ἀποτελεῖ πάγιο λειτουργικὸ τέλος καὶ πρωταρχικὴ ἀναγκαιότητα. Ἔχει γίνει πλέον κατανοητὸ ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συνεχίσουμε νὰ ἀποδεχόμαστε ἕνα σύστημα ποὺ ὁδηγεῖ μὲ διάφορες προφάσεις στὴν ἐπέκταση τοῦ στρατιωτικοβιομηχανικοῦ συμπλέγματος, στὴν κατασκευὴ πυρηνικῶν ἐργοστασίων, στὴν χημικὴ δηλητηρίαση τῶν τροφῶν ποὺ τρῶμε καὶ τοῦ ἀέρα ποὺ ἀναπνέουμε, στὴν ἀνεργία, στὸν πληθωρισμὸ καὶ στὴν ἀνάπτυξη τῆς βίας καὶ τοῦ ἐγκλήματος. Δέν εἶναι δυνατὸν νὰ παραμείνουμε *"ἀμνοὶ"* τοῦ Θεοῦ, πιστοὶ ὑπήκοοι μιᾶς τυραννούμενης κοινωνίας. Εἶναι ἀναγκαία μιὰ σφαιρικὴ μεταμόρφωση, μιὰ διαφορετική, ὁλιστικὴ ἀντίληψη τῆς πραγματικότητας. Μέσα σὲ αὐτὰ τὰ πλαίσια, ὁ κάθε Ἕλληνας (ἂν καὶ συχνὰ διχασμένος ἀνάμεσα στὰ νάματα τῶν πνευματικῶν πηγῶν τῆς ἀρχαίας προχριστιανικῆς Ἑλλάδας, ἀπὸ τὴν μιὰ πλευρά, καὶ τὶς διακηρύξεις περὶ μονοπωλιακῆς κατοχῆς τῆς ἐκ Θεοῦ ἀλήθειας ἢ τῶν ἀντιπροσώπων της, ἀπὸ τὴν ἄλλη) ὀφείλει νὰ ξεκαθαρίση κάποιες βασικὲς ἔννοιες ποὺ ἀποτελοῦν τὴν πεμπτουσία τῆς καθημερινῆς του ζωῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀνθρωπιστικῆς του παιδείας.

Ἡ πρώτη ἀπὸ αὐτὲς τὶς ἔννοιες, εἶναι ἡ *"παγκοσμιοποίηση"*, ὅπως τοὐλάχιστον πλασάρεται μέσα στὰ πλαίσια τῆς σημερινῆς καὶ μονοκομματικὰ κυριαρχούμενης Νέας Τάξης πραγμάτων, ἀλλὰ καὶ ἡ πιθανολογούμενη σχέση της μὲ τὴν ἀρχαιοελληνικὴ οἰκουμενικότητα. Ποιὲς θὰ μποροῦσαν νὰ εἶναι οἱ σχέσεις ἀνάμεσα στὶς δύο αὐτές, φαινομενικά, παράλληλες ἔννοιες; Ὑπάρχουν δυνατότητες σύγκλησής τους;

Παρ' ὅλες τὶς προσπάθειες ποὺ ἔχουν γίνει στὸ παρελθόν, μὲ στόχο νὰ ἀναδειχθῆ μιὰ κάποια συγγένεια ἢ συνταύτιση τῶν δύο αὐτῶν

ἐννοιῶν, ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ἡ ἑλληνικὴ οἰκουμενικότητα βρίσκεται στὸν ἀντίποδα τῆς σημερινῆς παγκοσμιοποίησης, ποὺ οὐσιαστικὰ ἀποτελεῖ τὴν διαστροφὴ τῆς ἔναρχης κοινωνίας. Ἡ παγκοσμιοποίηση, ὅπως τοὐλάχιστον ἐμφανίζεται στὴν σημερινὴ ἐποχή, εἶναι ἕνα τεχνητὸ καὶ δουλοποιητικὸ σύστημα ἐξουσίας, ποὺ ἰσοπεδώνει κάθε ἀξία καὶ ποιότητα. Θεμελιωμένη σὲ αὐθαίρετα ἐπιβαλλόμενους θεσμούς, ὅπως ἡ Διεθνὴς Τράπεζα, τὸ Διεθνὲς Νομισματικὸ Ταμεῖο (ΔΝΤ) καὶ ὁ Παγκόσμιος Ὀργανισμὸς Ἐμπορίου (ΠΟΕ), ἀπομυζεῖ ἀσύστολα, μὲ βάση τοὺς νόμους τῆς κερδοσκοπίας, τὸν πλοῦτο καὶ τὶς παραγωγικὲς πηγὲς ὅλων τῶν ἐθνῶν. Ἡ δυνατότητα ἐπιβολῆς της στηρίζεται στὴν πιὸ ἀναπτυγμένη στρατιωτικὰ δύναμη τοῦ κόσμου, τὶς Η.Π.Α., ποὺ ὑποτίθεται ὅτι ἀγωνίζεται γιὰ τὴν δημοκρατία καὶ τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου, ἐνῷ, στὴν πραγματικότητα, περιφρονεῖ χυδαῖα τήν διεθνῆ κοινότητα καὶ διεξάγει προληπτικοὺς πολέμους, μὲ μοναδικὴ ἐπίκληση τὸ δίκαιο τοῦ ἰσχυροτέρου.

Παγκοσμιοποίηση, μέσα στὰ πλαίσια τοῦ σημερινοῦ ἐξουσιαστικοῦ συστήματος, σημαίνει κυνικότητα, ὑποκρισία, προσχεδιασμένη μαζικὴ βία καὶ πολιτιστικὴ καθυστέρηση. Εἶναι ἕνα παγερό, χωρὶς ἠθικὰ διλήμματα, συμφεροντολογικὸ σύστημα, ποὺ στοχεύει στὴν παλιννόστηση μιᾶς παγκόσμιας τυραννίας καὶ ἔχει σὰν μόνη λογική του τὴν χυδαία δύναμη, τὴν δογματικὴ μαζικοποίηση καὶ τὴν πολιτικοκοινωνικὴ αὐθαιρεσία. Μέσα στὰ ὅρια αὐτῆς τῆς κοινωνικῆς παρακμῆς, ἡ ἐλεύθερη σκέψη χάνει τὴν οὐσία της καὶ ὑποδουλώνεται στὸ βωμὸ ἑνὸς νοσηροῦ οἰκοδομήματος, ποὺ ἐπιδιώκει μόνο τὴν συγκέντρωση ἐξουσιαστικῆς

Ἡ παγκοσμιοποίηση, ὅπως τοὐλάχιστον ἐμφανίζεται στὴν σημερινὴ ἐποχή, εἶναι ἕνα τεχνητὸ καὶ δουλοποιητικὸ σύστημα ἐξουσίας, ποὺ ἰσοπεδώνει κάθε ἀξία καὶ ποιότητα. Θεμελιωμένη σὲ αὐθαίρετα ἐπιβαλλόμενους θεσμούς, ὅπως ἡ Διεθνὴς Τράπεζα, τὸ Διεθνὲς Νομισματικὸ Ταμεῖο (ΔΝΤ) καὶ ὁ Παγκόσμιος Ὀργανισμὸς Ἐμπορίου (ΠΟΕ), ἀπομυζεῖ ἀσύστολα, μὲ βάση τοὺς νόμους τῆς κερδοσκοπίας, τὸν πλοῦτο καὶ τὶς παραγωγικὲς πηγὲς ὅλων τῶν ἐθνῶν.

δύναμης. Παράλληλα, τό *"ἔργο"*, ὑλικὸ ἢ πνευματικό, ἀντικαθίσταται ἀπὸ τὴν ἐργασία, τήν *"δουλεία"*, ποὺ ἔχει σὰν ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιὰ νὰ ὑπάρξη, τὴν διαιώνιση τῆς παρακμῆς. Ἐγκλωβισμένος μέσα σὲ τσιμεντένιες μεγαπόλεις, ὁ ἐλεύθερος, δημιουργικὸς πολίτης, γίνεται ἀναπόφευκτα μαζάνθρωπος, ποὺ ἀγωνίζεται σκληρὰ νὰ ἐπιζήση, ἔχοντας χάσει κάθε ἐπίγνωση τοῦ *"τὶ εἶναι"* καί *"πόσο ἀξίζει"* αὐτὸ ποὺ κάνει. Ἔτσι, οἱ ἔννοιες τοῦ ὀρθοῦ καὶ τοῦ ἀληθινοῦ διαστρεβλώνονται μέσα σὲ ἕναν ἀμείλικτο ἀγῶνα ἐπιβίωσης καὶ ἡ ἐπαναστατικὴ δημιουργικότητα μετατρέπεται σὲ ἕνα ἀνέφικτο ὅραμα *"τόπων σωτηρίας"*, ποὺ ὁδηγεῖ σὲ στρατιὲς ἄβουλων καὶ θρησκόληπτων ἐργατῶν-ἐντόμων.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά, ἡ ἑλληνικὴ οἰκουμενικότητα δὲν ἔχασε ποτὲ τὸν ἀνθρωποκεντρικό της χαρακτῆρα. Ἀπὸ πολιτικὴ ἄποψη, στὸν ἀρχαιοελληνικὸ κόσμο δὲν ὑπῆρξε, πρὶν τοὐλάχιστον ἀπὸ τὸν Μ.Ἀλέξανδρο, μιὰ κεντρικὴ ἐξουσιαστικὴ ἀρχή, ποὺ νὰ ἐπέβαλε πολιτιστικοὺς συρμοὺς ἢ ἰδέες. Ὁ ἑλληνικὸς κόσμος ἦταν ἕνας κόσμος αὐτόνομων μικρῶν κοινοτήτων, ποὺ διατηροῦσαν κοινοὺς τρόπους συμπεριφορᾶς καὶ σκέψης. Μεγάλης ἔκτασης αὐτοκρατορίες δημιουργήθηκαν μόνο κατὰ τὴν ἑλληνιστικὴ περίοδο, κυρίως στὶς σατραπεῖες τῆς Ἀνατολῆς καὶ ὄχι στὰ κέντρα τῆς παλιᾶς Ἑλλάδος. Ἀκόμα καὶ κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ ἀποικισμοῦ, οἱ καινούργιες ἑλληνικὲς ἐγκαταστάσεις στὴν δυτικὴ Μεσόγειο καὶ στὶς ἀκτὲς τῆς Μαύρης Θάλασσας ἦταν ἀνεξάρτητες πόλεις, μὲ συναισθηματικοὺς καὶ ψυχολογικοὺς δεσμοὺς πρὸς τὶς ἀντίστοιχες μητροπόλεις, καὶ ὄχι πολιτικὲς ἢ οἰκονομικὲς ἀποικίες. Ὁ λόγος αὐτῆς τῆς μορφῆς ἀνεξαρτησίας ἦταν ὅτι ὁ ἑλληνικὸς οἰκουμενισμὸς δὲν ἐπιβλήθηκε ποτὲ ὡς μία *"ἄνωθεν"* δογματική, τεχνητὴ ἀρχή, ἀπὸ αὐτὲς ποὺ ἡ ἐξουσία καθιερώνει αὐθαίρετα, παραβιάζοντας τὴν φυσικὴ ῥοὴ τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης, οὔτε ὡς μία σκοπιμότητα, ποὺ νομοτελειακὰ διαστρέφει τὴν ἐσωτερικὴ ἀνθρώπινη φύση. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες εἶχαν κατανοήσει ὅτι *"ὁμάδα"* σημαίνει ἁπλῶς ἄθροισμα διαφόρων προσωπικῶν συνειδήσεων καὶ ὄχι πορεία πρὸς τὴν ἀνελευθερία τοῦ μαζισμοῦ. Ἡ σύνδεση τῶν ἀνθρώπων γιὰ ἕναν κοινὸ σκοπὸ ἄφηνε ἔτσι ἄθικτη καὶ αὐτοτελῆ τὴν προσωπικότητα τοῦ κάθε μέλους, ποὺ μποροῦσε νὰ λειτουργήση ἐλεύθερα μέσα στὰ ὅρια τῆς προσωπικῆς του εὐθύνης.

Πῶς ἦταν, ὅμως, δυνατὸν ὁ ἄνθρωπος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ποὺ ἀπὸ κάποιους θεωρεῖται εἰδωλολατρικὴ καὶ πνευματικὰ καθυστερημένη, νὰ ἔθεσε τόσο ὑψηλοὺς σκοπούς, νοηματοδοτῶντας τὴν ἀνθρώπινη ζωή; Καὶ ἂν, πράγματι, ἡ ἀρχαιότητα ἦταν ἐκείνη ποὺ ἔβγαλε τὸν νοητικό *"λόγο"* στὴν σκηνὴ τοῦ παγκόσμιου πνεύματος, ποιὲς προϋποθέσεις θὰ μποροῦσαν νὰ ξαναδημιουργήσουν μιὰ οἰκουμένη πού, ὅπως ἔλεγαν οἱ Στωϊκοί, θὰ εἶναι ὅπως μιὰ πόλη (πόλις), πολῖτες της (πολῖται) θὰ εἶναι οἱ σοφοί, καὶ πολίτευμά της (πολιτεία) ὁ νόμος τῆς φύσης;

Ἡ ἐρώτηση αὐτὴ εἶναι μιὰ εὐκαιρία γιὰ νὰ γίνουν σχετικὲς συζητήσεις, νὰ ἐπιχειρηθοῦν ἀναλύσεις καὶ νὰ διαμορφωθοῦν προτεραιότητες καὶ ἀξιολογήσεις, ποὺ θὰ μποροῦσαν νὰ ὁδηγήσουν σὲ ἀλλαγὲς συμπεριφορᾶς καὶ στὴν διαμόρφωση τῆς καθημερινῆς πραγματικότητας. Εἶναι πλέον γνωστὸ ὅτι ἡ ὑποβάθμιση τῆς σημασίας τῆς ἀρχαιοελληνικῆς σκέψης, τῆς κλασσικῆς γνωσιολογίας, ἠθικῆς καὶ αἰσθητικῆς, ἦταν αὐτὴ ποὺ ὁδήγησε στὸν ἐφιάλτη ἑνὸς κόσμου ποὺ ἐξαθλιώνει καὶ εὐτελίζει τὸ ἀληθινό, τὸ πηγαῖο καὶ τὸ δημιουργικό. Ἡ ἑλληνικὴ πόλη, ἡ ἑλληνικὴ τέχνη, ἡ γλυπτική, ἡ ποίηση, ἡ φιλοσοφία, ἡ ἴδια ἡ ἱστορία τῶν δημοκρατικῶν θεσμῶν, συγκροτοῦν ἕναν ἱστὸ ποὺ εἶναι ἀναγκαῖος γιὰ τὴν ἀνθρώπινη κοινωνία σὲ ὁποιαδήποτε ἐποχή. Ἡ ἐπαναφορά τους θὰ ἦταν, συνεπῶς, ἀπαραίτητη στὴν ἰσχύουσα κατάσταση τῆς ἐξουσιαστικῆς ὁμαδοποίησης, στὴν ὁποία κυριαρχεῖ μονάχα ὁ *"φόβος Κυρίου"* καὶ ὁ ἀδίστακτος ἐμπορευματικὸς ἀνταγωνισμός.

Στὸ βιβλίο του *"Ἡ Κρίσιμη Καμπὴ"*, ὁ Fritjof Capra γράφει, πολὺ σωστά, ὅτι *«λύσεις μπορεῖ νὰ βρεθοῦν μόνον ὅταν ἀλλάξει αὐτὴ καθαυτὴ ἡ δομὴ τοῦ δικτύου τῶν σχέσεων, πρᾶγμα ποὺ ἰσοδυναμεῖ μὲ βαθιὲς ἀναμορφώσεις τῶν κοινωνικῶν θεσμῶν, τῶν ἀξιῶν καὶ τῶν ἰδεῶν»*. Σύμφωνα μὲ τὸν συγγραφέα, *«γιὰ νὰ συλλάβουμε τὴν πολυπρόσωπη πολιτιστική μας κρίση, εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ υἱοθετήσουμε μιὰ ἐξαιρετικὰ πλατιὰ ὀπτικὴ καὶ νὰ ἀντικρίσουμε τὴν κατάσταση ἀπὸ τὸ φάσμα τῆς ἀνθρώπινης πολιτιστικῆς ἐξέλιξης. Πρέπει νὰ ἀπαλλάξουμε τὴν ὀπτική μας ἀπὸ τὸ ἀδιέξοδο*

τῆς ἑστίασης στὰ τέλη τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα καὶ νὰ ἀγκαλιάσουμε μὲ τὸ βλέμμα μιὰν ἐξελικτικὴ ῥοὴ ποὺ περιλαμβάνει χιλιάδες χρόνια ἱστορίας».

Χωρίς, λοιπόν, νὰ ἀναλύσουμε τὴν πρώτη ἱστορικὴ ἐμφάνιση τῆς ἐκτροπῆς, ποὺ ὁρισμένοι τοποθετοῦν στὶς θεωρίες τοῦ Καρτέσιου, τοῦ Φ. Μπέηκον καὶ τοῦ Καλβινισμοῦ, ἐνῷ ἄλλοι τὴν ἐπεκτείνουν στὰ ἴδια τὰ θεμέλια τοῦ ἰουδαιοχριστιανικοῦ οἰκοδομήματος, ὀφείλουμε νὰ τονίσουμε ὅτι ἡ πρώτη ἀπὸ αὐτὲς τὶς προϋποθέσεις δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ εἶναι ἡ συνειδητοποίηση τοῦ γεγονότος ὅτι οἱ Ἕλληνες δὲν ἔχασαν ποτὲ τὸν ἀνθρωποκεντρικὸ στοχασμό τους, μεταφέροντας τὸ κέντρο τοῦ ἐνδιαφέροντός τους σὲ ἕνα ἐξωκόσμιο πνεῦμα. Οἱ πρόγονοί μας ξεκίνησαν ὄχι ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ Σύμπαντος, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν συνείδηση τοῦ ἑαυτοῦ τους. Ὄχι ἀπὸ τό *"γεννηθήτω"* ἑνός ἐξωκόσμιου θεοῦ, ἀλλὰ ἀπὸ τό *"γνῶθι σαὐτόν"*. Τὸ ἐνδιαφέρον τους δὲν ἦταν στὸν μετασυμπαντικό *"πνευματικὸ"* παράδεισο, οὔτε στὸ ἀκατασκεύαστο καὶ ἄμορφο χάος ποὺ προϋπῆρχε τῆς *"κτίσης"*, ἀλλὰ στὸ λογικό, τὸ ἁπτὸ καὶ τὸ φωτεινό. Ἀκόμα καὶ ἡ ἴδια ἡ Μυθολογία τους ξετυλίχθηκε στὰ αἰσθητὰ καὶ λογικὰ γεωγραφικὰ δεδομένα, στὶς συλληπτὲς κοιλάδες τῆς Αἰγηίδος. Ἀπὸ θρησκευτικὴ πάλι ἄποψη, ἡ ἑλληνικὴ εὐσέβεια ἀναφερόταν σὲ θυσίες, πομπές, ἑορτές, ἀγῶνες, χρησμοὺς καὶ ἱεροτελεστίες, ὄχι σὲ δογματα καὶ ἀφηρημένους μεσσιανισμούς. Σὰν ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς κοσμοαντίληψης, ποὺ θεμελιωνόταν στὴν ἀπουσία δόγματος, στὴν ἔλλειψη ἐξουσιαστικότητας καὶ στὴν πνευματικὴ αὐτοτέλεια, ἡ ἑλληνικὴ οἰκουμενικότητα πῆρε τὴν μορφὴ ἑνὸς πολύμορφου κόσμου, ποὺ διαμορφωνόταν ἀπὸ γενιὰ σὲ γενιὰ μέσα ἀπὸ τὴν ἔρευνα τοῦ ἀληθινοῦ, τῆς φιλοσοφίας καὶ τοῦ ἔνθεου φυσικοῦ περιβάλλοντος.

Ποιὸ ἦταν, λοιπόν, τὸ ἀποτέλεσμα αὐτοῦ τοῦ τρόπου θέασης τῆς πραγματικότητας, τῆς συμπεριφορᾶς ἀπέναντι στὸ περιβάλλον καὶ τῆς συμβίωσης τῶν ἀνθρώπων στὰ πλαίσια τῆς κοινωνίας; Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν ὅτι, ἀπὸ τὶς ἀκτὲς τοῦ Ἀτλαντικοῦ ἕως τὰ ὑψίπεδα τῶν Ἱμαλαΐων, οἱ ἑλληνικὲς κοινότητες, γιὰ ἑκατοντάδες χρόνια, ἔσφυζαν ἀπὸ ἀνθρώπους ἐλεύθερους, ποὺ ἀγαποῦσαν τὴν δημιουργικὴ ἔρευνα, τὴν ὀμορφιὰ καὶ τὴν ποικιλομορφία. Ἀντίθετοι μὲ τὰ μοναρχικὰ δόγματα, τὶς προκαταλήψεις καὶ τὸν βάναυσο ἐξουσιασμό, οἱ Ἕλληνες ἦταν ἐκεῖνοι ποὺ ἔθεσαν, γιὰ πρώτη φορά, τὸ ὅραμα τῆς γενικῆς εὐτυχίας τῆς ἀνθρωπότητας, φιλοδοξῶντας νὰ συμφιλιώσουν τοὺς λαοὺς καὶ νὰ πραγματοποιήσουν, μέσα ἀπὸ τὴν ἐπέκταση τῆς γνώσης καὶ τῆς παιδείας, τὴν ἐλεύθερη ἑλληνικὴ οἰκουμένη. Ὁ Πλάτων, στήν *"Πολιτεία"* του, γράφει: *«Οἱ ἀνθρώπινες κοινωνίες θὰ εὐδαιμονήσουν, ὅταν, ἢ οἱ φιλόσοφοι κυβερνήσουν, ἢ οἱ ἄρχοντες φιλοσοφήσουν»*. Ὁ Σωκράτης, διδάσκοντας *"τὸν κατ' ἀρετὴν βίον"* τόνιζε ὅτι: *«Μόνον ἡ ἠθική, ἡ ἐπιστήμη τοῦ ἀγαθοῦ, προάγει τῶν ἀτόμων καὶ τῶν λαῶν τὸν βίον καὶ εἶναι φορέας ἀληθινῆς εὐδαιμονίας»*, ἐννοῶντας ὅτι ὁ ἐξανθρωπισμός τῆς ἀπρόσωπης μάζας ἀρχίζει μὲ τὸ *"γνῶθι σαὐτὸν"* καὶ ἔχει ὡς ἔρεισμα τὴν παιδεία, τὴν καλλιέργεια καὶ τὴν χαλιναγώγηση τοῦ ἐνστίκτου τόσο σὲ ἀτομικό, ὅσο καὶ σὲ διασυλλογικὸ ἐπίπεδο.

Σὲ πολιτικό, πάλι, ἐπίπεδο εἶναι γνωστὸ ὅτι στὴν χώρα αὐτὴν γεννήθηκε ἡ ἔννοια τῆς δημοκρατίας. Ὅμως αὐτὸ ποὺ συχνὰ παραβλέπεται εἶναι πὼς ἡ δημοκρατία προϋποθέτει ὄχι μόνο τὴν συμμετοχὴ τοῦ λαοῦ στὴν διαμόρφωση, τὴν υἱοθέτηση καὶ ἐφαρμογὴ πολιτικῶν ἀποφάσεων, ἀλλὰ καὶ τὴν δημιουργία ἑνὸς εὐρύτερου περιβάλλοντος ποὺ ἐξυψώνει τὸν ἄνθρωπο στὸ ἐπίπεδο τοῦ πολίτη. Σὲ ἀντίθεση μὲ τὸν καταφοβισμένο καὶ ὑποταγμένο *"ὑπήκοο"*, πολίτης, μὲ τὴν ἀρχαιοελληνικὴ τοῦ ὅρου ἔννοια, σημαίνει τὴν πιὸ ὑψηλὴ ἔννοια τοῦ ὅρου *"ἄνθρωπος"* καὶ ὑπονοεῖ ἕναν αὐτόνομο φορέα καὶ ἐμψυχωτὴ πνευματικῶν ἀξιῶν, ποὺ ἀφοροῦν ἐξίσου τὸ *"Ἐγὼ"* καὶ τὸν *"Ἄλλο"*, τὸ ἄτομο καὶ τὴν κοινωνία.

Μιὰ ἄλλη βασικὴ διαφορὰ ἀνάμεσα στό *"τότε"* καὶ στὸ *"τώρα"*, καὶ στὴν ὁποία ὀφείλουμε νὰ ἀναφερθοῦμε, ἦταν ἡ σχέση τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν πλοῦτο καὶ τὰ ὑλικὰ ἀγαθά. Ἡ σημερινὴ παγκοσμιοποίηση στηρίζεται στὸ ὅλο ὑπολογισμοὺς καὶ ταπεινὲς σκοπιμότητες οἰκονομίστικο πνεῦμα τῆς ἰδιοτέλειας, τοῦ μονόπλευρου συμφέροντος καὶ τῆς μικρόχαρης ὑπολογιστικότητας. Ἡ λέξη-κλειδὶ ποὺ τὴν χαρακτηρίζει, εἶναι ὁ *"οἰκονομισμός"*, μιὰ παρέκκλιση τοῦ ὑλιστικοῦ ὠφελιμισμοῦ, ποὺ οὐσιαστικὰ ὁδηγεῖ τοὺς πολίτες σὲ μιὰ ψύχωση ἐξαγορᾶς τῆς κάθε ἀξίας καὶ στὴν ἐν συ-

νεχείᾳ μετατροπή της σὲ ὑποκείμενο ἀγοραπωλησίας καὶ συναλλαγῆς. Ὁ οἰκονομισμὸς εἶναι τὸ ἐπίπεδο τοῦ μεταπράτη καὶ τοῦ μικροεμπόρου. Καταλύει τὶς ἀνθρώπινες σχέσεις, προσαρμόζει κάθε ἀνθρώπινο συναίσθημα σὲ προσποίηση καὶ ψευτιά, διαβρώνει ὅλες τὶς φιλικὲς καὶ συγγενικὲς σχέσεις, καὶ ὑποβαθμίζει τὴν ἀνθρώπινη ζωή. Ὁ οἰκονομισμὸς συρρικνώνει κάθε ἔννοια ἀνθρωπισμοῦ, ὁδηγεῖ στὴν ἀπληστία καὶ μετατρέπει τοὺς ἐλεύθερους καὶ ὑψιπετεῖς ἀνθρώπους σὲ στενόκαρδους μικροπραγματευτές, χωρὶς ἦθος καὶ ἰδανικά.

Στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα, ἀντίθετα, ἡ ἱκανοποίηση τῶν ὑλικῶν ἀναγκῶν ἦταν ἀντικείμενο τῆς *"οἰκονομίας"*, μιᾶς ἔννοιας εὐρύτερης, ποὺ ἐνσωματωνόταν στὴν ἀνάγκη διαμόρφωσης, σὲ πολιτικὸ ἐπίπεδο, τῆς δημοκρατίας, καὶ σὲ ἀτομικὸ ἐπίπεδο, μιᾶς ὑπεύθυνης, πνευματικῆς προσωπικότητας. Ἡ οἰκονομία, ἢ νομὴ τοῦ οἴκου, συνέθετε ἕνα εὐρύτερο πλέγμα, ποὺ ἀφοροῦσε τὴν διαχείριση καὶ ρύθμιση τῶν ἰδιωτικῶν, ἀλλὰ καὶ δημόσιων ἀγαθῶν. Ἐνσωματωμένο στὴν γενικότερη θεωρία τῆς ἑλληνικότητας, περιελάμβανε τὴν ἐπιστήμη τοῦ καταμερισμοῦ τῶν ἁρμοδιοτήτων καὶ τῆς ἀναζήτησης πόρων καὶ μέσων, πάντοτε σὲ σχέση μὲ τὴν ὅσο τὸ δυνατὸν δικαιότερη κατανομὴ τοῦ πλούτου καὶ τὸν σεβασμὸ στὸ φυσικὸ περιβάλλον. Ἡ ἀρχαιοελληνικὴ οἰκονομία ἦταν τὸ πρακτικὸ θεμέλιο τῆς θεωρίας ποὺ σήμερα ὀνομάζουμε *"βιωσιμότητα"*. Γι' αὐτὸ καὶ σήμερα, ποὺ ἡ *"συστηματικὴ σκέψη"* καὶ ἡ θεωρία τῆς *"βιωσιμότητας"* κερδίζουν διαρκῶς ἔδαφος, ἡ διασφάλιση τῆς ἱστορικῆς μνήμης καὶ τῆς πολιτιστικῆς μας κληρονομιᾶς ἔχει τεράστια σημασία.

Ἕνα τρίτο στοιχεῖο ἀντίθεσης, στὸ ὁποῖο θὰ πρέπῃ νὰ ἀναφερθοῦμε, εἶναι ἡ ἔννοια τῆς πολιτικῆς, ἀλλὰ καὶ πνευματικῆς ἐλευθερίας. Σήμερα, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν δογματικὴ ἀπολυτοποίηση τῶν ἰδεολογιῶν ποὺ ἔχουν καθιερωθεῖ σάν «ἀξίες» γενικῆς παραδοχῆς, ἀλλὰ καὶ σὰν ἱερὲς δοτές «ἀλήθειες», στὸ ἐπίπεδο τῆς καθημερινῆς ζωῆς, ἡ παγκόσμια κοινωνία τίθεται ὁλοένα καὶ ἀσφυκτικότερα ὑπὸ τὸν ἐναγκαλισμὸ ἑνὸς ἀνεξέλεγκτου ὀργουελιανοῦ μοντέλου. Στὴν οἰκονομία τῆς παγκοσμιοποιημένης ἐλεύθερης ἀγορᾶς, μόνο τὰ προϊόντα καὶ οἱ ἑταιρεῖες μποροῦν πλέον νὰ κινοῦνται ἐλεύθερα. Οἱ ἄνθρωποι περιορίζονται στὰ γκέ-

το τοῦ καταναλωτῆ καὶ τοῦ ψηφοφόρου. Τὴν ἴδια στιγμή, ὁ ἐναγκαλισμὸς τῆς ἰδιωτικῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς δημόσιας ζωῆς ἀπὸ μιὰ ἀνεξέλεγκτη ἀστυνομοκρατία, ποὺ ξεφεύγει ἀπὸ τὰ αἴτια ὑπάρξεως τοῦ θεσμοῦ, ὁ ὑπερτροφικὸς συγκεντρωτισμὸς τῆς ἐξουσίας στὰ χέρια τῶν διεθνικῶν ἑταιρειῶν, ἀλλὰ καὶ τὰ καινούργια τρομολαγνικὰ νομοσχέδια ποὺ προωθοῦνται πρὸς ψήφιση στὴν Γερουσία τῶν Η.Π.Α., ἐκχωροῦν ὑπερεξουσίες σὲ μιὰ τυραννικὴ καὶ ὀλιγάριθμη ἐλίτ, κατὰ παράβαση τῶν θεμελιωδῶν πολιτικῶν ἐλευθεριῶν.

Ἀπὸ πνευματικὴ πάλι ἄποψη, ἡ ἀνθρωπότητα ὑποτάχθηκε στὰ κελεύσματα ἑνὸς θεοκρατικοῦ καὶ ἰδεολογικὰ φανατικοῦ φασισμοῦ. Θεμελιωμένες στὴν δισχιλιετῆ μονοθεϊστικὴ καὶ μονοϊδεϊστικὴ ἀντίληψη, οἱ κοινωνικὲς δομὲς τῆς Δύσης ἔμαθαν νὰ ἐπιβάλλουν καὶ αὐτὲς μὲ τὴ σειρά τους –στὶς ἐλάχιστες μειονότητες τῶν αὐτόχθονων ποὺ ἀκόμα δὲν ἔχουν προσηλυτιστεῖ– τὸ ἀλάθητο τῆς πνευματικῆς, ἀλλὰ καὶ ἐγκόσμιας ἐξουσίας. Ἡ ψυχολογία τῆς θεοκρατίας, ποὺ ἔχει περάσει στὸ ὑποσυνείδητο ὅλων σχεδὸν τῶν ἀνθρώπων, ἐξυπηρετεῖ τὴν ἰσοπεδωτικὴ παγκοσμιοποίηση, διδάσκοντας στὶς καινούργιες γενιὲς ὅτι ἡ μοναδικὴ μορφὴ ἐπικοινωνίας ποὺ ὑπάρχει, εἶναι ἐκείνη τῆς *"πυραμίδας"*. Δηλαδὴ ἡ ὑποταγὴ σὲ αὐτοὺς ποὺ μᾶς ἐξουσιάζουν καὶ ἡ ἀπαίτηση ὑποταγῆς ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ ὑποτίθεται ὅτι εἶναι κατώτεροι. Οἱ ἀρχὲς τῆς ἰσηγορίας καὶ τῆς ἀνεξαρτησίας, ποὺ συνέθεταν μιὰ πραγματικότητα πολυμερισμοῦ καὶ συμπληρωματικότητας, γίνονται ἔτσι οὐτοπικὲς θεωρίες. Ἡ πραγματικότητα γίνεται κατανοητὴ μέσα ἀπὸ τὴν ἀποδοχὴ τῆς συγκεντρωτικῆς ἀρχῆς ποὺ ἐλέγχει, τιμωρεῖ, ἀλλὰ καὶ ἀφορίζει κάθε τι τὸ διαφορετικό.

Ἡ παγκοσμιοποίηση, συνεπῶς, ὡς ἰδεοπολιτικὴ ἀντιπαλότητα τῆς ἑλληνικότητας, ὄχι μόνον ὁδηγεῖ στὴν κατάρρευση τῶν ἀξιῶν ποὺ στηρίζουν τὴν ἀνθρώπινη κοινωνία, ἀλλὰ ὁδηγεῖ καὶ στὴν καταστροφὴ τοῦ οἰκοσυστήματος. Ἡ παραμόρφωση τῶν πληροφοριῶν καὶ ὁ ἔλεγχος ἀπὸ τὶς πολυεθνικὲς ἑταιρεῖες τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος καὶ τῆς ἀκαδημαϊκῆς ἔρευνας ἐμποδίζει τὴν διατήρηση ὁποιασδήποτε ἀρχῆς ποὺ δὲν ὑποτάσσεται στὴν ἰδεολογία τοῦ συμφέροντος καὶ τῆς ἀχαλίνωτης ἀνάπτυξης. Οἱ μεγαλοεπιχειρηματίες, ποὺ ἐπιβάλλουν τήν *"παγκοσμιοποίηση"*, δὲν διστάζουν νὰ καταπατήσουν τοὺς ἐθνικοὺς καὶ περιβαλλοντικοὺς νόμους καὶ νὰ εὐλογήσουν ὁποιοδήποτε ἔγκλημα. Μπροστὰ στὸ ὅραμα τῆς μεγιστοποίησης τοῦ κέρδους, ἡ ἐκμετάλλευση τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς γῆς γίνεται ἡ μοναδικὴ ἀποδεκτὴ πραγματικότητα. Μὲ τὸν τρόπο αὐτόν, ἡ χρηματιστηριακὴ ἐμπορευματοποίηση τοῦ παγκόσμιου κεφαλαίου, ποὺ καλεῖται ἀπὸ τὰ ΜΜΕ *"παγκοσμιοποίηση"*, δὲν εἶναι παρὰ μέσο χειραγώγησης καὶ ἐξουσιασμοῦ, ἡ κατίσχυση ἑνὸς βάναυσα ἐπιβαλλόμενου ἐφιάλτη.

ΕΠΙΜΥΘΙΟ

Μέσα σὲ αὐτὰ τὰ πλαίσια, καὶ μὲ τὴν κατάρευση τῆς πάσης κατηγορίας *"-ισμῶν"* τῆς ἐποχῆς μας, ἡ ἑλληνικότητα ὀφείλει νὰ ἀναδειχθῇ ὡς ὁ κατεξοχὴν ἀντίπαλος τοῦ ἐμπορευματικοῦ *"πολιτισμοῦ"*, ἐπανακαθορίζοντας τὸ περιεχόμενο τῆς προόδου, τῆς ἀνάπτυξης καὶ τῆς ἐξέλιξης. Μὲ μέτρο τὸν πολίτη καὶ στόχο τὸν ἀληθινὸ πλοῦτο καὶ τὴν πνευματικὴ εὐθύνη –ποὺ ὁδηγεῖ στὴν πραγματικὴ δημοκρατία–, ἡ ἑλληνικὴ οἰκουμενικότητα προτάσσει τὴν βιωματικὴ πληρότητα στὴν θέση τῆς ἀλλοτρίωσης, τὸ μέτρο καὶ τὴν ἐλευθερία στὴν θέση τῆς ψευδαίσθησης, τῆς ἀνασφάλειας καὶ τῆς φτώχειας. Ἑλληνικὴ οἰκουμενικότητα σημαίνει μιὰ πολιτιστικὴ ἄνθηση σὲ παγκόσμιο ἐπίπεδο, ποὺ ἐξανθρωπίζει καὶ ἑνώνει ὅλους τοὺς πολῖτες τῆς γῆς. Σημαίνει συνύπαρξη, συνεργασία, σεβασμὸ στὴν ἑτερότητα καὶ ἐξανθρωπισμὸ τῆς παγκόσμιας κοινωνίας.

Ἕνα τέτοιο εὐγενικὸ ὅραμα δὲν μπορεῖ νὰ θεμελιωθῇ, παρὰ μόνο στὸν ἀρχαιοελληνικὸ λόγο καὶ τὴν κοσμοαντίληψη τῆς ἔνθεης καὶ ἱερῆς φύσης. Καθὼς πολὺ σωστα ἀναφέρει καὶ ἡ Μαρία Δαράκη στὸ βιβλίο της *"Μιὰ θρησκευτικότητα χωρὶς θεό"*, μιὰ τέτοια πραγμάτωση ἀπαιτεῖ τὴν πλήρη ἄνθιση καὶ τὴν τέλεια ἀνάπτυξη τοῦ αἰσθήματος τῆς ἱερότητας τοῦ κόσμου, ἕνα αἴσθημα ποὺ διαθέτει ὁ *"σύμφωνος μὲ τὴν φύση"* ἄνθρωπος. Δὲν θὰ μποροῦσε, ὅμως, νὰ ἀναλάβῃ τὸν ἐξαγνιστικὸ αὐτὸν ῥόλο ὁ Χριστιανισμὸς καὶ ἰδιαίτερα ἡ Ὀρθοδοξία; Ἄλλωστε, ἡ ἀντίδρασή της στὴν Νέα Τάξη καὶ στὶς ἀρχές τῆς παγκοσμιοποίησης, εἶναι σαφὴς καὶ δεδηλωμένη. Ἡ ἀπάντη-

ριζα καὶ συνώνυμα: ***κνέφας, δνόφος, ζόφος*** καὶ ***ψέφας*** = σκότος, ποὺ προκύπτουν ἀπὸ τὸ σκνίφος μὲ ἀπλοποίηση τοῦ ἀρκτικοῦ συμπλέγματος ***σκ → κ*** καὶ τροπὴ καὶ στὴν συνέχεια ***σκ → κσ → πσ = ψ*** ἢ ***σκ → κσ → δσ → ζ***.

- Τὸ ἀττικὸ ***τᾶν· σύ***, ταύτην ἢ τούτην, εἶναι καθαρὰ δωρικῆς μορφῆς καὶ ἐκπροσωπεῖ τόσο τὴν προσωπικὴ ἀντωνυμία δωρ. ***τὺ = σὺ*** μὲ τροπὴ τοῦ ἀρκαδικοῦ ***υ*** σὲ ***α***: τὰ καὶ μὲ τὸ βεβαιωτικὸ ***νε / νη***: ***τᾶν***, ὅσο καὶ τὰ ἄρθρα ἢ δεικτικὲς ἀντωνυμιες στὴν αἰτιατικὴ ἑνικοῦ ***τᾶν,*** ἀντὶ ***τὴν >τάFαν,*** ἀλλὰ καὶ στὴν γενικὴ πληθυντικοῦ: ***τῶν*** = δωρ. ***ταν***, πρβλ. δωρικὴ ἐπιγραφή: ***τᾶν κοινᾶν = τῶν κοινῶν***.
- Ἡ λέξη τῶν Ἀχαιῶν: ***κόρσαι·*** κορυφαί, κεφαλαί, ἐπάλξεις, προμαχῶνες, στεφάναι πύργων ἢ κρόταφοι, ἑνοποιεῖ μὲ τὰ ἀνωτέρω ὁμόρριζα τῆς λέξης ***κάρα*** σὲ ὅλο τὸ εὖρος τῶν ἐφαρμογῶν της ὡς κεφαλή, κορυφή, στεφάνη, ὑψηλὰ μέρη πύργων ἢ σωμάτων καὶ μάλιστα σὲ διάφορες μεταπτωτικὲς βαθμίδες.
- Τὸ ἀχαϊκὸ ***σπάζει*** (θέμα ***σπαδ-***) μὲ τὴν σημασία: ***σκυζᾷ*** (θέμα ***σκυδ-***) παρουσιάζει μεταβολὴ ***σπ → σκ*** ἀνάλογη τῆς αἰολικῆς, καὶ βαθμίδα ***α*** ἀντὶ ***υ***.
- Ἡ τροπὴ ***α → ο***, ἀνάλογη τῆς αἰολικῆς / θεσσαλικῆς / λεσβιακῆς, παρουσιάζεται στὸ ἀχαϊκὸ ἐπίθετο ***στραβαλὸς·*** ὁ στρογγυλίας καὶ τετράγωνος ἄνθρωπος, ὁμόρριζο τῶν ***στρόβος, στροφὴ*** καὶ ***στρέφω*** καὶ λεπτὸ χειλικὸ ***β***, ἀντὶ δασέως χειλικοῦ ***φ***.
- Τὸ βαβυλωνιακὸ ***βελέφατος·*** ὁ τοῦ πυρὸς ἀστήρ, ὁ ἄλλως ***Δελέφατ·*** ὁ τῆς Ἀφροδίτης, ἀστὴρ ὑπὸ Χαλδαίων (***βελ- /δελ-,*** τροπὴ χειλικοῦ σὲ ὀδοντικὸ), ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὴν γλῶσσα τοῦ Ἡσυχίου ***βέλα·*** ἥλιος καὶ αὐγὴ ὑπὸ Λακώνων καὶ τὴν λέξη ***φα(ν)τός***, ῥῆμα ***φαν-jομαι > φαίνομαι*** καὶ μεταξὺ τοῦ λακωνικοῦ, βαβυλωνιακοῦ καὶ χαλδαϊκοῦ ὁμορρίζου παρουσιάζονται οἱ ἀρχαιοελληνικὲς διαδιαλεκτικὲς μεταβολὲς ***β/γ/δ***, πρβλ. βοιωτικὸ: ***βανὰ = γυνή*** (μὲ τροπὴ ***α/υ***) ***διφούρα, γέφυρα***. Λάκωνες καὶ ***δέλλει· βάλλει***. Ἀρκάδες.
- Τὸ βαβυλωνιακὸ ***σαώς·*** ἥλιος, διατηρεῖ τὸ ἀρχικὸ ***σ → h → δασεῖα*** στὸν δωρικὸ τύπο ***ἀFώς = ἠῶς***, ἀττικὸ ***ἕως***, ποὺ ἑνοποιεῖ τὴν ῥίζα ***σα- / Fα- / α-***, μὲ τὰ ὁμόρριζα ***σέλας***, δω-

Σ. ΔΩΡΙΚΟΣ - Κ. ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΑΚΗΣ

ΟΙ ΕΡΜΗΝΕΙΕΣ ΤΟΥ ΗΣΥΧΙΟΥ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΣ ΩΣ ΕΤΥΜΟΛΟΓΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΩΣ ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟ

Γλωσσολογικὲς παρατηρήσεις καὶ συσχετίσεις

Ἡ μελέτη τῶν διαλεκτικῶν στοιχείων τοῦ Λεξικογράφου Ἡσυχίου τοῦ Ἀλεξανδρέως ἀποκαλύπτει συσχετίσεις σὲ γλωσσικὰ καὶ πολιτισμικὰ φαινόμενα, γεγονότα ἢ δρώμενα, ποὺ μᾶς βοηθοῦν νὰ γνωρίσουμε πληρέστερα τὰ ἑλληνικὰ φύλα ποὺ ἁπλώθηκαν, ἔζησαν καὶ δημιούργησαν στὸν προγονικὸ καὶ πατρογονικὸ πελασγικὸ χῶρο, μὲ ἰδιαίτερες λατρεῖες, ἔθιμα καὶ καταβολές, ποὺ ὅλες συνέβαλαν στὴν ἑλληνικὴ καὶ παγκόσμια κοσμογένεση. Οἱ "γλῶσσες" τοῦ Μεγάλου Λεξικογράφου, ἂν μελετηθοῦν σὲ βάθος καὶ συνδυαστοῦν ὡς φθογγικὲς μεταβολὲς καὶ σημασίες, ἀναδεικνύουν τὴν ὀρθὴ καὶ πλήρη ἐτυμολόγηση καὶ τὶς ἀρχαιοελληνικὲς ῥίζες σὲ ὅλο τους τὸ εὖρος καὶ ἐφαρμογές καὶ χρήσεις.

Συγχρόνως ἐπιτρέπουν νὰ ἀναζητηθοῦν καὶ νὰ ἑρμηνευθοῦν τὰ παράγωγα καὶ ὁμόρριζα τῶν ἑλληνικῶν γλωσσικῶν προτύπων τῶν γλωσσῶν τοῦ ἀρχαίου κόσμου –καὶ βεβαίως καὶ τῶν νεωτέρων ἀπογόνων τους– διευρύνοντας, ἔτσι, τὸ γλωσσικό μας πεδίο καὶ ἀσκῶντας μας τὴν συνδυαστικὴ τῶν ὁμορρίζων καὶ τῶν συγγενειῶν τους.

Ἡ συνδυαστικὴ αὐτὴ μελέτη ἀποκαλύπτει στὴν πράξη, βάσει τῶν συνωνύμων ποὺ χρησιμοποιεῖ ὁ Ἡσύχιος γιὰ νὰ ἐξηγήσει τοὺς διαλεκτικούς του ὅρους, τὶς φθογγικές μεταβολὲς στὴν ἑκάστοτε ἐξεταζόμενη διάλεκτο ἢ μεταξὺ τῶν ἀρχαιοελληνικῶν διαλέκτων καὶ ἐπεκτείνουμε τὶς παρατηρήσεις μας ἀπὸ ἄλλες πηγές, ὅπως οἱ διαλεκτικές ἀρχαιοελληνικὲς ἐπιγραφὲς ἢ τὰ διασωθέντα διαλεκτικὰ κείμενα (χορικὰ τραγουδιῶν ἢ τὰ Ἔπη τοῦ Ὁμήρου).

Ἡ μελέτη τῶν διαλεκτικῶν γλωσσῶν τοῦ Ἡσυχίου τοῦ Ἀλεξανδρέως ἀποκαλύπτει, ἐντὸς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας, σημαντικὲς ἐγγενεῖς διαλεκτικὲς μετατροπές, ποὺ ἐτυμολογοῦν καὶ ἐπεξηγοῦν πολιτισμικοὺς καὶ ἱστορικοὺς ὅρους τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου καὶ ἑνοποιοῦν τὰ διάφορα ἑλληνικὰ φύλα ὑπὸ τὸν ἑλληνοπελασγικὸ προαιώνιό τους γεννήτορα, φυσικὸ καὶ γλωσσικό. Ἡ ἑρμηνεία τῶν βαβυλωνιακῶν ἢ φοινικικῶν γλωσσῶν τοῦ Ἡσυχίου μὲ τὰ ἀρχαιοελληνικά του ἔτυμα, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐτυμολόγηση, θεοτήτων, ὡς ὁ Δελέφατ, ὁ ἀστέρας τῆς Ἀφροδίτης στοὺς Χαλδαίους, ἀπὸ τὴν ῥίζα ***δαλ- / δελ-,*** ἐξ ἧς τὸ ῥῆμα ***δηλόω*** < ***δαFελόω*** = διασαφηνίζω, φανερώνω, φωτίζω, πού τοῦ προσδίδει τὴν ἰδιότητα τοῦ λαμπροῦ, τοῦ λάμποντος, τοῦ ἀκτινοβολοῦντος, μὲ ἐναλλακτικὸ ἰσοδύναμο διαλεκτικὸ τύπο: ***γελ-/βελ < Fελ < σελ,*** πρβλ. ***σέλας***, παραπέμπει σὲ πληθώρα συνωνύμων/ὁμόρριζων στὴν ἀνεξάντλητη ἑλληνικὴ γλῶσσα, πού, ὡς σύνολο τῶν διαλεκτικῶν της, ὑπερκαλύπτει κάθε γλωσσικὸ τύπο τῶν διαλέκτων της, ἀλλὰ καὶ τῶν θυγατρικῶν της γλωσσῶν. Μὲ τὸν τρόπο αὐτόν, ἤδη ἀπὸ τὸ λεξικὸ τοῦ Ἡσυχίου, ἑρμηνεύονται, καὶ βάσει τῶν ἐπεξηγήσεων τοῦ Λεξικογράφου, ὡς ἀνήκοντα στὴν ἴδια ἐτυμολογικὴ ὑπεροικογένεια, οἱ γλῶσσες (παρατίθενται οἱ ἐμφιλοχωροῦσες φθογγικὲς διαλεκτικὲς ἀντιστοιχίες):

βαβάζειν· βοᾶν, πρβλ. ***βοFὰ*** > δωρικὸ ***βοά,*** ἀντὶ ***βοή,*** μὲ χειλικὴ προφορὰ τοῦ διγάμματος, ὡς τοῦ βῆτα, μὲ βαθμίδες ***βοF-*** καὶ ***βαF-***, πρβλ. νεοελληνικὸ ***βαβούρα***.

βαβαὶ· θαυμαστικὴ φωνή.

βάβακοι· ὑπὸ Ἠλείων τέττιγες· ὑπὸ Ποντικῶν δὲ ***βάτραχοι*** (διαφοροποίηση ἐννοίας, φωνῆς ἢ ζώου ἀναφορᾶς) μεταξὺ διαλέκτων.

βαβάκτης· ὑμνωδὸς, κραύγασος· ὅθεν καὶ ***Βάκχος*** (ῥίζα ***βαγ-***, ***βακ-*** ἀντὶ ***βαF-***, μὲ οὐρανικὴ προφορὰ τοῦ διγάμματος πρὸ τῆς καταλήξης ***-Fος / -κος / -χος***). [***Βάκχος*** = ὁ ὑμνωδὸς τοῦ θεοῦ Διονύσου).

βάβαλον· κραύγασον, Λάκωνες.

βάβαξ· λάλος, φλύαρος (ἐπιτακτικὸν ***βα-/βε-,*** πρβλ. ***βέβηλος***).

βάζειν [< ***βαδ-jειν***]· λέγειν, ῥίζα ***φαF-,*** ἐξ ἧς τὸ ῥῆμα ***φαF -α-μι > φημί,*** πρβλ. δωρικὸ ***φαμί*** (***α*** μακρόν, ***α+α*** = δωρ. ***α*** μακρόν, κυνικὸ/ἀττικό, ***η*** ἀπὸ ἀναίρεση), α' πληθυντικὸ ***φαμέν***, ***ἀντί-φασις***, ***ἀπό-φασις***, ***φατός***, ***ἄφατος*** = ἀνείπωτος, ***φαF-ος > φάος > φῶς***, ἡ ῥίζα ***φαF-*** δίδει καὶ τὸ ῥῆμα ***φαμὶ/φημί,*** ὑπὸ τὴν ἔννοια τοῦ ἀποκαλύπτω διὰ τοῦ λόγου, ἀποσαφηνίζω.

φάντος· εἰπόντος.

φάναι· εἰπεῖν (Ἡρόδοτος).

φᾶν· λέγειν < ***φάFαν***, μὲ δωρικὴ κατάληξη ἀπαρεμφάτου ***-αν.***

φᾶ· εἰπέ, λέγε (Αἰολεῖς) < ***φάFα*** (ἐξ ἀναιρέσεως τὸ ***α*** μακρόν, ἄρα καὶ περισπώμενον.

φαίνει [< ***φᾶν-jει***]· λάμπει, φαντάζει.

φαϊνὸν [< ***φαFινόν***]· λαμπρόν.

φαίνων [< ***φανjων***]· δεικνύων, δηλῶν.

φάηκες· ὀφθαλμοί.

φάθι· εἰπὲ.

φαίδει [< ***φαδ-jει***, ***φάF-jει***]· ὄψει.

φαιδρός· φανερός.

φαικόν· λαμπρόν.

φαάνθη· [< ***φαFάνθη***]· ἐφάνη.

φαινόλις· [< ***φαν-Fόλις***, ***φαF-ν-όλις***]· λαμπρά.

Φαίακες· [< ***ΦάF-ακες***]· ἔθνος.

φαλός· [< ***φαF-λός***, ***φαλ-Fός***]· λευκός.

φανοτάτη· φωτεινοτάτη, λαμπρά, περιφανής.

φαντάσας· δείξας.

φανόν· φαινόμενον, φωτεινὸν καὶ λαμπρόν.

φαντίζοιτο· φαίνοιτο.

φάνας· τὰς ἐκλάμψεις.
Φαναῖος· Ἀπόλλων (παρὰ Χίοις).
φαλύνει· λαμπρύνει.
φαέθει· [< ***φαFέθει***], καίει, λάμπει.
φαίνει· [< ***φάFνει, φάνFει, φάν-jει***].
φαῦνος· [< ***φάF-νος***]· φαίνων αὐτὸν.
Φαῦνος· ἰταλικὸς θεὸς.
φάσθαι· λέγειν.
φάτο· εἶπε (ἄσιγμος, ὁμηρικὸς ἀόριστος, ἀντὶ ***ἔφατο***).
φάσμα· φάντασμα (< ***φάF-, φάδ- + μα***).
φήματα· ῥήματα, ***φάσματα*** (< ***φάF-ματα, φάF-α-ματα***: συναίρεση ***α+α*** → ἀττικὸν ***η***).

Ἡ τελευταία ἐπεξήγηση τοῦ Ἡσυχίου, τόσο ὡς ***ῥήματα*** (= λόγοι), ὅσο καὶ ὡς ***φάσματα*** (= φαντάσματα), καταδεικνύει σαφῶς τὴν προταθεῖσα ἤδη ἐτυμολόγηση τοῦ ῥήματος ***φημὶ*** = λέγω, δωρικὸ ***φάF-α-μι / φαμί*** (μὲ ***α*** μακρό, ἐκ τῆς δωρικῆς συναιρέσεως ***α+α*** πρὸς ***α*** μακρὸν μετὰ τὴν σίγηση τοῦ διγάμματος), ἀπὸ τὴν ῥίζα ***φαF-*** τοῦ οὐσιαστικοῦ ***φάFος > φάος > φῶς***, ἐπειδὴ "λέγω" σημαίνει πρωταρχικῶς φανερώνω, δηλώνω, μαρτυρῶ. Ὁ Ἡσύχιος, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι ἀρχαῖοι συγγραφεῖς, μὲ τὶς ἐτυμολογήσεις τους ἀποκαλύπτουν τὶς βαθύτερες σημασίες τῆς Ἑλληνικῆς, ἐνῷ συγχρόνως στὰ διαλεκτικά τους ἀνάλεκτα, ἀποκαλύπτουν ἐναλλαγὲς ὡς ***φ/β*** π.χ. ***φάζειν / βάζειν < φάδ-jειν, φάτ-jειν, βάδ-jειν, βάτ-jειν***, καὶ ἐτυμολογοῦν συγχρόνως τὰ ὁμόρριζα: ***βάσ-κειν*** [< ***βάτ-jειν, βάτ-Fειν***] λέγειν, ***βάσκε***· λέγε, πρβλ. καὶ τὸ ῥῆμα ***φάσκω*** = λέγω (τροπὴ ***φ/β***). Μὲ τὴν τελευταία ἑρμηνεία τῆς ῥίζας ***βαF- / φαF-*** ἑρμηνεύεται καὶ τὸ ῥῆμα ***βεβαιῶ***, κυρῶ (ἐπιτατικὸ ***βε-*** καὶ θέμα ***βαF-jω > βαίω***), ἀλλὰ συγχρόνως ὑποδεικνύεται καὶ ἡ ὀρθὴ ἐτυμολόγηση τοῦ ἐπιθέτου ***βάσκανος*** = ὁ κραυγάζων ἐναντίον κάποιου, ὁ δυσφημῶν, ὁ βασκαίνων, ὁ κακολογῶν, ὁ φθονερός, ὁ συκοφάντης, ὁ μαγεύων καὶ ματιάζων, μὲ ῥίζα ***βαδ-*** τοῦ ῥήματος ***βάδ-jων > βάζω*** = λέγω, ὁμιλῶ, φλυαρῶ, σὲ σύνθεση μὲ τὸ ῥῆμα ***κάμνειν / κάνειν,*** ἐξ οὗ καὶ τὸ λατινικὸ παράγωγο ***fascinum*** = βασκανία, ἐκ τῆς ῥίζης ***φαδ- / φατ-***, πρβλ. καὶ τοὺς τύπους, ***φάσκω, ἀντιφάσκω, καταφάσκω, καταφατικός, ἀντιφατικός, ἀποφατικός: βάδ-κανος > βάσκανος.***

Ἡ ῥίζα ***φαF- / βαF-*** μὲ οὐρανικὴ προφορὰ τοῦ διγάμματος ***F*** ὡς ***γ, κ, χ*** (ποὺ μὲ κατάληξη ***-jος, -Fος*** δίδει τὰ ἐπίθετα ***φαιός, φαικός***), μὲ κατάληξη ***-σις, -τις***, δίδει καὶ τὴν γλῶσσα τοῦ Ἡσυχίου: ***βάξις***· λόγος, φωνή, κληδών.

Ἡ ῥίζα ***βαν- / φαν-*** δίδει καὶ τὸ ῥῆμα ***βαν-jω > βαίνω*** = βαδίζω, ἔρχομαι, πηγαίνω, ἀφικνοῦμαι, φθάνω (***θ-*** ἐνδόθημα), μὲ τὴν ἔννοια τοῦ ἐμφανίζομαι σὲ ἄλλον τόπο, ἢ πατῶ πάνω σὲ κάποιο βάθρο ἢ ***βάση*** γιὰ νὰ γίνω φανερός, νὰ ἐμφανιστῶ, νὰ παραστῶ σὲ κάποιον τόπο, νὰ βρεθῶ σὲ κάποια θέση, νὰ ἀναβῶ. Τὴν ἔννοια τῆς ἐμφανίσεως ἐμπεριέχει τὸ λιθουανικὸ ὁμόρριζο ***gimti, gemu*** = γεννῶμαι, δηλαδὴ ἔρχομαι, ἐμφανίζομαι στόν κόσμο.

Μὲ τὴν ἑρμηνεία αὐτὴν συντάσσεται καὶ ἡ ἐπεξήγηση τοῦ Ἡσυχίου στὴν γλῶσσα: ***βάσκειν***· ἀνίστασθαι (= σηκώνομαι), ***βάσκε***· ἀνάστηθι (= σήκω). Ἡ διάνυση τῆς ἀπόστασης μέχρι τῆς ἐμφανίσεως σὲ ὡρισμένο τόπο γίνεται μὲ βήματα, βάδιση, περιπάτημα (= ***βάσις***), ἀπαιτεῖ διαβατήν (= ***βατήν***) ὁδόν (= ***βηλὸς < βαFαλός***). Ὁ ***βέ-βαιος***, ἑπομένως, ὡς ἐξηγήσαμε ἀνωτέρω, εἶναι ὁ ἀσφαλής, ὁ ὁρατός, ὁ φανερός, ὁ πρόδηλος, ποὺ δηλώνει καὶ τὸν σταθερό, τὸν προσβάσιμο. Ὁ συνδυασμὸς τοῦ ***βάθρου***, τοῦ ὑποστηρίγματος, τοῦ σταθεροῦ ἐδάφους, ἐκ τοῦ ὁποίου μπορεῖ νὰ στηριχθῇ καὶ νὰ τοποθετηθῇ κάτι μὲ ἀσφάλεια καὶ εὐστάθεια, ὥστε νὰ εἶναι διαρκῶς προσβάσιμο καὶ ὁρατό, ἀντιπροσωπεύεται στὸ παράγωγο: ***βω-μός,*** ποὺ ὁ Ἡσύχιος ἑρμηνεύει μὲ τὶς γλῶσσες: ***βωμοῖς***· βαθμοῖς, ***βωμοῖσι***· βάσεσι, ***βωμός***· ἱερὸν τέμενος, πρβλ. καὶ ***βώμενος***· βωμός, ὅπου σαφῶς νοεῖται τὸ ὑψούμενον ἐπὶ βάσεως, ἢ τὸ ἀναβαῖνον μέσῳ βαθμίδων, ἢ τὸ στηρῖζον, τὸ ὑποβαστάζον, τὸ ὑψοῦν τὸ στηριζόμενον ἢ ἑδραζόμενον ἐπ' αὐτοῦ, τὸ θυσιαστήριον μετὰ βάσεως, ὑποβαστάζοντος βάθρου ἢ μετὰ βαθμίδων ἀνάβασης πλησίον τῆς τιμωμένης θεότητος. Μὲ τὶς ἐπεξηγήσεις αὐτὲς τοῦ Ἡσυχίου εἶναι κατανοητὴ καὶ ἡ σημασία ποὺ δίδει στὸ ἐπίθετο ***βάκηλος***· ὁ μέγας (***φάκηλος***, πρβλ. ***φαικὸς < φακ-jός, φακFός***), δηλαδὴ ὁ ὑψηλός, ὁ ἀνώτερος, ὁ ὑπεράνω τῶν ἄλλων, ὡς καὶ τῆς γλώσσας:

βάκοα· βάθρον, βακχεῖον, τελεστήριον.
βάκχος· οἱ δὲ φανὸν λέγουσι.

Συγχρόνως, οἱ ἑρμηνεῖες τοῦ Ἡσυχίου ὑποδηλοῦν πλήρη ἰσοδυναμία τῶν ῥιζῶν:

βακ- / φακ-	βαλ- /φαλ-	βαν- / φαν-
βάκται = ἰσχυροί (σταθεροί, ὑποστηριζόμενοι) **βέβηκα**˙ ἵσταμαι	**βαλ(λ)ήν**,˙ βασιλεὺς φρυγιστί **βάλλαι**˙ βαθμοὶ ὑπὸ Κυπρίων **βαλαιον**˙ μέγα, πολύ **βαλβὶς**˙ βαθμὸς	**βάννας**˙ βασιλεὺς παρὰ Ἰταλιώταις **βαίνοντα**˙ ἐπιβαίνοντα **βανοὺς**˙ ὄρη στρογγύλα (ὑπὸ τὴν ἔννοια τοῦ ὑψηλὰ)
βαγ-	**βασ-**	**βαμ- / φαμ-**
βάγος˙ βασιλεὺς καὶ στρατηγός, Λάκωνες **βαγαῖος**˙ μέγας Ζεὺς Φρύγιος	**βασιλεὺς** **Φᾶσις**˙ ποταμὸς Κόλχων **φάσεις**˙ ἐνυπνίων ὄψεις	**βαιμάζειν**˙ βασιλεύειν (= βαννάζειν ἢ βαστάζειν)
βαδ-	**βαθ-**	**βατ-**
βάδην **βαδόν** **βαδίζειν** **βάδισμα**	**βάθρα**˙ ἀγάλματα, βάσεις, **βαθύ** ... καὶ μέγα καὶ ὑψηλόν (τὸ βαθὺ ἀπὸ τὸ χαμηλώτερο σημεῖο του φαίνεται ὡς ὑψηλὸ) ἄρα **βάθρον** εἶναι τὸ ἀνυψῶνον, τὸ καθιστῶν τὶ φανερὸν	**βάτης**˙ ἀναβάτης **βατὴρ** = ἀλτήρας **βατηρίαν**˙ βακτηρίαν (= ῥάβδος στήριξης, ὥστε νὰ διατηρηθῇ κάποιος ὄρθιος, ἀνυψωμένος) **βάττος**˙ βασιλεύς, τύραννος **Βατίεια**˙ πόλις Τρωϊκή (= ἔνδοξος, τιμωμένη, βασιλίς, ὑψηλή)

Οἱ ἀντίστοιχες αὐτὲς –μορφολογικές, τυπολογικὲς καὶ σημασιολογικὲς– προβάλλουν ὡς ἐσωτερικὲς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας, τὶς φθογγικὲς μεταβολές, ἐπὶ παραδείγματι:

γ/δ	πρβλ. καὶ γλῶσσα Ἡσυχίου: ***διφῶρα γέφυρα***, Λάκωνες
κ/λ	πρβλ. καὶ γλῶσσα ***μομοκύκια*** τῶν τραγῳδῶν προσωπεῖα, συνώνυμο γλώσσας, ***μορμολυκεῖα*** μὲ τὴν ἴδια ἐπεξήγηση στὸν Ἡσύχιο
λ/δ	πρβλ. καὶ τὶς γλῶσσες τῶν Περγαίων τοῦ Ἡσυχίου: ***λάφνη˙ δάφνη, λίσκος˙ δίσκος***
χ/λ	πρβλ. καὶ γλῶσσα Ἡσυχίου: ***θαλερός˙ ταχύς*** (ῥίζες ***θαλ- / ταχ-*** μὲ ἐναλλαγὴ καὶ ***θ/τ***)
θ/τ	πρβλ. καὶ γλῶσσα Ἡσυχίου: ***τρόφις***˙ εὖ ***τεθραμμένος***
β/φ	πρβλ. καὶ γλῶσσες Ἡσυχίου
τ/σ	πρβλ. καὶ γλῶσσα Ἡσυχίου: ***τύφοι˙ σφῆνες*** (βαθμίδα ***τυφ-*** ἔναντι μηδενικῆς ***τφ/σφ***)
δ/τ	πρβλ. καὶ γλῶσσα Ἡσυχίου
κ/μ	πρβλ. γλῶσσα τοῦ Ἡσυχίου: ***δερκύλλειν***˙ αἱμοποτεῖν ἄλλοι ***δερμύλλειν*** διὰ τοῦ ***μ***

Ἔτσι, λοιπόν, οἱ ἴδιες οἱ ἐπεξηγήσεις τοῦ Ἡσυχίου διευρύνουν τὸν λεκτικὸ πλοῦτο τῆς Ἑλληνικῆς μὲ τὶς φθογγικὲς ἀντιστοιχίες καὶ τὶς ἀντίστοιχες μεταπτωτικὲς βαθμίδες, πρβλ. καὶ:

δέρκων˙ βλέπων (τροπὲς ***β/δ*** καὶ ***ρ/λ***, βαθμίδες ***δερ- / βλ-***).

δέρις˙ βύρσα (τροπὲς ***δ/β***, ***ρσ/ρρ***: δωρικὴ τροπὴ ***σ/ῥ***: ῥωτακισμός, βαθμίδες ***δερ- / βυρ***).

δομαίους˙ θεμελίους (τροπὴ ***δ/θ*** βαθμίδες ***δομ- / θεμ-***).

δόνακες˙ κάλαμοι (τροπὲς ***κ/δ***, πρβλ. ***δαFjω / καFjω*** ἢ ***δαίω / καίω*** καὶ δωρικὴ τροπὴ ***λ/ν***, βαθμίδες ***δον- / καλ-***).

Οἱ μετατροπὲς μπορεῖ νὰ προκύπτουν διαδοχικῶς: π.χ. ἡ ***μ/λ*** ἐκ τῶν: ***κ/λ*** καὶ ***κ/μ*** ἀνωτέρω, ἐνῷ ἡ ***μ/ν*** μέσῳ τῆς ***μ/λ*** καὶ τῆς δωρικῆς ***λ/ν***, πρβλ. ***ἦλθεν*** = δωρικὸ ***ἦνθεν*** πρβλ. ***δολβαὶ˙ θύματα*** (τροπαὶ ***δ/θ*** καὶ ***λ/μ***, βαθμίδες ***δολ- / θυμ-***).

Οἱ ἐπεξηγήσεις τοῦ Ἡσυχίου ἀποκαλύπτουν, ἐπίσης, φωνηεντικὲς διαλεκτικὲς ἀντιστοιχίες

στὴν Ἑλληνική:

ἶρις· καὶ ἡ ***ἔρις***	(τροπὴ ***ε/ι***)
ἴρη· ἐρώτησις	(***ερ- / ιρ-***)
ἄχουσα· κραυγάζουσα	***α/η: ἦχος, ἀχὸς***
τρίπεζαν· τὴν ***τράπεζαν***. Βοιωτοί	(***α/ι***)
τριγὸς· τρηγών,	(***η/ι***, προφορὰ ***η*** ὡς ***ι***)
τρίπος· ***τρίπους***	(προφορὰ ***ο*** ὡς ***ου***).

Οἱ διαλεκτικὲς μετατροπὲς τῶν φωνηέντων καὶ συμφώνων δίδουν ἀντιστοιχίσεις ποὺ βοηθοῦν τὴν σημασιολόγηση –βάσει καὶ τῶν ἐπεξηγήσεων– καὶ τὴν ἐτυμολόγηση τῶν διαλεκτικῶν ὅρων τοῦ Ἡσυχίου, παρέχοντας ἱκανό "ἐργαλεῖο", μὲ ἀποδείξεις καὶ τεκμήρια γιὰ τὸν πλοῦτο τῆς Ἑλληνικῆς καὶ τὴν δυνατότητα ἀνάπτυξης ὁμορρίζων –σὲ ἀρχαιοελληνικὴ διαλεκτικὴ βάση–, ποὺ ἐνισχύουν τὸ ὁπλοστάσιο τῆς Ἑλληνικῆς γιὰ τὴν ἐτυμολόγηση τῶν λοιπῶν γλωσσῶν, καὶ παραπομπὲς σὲ ζωντανά, μαρτυρημένα παραδείγματα. Καὶ ὡς ἐκ τοῦ λόγου τούτου, ἡ μελέτη τοῦ Λεξικοῦ εἶναι ἐπιβεβλημένη καὶ λίαν χρήσιμος γιὰ τὸν φιλόλογο, ἀλλὰ καὶ τὸν οἱονδήποτε Ἕλληνα, ἐπειδὴ τοῦ ἐνισχύει τὴν ἀγάπη καὶ τὴν ὑπερηφάνεια γιὰ τὴν πολυτιμότερη ἴσως καταβολὴ καὶ κληρονομιά του, τὴν γλῶσσα του, καὶ τὴν συνεχῶς ἀποδεικνυόμενη δύναμή της, ἀλλὰ καὶ τὸν ρόλο ποὺ διαδραματίζει στὴν παγκόσμια ἐπιστήμη τῆς Γλωσσολογίας, καθὼς καὶ τὴν προγονικὴ θέση της ἔναντι τῶν γλωσσῶν τοῦ ἀνθρώπου. Ἀλλὰ ἂς ἐντρυφήσουμε στὶς γλῶσσες τοῦ Ἡσυχίου, γιὰ περαιτέρω συμπεράσματα.

Ἡ ἑρμηνεία τοῦ ***μάνυ*** (Ἀθαμᾶνες) ὡς πικρόν, παραπέμπει στὴν λέξη ***ἀμανίτης*** = δηλητηριῶδες μανιτάρι, καὶ παρέχει τὴν ἐτυμολογία τῆς ρίζας ***μαν-***.

- Τὸ ξύλον, ὡς συνώνυμον τοῦ ***κάστον*** (Ἀθαμᾶνες), παραπέμπει στὸ ρῆμα ***καϜ-jω > καίω,*** ὡς τὸ ***καϜ-τόν***, τὸ καιόμενο, τὸ εὔκαυστο, τὸ καυστὸ καὶ μὲ σίγηση τοῦ ***Ϝ καστόν***. Ἕτερο συνώνυμο, παράγωγο τοῦ ἰδίου ρήματος εἶναι τὸ ***κᾶλον*** = τὸ ξηρὸ ξύλο ποὺ εἶναι κατάλληλο γιὰ καύση: ***κᾶλον < καϜ-ᾶλον*** (***α+α → α*** μακρόν, ὁπότε καὶ ἡ περισπωμένη σὲ μακρὰ τονιζομένη συλλαβὴ πρὸ βραχείας.
- Στὴν ἑρμηνεία τῆς λέξεως ***γάκινος*** (Ἀθηναῖοι) ὡς σεισμὸς γῆς ἀναγνωρίζεται ἡ περιγραφὴ ***ὁ κίνος = ὁ κινῶν*** τὴν γῆν (δωρικὸ: ***γᾶ***), ποὺ ἀποδίδει ἀκριβῶς τὸ φαινόμενο. Χαρακτηριστικὸ τὸ δωρικὸ ***α*** στὴν λέξη τῆς ἀττικῆς διαλέκτου.
- Στὴν ἑρμηνεία τοῦ ἐπιθέτου ***ἄατος*** (Ἀθηναῖοι) ὡς ***ἀκορέστου***, διακρίνεται τὸ ρῆμα ***ἄω*** = ***κορέννυμι***, ὅπως καὶ στίς "γλῶσσες": ***ἄσαι· κορέσαι, χορτάσαι - θρέψαι*** καὶ ***ἄσαιμι· πληρῶσαι, κορέσαιμι.***
- Στὴν ἑρμηνεία τῆς λέξης ***ἐπίθετα*** (Ἀθηναῖοι) ὡς τὰ μὴ πάτρια ἱερά, διακρίνεται ἡ ἔννοια τοῦ πρόσθετου, τοῦ ἐπίκτητου ἀπὸ τὸ ρῆμα ***θέτω***, ὡς τὸ ***τεθὲν ἔξωθεν***, ἐκτὸς πατρογονικῆς κληρονομιᾶς.
- Ἡ ἴδια ἐτυμολόγηση ὡς τοῦ ***ἐπίθετα*** διαφαίνεται στὴν σημασιολόγηση τοῦ ὅρου: ***θητικὸν*** = τὸ ἔσχατον τίμημα στοὺς Ἀθηναίους, ὡς ἡ ***τιθέμενη,*** συμφωνούμενη, ἀποδιδόμενη ἀξία σὲ ὑλικὸ ἀγαθό, θυμίζοντας καὶ τὴν ἔννοια τοῦ ***θέτω***, ὡς καθορίζω ἢ θεσμοθετῶ.
- Στὸν ὅρο ***σίφνος*** (Ἀθηναῖοι), ποὺ ἑρμηνεύεται ὡς ***γῆ***, ἀλλὰ καὶ ὡς δημητριακὴ ***σιπύα***, ὁ Ἡσύχιος, παραπέμπει, ὡς σὲ ἔτυμο, στὸ οὐσιαστικὸ ***σιφνεὺς = ἀσπάλακας***, τυφλοπόντικας, ὡς στὸν ἀνορρύσσοντα ἢ ἐκσκάπτοντα ὑπόγειες στοὲς ἢ διόδους στὸ χῶμα, καὶ στὸ ρῆμα ***σιφνύει· κενοῖ***, ὑπὸ τὴν ἔννοια τοῦ ἀφαιρεῖ χῶμα μὲ ἐκσκαφὴ καὶ στὸ ἐπίθετο ***σιφνὸς*** = κενός, ὡς ἀνασκαφέντος καὶ διορρυχθέντος, ἐνῷ ἡ Ἑλληνική ἔχει καὶ συγγενεῖς σημασίες τῆς ἰδίας ρίζας ὑπὸ τὴν ἔννοια τῆς ἄντλησης, βλέπε τὸ γνωστὸ: ***σίφων, σιφώνι(ον)***. Ἡ ἑρμηνεία τοῦ Ἡσυχίου καὶ ὡς ***σιπύη,*** ποὺ ὁ ἴδιος ὁ Ἡσύχιος ἑρμηνεύει ὡς σιτηρὸν ἀγγεῖον, ἀρτοθήκη καὶ πευδρίαν, ὡς δηλαδὴ τὸν τελικὸ ὑποδοχέα τῆς ἐκκένωσης, ἀπόσπασης ἢ ἄντλησης, τὸ καθορίζει ὡς ὁμόρριζο τοῦ ***σιφνὶς = σιπύα***, ὑποδηλώνοντας καὶ ἐναλλαγὴ χειλικῶν ἐντὸς τῆς αὐτῆς ρίζας (***φ/π***), ἐνῷ τὰ συνώνυμα, ***σιφλόει = κενοῖ,*** δηλαδὴ ***σιφνύει***, ὑποδηλοῦν δωρικὴ ἐναλλαγὴ ***λ/ν***, πρβλ. ***σιφνὸς = σιφλός*** (= μῶμος = γελοῖος, μωρός, δηλαδὴ κενός ἢ ἄμοιρος λογικῆς, νοήσεως). Ἡ ρίζα αὐτὴ ἐτυμολογεῖ καὶ τὴν νῆσο ***Σίφνο*** καὶ τὸν ***Σίφνυο*** Ἀπόλλωνα καὶ τὴν σχέση του μὲ τοὺς ***μῦς*** (= ποντικούς).
- Ἡ σημασία τοῦ ***Γιγνῶν*** = Ἡρακλέα στὴν αἰγυπτιακὴ γλῶσσα τοῦ Ἡσυχίου, παραπέμπει στὸν τύπο ***Γιγῶν,*** ἀντὶ ***γίγαν*** (κατὰ τὸ μέγαν) ἢ ***γίγαντα***.
- Ἡ σημασία τοῦ ***κερωνία*** (Αἰγύπτιοι) ὡς ***συκῆ***

παραπέμπει στὴν λέξη **κράδη = συκῆ**, ἁπλῶς σὲ μεταπτωτικὴ βαθμίδα **κρ-**, ἀντὶ **κερ-**, ὡς τὰ ἐλαφρῶς κραδαινόμενα ὑπὸ τοῦ ἀνέμου ἄκρα τῶν κλάδων τῆς συκῆς (ἡ ῥίζα χαρακτηρίζει τὶς ἰδιότητες τοῦ δένδρου καὶ ἐννοεῖ κατ' ἐπέκταση καὶ τὸν καρπό).

- Ἡ σημασία τοῦ ὅρου **βαρκίων** ὡς βοτάνη, τὸν ἀναδεικνύει σὲ ὁμόρριζο τῶν ὅρων **βᾶρις** = (ξύλινο) πλοῖο, **βαρινακέδα** (**βάριν + ἀκέδα** = ἵππον / αἰολικὸ **ἴκκον**) = τὸν δούρειον ἵππον, **βαρύες** = δένδρα, ποὺ ἐπίσης ἀπαντοῦν στὸν Ἡσύχιο.
- Ἡ σημασιολόγηση στὸν Ἡσύχιο τοῦ ὅρου **βουτοί** (Αἰγύπτιοι) ὡς τόποι εἰς οὓς οἱ τελευτῶντες τίθενται, παραπέμπει σὲ ἐτυμολόγηση ἀπὸ τὸ ῥῆμα **βύω / βυνέω**, καὶ στὸ ἐπίθετο **βυστός**, πρβλ. **βύσμα**, **βύστρα** ὑπὸ τὴν ἔννοια τοῦ φράσσω, κλείω, χώνω, βουλώνω, στουμπώνω, καὶ ἐπιτρέπει νὰ διαγνώσουμε τὴν καταγωγὴ τῶν νεοελληνικῶν: **βουτάω, βούτα** καὶ **βυθίζω** ἐκ τῆς ῥιζης **βυ-** ὡς ὑπεροικογενείας ἐτυμολογικῆς, ἢ τῶν ἐτυμολογικῶν ὑποοικογενειῶν **βυθ-** καὶ **βυτ-** (μὲ ἐναλλαγὴ ὀδοντικῶν **θ/τ**, δωρικῆς ὑφῆς, ὅπως εἴδαμε στὸ ἄρθρο μας στὸ ΙΧΩΡ ἀρ. 28: **βουτοὶ < βυστοί**, πρβλ. καὶ τὶς γλῶσσες τοῦ Ἡσυχίου: **βύστραι**· αἱ τῶν λαχάνων ἐνθέσεις, **βύττος**· γυναικός αἰδοῖον, **βύσσαλοι**· βόθροι, **βύσαι**· ἐπιθεῖναι, φορτῶσαι, κρύψαι, **βυλλὰ· βεβυσμένα, βυθμός**· ἄντρον, πυθμὴν καὶ **βυθμὴν = βυσσὸς < βυθ-jός, βὺξ**· τὸ ἐν στόματι κατέχειν τι, **βυτίνη**· λάγυνος ἢ ἀμὶς (τὸ δοχεῖον ἔνθεσης ῥευστῶν ἢ ὑγρῶν), **βύων** τὰ ὦττα· ἐπιφράττων, στὶς διάφορες σημασιολογικὲς ἀποχρώσεις τῶν ὁμορρίζων.
- Ἡ σημασία τοῦ ὅρου **κόρσιον** = νόμισμα, τὸ **κερσαῖον**, ὑπὸ τὴν ἔννοια τῆς προτομῆς, τῆς πλάγιας ὄψης τοῦ προσώπου τοῦ ἀπεικονιζόμενου στὸ νόμισμα, παραπέμπει στὴν ῥίζα **καρ-** καὶ στὶς μεταπτωτικές της βαθμίδες, ἀπὸ τὰ ὁμόρριζα: **κάρ**, γενικὴ **καρὸς** = ἡ κεφαλή, ἐπὶ **κὰρ** = ἐπικεφαλῆς, νεοελληνικὸ: **κατακέφαλα, ἀνάκαρ** = (ἐπίρρημα) πρὸς τὰ ἄνω, ἐπὶ λέξει: πρὸς τὴν κατεύθυνση τῆς κεφαλῆς, **κάρηνα** = κεφαλές, κορυφὴ ὄρους, ἀκρόπολη, δωρικὸ **κάρανον** = κεφαλή, ἄκρο, κορυφή, **καρηβαρία** = κεφαλαλγία, πονοκέφαλος, **κραϜατὸς > κρατός, καρήατος** καὶ σημασιολογεῖ/ἐτυμολογεῖ καὶ τὶς γλῶσσες τοῦ Ἡσυχίου: **κάραννος**· κεκρύφαλος, **κρήδεμνον, καράρα· κεφαλή, καραταὶ· κεφαλαί, καρατομῆσαι· ἀποκεφαλίσαι (κάρα + τέμνω, τομῶ), κάρη· κάρα, κεφαλή** (ἰωνικῶς) **κάρου**· ἐπὶ τὴν κεφαλήν, **Καραιὸς**· Ζεὺς παρὰ Βοιωτοῖς, οὕτω προσαγορεύεται ὡς μὲν τινὲς φασὶν διὰ τὸ ὑψηλὸς εἶναι, ἀπὸ τοῦ **κάρα**, καθὼς καὶ ὁμόρριζα ὡς **κηραφὶς** = εἶδος καρκίνου, **καραβίς, καρίς, καρκίνος, κάρυον, κραναός, κρανίον, κέρας, κράνος, κεραὸς** = κερασφόρος, **καραϊστής**· ὁ ἔχων κέρατα, **κέρσα**· ἀσιανὸν νόμισμα.
- **Οἱ καρτοὶ**· κεκουρευμένοι, ὑποδεικνύουν βαθμίδα **καρ-** τοῦ ῥήματος **κέρ-jειν > κείρειν**, πρβλ. **κάρ**· θάνατος (ὁ κείρων, ὁ κόπτων τὸ νῆμα τῆς ζωῆς), **καρικόν**· εὐτελές, μικρὸν ἐκ τοῦ **καρέντος** = κοπέντος, τεμαχισθέντος, **καριῶσαι**· ἀποκτεῖναι ἐκ τοῦ **κείρειν**, **κὰρ** = θάνατος, **κάρνη**· ζημία, **καρός**· φθορά, **καρπία· κλάνια** (τὰ κοπτόμενα **καρ- / κλ**, μὲ ἐναλλαγὴ ὑγρῶν **κείρω / κλάω**).
- Ὁ ὅρος **κέρσαι**· κόψαι, τεμεῖν, κεῖραι, ὑπονοεῖ σαφῶς τὴν ῥίζα **κερ-** τοῦ ῥήματος **κέρjειν = κείρειν** καὶ ὑποδεικνύει ἔνσιγμο τύπο **ἔκερσα,** ἀντὶ **ἔκειρα**, ἐνῷ ἡ **κέρσα** = ἀσιανὸν νόμισμα προσιδιάζει, ὡς ἐξηγήσαμε ἀνωτέρω, περισσότερο στὸ ἀπεικονιζόμενο πρόσωπο (**κάρα**) καὶ τὴν προτομή του, σὲ προφὶλ ἢ πλάγια ὄψη, παρὰ στὸ κοπὲν ἢ καρὲν εἶδος.
- Ἡ ἔννοια τοῦ **κέρτα** = πόλις παραπέμπει στὴν ῥίζα **κρ-,** πρβλ. **Κρήτη,** ὑπὸ τὴν ἔννοια τοῦ **πύργου** ἢ τῆς ὀχυρᾶς πόλεως, καὶ ἐτυμολογεῖ καὶ τὴν νῆσο Κρήτη καὶ τούς κατοίκους της, ὡς ὁ ἴδιος ὁ Ἡσύχιος ἐπεξηγεῖ στὰ λήμματα τοῦ λεξικοῦ του: **Πυργῖται· οἱ Κρῆτες**, Πύργος· προμαχεών, τεῖχος, **πυργοῦται**· ὑψοῦται. Οἱ συνδυασμοὶ αὐτοὶ ὑποδεικνύουν καὶ φθογγικὲς μεταβολὲς μεταξὺ τῶν λέξεων **πόλις** καὶ **πύργος** (ἐναλλαγὴ ὑγρῶν **λ/ῥ**), ὡς καὶ μεταξὺ τῶν λέξεων **πύργος** καὶ **κέρτα**, ἀνάλογη τῶν συνωνύμων **κύαμος / πύαμος**, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν συνωνύμων **Κέρτα** καὶ **Γόρτυς**, ὅπως ἀποδεικνύεται πάλι βάσει τῆς "γλώσσας" τοῦ Ἡσυχίου: **Γορτύνα**· πόλις.
- Στὸν Ἡσύχιο ἀναδεικνύονται, λόγῳ τῶν καταγραφομένων διαλεκτικῶν, πλὴν τῶν τῆς ἀττικῆς διαλέκτου, τύπων καὶ τύποι μὴ ἐν χρήσει στὴν ἀττικὴ διάλεκτο ἢ μὴ διασωθέντες στὴν κοινὴ ἑλληνική, ἀλλὰ ὁπωσδήποτε ἀνήκοντες στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα, ὅπως καταδεικνύεται ἀπὸ τὰ συνώνυμα καὶ ὁμόρ-

ριζα: ***ἀμενητὰ· ὑμένα*** (Αἰολεῖς, μὲ τροπὴ ***α/υ***) ***ἀβάθματα·*** στρέμματα (Αἰολεῖς), ὡς τὰ ***ἄνευ βαθμίδων***, μὲ κατάληξη ***-ατος***, ἀντὶ ***-ητος*** ἢ ***-ωτος***, ***ἄμυμος·*** ἀγαθός, ἀμώμητος, ἄμεμπτος καὶ ***ἀμύμων***, ὅπου ἀναδεικνύονται συγχρόνως οἱ βαθμίδες ***μυμ-, μωμ-, μεμ-***, ***βύπτειν·*** βαπτίζειν, νεοελληνικὸ ***βάφω***, μὲ ἐτυμολογικὴ ὑπεροικογένεια: ***βυ-***, ἐξ ἧς ὁ ***βυθός***, ῥῆμα ***βυθίζω = βαπτίζω, βάφω***, ἐνῷ οἱ ἐπεξηγήσεις τοῦ Ἡσυχίου ἀναδεικνύουν ὡς ὁμόρριζα τὰ: ***γάργαλα·*** πλῆθος, πολλά, ***γαργαίρειν·*** πληθύειν, ***γέργερα·*** πολλά, ἀποκαλύπτοντας τὶς βαθμίδες ***γαρ-/γερ-***.

- Στὶς γλῶσσες τοῦ Ἡσυχίου: ***γάλλοι·*** ἧλοι (Αἰολεῖς), ***βραΐδιον· ῥαΐδιον*** (Αἰολεῖς), ***γέμματα·*** ἱμάτια (Αἰολεῖς), μὲ δωρικὸ ἀντίστοιχο ***γῆμμα·*** εἶμα, ***γοίδημι·*** ἐπίσταμαι (ἐκ τοῦ ῥήματος ***οἶδα***), ἤδη μᾶς γνωρίζει τὴν προφορὰ τοῦ διγάμματος ***F***, ποὺ ἐσιγήθη ἀπὸ τὶς λέξεις τῆς ἀττικῆς διαλέκτου, ἐνῷ ἀναγνωρίζουμε τὸ δωρικὸ ***α*** στὴν αἰολικὴ λέξη ***γάλλοι***, μὲ αἰολικὸ διπλοῦν σύμφωνο ***γάλ-Foι / γάλ-joι*** > ***γάλλοι***, δωρικὸ ***ἄλοι*** < ***Fᾶλοι***.
- Τὸ αἰολικὸ ἐπίθετο ***εὔπωνος·*** εὔποτος, δεικνύει αἰολικὸ ῥῆμα: ***πώνω***, ἀντὶ ***πίω / πίνω*** καὶ ἐπίθετο: ***πῶνος*** = ποτός (= αὐτὸς ποὺ μπορεῖ νὰ (κατα)πωθῇ).
- Ὁ αἰολικὸς ἀόριστος ***ἔστελσεν· ἔστεψεν*** δεικνύει τὴν ἔλλειψη ἀντέκτασης στὴν αἰολικὴ διάλεκτο.
- Ἡ ἐπεξήγηση ***ἐρετὴ·*** ἐπιθυμητή (Αἰολεῖς), ἐξηγεῖ τὸν ***ἔρωτα*** ὡς ἐπιθυμία.
- Ὁ αἰολικὸς ὅρος ***ἔργετος· φραγμὸς*** δείχνει ῥίζα ***ἐργ-*** τοῦ ῥήματος ***εἴργω*** < ***ἔργ-jω***, ἐνῷ ὁ ὅρος ***ἔρχατος·*** φραγμός, ἀποκαλύπτει ἐνδοελληνικὴ φθογγικὴ μεταβολή: ***γ/χ***.
- Ἡ μεταβολὴ ***γ/χ*** ὑπεισέρχεται καὶ μεταξὺ τοῦ αἰολικοῦ τύπου ***ἐχέσκει·*** ἀνιᾶται καὶ τοῦ ὁμορρίζου του: ***ἄγχος***.
- Ἡ φθογγικὴ μεταβολὴ ***γ/κ*** ἀναδεικνύεται στὴν γλῶσσα τοῦ Ἡσυχίου: ***καγκύλας·*** κηκῖδας μεταξὺ τῶν βαθμίδων ***καγ-*** καὶ ***κηκ***.
- Ἡ ἐναλλαγὴ ***μ/ν*** (πρβλ. ὁμηρικὸ ***μὶν*** = δωρικὸ ***νὶν*** = αὐτόν) ἀναδύεται στὶς καταλήξεις τῶν συνωνύμων ***ἴχμα*** (αἰολικόν) καὶ ***ἴχνος, ἴχνιον***, στὴν γλῶσσα τοῦ Ἡσυχίου: ***ἴχματα· ἴχνια***.
- Ἀπὸ τὸν ὅρο ***ζαμέλης*** (Αἰολεῖς) μὲ σημασία: μέγα μέλος ἔχων, ἑρμηνεύεται τὸ α΄ συνθετικό του ***ζα-***, ὡς ἔχον τὴν ἔννοια τοῦ μεγάλου μεγέθους, πρβλ. ***ζάπλουτος*** (***ζὰ*** = πολλὰ) = ***διὰ = σὰ / σέ***, πρβλ. ***διάστικτος, σέλευκος*** = πάλλευκος).
- Ὁ ὅρος ***ἰλύθματα·*** πέταλα στοὺς Αἰολεῖς, δεικνύει αἰολικὴ τροπὴ ***ε ↔ ι***, ὡς ὁμόρριζο τοῦ ῥήματος ***εἰλέω, ἴλλω***, ἀττικό: ***εἴλλω*** < ***ἐFελ-jω (ἐF = εἰ, λj = λλ)***, μὲ τὴν ἔννοια τοῦ περιβάλλω, τυλίγω, κυλινδῶ γύρω ἀπό).
- Ἡ ἑρμηνεία τοῦ αἰολικοῦ ***κασπόλεω*** ὡς ***ὑποστορέω*** ἀναδεικνύει τὴν αἰολικὴ πρόθεση ***κατ'*** = κατά (μὲ ἀποκοπὴ τοῦ τελικοῦ φωνήεντος), μὲ τὴν ἔννοια τοῦ ***κάτω*** = ὑπό, ἐνῷ παρατηρεῖται καὶ αἰολικὸ σύμπλεγμα ***σπ-***, ἀντὶ ἀττικοῦ ***στ-***.
- Ὁ αἰολικὸς ὅρος: ***κάχαρις***, μὲ σημασία: ***οὐκ εὔχαρις***, δεικνύει πρῶτο συνθετικὸ ***κακό-: κακόχαρις***.
- Ὁ αἰολικὸς τύπος ***μελερόν·*** μαραντικόν, συνδέει τὶς ῥίζες ***μαλ- / μελ-*** καὶ ***μορ- / μερ-***, ἐξ ὧν οἱ λέξεις ***μέλδω*** καὶ ***μαραίνω*** καὶ δεικνύει ὁμόρριζα μὲ ἐναλλαγὴ ὑγρῶν ***λ/ρ***, καὶ αἰολοδωρικὴ φύση τοῦ φθόγγου ***λ*** ἔναντι τοῦ ***ρ***.
- Ἡ ἐπεξήγηση τοῦ αἰολικοῦ ***μορτοβάτην·*** ἀνθρωποβάτην ναῦν, ταυτίζει τὶς ἔννοιες ***μορτὸς*** καὶ ἄνθρωπος, ἀπὸ τὴν ἔννοια τοῦ: ***θνητὸς = μορτὸς*** καὶ μὲ ἐνδοχειλικὴ μετατροπή: ***βροτός***.
- Τὰ αἰολικὰ ***Ὄριψα· Ἐρινύς, Ὄρπα· Ἐρινὺς*** καὶ ***ὅρπαξ· θρασὺς*** ἄνεμος, δεικνύει διαδιαλεκτικὴ ἀρχαιοελληνικὴ μεταβολὴ ***α ↔ ο*** ἀπὸ τὴν ἐτυμολόγηση τῆς ***ἐρινύος*** καὶ τοῦ θρασέως ἀνέμου ὡς ἁρπάγων, πρβλ. καὶ ὀνόματα ***Ἀτρεύς, Ὀτρεὺς*** στὸν Ὅμηρο.
- Τὸ αἰολικὸν ***πήλυι*** = μακράν, δεικνύει τὴν σημασία καὶ τὴν χρήση τῆς αἰολικῆς τοπικῆς δοτικῆς μὲ κατάληξη ***-Fι > -ι*** στὸ ἐπίθετο ***πῆλυς*** = μακρός, μακρινὸς καὶ διαδιαλεκτικὴ ἐναλλαγὴ ὑγρῶν ***λ/ρ***.
- Τὸ αἰολικὸν ***πεσσύγιον·*** σκυτεῖον, ὁδηγεῖ στὸ συνώνυμο: ***πέσκος*** = φλοιός, δέρμα, δορά, τοῦ ἐπεξηγηματικοῦ τῆς ἐννοίας: ***σκῦτος*** = δέρμα, τομάρι, λουρί, μαστίγιο, ἐνῷ συγχρόνως δεικνύεται ἡ ἰσοδυναμία τῶν συμπλεγμάτων: αἰολ. ***σπ*** = ἀττ.***στ***, πρβλ. ὁμόρριζα: ***στάδιον / σπιθαμή***. Τὸ πεσσύγιον ὡς καὶ τὰ: ***πισσύγων·*** σκυτέων καὶ ***πισύγγιον·*** σκυτεῖον (μὲ τροπὴ ***ε/ι***) μποροῦν νὰ ἀναχθοῦν στὸ ῥῆμα ***σπάζω***, στὴν ῥίζα ***σπαδ-*** καὶ στὸ οὐσιαστικὸν ***σπάτος*** = δέρμα, δηλαδὴ τὸ ἀποσπώμενον (μὲ ἐναλλαγὴ ***σπ/σκ: σκῦτος***) καὶ ἁπλοποίηση τοῦ συμπλέγματος ***σπ → π***, πρβλ. ***ἀ-***

σπάλαξ / παλαμίς, σπέλεθος / πέλεθος.

- Ἡ γλῶσσα ***Φῆρες***˙ Κένταυροι αἰολικῆς ἀποκαλύπτει στὴν ἐπεξήγηση τοῦ ῥόλου τῶν Κενταύρων ὡς ἐπιδέξιων κυνηγῶν: ***φῆρες*** = ***θῆρες***, πρβλ. ***θήρα*** = κυνῆγι, μὲ αἰολικὴ ἐναλλαγὴ ***θ/φ***.
- Τὸ αἰολικὸ ***φαυαφόροι***˙ λαμπροί, φωτοφόροι, ὑπονοεῖ α΄ συνθετικὸ ***φαῦας*** < ***φάFας*** = ***φάFος*** < ***φῶς*** καὶ διατήρηση τοῦ ***F*** ὡς φθόγγου καὶ ὡς προφορᾶς στὴν δίφθογγο ***aF*** > ***αυ***, πρβλ. ***φaF-σις*** > ***φαῦσις*** > ***φάσις*** (μὲ σίγηση τοῦ διγάμματος).
- Στὸ αἰτωλικὸ ***κίββα***˙ πήρα, μὲ συνώνυμο τῆς ***πήρας*** τὴν λέξη ***ὕβος*** (π.χ. τῆς καμήλας) = καμπούρα, ἐξηγεῖ τὴν προφορὰ τοῦ διγάμματος ποὺ ἀποκατέστησε τὴν δασεῖα ὡς οὐρανικοῦ, ἀνάλογο τοῦ ***κιλάριος***˙ ὁ ἥλιος, ἐνῷ ἐκ τοῦ αἰτωλικοῦ ***κίββα*** μπορεῖ νὰ προέρχεται καὶ τὸ σύγχρονο κ***αμπούρα***, πρβλ. καὶ ***κύβη,*** ἐπίσης ἐκ τοῦ ***ὕβος***.
- Τὸ ἀκαρνανικὸ ***ὄφατα***˙ δεσμοὶ ἀρότρων, συσχετίζεται μὲ τὸν ὅρο: ***ὀφνίς, ὕννις***, ἄροτρον, καθὼς τὸ ***ὑννίον*** εἶναι μέρος τοῦ ἀρότρου, καὶ μπορεῖ νὰ ἀντιπροσωπεύῃ καὶ τὸ ὅλον ἢ καὶ ἄλλα μέρη αὐτοῦ, λατ. ***uomis***, παλαιοπρωσικὸ ***wagnis***, παλαιογερμανικὸ ***wecki*** = σφήν, λιθ. ***uogis*** = σφήν, ***ἧλος, ὄνυξ***, μὲ θέμα ***Fo / oF*** > ***ὀφ-,*** μὲ χειλικὴ προφορὰ τοῦ ***F***, καὶ ἀντιμετάθεση.
- Ἡ γλῶσσα τῶν Ἀλεξανδρέων ***κολοιὸς***˙ ὁ οὐ τάχα ὁρᾶται, ὁδηγεῖ στὰ ὁμόρριζα συνώνυμα ***κόλος˙ κολοβός***, νοσώδης, πηρὸς καὶ ***πηρὸν***˙ τὸν παντάπασιν μὴ ὁρῶντα, ***πήρωσις***˙ τύφλωσις, ***πηρὸν***˙ τὸν τυφλόν, τῶν ὁποίων ὁ συνδυασμὸς ὁδηγεῖ σαφῶς στὴν ῥίζα ***κολ-,*** ποὺ δίδει σημασίες: ***βραχύς***, κομμένος, κοντός, κολοβὸς καὶ ἐξηγεῖ καὶ τήν δυσκολία νὰ δεῖ κανείς.
- Ἡ γλῶσσα τῶν Ἀργείων: ***δροόν***˙ ἰσχυρόν, παραπέμπει σὲ ἔτυμο ἀπὸ τὸ ῥῆμα ***δράω*** καὶ τὸ ἐπίθετο ***δραστικὸς*** μὲ τὶς σημασίες τῆς ἐνέργειας, τῆς δύναμης νὰ κατορθωθῇ, νὰ ἐπιτευχθῇ, νὰ γίνῃ κάτι, πρβλ. καὶ τὸ ἀντίθετον ἀδρανὴς τοῦ δραστικός, μὲ σημασία: ἀσθενής, ἀργῶν, μὴ δρῶν.
- Ἡ γλῶσσα τῶν Ἀργείων: ***κέστερ***˙ νεανίας, ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὸ ὁμόρριζο ***κέστρος***˙ ἡ πρώτη ἔκφυσις τῶν σπερμάτων, ποὺ ἐκτελεῖται σὲ νεαρά, ἐφηβικὴ ἡλικία φυτῶν καὶ ἀνδρῶν.
- Ὁ ἀργειακὸς τύπος ***Ὑαργίδες***˙ αἱ εὐειδεῖς Βάκχαι αἱ Ἀργεῖαι, παραπέμπουν λόγῳ τῆς ἑρμηνείας ὡς Βάκχαι, ὀργιαστικὲς καὶ μαινάδες, στὸ ὁμόρριζο: ***ὄργιον*** καὶ ἑπομένως ***Ὀργάδες*** < ***Fοργάδες, ὑοργάδες, ὑαργίδες***, πρβλ. μυκηναϊκὴ ῥίζα ***Fερκ-***.
- Τὸ ἀρκαδικὸ ***δέλλει***˙ βάλλει, ἀποκαλύπτει ἀρκαδικὴ μεταβολὴ ***δ/β,*** πρβλ. ***διφούρα = γέφυρα = βέφυρα***, καὶ ἀνατολικὸ ἀρχαιοελληνικὸ διαλεκτικὸ ***ε*** ἔναντι δωρικοῦ καὶ δυτικοῦ ἀρχαιοελληνικοῦ ***ε***. Τὸ αὐτὸ παρατηρεῖται καὶ στὸ ἀρκαδικὸ ***δέρεθρον***˙ λίμνη ἀποχώρησιν ἔχουσα, μὲ συνώνυμο τῆς ἐπεξήγησης, τὸ ***βάραθρον***.
- Ἡ ἐπεξήγηση τοῦ ὀνόματος ***Κορτύνιοι*** ὡς Ἀρκάδες παραπέμπει στὴν περιοχὴ τῆς ***Γορτυνίας*** καὶ τῆς ***Γόρτυ(ν)ος***, μὲ ἐναλλαγὴ οὐρανικῶν ***κ/γ***.
- Τὸ ἀρκαδικὸ ***οὖνει***˙ δεῦρο, δράμε (= τρέξε), ὁδηγεῖ στὸ συνώνυμο ῥῆμα ***θῦνε*** τῆς προστακτικῆς ***οὖνει***, ἐκ τοῦ ὁποίου καὶ ἐτυμολογεῖται τὸ ἀρκαδικὸ ἀντίστοιχο.
- Τὸ ἀσσυριακὸ ***Μύλιτταν***˙ τὴν Οὐρανία, μὲ δωρικὴ κατάληξη ***-τταν,*** ἀντὶ ἀττικοῦ: ***-σσαν***, βάσει τῆς ἑρμηνείας του, ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὴν ῥίζα ***μαλ-*** καὶ τὶς μεταπτωτικές βαθμίδες μὲ τὴν ἔννοια τοῦ ὑψηλός, πρβλ. τὸ ὁμόρριζο ἀλβανικὸ ***mali*** = βουνὸ πρβλ. καὶ ἀκρωτήριο ***Μαλέας***.
- Τὸ ἀττικὸν ***ἀκέσασθαι***˙ ἰάσασθαι (= θεραπεύεσθαι), ἐτυμολογεῖται, ἐπίσης, βάσει τῆς ἑρμηνείας του ἀπὸ τὴν λέξη ***ἄκος*** = φάρμακο, πρβλ. ***παν-άκεια, φάρμ-ακον***.
- Τὸ ἀττικὸν ***ἀσκητὴς***˙ ἀθλητής, ἑρμηνεύει τὴν ἄσκηση, ὡς ἄσκηση π.χ. γυμναστικῆς ἢ ἄλλου ἀθλήματος.
- Τὸ ἀττικὸ ***ἱερῆς*** (μὲ ἦτα), ἀντὶ τοῦ ***ἱερεῖς***, εἶναι, ὡς ἐξηγήσαμε στὸ ἄρθρο μας στὸ ΙΧΩΡ, ἀρ. 29, δωρικοῦ τύπου, καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ μυκηναϊκὸ ἢ δωρικὸ ἀσυναίρετο: ***ἱερέjες > ἱερεῖς***.
- Τὸ ἀττικὸ ***κατασκεδάσει***˙ ***καταχέαι*** δεικνύει τὴν ταυτωνυμία τῶν ῥημάτων ***σκεδάζω*** καὶ ***χέω***.
- Τὸ ἀττικὸ ***μαστοὶ***˙ τὰ ὑψηλὰ τῆς Ἀττικῆς μέρη, δίδει τὴν μεταφορικὴ σημασία τῶν ***μαστῶν***, ὡς ὑψηλῶν καὶ κρεμάμενων ἢ κρεμαστῶν τόπων, πρβλ. οἱ κρεμαστοὶ κῆποι τῆς Βαβυλῶνος.
- Τὸ ἀττικὸ ***σκνίφος***˙ σκότος ὁδηγεῖ στὰ ὁμόρ-

ση εἶναι ἕνα κατηγορηματικό *"ὄχι"*. Μὲ τὸν διαχωρισμὸ ἀνάμεσα στὴν ὕλη καὶ τὸ πνεῦμα, ἀλλὰ καὶ τήν νοοτροπία τοῦ *"αὐξάνεσθε καὶ κατακυριεύσατε τὴν γῆ"*, ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι κυρίως ὑπεύθυνος γιὰ τὴν ἐξουσιαστικὴ καὶ πυραμιδοειδῆ ἀξιολόγηση τῶν ἔμβιων ὄντων καὶ συνεπῶς γιὰ τὶς ῥίζες τῆς οἰκολογικῆς κρίσης τοῦ σήμερα.

Σὲ πολιτιστικὸ πάλι ἐπίπεδο, ὅπως ἔχει ἀποδειχθεῖ καὶ ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ πραγματικότητα, τὰ ῥήματα *"ἐκπολιτίζω"* καὶ *"ἐκχριστιανίζω"* βρίσκονται σὲ ὅλα τὰ κείμενα ποὺ νομιμοποιοῦν τὴν καταπίεση, τὴν ἀποικιακὴ ἐξάπλωση καὶ τὴν ἐπιβολὴ κριτηρίων καὶ προτύπων ξένων πρὸς τὶς κυριαρχούμενες κοινωνίες. Στόχος τῆς ἐπίσημης Ἐκκλησίας ἦταν –καὶ συνεχίζει νὰ εἶναι– ἡ προσαρμογὴ τῶν μαζῶν στὸν κώδικα τῶν κυρίαρχων ἀξιῶν καὶ ἡ ἀποδοχὴ τῆς θεοκρατίας μέσα ἀπὸ τὸν χειρισμὸ τῶν ἀτομικῶν φαντασιώσεων καὶ ἀναγκῶν. Ἡ σημερινὴ ἔννοια τῆς παγκοσμιοποίησης, μὲ τὴν ἀποδοχὴ μιᾶς παγκόσμιας καὶ μοναδικῆς ἀρχῆς, ἑνὸς καὶ μοναδικοῦ συστήματος, ἑνὸς μοναδικοῦ προτύπου ζωῆς, εἶναι βαθειὰ ῥιζωμένη στὴν μονοθεϊστικὴ λογική. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἀδιάφορα ἐὰν ὑπάρχουν κάποιες μικρὲς θεολογικὲς διαφοροποιήσεις, ἡ νοοτροπία τῆς ἀπολυταρχικῆς *"ἀποκλειστικότητας"* εἶναι κοινὴ καὶ δεδομένη σὲ ὅλες τίς χριστιανικὲς Ἐκκλησίες, καὶ κατὰ συνέπεια δὲν μπορεῖ νὰ ἀναθεωρήσῃ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό της. Μόνο ἡ ἀποδοχὴ μιᾶς κοσμοθέασης στηριγμένης στὴν ἱερότητα αὐτοῦ ἐδῶ τοῦ κόσμου καὶ ἡ ἐπανένωση τῆς ψυχῆς καὶ τῆς ὕλης σὲ μιὰ ἀδιάσπαστη καὶ συμπληρωματικὴ ὁλότητα θὰ μποροῦσε νὰ ὑπαγορεύσῃ ἐντελῶς διαφορετικοὺς κανόνες, τυπικά, ἀξίες καὶ λατρευτικὴ ἠθική. Οὐσιαστικά, μόνο τὸ μονοπάτι τῆς αὐτεξουσιότητας καὶ ἡ κατανόηση ὅτι ἡ ἔρευνα αὐτοῦ ἐδῶ τοῦ κόσμου εἶναι συνταυτισμένη μὲ τὴν ἔρευνα τοῦ θείου –ποὺ ἐμπεριέχεται καὶ ἐκφράζεται μέσα ἀπὸ αὐτὸ– θὰ μποροῦσε νὰ ἀντιστρέψῃ τὴν πορεία τῆς ἀνθρωπότητας πρὸς τὴν ὁριστικὴ ἐξαφάνιση τοῦ ἀνθρωπιστικοῦ της χαρακτῆρα. Καὶ τὸ μονοπάτι αὐτὸ εἶναι συνταυτισμένο μὲ τὶς βιωματικὲς ῥίζες τῶν συλλήψεων, ἀπὸ τὶς ὁποῖες ξεπήδησε κάποτε τὸ ἀρχαιοελληνικὸ θαῦμα, μὲ τὴν ζωντανὴ ῥοὴ ἑνὸς κόσμου ποὺ πάλλεται καὶ ποὺ ὠφείλει καὶ πάλι ἐκεῖ νὰ ξαναγυρίσῃ. ■

ρικὸ **σελάνα**, αἰολικὸ **σελάννα** καὶ τὰ ὁμόρριζα μὲ τὸ ἀρκτικὸ δίγαμμα, καὶ ἄρα καὶ τὰ παράγωγα μὲ τὶς διαφορετικὲς προφορὲς τοῦ **F**, ὡς οὐρανικοῦ ἢ χειλικοῦ: γλῶσσες τοῦ Ἡσυχίου **θέλα, γέλαν**.

• Τὸ βοιωτικὸ **βαλάρα**· γυνὴ ἔναντι τοῦ ἐπίσης βοιωτικοῦ **βανά**· γυνή, μαρτυρεῖ ἐνδοδιαλεκτικὴ βοιωτικὴ φθογγικὴ μεταβολὴ **λ** ↔ **ν**, ἀντίστοιχο τῆς δωρικῆς: **ἦλθεν** = δωρικό: **ἦνθεν**.

• Τὸ ἐθνικό: βοιωτικὸ **Βλίσσιοι**· οἱ Βοιωτοὶ πρότερον οὕτως ἐκαλοῦντο, μαρτυρεῖ τὴν σχέση τῶν Βοιωτῶν μὲ τὴν **Φλιασία**, τὴν **Φλιοῦντα**, ἢ τοὺς **Φλεγύες**: **Φλέγ-jιοι / Φλίγ-jιοι > Φλίσσιοι** καὶ μὲ μακεδονικὴ τροπὴ **φ/β**: **Φίλιππος** = μακεδονικὸ **Βίλιππος**: **Βλίσσιοι.** Ἡ γλῶσσα αὐτὴ τοῦ Ἡσυχίου μαρτυρεῖ βορειοδυτικὲς διαλεκτικές ἀρχαιοελληνικὲς γλωσσικὲς ἐπιδράσεις στὴν ἀρχαία βοιωτικὴ διάλεκτο.

• Τὸ βοιωτικὸ **γακουπώνεις**· ἡδυπώτης δηλοῦται προφορὰ τοῦ ἀρκτικοῦ διγάμματος ὡς οὐρανικοῦ, δωρικὸ **α,** ἀντὶ **η,** στὴν λέξη **ἡδὺς < Fηδὺς** / δωρικὸ **Fαδὺς**, καὶ προφορὰ τοῦ **υ** ὡς **ου**: **ἡδυπώνης** ἀντὶ **ἡδυπότης**.

• Οἱ γλῶσσες τοῦ Ἡσυχίου: **γήθια**· ἤθη, **γέλουτρον** ἔλοτρον, ἤγουν λέπυρον, **γῖξαι**· χωρῆσαι, **γῖπον**· εἶπον, δείχνουν τὴν γενικευμένη διατήρηση καὶ προφορὰ τοῦ **F** ὡς οὐρανικοῦ φθόγγου στὴν ἀρχαία βοιωτικὴ διάλεκτο καὶ ὁρίζουν τὶς ῥίζες τῶν: **ἔθος, ἔλυτρον, ἵκω** καὶ **εἶπον** ὡς: **Fεθ-, Fελ-, Fικ-** καὶ **Fιπ-**, ἀόριστος **ἔ-Fιπ-ον > εἶπον**.

• Τὸ βοιωτικὸ **ἔργανα**· ἐργαλεῖα, ἐκπροσωπεῖ τὰ παράγοντα ἔργον, τα μέσα παραγωγῆς συγκεκριμένου ἔργου ἢ ἐκτέλεσης συγκεκριμένης ἐργασίας, τὸ **ὄργανον** (μὲ τροπὴ **ε** → **ο**).

• Τὸ βοιωτικό: **ἐσσίει**· ἐκχύσει, διακρίνει τὴν πρόθεση **ἐς = ἐκ**

Τὸ βαβυλωνιακὸ σαώς· ἥλιος, διατηρεῖ τὸ ἀρχικὸ σ → h → δασεῖα στὸν δωρικὸ τύπο ἀFώς = ἡῶς, ἀττικὸ ἕως, ποὺ ἑνοποιεῖ τὴν ῥίζα σα- / Fα- / α-, μὲ τὰ ὁμόρριζα σέλας, δωρικὸ σελάνα, αἰολικὸ σελάννα.

καὶ τὸ ρῆμα **σίω = χέω** (μὲ προφορὰ τοῦ **χ** ὡς **σ**, καὶ ἐναλλαγὴ **κ/σ** στὴν πρόθεση **ἐς = ἐκ**, ὁπότε ἔχουμε **σσ** στὸ σύνθετο ρῆμα, ὅπως στὸ **ἐκκοκίζω**. Ἡ ἐσωτερικὴ λοιπὸν τροπὴ **κ ↔ σ** ἀπαντᾶται καὶ στὴν βοιωτικὴ διάλεκτο. Ἄλλωστε καὶ ἡ προφορὰ τοῦ **χ** τοῦ ρήματος σὲ **σ**: **χέω / σέω / σίω** (τροπὴ **ε/ι** πρὸ φωνήεντος, πρβλ. **σιόρ**· θεός. Λάκωνες Ἡσύχιος) μαρτυρεῖ τροπὴ οὐρανικῶν σὲ **σ**, ὡς ἐσωτερικὸ χαρακτηριστικὸ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας.

- Τὸ βοιωτικὸ **ἶδαρ· βρῶμα** (ρῆμα **βρώσκω** = τρώγω, συνώνυμο τοῦ ἐδῶ, πρβλ. ἐδώδιμος) μαρτυρεῖ ρωτακισμὸ τῆς κατάληξης οὐδετέρων **-ας** στὴν βοιωτικὴ διάλεκτο: χαρακτηριστικὴ δωρικὴ ἰδιοτυπία καὶ τροπὴ **ε/ι** (τὸ **ἔδας / ἴδας** = τὸ φαγητό).
- Τὸ βοιωτικὸ **ἴκοντες**· ὑπακούοντες, παραχωροῦντες, μαρτυρεία) βοιωτικὴ μετατροπὴ **α↔ι**, πρβλ. **τρίπεζαν**· τὴν **τράπεζαν**. Βοιωτοί. Στὸ ρῆμα **ὑπακούω** καὶ μὲ δωρικὴ τροπὴ **ου > ω ὑπίκω,** ἀντὶ **ὑπακούω,** καὶ β) προφορὰ στὴν βοιωτικὴ διάλεκτο του **η** ὡς **ι** (καὶ ὄχι ὡς **ε,** ὅπως διατείνονται οἱ ὑποστηρίζοντες τὴν ἀντίστοιχία λατ. **e** = ἑλληνικὸ **η**), ὡς ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴν ἀντιστοιχία: βοιωτικὸ **ὑπίκω** = ἀττικὸ **ὑπήκω**. Τοῦτο ἐπαληθεύεται καὶ ἀπὸ τὰ βοιωτικὰ: **ἰκαθείς**· ὁμοιωθεὶς (ὁμόρριζο τοῦ ρήματος **εἴκω**, ποὺ παράγεται ἀπὸ τὸ πρόθημα **ε** + τὸ ρῆμα **ἴκω < ε + Fίκω = ἐFίκω => εἴκω** μὲ σίγηση τοῦ **F**), **ἰκὸς**· τάχα, ἴσως, ὁμόρριζο τοῦ **εἰκὸς < ἐFικός**.
- Τὸ βοιωτικὸ **καιέτα**· καλαμίνθη, ὁμόρριζο τῶν: **καιάδας, καιετὸς** = διαρροή, σχισμές, κητώεις, δεικνύει ἐσωτερικὴ μετατροπὴ **τ/δ** στὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ γλῶσσα.
- Τὸ βοιωτικὸ ρῆμα **κοτίει**· φθονῆ, ζηλοῖ, ἐτυμολογεῖ τὸ ὄνομα τῶν Θρακῶν βασιλέων μὲ τὸ ὄνομα **Κόττυς / Κόττος**.
- Τὸ βοιωτικὸ **Κονεῖδη**· γένος ἰθαγενῶν, αἰτιολογεῖ τὴν ἐπεξήγησή του ἀπὸ τὶς λέξεις **γόνος = κον-** καὶ **Fεῖδος > εἶδος**: **εἴδη γη-γενῆ**.
- Ὁ δωρικὸς τύπος τοῦ ἀπαρεμφάτου εἶναι προφανὴς στὸ βοιωτικό: **κριδδέμεν**· γελᾶν καὶ ἀπὸ τὴν κατάληξη **-μεν** καὶ ἀπὸ τὸ διπλὸ **δδ,** ἀντὶ τῶν **ττ** ἢ **ζ**.
- Ἡ «ἐσφαλμένη» διαλεκτικὴ γραφὴ στὴν βοιωτικὴ γλῶσσα τοῦ Ἡσυχίου **λίβι· σπένδει**, ἐκχύνει ἀντὶ **λείβει**, ἀποτελεῖ ἀπτὴ ἀπόδεξη ὀρθῆς προφορᾶς τοῦ **ει** ὡς **ι**. Τὸ αὐτὸ προκύπτει καὶ ἀπὸ τὴν γλῶσσα **λείπει / λίπει· ἐπιλείπει**.
- Ἐμφανὴς ἐπίσης εἶναι ἡ δωρικὴ κατάληξη στὸ βοιωτικό: **μηλατὰν**· τὸν ποιμένα, ἀντὶ ἀττικοῦ **μηλωτήν**, ἐκ τοῦ: **μῆλον** / δωρικὸ **μᾶλον** = πρόβατον.
- Πρόδηλο, ἐπίσης, εἶναι τὸ δωρικὸ **α** στὴν βοιωτικὴ λέξη **μνάριον· κόρημα** (= κάλλυντρον, σὲ συνδυασμὸ καὶ μὲ τό: **κόρος· κάλλυντρον**), ὑπὸ τὴν ἔννοια τῆς μερίμνης.
- Στὸ βοιωτικὸ **μνώσκει**· μίσγεται, ἔρχεται, διαφαίνεται τύπος τοῦ ρήματος **βλώσκω** μὲ ἐνδοχειλικὴ τροπὴ **β/μ** καὶ δωρικὴ τροπὴ **λ/ν,** ὁπότε καὶ τροπή: **μν/βλ**.
- Σαφῶς δωρικὸς εἶναι καὶ ὁ τύπος τοῦ βοιωτικοῦ **μέττον**· μεῖζον, ὅπου **μετjον > μέττον** ἢ **μέδ-jον > μέδδον / μέττον,** ἀντὶ αἰολικοῦ **μέσσον** καὶ ἀττικοῦ **μέσον**, πρβλ. **ρέδδι· πράττει, θύει,** ἀντὶ ἀττ. **ρέζει**.
- Στὴν βοιωτικὴ λέξη **πέπανα**· πλακούντια διατηρεῖται τὸ θέμα **πεπ-**, μὲ χειλικὸ ληκτικὸ σύμφωνο, πρβλ. **πέπ-σις > πέψις**.
- Στὸ βοιωτικὸ **φῖγα· φῖκα, σφίκκα** ἔχουμε φθογγικὴ ἐναλλαγὴ οὐρανικῶν **γ/κ** καὶ ἁπλοποίηση συμπλέγματος **σφ → φ**, πρβλ. **σφάκελλος / φάκελλος**.
- Στὸ θεσσαλικὸ **ἰθείη**· ἅμαξα, ἡ σημασία ἐπικεντρώνεται στὸ ἀποτέλεσμα (**ἰθὺς** = ταχύς) ἢ στὴν κατεύθυνση - μετακίνηση **ἰθὺς = εὐθύς**.
- Στὸ θεσσαλικὸ ἐπώνυμο τοῦ Ποσειδῶνος: **Ἴμψιος**· Ποσειδὼν ὁ ζύγιος, ἡ σημασία προκύπτει σὲ συνδυασμὸ καὶ μὲ τὶς γλῶσσες τοῦ Ἡσυχίου: **γιμβάναι**· ζεύγανα καὶ **ἴμψας**· ζεύξας, γιὰ τὴν ταυτοποίηση τοῦ διαλεκτικοῦ: **Ἴμψιος** μὲ τὴν ἐπεξήγηση: **ζύγιος**.
- Στὸ ἰωνικὸ **θελγῖνες· οἱ Τελχῖνες** γόητες, πανοῦργοι, φαρμακευτές, ἀναδεικνύεται σαφῶς ἡ ἐτυμολόγηση τοῦ ὀνόματος τῶν Τελχίνων ἀπὸ τὸ ρῆμα **θέλγω**, συμβατὸ καὶ μὲ τὸ εὖρος τῶν σημασιῶν στὶς ἐπεξηγήσεις.
- Στὸ ἰωνικὸ **ἴδη· ὕλη**, δηλοῖ δὲ καὶ τὸν ὑψηλὸν τόπον. Ἴωνες δὲ δρυμῶν ὅρος, ταυτίζεται ἡ ἔννοια τῆς **ὕλης** μὲ στοιχεῖα **δρυμῶν** ἢ **δασῶν** καὶ συγχρόνως ἡ ἔννοια τοῦ **δάσους** ἐπεκτείνεται, γιὰ νὰ καλύψη τὰ κατάφυτα δάση ἐπὶ τῶν ὀρέων, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὑψηλοὺς τόπους ἐν γένει. Ἡ ἐξάπλωση τοῦ τοπωνυμίου Ἴδη στὸν πελασγικὸ κόσμο ἀπὸ τὴν προϊστορικὴ καὶ πρωτοϊστορικὴ ἐποχή, ἐπιβεβαιώνει τὴν ὁμοιογένεια τῶν ἑλληνικῶν φύλων

ἀλλὰ καὶ γλωσσικῶν μορφῶν.

- Στὸ ἰωνικὸ **πολύηρος**· πολυάρουρος· πλούσιος, ἐκ τῆς ἑρμηνείας **ἄρουρα** = γῆ, προκύπτει ἀσφαλέστατα ὁ ἐντοπισμὸς τοῦ β' συνθετικοῦ τοῦ διαλεκτικοῦ ἰωνικοῦ τύπου ὡς **ἔρα** = ἄρουρα: **πολύερος** → **πολύηρος** (κατὰ τὸ ἰωνικὸ σύστημα).
- Στὸ ἰωνικὸ καὶ λυδικό: **φοινικκία**· Λυδοὶ καὶ Ἴωνες τὰ γράμματα ἀπὸ Φοίνικος τινός, μαρτυρεῖ τὴν ὀνομασία καὶ προέλευση ἀπὸ Ἕλληνα προφανῶς ὀνομαζόμενο Φοίνικα –καὶ ἔχουμε μαρτυρημένους μόνον Ἕλληνες μὲ τὸ ὄνομα αὐτό, ποὺ ἔδωσαν καὶ τὸ ὄνομα στὴν περιοχὴ καὶ χώρα τῆς Φοινίκης–, καὶ ὄχι μὲ ἀναφορὰ σὲ ἐθνικὸ Φοίνικες, σὲ ἀντιστοιχία μὲ τὴν ἀναφορὰ πάντοτε στοὺς ἐφευρέτες τῶν γραμμάτων, ὅπως γίνεται ἀλλοῦ μὲ τὸν Παλαμήδη.
- Στὶς κυπριακὲς καὶ ἀρκαδικὲς γλῶσσες τοῦ Ἡσυχίου ἐντοπίζονται δωρικὰ στοιχεῖα: κυπρ. **ἁγάνα**· σαγήνη, **ἀβαριστὰν**· γυναικιζομένην, καθαιρομένην καταμηνίοις, **ἄβλαξ**· λαμπρῶς, πρβλ. **ἀ-βέλ-ιος = ἥλιος, βέλα**· ὁ **ἥλιος** καὶ ἡ αὐγή, **ἄνδα**· αὕτη (ἀντὶ **τάνδα,** ἀντὶ **τήνδε**), **αὔγαρος**· ἄσωτος, **βλάσταν**· βλάστησιν, **βρένθιξ**· θριδακίνη, μὲ δωρικὴ κατάληξη **-ξ**, **Βώκαρος** ποταμὸς ἐν Σαλαμίνι ἐκ τοῦ Ἀκάμαντος ὄρους φερόμενος (**βῶς** ἀντὶ

Στὸ ἰωνικὸ καὶ λυδικό: φοινικκία· Λυδοὶ καὶ Ἴωνες τὰ γράμματα ἀπὸ Φοίνικος τινός, μαρτυρεῖ τὴν ὀνομασία καὶ προέλευση ἀπὸ Ἕλληνα προφανῶς ὀνομαζόμενο Φοίνικα –καὶ ἔχουμε μαρτυρημένους μόνον Ἕλληνες μὲ τὸ ὄνομα αὐτό, ποὺ ἔδωσαν καὶ τὸ ὄνομα στὴν περιοχὴ καὶ χώρα τῆς Φοινίκης–, καὶ ὄχι μὲ ἀναφορὰ σὲ ἐθνικὸ Φοίνικες, σὲ ἀντιστοιχία μὲ τὴν ἀναφορὰ πάντοτε στοὺς ἐφευρέτες τῶν γραμμάτων, ὅπως γίνεται ἀλλοῦ μὲ τὸν Παλαμήδη.

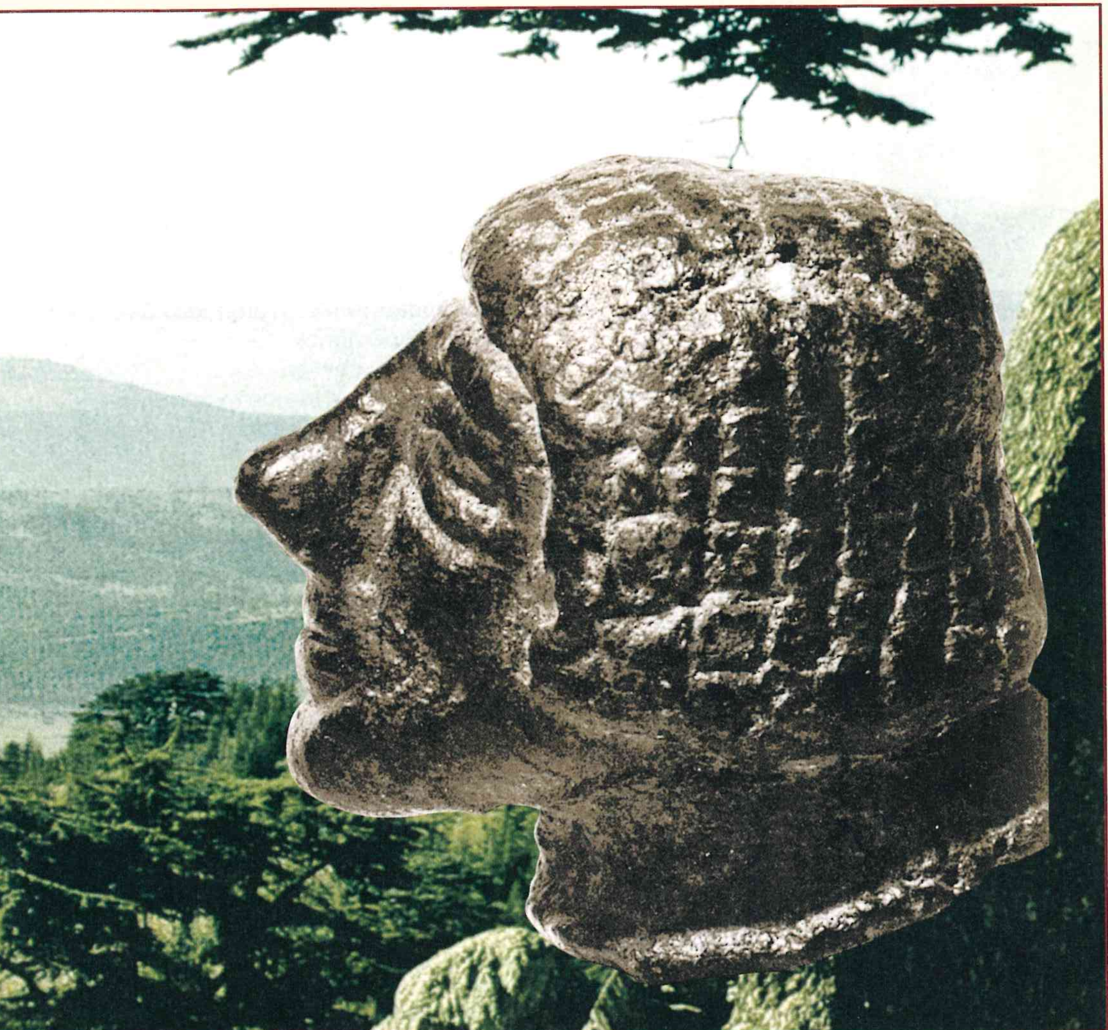

βοῦς, πρβλ. δωρικὸ **κῶρος** ἀντὶ **κοῦρος**), **γάλας**˙ γῆ παρὰ Εὐκλίτῳ, πρβλ. **γάνα**˙ χέρσος γῆ, μὲ τροπὴ **λ/ν** (δωρική), **Γαύας**˙ Γαύας δὲ ὁ Ἄδωνις παρὰ Κυπρίοις καλεῖται, πρβλ. **ἀγανός, γοδᾶν**˙ κλαίειν (μὲ δωρικὸ ἀπαρέμφατο σὲ **-αν** καὶ προφορᾶ τοῦ **F**: **γοδᾶν** < **γοFᾶν** (**γόFος** > **γόος**) ὡς ὀδοντικοῦ, **ἔροτιν** - ἑορτήν (μὲ δωρικὴ κατάληξη **-τις,** ἀντὶ **-σις**), **ζάει** - κινεῖ καὶ πνεῖ (προφορὰ **δj** ὡς **ζ,** ἀντὶ **διάει, ζάει,** ἀντὶ **ζέει**), **θᾶτας**˙ θῆτας, **καπατὰς**˙ καθορῶν, παρὰ Εὔκλῳ, Κινύρας Ἀπόλλωνος καὶ Φαρνάκης παῖς, βασιλεὺς Κυπρίων, **Μάλικα**˙ τὸν Ἡρακλέα. Ἀμαθούσιοι (βλέπε καὶ ἄρθρο μας στὰ ΙΧΩΡ 28, 29), μύθα˙ φωνή (ἀντὶ **μύθος**), **Πελάνα**˙ ἡ Σαλαμίς, **σκυδά**˙ σκιά. Εὔκλος μὲ τὸ **F** τῆς λέξεως **σκιFὰ** > **σκιὰ** νὰ προφέρεται ὡς ὀδοντικόν, βλέπε καὶ: **γοδᾶν**, ἀνωτέρω, **σοάνα**˙ ἀξίνη, **στροπά**˙ ἀστραπή, **κόρζα**˙ καρδία, **ἰπύα**˙ σιπύα, ἀντὶ **σιπύη**, **ζατὲς**˙ ζητεῖς.

Δίκην πρώτων συμπερασμάτων, συγκρίνουμε ἢ ἀντιπαραβάλλουμε, ἀπὸ τὶς γλῶσσες τοῦ Ἡσυχίου, κοινὰ στοιχεῖα ἢ ὁμόρριζα σὲ διάφορες διαλέκτους τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς ἢ μὲ ὅρους καὶ τῆς Νέας Ἑλληνικῆς.

γαφάγας (Συρακούσιοι) = σκώληξ, **ἔν-τερος** (= **ἔγ-γειος**) λατ. ***terra***, Γιουλιέλμος Τέλλος.

βολιτάχεα (Συρακούσιοι) = σελάχια.

ῥογκιεῖν (Συρακούσιοι) = ῥέγκειν.

βοσκάς (Λίβυες) = φασκάς, ποὺ δηλώνει ὅτι οἱ Λίβυες, ὅπως καὶ οἱ Μακεδόνες, πρόφεραν τὸ ***φ*** ὡς ***β***.

βάκκαρις· μύρον Λύδιον / μπαχαρικά.

Βρίγες (Λυδοὶ) = Φρύγες, ποὺ μᾶς δείχνει ὅτι οἱ Λυδοὶ ὅπως καὶ οἱ Μακεδόνες πρόφεραν τὸ ***φ*** ὡς ***β***.

μηδινεὺς· Ζεύς (Λυδοὶ) = ***μαζεύς***· μέγας (Φρύγες).

Μύσος· ἡ ὀξύη (Λυδοὶ) = ***Βύξος*** (Ὅμηρος).

τάργανον (Λυδοὶ) τὸ ἀπὸ στεμφύλων ***πόμα / τρύγος.***

ἀβροῦτες (Μακεδόνες) = ὀφρῦς.

ἀδῆ· οὐρανός (Μακεδόνες) = ***αἰθρία*** (οἱ Μακεδόνες πρόφεραν τὸ ***θ*** ὡς ***δ***).

ἀκρουνοὶ· ὅρος (Μακεδόνες) = ***κάρα / κορυφή.***

ἀμαλή (Μακεδόνες) = ἁπαλὴ.

ἀραντίσιν (Μακεδόνες) = ἐρινύσιν (δωρικὸ ***α,*** ἀντὶ ***ε*** στὴν Μακεδονικὴ δωρικὴ διάλεκτο, βλέπε καὶ ΙΧΩΡ, ἀρ. 28).

γαβαλάο (Μακεδόνες) = ἐγκέφαλος ἢ κεφαλὴ.

Ἐορτὸς ἢ Ἐορδός (Μακεδόνες).

Ἠμαθία = Μακεδονία, ποὺ μᾶς αἰτιολογεῖ ὅτι ὁ Ὅμηρος ἀναφερόμενος στὴν Ἠμαθίη του, νοοῦσε καὶ γνώριζε τὴν Μακεδονία.

Πελλαῖον = Μακεδονικὸν ποὺ αἰτιολογεῖ τὴν ὀνομασία τῆς Πελαγονίας καὶ τὴν σχέση μὲ τὸ πελασγικὸ γένος, τὸν Πελία, τοὺς Μάγνητες καὶ τὴν Πελασγιώτιδα.

καραβίδες· γραῖαι (Μηθυμναῖοι) ***κωρίδες***· γρᾶες (Ἐπίχαρμος, Σιμωνίδης).

ἀδρί (Παμφύλιοι) = ***ἀνδρὶ.***

γόρυνος· βάτραχος (Πάφιοι) / γυρῖνος.

μοχοῖ· ἐντός (Πάφιοι) / ***μυχός.***

κυφή (Κρῆτες) / ***"κεφαλή".***

ἔλφος· βούτυρο / ***ἄλειφαρ, ἀλοιφή***.

Ἀπὸ τὶς διαλεκτικὲς γλῶσσες τοῦ Ἡσυχίου καταφαίνονται οἱ φθογγικὲς ἰδιοτυπίες τῶν διαλέκτων τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς καὶ οἱ ἀντίστοιχες μεταξὺ τῶν διαλέκτων.

βάτας (Ταραντῖνοι) = μακεδονικὸ ***βαδάς*** (Ἀμερίας), τροπὴ δ/τ.

δάθεα (Ταραντῖνοι) = ***βάθεα < βάθεσα***, τροπὴ δ/β.

γολύριον (Ταραντῖνοι) = ***κελύφιον, κολύφανον***, τροπὴ γ/κ.

γυθίσσων (Ταραντῖνοι) = ***βυθίσσων***, τροπὴ γ/β.

ἑστά (Ταραντῖνοι) = ***ἡσθής***, τροπὴ θ/τ.

ὅδερος (Ταραντῖνοι) = λατινικὸ ***uterus***, τροπὴ δ/t.

τελλίην (Ταραντῖνοι) = ***δεῖνα***, τροπὴ τ/δ, λ/ν

λάφνη (Περγαῖοι) = δάφνη, λατινικὸ laurus.

ἀδά (Τύριοι) = ***ἰτέα***, τροπὲς α/ι, δ/τ.
ἄρακος (Τυρρηνοὶ) = ***ἱέραξ, βάραξ*** (Λίβυες), μὲ δωρικὸ ***α*** στὴν γλῶσσα τῶν Λιβύων.
ἀζένα (Φρύγες) = ***γένυς***, λατινικὸ ***gena***, τροπὴ γ/ζ/g.
βαλὴν (Φρύγες) = ***βάγος*** (Λάκωνες), τροπὴ λ/γ.
βάμβαλον (Φρύγες) = ***φαλλός*** (διπλασιασμὸς στὴν ῥίζα ***βαλ-***, ἀντὶ ***φαλ-***).
Βερεκύνται = Φρυγῶν γένος, τροπὴ β/φ.
γλουρός (Φρύγες) = ***χρυσός*** (τροπὲς χ/γ καὶ λ/ῥ).
δάος (Φρύγες) = ***θώς*** (τροπὴ δ/θ).
ζέλκια (Φρύγες) = ***γεγλίς***, μαδεδονικὸ: ***ζακελτίδες***, τροπὴ γ/ζ.
ζέλεμεν (Φρύγες) = ***δάμαλιν*** (μὲ ***ε***, ἀντὶ ***ι*** στὴν κατάληξη ***ε > ι***).
Ζέτνα (Φρύγες) = ***Δέτνα***, ἡ μακεδονικὴ τροπὴ σὲ ***ζ*** ἀπαντᾶται καὶ στὴν φρυγικὴ γλῶσσα.
σικχοί· ὑποδήματα (Φρύγιοι) = ἰταλικὸ ***zoccolo***, τροπὴ δ/ζ, πρβλ. ζα /σα / δια.
Κισσοέτιοι· Κνώσιοι / ***Κίσσιοι***· ἔθνος Περσῶν, ὅπου ἀναδύεται ἡ ἐνσωμάτωση τῶν περσικῶν λαῶν στὸν πελασγικὸ κόσμο (***πελ- / περ-***).
Κρονιδάρ· πολυετής (Λάκωνες) / Κρόνος (= χρόνος), ὅπου ὁ σοφὸς Λεξικογράφος μᾶς ἐτυμολόγησε τὸ ὄνομα τοῦ Κρόνου.
Κύβελα· ὄρη Φρυγίας / κεφαλή, τροπὴ κ/φ.
Δαῖροι· Θάσιοι / ***Ἀ-Fέ-ῥιοι > Ἀέριοι***, προφορὰ ***F*** ὡς ***δ***.
αἴβετος (Περγαῖοι) = ***ἄ-Fε-τός > ἀετός*** (γένεση τῆς διφθόγγου ***αι*** ἐκ τοῦ "συμπλέγματος" αF), προφορὰ F ὡς β.
λάφνη (Περγαῖοι) = ***δάφνη***, λατινικὸ ***laurus.***
βίσταξ· ὁ βασιλεύς (Πέρσαι) = ***βάττος***· βασιλεὺς τύραννος, ***βάστακας*** τοὺς πλουσίους καὶ εὐγενεῖς.
γύλλιον (Πέρσαι) = χλαῖνα.
Ζαρῆτις· Ἄρτεμις (Πέρσαι) = ***Ζειρὴν***· ἡ Ἀφροδίτη (Μακεδονία) μὲ δωρικὸ ***α*** στὸν περσικὸ χῶρο.
κῦρος· βόθυνος = ***γῦρος***.
Μάρον· ὄρος (Πέρσαι) = ῥίζα ***μαρ-***, πρβλ. ***μαρμαίρω***, μαργαρίτης, ὅπου τὸ βορειοελληνικὸ καὶ ἑλλαδικὸ ***μαλ-*** βρίσκει τὸ δωρικό του ἀντίστοιχο ***μαρ-.***
μουσίδδει· λαλεῖ, ὁμιλεῖ / ***μύθος***, τροπὴ θ/σ.
ἔλατρον (Ῥόδιοι) = ***ἔλυτρον***, βαθμίδα λατ- / λυτ.
ναστά (Ῥόδιοι) = ***ῥαστά***, μὲ δωρικὴ τροπὴ ***λ/ν/ῥ***
γέντερ· κοιλία (Ῥωμαῖοι), ***γέντα***· σπλάχνα (Θρᾶκες) = λατιν. ***venter.***
δούξ (Ῥωμαῖοι) = ***ὁ-δηγός.***
ἔξομπλον (Ῥωμαῖοι) = λατ. exemplum (τροπὴ ***ε/ο***).
κάσα· οἰκία = ***καλιὰ < κάλFα < κάλσα.***
φαλάρικα· εἶδος λόγχης (Ῥωμαῖοι) / χαλινός, ***φάλαρα.***
ἵπνη (Σικελοὶ) = ***ἐπ-ίππὶς / ἐφιππίς*** (μὲ δωρικὸ σικελικὸ ***-ν-***).
κάρχαι (Σικελοὶ) = καρκίνοι, μὲ ἐναλλαγὴ οὐρανικῶν ***κ/χ.***
σειρόν (Σικυώνιοι) = ***θέριστρον***, ὅπου ἀπεικονίζεται ἡ λακωνικὴ ἐναλλαγὴ ***θ/σ.***
Κελχωναεῖς· ἔθνος Σκυθικὸν / ***Κόλχοι***, ὅπου τὸ ***κολχικὸν*** γένος ἀναδεικνύεται ὡς συγγενὲς τοῦ προγονικοῦ ἑλληνοπελασγικοῦ φύλου.
Σολύμασιν· ἔθνη Σκυθῶν ποὺ σχετίζονται ἔτσι μὲ τοὺς μικρασιανοὺς ***Σολύμους*** καὶ τοὺς Τερμῖλες καὶ Κρῆτες προγόνους τους.
Χαλκιδική· σκυθικὴ χώρα ἀντίστοιχη τῆς ἑλλαδικῆς βορειοελληνικῆς περιοχῆς.
ἅδος· κόρος (Συρακούσιοι) / ***ἅδην***, διαφοροποίηση ἐπιρρηματικῆς κατάληξης.
ἀντιφάρα· ἀντιλογία (Συρακούσιοι) / ***ἀντίφασις***, τροπὴ ῥ/σ.
βιπτάζειν (Συρακούσιοι) = ***ἐπι-βάπτειν***, τροπὴ α/ι.
βάλιος = πηρός.
βανὸς = τυφλός.
καβλὴς· μάνδαλος θυρῶν (Πάφιοι).
κάβλη· μάνδαλος θυρῶν (Κύπριοι), ποὺ δείχνει ἐνδοκυπριακὴ διαλεκτικὴ διάκριση καὶ διαστρωμάτωση.
βέσκεροι· ἄρτοι (Λάκωνες).
βέκος· ἄρτος, Φρύγες, ὅπου οἱ Φρύγες ἐντάσσονται στὸν ἑλληνοπελασγικὸ πυρῆνα.
ἐλίνη (Λάκωνες) = μελίνη.
πάρταξον· ὕγρανον (Λάκωνες).
παρδακῶν· διϋγρων, δάκρυ.
βαθάλη (Μακεδόνες)· κρήνη.
βέδυ· ὕδωρ πρβλ./ ***Fέδεσσα > Ἔδεσσα***, τροπὴ δ/θ, βαθμίδες βαθ- / βεδ-.
δελτὸν· ἀγαθόν (Κρῆτες).
ἰζέλα· ἀγαθὴ τύχη (Μακεδόνες).
κάλιθος· οἶνος (Ἀμερίος, Μακεδόνες).
χάλις· οἶνος ἀμιγής (τροπὴ κ/χ, βαθμίδες καλ- / χαλ-).
καρπέα· ὄρχησις Μακεδονική.
κοράσσει· ὀρχεῖται.

λεπαστὴ οἰνοχόη (Ἀμερίος).
λέμβος, λόγῳ ὁμοιότητος σχημάτων (τροπὴ π/β).
νίβα κρήνη (Μακεδόνες).
νόα πηγή (Λάκωνες), ὅπου διακρίνεται ἡ ἀνάβλυση τοῦ ῥευστοῦ: ῥῆμα ***νάω*** = κολυμβῶ, ἐξ οὗ τὸ ***ναρὸν*** / νερὸν καὶ ἐκ τοῦ ***νίβω*** = διαβρέχω δι' ἀναβλύσεως ἢ χύσεως ὕδατος.
ῥάπα καλάμη (Μακεδόνες) / ῥάβδος, μὲ ἐνδοχειλικὴ τροπὴ β/π στὴν μακεδονικὴ καὶ θρακική.
μάλα βούνισμα.
μάλεοι ὅριοι.
μάλουρις λευκόκερκος.
Μηλίς γῆ παρὰ τὸ ὄρος Οἴτη.
Μαλία ἀκρωτήριο τῆς Λακωνικῆς (***Μαλέας***).
Μαλιεῖς, οἱ κάτοικοι τῆς Τραχινίας, ἀλβ. ***mali*** = βουνὸ Τερμῖλαι.
κημὸς στολὶς τῷ χαλινῷ ἐμφερής.
γκέμι (= ἐγ-κημός).
βῶροι ὀφθαλμοί.
Ἶρις, ***σείριος***, ἐκ τῆς ῥίζης ***σερ / Fερ / σελ / Fελ / βελ / γελ,*** ποὺ δηλώνει τὴν λάμψη, τὴν φωτεινότητα τοῦ ὁρᾶν ἢ τῶν ὀφθαλμῶν.
χορδεῦσαι τεμεῖν / θερίζειν, κείρειν.
σωκεῖ βοηθεῖ.
ὀπάων ὀπαδός, ἑταῖρος < σοπάων, λατινικὸ ***socius.***
νῶροψ λαμπρός, αἴθοψ / ἀραβικὸ ***nur*** = ὀφθαλμός.
νώροπα χαλκὸν στιλπνὸν / τουρκικὸ ***nur*** = λάμψη, φῶς, μὲ ὁμόρριζο τὸ ἑλληνικὸ ***ὄ-ναρ = ὄνειρον.***
κόμποι ὀδόντες / ***γαμψός, καμψός, καμπτός, κναμπτός.***
κιμβεύει ὁδοιπορεῖ / ἰταλ. ***gamba.***
ἀμύκταν γλυκὺν / λατ. ***amicus*** = φίλος.
μαλκενὶς ἡ παρθένος (Κρῆτες).
βαλάρα γυνή. Βοιωτοί, γέρμ. ***Mädchen***, ἀγγλ. ***maid.***
βριτὺς γλυκύς, ἰταλ. ***maritus*** = ὁ νυμφίος.
μαρνά ἡ παρθένος.
Βριτόμαρτις = ἡ θεὰ Ἄρτεμις ἐν Κρήτῃ.
σίζει ῥεῖ, περιρρεῖ.
Σούνιον, ὕω < Fύω < σύω, σύελος, ἰαπ. ***suu***, λατ. ***sucus*** γερμ. ***saugen.***

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Βάσει τῶν ἀνωτέρω ἀντιστοιχιῶν καὶ διαλεκτικῶν φθογγικῶν μεταβολῶν στὴν Ἀρχαία Ἑλληνική, ἀντιλαμβανόμαστε τὸ ὁμόρριζο τῶν ***πόα*** καὶ ***βότανον***, τοῦ ὅρου ***φαῖδος*** ὄψις (Ἡσύχιος) καὶ τοῦ ἀγγλ. ***face***, τῶν: ***φορμὸς*** ἀγγεῖον ἢ στρῶμα πλεκτόν, ***φάραι*** ὑφαίνειν, πλέκειν καὶ ***φᾶρος*** = ἔνδυμα, ἀλλὰ καὶ τοῦ νεοελληνικοῦ ***φοράω***, τοῦ ἑλληνικοῦ ***λίσσωμεν*** ἐάσωμεν καὶ τοῦ γερμαν. ***lassen***, τοῦ ἀγγλ. ***let*** κα τοῦ γαλ. ***laisser***, ἀλλὰ μποροῦμε καὶ νὰ συνδυάσουμε γεγονότα ἢ κοινὰ γλωσσολογικὰ στοιχεῖα μεταξὺ διαλέκτων, γιὰ νὰ προεκτείνουμε τὰ συμπεράσματά μας καὶ σὲ συσχετίσεις ἱστορικῶν ἢ πολιτισμικῶν φαινομένων ἐν γένει.

Ἐπίσης, ἡ διερεύνηση τῶν ἐπεξηγήσεων τοῦ Ἡσυχίου μᾶς διευκρινίζει καὶ συγκεκριμένες **γραμματικὲς ἢ μορφολογικὲς ἰδιοτυπίες τῶν ἀρχαιοελληνικῶν διαλέκτων ποὺ μᾶς ὁδηγοῦν στὸ νὰ κατανοήσουμε πῶς ἀνάλογα ἢ πανομοιότυπα φαινόμενα στὴν νέα ἑλληνικὴ καθομιλουμένη γλῶσσα ἔφτασαν μέχρι τὴν ἐποχή μας, ἀφοῦ ἤδη εἶχαν ἐνσωματωθεῖ στὴν Κοινή**, ἀπὸ τὶς διάφορες διαλέκτους καὶ τοὺς λόγους καὶ τὶς βαθύτερες αἰτίες τῆς ὕπαρξης στὴν σύγχρονή μας γλῶσσα, ἀπολύτως ἴδιων στοιχείων ἀπόδοσης ἢ προφορᾶς φθόγγων, ἀλλὰ καὶ γραμματικῆς καὶ τυπολογικῆς συνταύτισης. **Ἡ γλῶσσα μας, πράγματι, προσεγγίζεται μόνον ὡς σύνολο, ὡς ἑνιαία χρονικὴ καὶ πολιτισμικὴ ἀκολουθία καὶ ἐνσωματώνοντας ὅλα τὰ στοιχεῖα τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων ποὺ τὸν συντηροῦν φύσει ἢ θέσει.**

Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸν, διαπιστώνουμε καὶ ὁμόρριζα σὲ τοπωνύμια καὶ ἐθνικὰ ὀνόματα καὶ θεότητες καὶ λατρεῖες σὲ διάφορες περιοχὲς τοῦ ἑλληνοπελασγικοῦ γλωσσικοῦ καὶ πολιτισμικοῦ χώρου, ὑπὸ τὰ ὑπεισερχόμενα βεβαίως διαλεκτικὰ καὶ τοπικὰ χαρακτηριστικὰ καὶ βοηθούμεθα οὐσιαστικὰ στὴν κατανόηση τοῦ Ἕλληνα καὶ τῆς πορείας του στὸν κόσμο. Δίκην παραδείγματος, ἀναφέρουμε ὅτι ἡ φθογγικὴ μετατροπὴ ***β/φ*** στοὺς Φρύγες, τοὺς Μακεδόνες καὶ τοὺς Βρίγες, σὲ συνδυασμὸ καὶ μὲ ἄλλα διαλεκτικὰ κοινὰ στοιχεῖα, ἐπαληθεύουν τὴν ἑλληνογένεια καὶ τὶς παραδόσεις γιὰ προέλευση τῶν Φρυγῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀπὸ τὴν Μακεδονία. ■

ΚΟΥΡΟΣ ΚΕΡΑΜΙΚΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΕΣ

Κομψοτεχνήματα, πιστὰ κεραμικὰ ἀντίγραφα, τῆς πλουσιώτερης καλλιτεχνικῆς δημιουργίας, ποὺ πλάστηκε ποτέ! Βάλτε στὴ ζωή σας τὸ κάλλος τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδας, χαρῖστε στὸν ἑαυτό σας καὶ στοὺς οἰκείους σας ἕνα καθημερινὸ ταξίδι στὸν Μῦθο καὶ στὴν ἱστορία!

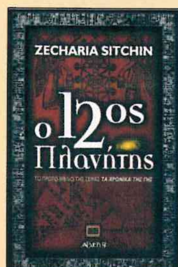

ΕΚΘΕΣΗ: ΓΡ. ΛΑΜΠΡΑΚΗ 164 ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΣ
ΤΗΛ.: 210 56 17 722
ΚΙΝ.: 097 2835411

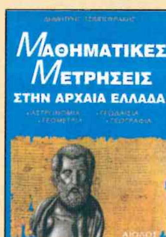
ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Ὁ 12ος ΠΛΑΝΗΤΗΣ
Zecharia Sitchin
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΡΧΕΤΥΠΟ

Τὸ βιβλίο αὐτὸ ἐρευνᾷ τοὺς μύθους τῆς Δημιουργίας ἀπὸ μία ριζοσπαστικὴ σκοπιά. Ἀποτέλεσμα τριάντα χρόνων ἐντατικῆς ἔρευνας, τεκμηριώνει τὴν ὕπαρξη ἑνός ἀκόμη πλανήτη στὸ ἡλιακό μας σύστημα, οἱ "κάτοικοι" τοῦ ὁποίου ἔπαιξαν -σύμφωνα μὲ τὸν συγγραφέα- καθοριστικὸ ρόλο στὴ δημιουργία τῆς Γῆς καὶ στὴν ἐμφάνιση τῆς ζωῆς σὲ αὐτήν. Συνδυάζοντας ἀρχαῖες μεσοποταμιακὲς καὶ βιβλικὲς πηγὲς μὲ πρόσφατες ἐπιστημονικὲς ἐξελίξεις, ξεδιπλώνεται τὸ θέμα τῶν ἀρχαίων ἀστροναυτῶν καὶ προτείνονται λύσεις σὲ πολλὰ αἰνίγματα τοῦ καιροῦ μας.

ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΕΣ ΜΕΤΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ
Δημήτρης Τσιμπουράκης
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΙΟΛΟΣ

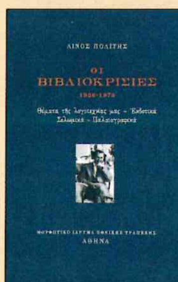
Ἡ μελέτη αὐτὴ παρουσιάζει ἕνα σύνολο τεκμηριωμένων πραγματειῶν μὲ περιεχόμενο τὴν ἱστορικὴ πορεία καὶ ἐπίλυση διαφόρων μαθηματικῶν προβλημάτων τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητας. Στὸ βιβλίο αὐτὸ ἀναλύονται καὶ σχολιάζονται εἴκοσι πέντε ἀπὸ τὶς πιὸ ἐνδιαφέρουσες μετρήσεις, ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὴν ἀρχαία Γεωμετρία, τὴν Γεωδαισία, τὴν Γεωγραφία καὶ τὴν Ἀστρονομία, ἐνῷ ἡ ἱστορικὴ πορεία τῆς λύσης τους στηρίζεται στίς ἀρχαῖες πηγὲς καὶ στὸ πρωτότυπο ἀρχαῖο κείμενο.

ΟΙ ΦΥΛΕΣ ΤΩΝ ΕΡΑΣΤΩΝ
Τζὸν Μάικλ Μπέρεκς
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

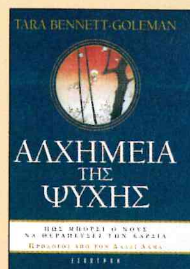
Καρπὸς μακροχρόνιας παρατήρησης, διαρκοῦς ἔρευνας καὶ καταγραφῆς πολλῶν περιπτώσεων, τὸ ἐπιστημονικὸ αὐτὸ σύγγραμμα βοηθᾷ τὸν ἀναγνώστη νὰ κατανοήση καλύτερα τὴν σεξουαλικὴ προσωπικότητα τοῦ συντρόφου του ἀλλὰ καὶ τὴν δική του· νὰ μπορεῖ νὰ ἐπιλέγη τὸν σεξουαλικὸ τύπο ποὺ τοῦ ταιριάζει, ἀποφεύγοντας τὶς ἐπικίνδυνες συναναστροφές· καὶ ἀκόμη νὰ μάθη πῶς νὰ ἐπικοινωνεῖ καλύτερα σὲ ὅλα τὰ ἐπίπεδα τῆς σχέσης του, ἐπιτυγχάνοντας βαθύτερα ἐπίπεδα ψυχικῆς καὶ σεξουαλικῆς ἐγγύτητας.

ΛΙΝΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ:
ΟΙ ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ 1926-1973
ΕΚΔΟΣΕΙΣ Μ.Ι.Ε.Τ.

Στὸν τόμο αὐτὸν θησαυρίζονται ὅλες οἱ βιβλιοκρισίες τοῦ ἀείμνηστου διαπρεπῆ νεοελληνιστὴ Λίνου Πολίτη, ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς σταδιοδρομίας του ἕως τὸ 1973. Πολλὰ ἀπὸ τὰ περιεχόμενα κείμενα ἀποτελοῦν δείγματα λαμπρὰ τοῦ εἴδους ποὺ ὑπηρετοῦν, καὶ ἡ προκείμενη ἔκδοση ἀποτελεῖ ἀπαραίτητο συμπλήρωμα τοῦ ἐκδεδομένου ἔργου τοῦ συγγραφέα, ὥστε τὸ ἀναγνωστικὸ κοινὸ νὰ μπορεῖ νὰ σχηματίση μία πληρέστερη σύσταση τῆς ἐπιστημονικῆς φυσιογνωμίας του.

ΑΛΧΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ
Tara Bennett-Goleman
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΣΟΠΤΡΟΝ

Ἡ συγγραφέας τοῦ ἔργου αὐτοῦ παραθέτει μία πλήρη χαρτογράφηση τοῦ ἀνθρώπινου νοῦ καὶ ἐπιχειρεῖ νὰ ἀποδείξει ὅτι, σύμφωνα μὲ τὰ τελευταία πορίσματα τῆς μοντέρνας ψυχοθεραπείας, ὅλα μας τὰ προβλήματα (ὅπως ὁ φόβος ἐγκατάλειψης, τὸ αἴσθημα ἀποξένωσης, οἱ διάφορες φοβίες κ.ἄ.) ἀνάγονται σὲ δέκα βασικὰ συναισθηματικὰ πρότυπα. Ἀκόμη, παρατίθενται ἁπλὲς ἀλλὰ ἀποτελεσματικὲς πρακτικές, ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ὁποίων μπορεῖ νὰ μᾶς βοηθήσει νὰ ἀπαλλαγοῦμε ἀπὸ τὰ ἀρνητικά μας πρότυπα.

ΤΖΕΗΝ ΕΫΡ
Σαρλὸτ Μπροντὲ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΜΙΛΗ

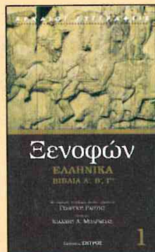
Πρόκειται γιὰ ἕνα εὐφυέστατο κλασσικὸ μυθιστόρημα ἀδιαμφισβήτητης δύναμης, μὲ ἀληθινές, ὑγιεῖς καὶ πρωτότυπες σκέψεις, καθὼς καὶ μὲ ἀποφασιστικό, εὐθὺ καὶ εὔστοχο ὕφος. Ὁρατὸς σκοπὸς τῆς συγγραφέως εἶναι νὰ δείξη πῶς ἡ διάνοια καὶ ἡ ἀπαράγκλιτη ἀκεραιότητα μποροῦν νὰ νικήσουν, καὶ ἂς ἔχουν νὰ ἀντιπαλέψουν μὲ τὴν πανίσχυρη δύναμη τῆς κοινωνίας, ποὺ ἀπορρέει ἀπὸ τὰ συμβεβηκότα τῆς καταγωγῆς καὶ τοῦ πλούτου.

ΤΟ ΠΑΝΟΠΤΙΚΟ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ
Μιχάλης Μαυρῆς
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΥΠΩΘΗΤΩ

Μελετῶντας σὲ βάθος τὴν ζωὴ σὲ μία φυλακή, διαπιστώνοντας πῶς περνοῦν τὶς μέρες τους οἱ κρατούμενοι καὶ πῶς (διά)χειρίζεται τὸν χρόνο τους τὸ σωφρονιστικὸ σύστημα, ὁ συγγραφέας ἀνιχνεύει τὸν τρόπο πού "σημαδεύουν" συγκεκριμένοι ἄνθρωποι τὴν ὑποχρεωτικὴ πορεία τους στὸν χρόνο. Ὅμως, τὰ ἐρωτήματα καὶ οἱ προβληματισμοὶ πού ἀναδεικνύονται, σαφέστατα ἀφοροῦν καὶ σὲ ἄλλους ἀνθρώπους, πού ναὶ μὲν ζοῦν σὲ ἐλεύθερο περιβάλλον, ἀλλὰ βιώνουν τὸν χρόνο τους κυριολεκτικὰ ὡς ποινή.

ΞΕΝΟΦΩΝ: ΕΛΛΗΝΙΚΑ Α', Β', Γ'
Μετάφραση, περίληψη, σχόλια, ἑρμηνεία: Γεώργιος Ῥάπτης
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΖΗΤΡΟΣ

Οἱ περιλήψεις κατὰ βιβλίο, ἡ μετάφραση καὶ τὰ ποικίλα μορφοσυντακτικά, αἰσθητικὰ καὶ πραγματολογικὰ σχόλια, καθὼς καὶ ἡ ἑρμηνευτικὴ προσέγγιση διακρίνονται γιὰ τὴν ἐξαιρετική τους ἐμβρίθεια, πραγματοποιώντας μία καινούρια τομή, καὶ ταυτόχρονα καθιστῶντας ἐπίκαιρο τὸ πνεῦμα τῶν *"Ἑλληνικῶν"* τοῦ Ξενοφῶντος. Ὡς γνωστόν, στὰ τρία πρῶτα βιβλία (Α', Β' καὶ Γ') τῶν *"Ἑλληνικῶν"* καλύπτονται τὰ γεγονότα τῆς τρίτης φάσης τοῦ Πελοποννησιακοῦ Πολέμου (411-403 π.Χ.).

ΚΑΠΟΥ ΝΑ ΔΩ ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟ ΜΟΥ
Γιῶργος Χ. Παπασωτηρίου
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ

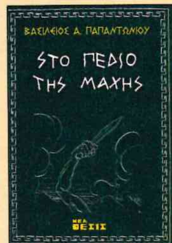
Οἱ δύο κεντρικοὶ ἥρωες τοῦ μυθιστορήματος αὐτοῦ βιώνουν τὸ μαρτύριο τοῦ τυφλοῦ καθρέφτη, τῆς ἔκπτωσης, τῆς γενικευμένης ἀδιαφορίας καὶ τὸ ξερίζωμα ἀπὸ ἕναν κόσμο πού κάποτε τούς "ἔβλεπε". Ὁ πρῶτος ἀποζητᾷ βασανιστικὰ τὸ βλέμμα πού θὰ καθρεφτίσει τὸ εἴδωλό του, ἀλλὰ καταλήγει νὰ γίνει μία καρικατούρα μὲ στοιχεῖα ἀπὸ τὸν μῦθο τοῦ Ἄδωνι, τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἑνὸς ἀνοιχτομάτη Οἰδίποδα, ὄχι τῆς τραγῳδίας, ἀλλὰ τῆς φάρσας, ἐνῷ ὁ δεύτερος ἀντιλαμβάνεται ὅτι ἡ γυναῖκα ἔχει πάψει νὰ εἶναι ὁ πλάγιος καθρέφτης τῶν ἀνδρῶν. Μήπως, τελικά, ζωὴ σημαίνει νὰ ζεῖς τὸ παράλογο τοῦ πρόσκαιρου;

ΒΑΒΥΛΩΝΙΑΚΗ ΘΡΗΣΚΕΙΑ
Μιχαὴλ Τσίρκας
ΕΚΔΟΣΕΙΣ mini book

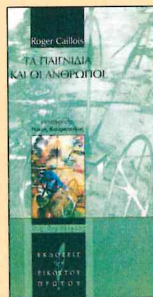
Ὁ συγγραφέας τοῦ μικροῦ αὐτοῦ βιβλίου τσέπης ἀναπτύσσει τὸ θέμα τῆς βαβυλωνιακῆς θρησκείας, ἡ ὁποία ἐθεωρεῖτο ὡς ἡ μόνη καὶ κύρια ἐπιστήμη, πού περιελάμβανε τὴν μαγεία, τὴν μαντική, τὴν ἀστρολογία, τὴν φιλοσοφία καὶ τὴν ἰατρική. Μὲ πολὺ σύντομες ἀλλὰ περιεκτικὲς ἀναφορές, παρουσιάζεται καὶ ἀποσαφηνίζεται τὸ πολύπλοκο θεολογικὸ σύστημα πού εἶχε ἀναπτυχθεῖ ἀπὸ τοὺς Βαβυλωνίους, τὸ ὁποῖο -ὅπως ἀποδεικνύεται- διέφερε ἀρκετὰ ἀπὸ τὰ ἀντίστοιχα θεολογικὰ συστήματα τῶν ἄλλων Σημιτῶν.

ΣΤΟ ΠΕΔΙΟ ΤΗΣ ΜΑΧΗΣ
Βασίλειος Α. Παπαντωνίου
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΑ ΘΕΣΙΣ

Ὁ τόμος αὐτὸς περιλαμβάνει μία ἐνδιαφέρουσα συγκροτημένη συλλογὴ στιχουργημάτων, μέσα ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀναδεικνύεται τὸ ζήτημα τῆς πρωτοφανοῦς σὲ βάθος καὶ ἔκταση ὑποδουλώσεώς μας καὶ ἀπώλειας τῶν τελευταίων ἰχνῶν, ὄχι ἁπλῶς τῆς ἐθνικῆς, ψυχικῆς καὶ πνευματικῆς ὑπάρξεώς μας, ἀλλὰ ἀκόμα καὶ μιᾶς καταρρεύσεως καὶ καταστροφῆς τῆς ἴδιας τῆς ἀνθρώπινης οὐσίας μας ὡς λαοῦ καὶ ἔθνους μὲ πανάρχαιες, ἀναντικατάστατες καὶ ἀνεπανάληπτες καταβολές. Ἡ σύνθεση αὐτὴ δίνει μία ἐπίκαιρη ἀπάνηση σχετικὰ μὲ τὸ ἂν μᾶς ἀπομένουν περιθώρια νὰ σώσουμε κάτι ὡς Ἕλληνες.

ΤΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ
Roger Caillois
ΕΚΔΟΣΕΙΣ τοῦ ΕΙΚΟΣΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ

Τὸ σύγγραμμα αὐτὸ πραγματεύεται τὴν ἔννοια καὶ τὸν ῥόλο τοῦ παιχνιδιοῦ, καθὼς καὶ τὴν σχέση τους μὲ τὴν ἀνθρώπινη φύση. Ὁ συγγραφέας προτείνει μὲ ἰδιαίτερα πειστικὸ τρόπο, μία συστηματικὴ κατάταξη τῶν παιχνιδιῶν, ἐντοπίζει τοὺς παράγοντες καὶ τὶς ἀρχὲς πού διέπουν αὐτὴν τὴν τόσο τυπικὴ ἀνθρώπινη δραστηριότητα καὶ ἀκόμη ἐπιχειρεῖ μία νέα προσέγγιση τῆς ἐξέλιξης τοῦ ἀνθρώπινου πολιτισμοῦ μὲ βάση τὰ παιχνίδια.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ***ΝΟΤΑ ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ***

ΙΧΩΡ

"ἔρρεε τὸ ἀθάνατον αἷμα τῆς θεᾶς, ὁ Ἰχώρ, γιατὶ τέτοιο ῥέει ἀπὸ τοὺς μακάριους θεούς". ΙΛΙΑΣ Ε (339-340)

ΕΝΤΥΠΟ ΚΛΕΙΣΤΟ ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ 1570 / 6-9-200
ΔΩΔΩΝΗΣ 36 • 104 44 ΑΘΗΝΑ ΤΗΛ.: 5142500

Τὸ «ΙΧΩΡ» κυκλοφορεῖ κάθε μῆνα στὰ περίπτερα καὶ τοὺς πάγκους τῶν ἐφημεριδοπωλῶν σὲ ὅλη τὴν Ἑλλάδα ταυτόχρονα. Διατίθεται ἀκόμα ἀπὸ τὰ βιβλιοπωλεῖα Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης. Ἀποστέλλεται μὲ συνδρομὴ στὴν Ἑλλάδα καὶ στὸ ἐξωτερικὸ κατόπιν τηλεφωνικῆς σας ἐπικοινωνίας.

«ΙΧΩΡ», Τηλ.: 210-514.2500